

Bank Pocztowy

Grupa Kapitałowa Banku Poczтового S.A.

Skonsolidowane
sprawozdanie finansowe
za rok zakończony
31 grudnia 2017 roku

Spis treści

Skonsolidowany rachunek zysków i strat	3
Skonsolidowane sprawozdanie z całkowitych dochodów	4
Skonsolidowane sprawozdanie z sytuacji finansowej	5
Skonsolidowane sprawozdanie z przepływów pieniężnych	6
Skonsolidowane zestawienie zmian w kapitale własnym	8
Noty do skonsolidowanego sprawozdania finansowego	9
1. Informacje ogólne	9
2. Skład Grupy	10
3. Identyfikacja i zatwierdzenie skonsolidowanego sprawozdania finansowego	11
4. Skład organów jednostki dominującej	11
4.1. Skład Zarządu jednostki dominującej	11
4.2. Skład Rady Nadzorczej jednostki dominującej	11
5. Zasady rachunkowości	12
5.1. Podstawa sporządzania skonsolidowanego sprawozdania finansowego oraz oświadczenie o jego zgodności ze standardami rachunkowości	12
5.2. Profesjonalny osąd	23
5.3. Niepewność szacunków	23
5.4. Zmiana szacunków	26
5.5. Podsumowanie istotnych zasad rachunkowości	26
6. Sprawozdawczość według segmentów operacyjnych	46
7. Wynik z tytułu odsetek	50
8. Wynik z tytułu prowizji i opłat	51
9. Wynik na instrumentach finansowych wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy oraz wynik z pozycji wymiany	51
10. Wynik na pozostałych instrumentach finansowych	51
11. Ogólne koszty administracyjne	52
12. Świadczenia pracownicze	52
13. Wynik na odpisach aktualizujących z tytułu utraty wartości	53
14. Pozostałe przychody operacyjne	54
15. Pozostałe koszty operacyjne	54
16. Podatek dochodowy	55
17. Podział wyniku finansowego	57
18. Zysk na jedną akcję	57
19. Kasa i środki w Banku Centralnym	58
20. Należności od innych banków	58
20.1. Należności od innych banków (netto)	58
20.2. Należności od innych banków wg metody szacunku odpisu aktualizującego z tytułu utraty wartości oraz przesłanki utraty wartości	58
20.3. Zmiana stanu odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości	59
21. Należności i zobowiązania z tytułu zakupionych/sprzedanych papierów wartościowych z otrzymanym/udzielonym przyrzeczeniem odkupu	59
22. Aktywa i zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	60
23. Instrumenty finansowe zabezpieczające	62
24. Kredyty i pożyczki udzielone klientom (netto)	64
24.1. Kredyty i pożyczki udzielone klientom (według rodzaju)	64
24.2. Kredyty i pożyczki udzielone klientom (według terminów zapadalności)	64

24.3. Kredyty i pożyczki udzielone klientom w podziale wg metody szacunku odpisu aktualizującego z tytułu utraty wartości	65
24.4. Kredyty i pożyczki udzielone klientom wg przesłanki utraty wartości	66
24.5. Zmiana stanu odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości	67
25. Inwestycyjne aktywa finansowe	68
26. Rzeczowe aktywa trwałe	69
27. Wartości niematerialne	72
28. Pozostałe aktywa	73
29. Zobowiązania wobec innych banków	74
30. Zobowiązania wobec klientów	74
31. Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	75
32. Zobowiązania podporządkowane	75
33. Rezerwy	76
34. Pozostałe zobowiązania	79
35. Kapitały własne	79
35.1. Kapitał zakładowy	79
35.2. Kapitał zapasowy	80
35.3. Kapitał z aktualizacji wyceny	80
35.4. Pozostałe kapitały rezerwowe	83
36. Wartość godziwa instrumentów finansowych	83
36.1. Instrumenty finansowe niewyceniane w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej według wartości godziwej	83
36.2. Instrumenty finansowe wyceniane w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej według wartości godziwej	87
37. Leasing operacyjny	90
38. Leasing finansowy	91
39. Informacje uzupełniające do skonsolidowanego sprawozdania z przepływów pieniężnych	91
40. Pozabilansowe aktywa i zobowiązania warunkowe	94
41. Aktywa stanowiące zabezpieczenie zobowiązań	97
42. Sprzedaż pakietów wierzytelności	99
43. Informacje o podmiotach powiązanych	99
44. Struktura zatrudnienia	108
45. Zdarzenia następujące po dniu bilansowym	108
46. Cele i zasady zarządzania ryzykiem w Grupie	109
47. Zarządzanie kapitałem	155

Skonsolidowany rachunek zysków i strat

	Nota	okres od 01.01.2017 do 31.12.2017	okres od 01.01.2016 do 31.12.2016	zmiana 2017/2016
		tys. zł	tys. zł	tys. zł
Działalność kontynuowana*				
Przychody z tytułu odsetek	<u>7</u>	339 261	348 647	(9 386)
Koszty z tytułu odsetek	<u>7</u>	(66 381)	(80 951)	14 570
Wynik z tytułu odsetek		272 880	267 696	5 184
Przychody z tytułu prowizji i opłat	<u>8</u>	97 985	93 109	4 876
Koszty z tytułu prowizji i opłat	<u>8</u>	(42 890)	(45 382)	2 492
Wynik z tytułu prowizji i opłat		55 095	47 727	7 368
Przychody z tytułu dywidend		37	18	19
Wynik na instrumentach finansowych wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy oraz wynik z pozycji wymiany	<u>9</u>	3 688	3 395	293
Wynik na pozostałych instrumentach finansowych	<u>10</u>	6 151	20 245	(14 094)
Ogólne koszty administracyjne	<u>11, 12</u>	(226 389)	(224 898)	(1 491)
Wynik na odpisach aktualizujących z tytułu utraty wartości	<u>13</u>	(104 716)	(100 496)	(4 220)
Pozostałe przychody operacyjne	<u>14</u>	10 223	3 618	6 605
Pozostałe koszty operacyjne	<u>15</u>	(4 073)	(9 993)	5 920
Wynik na działalności operacyjnej		12 896	7 312	5 584
Zysk brutto		12 896	7 312	5 584
Podatek dochodowy	<u>16</u>	(7 809)	(4 802)	(3 007)
Wynik finansowy netto bieżącego okresu		5 087	2 510	2 577
z tego przypadający na:	<u>18</u>			
- akcjonariuszy jednostki dominującej		5 087	2 510	
Średnioważona liczba akcji zwykłych		11 406 020	11 013 288	
Zysk podstawowy na jedną akcję zwykłą (w złotych)**		0,45	0,23	
* W roku obrotowym zakończonym 31 grudnia 2017 roku oraz w okresie porównawczym w Grupie Kapitałowej Banku Pocztowego S.A. nie wystąpiła działalność zaniechana.				
** Grupa nie wylicza rozwodnionego zysku na jedną akcję z uwagi na brak w okresie bieżącym i latach poprzednich kategorii kapitałowych powodujących rozwodnienie.				

Skonsolidowane sprawozdanie z całkowitych dochodów

		okres od 01.01.2017 do 31.12.2017	okres od 01.01.2016 do 31.12.2016
	Nota	tys. zł	tys. zł
Wynik finansowy netto bieżącego okresu		5 087	2 510
Pozycje, które mogą w przyszłości zostać przeniesione do skonsolidowanego rachunku zysków i strat:			
Zyski/straty z wyceny aktywów finansowych z portfela dostępnych do sprzedaży, w tym:	<u>25,35.3</u>	14 673	(20 786)
- podatek odroczony	<u>16</u>	(3 442)	4 876
Rozliczenie wyceny aktywów finansowych reklasyfikowanych z portfela dostępnych do sprzedaży do portfela utrzymywanych do terminu zapadalności, w tym:		723	442
- podatek odroczony	<u>16</u>	(171)	(104)
Zyski/straty z wyceny instrumentów zabezpieczających w części stanowiącej efektywne zabezpieczenie przepływów pieniężnych, w tym:		277	(720)
- podatek odroczony	<u>16</u>	(64)	168
Pozycje, które nie zostaną w przyszłości przeniesione do skonsolidowanego rachunku zysków i strat:			
Zyski/straty aktuarialne z wyceny programów określonych świadczeń, w tym:		(53)	(154)
- podatek odroczony	<u>16</u>	11	37
Pozostałe całkowite dochody razem	<u>35.3</u>	15 620	(21 218)
Dochody całkowite		20 707	(18 708)
z tego przypadające na:			
- akcjonariuszy jednostki dominującej		20 707	(18 708)

Skonsolidowane sprawozdanie z sytuacji finansowej

Aktywa	Nota	Stan na	Stan na	zmiana
		31 grudnia 2017	31 grudnia 2016	2017/2016
		tys. zł	tys. zł	tys. zł
Kasa, środki w Banku Centralnym	<u>19</u>	44 446	65 365	(20 919)
Należności od innych banków	<u>20</u>	82 483	45 898	36 585
Należności z tytułu zakupionych papierów wartościowych z otrzymanym przyrzeczeniem odkupu	<u>21</u>	0	0	0
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	<u>22</u>	545	695	(150)
Instrumenty finansowe zabezpieczające	<u>23</u>	0	1 146	(1 146)
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	<u>24</u>	4 775 696	5 154 339	(378 643)
Inwestycyjne aktywa finansowe:	<u>25</u>	2 340 040	1 464 557	875 483
- dostępne do sprzedaży		2 340 040	1 175 686	1 164 354
- utrzymywane do terminu zapadalności		0	288 871	(288 871)
Rzeczowe aktywa trwałe	<u>26</u>	38 383	43 713	(5 330)
Wartości niematerialne	<u>27</u>	82 404	75 260	7 144
Należności z tytułu bieżącego podatku dochodowego	<u>16</u>	10	31	(21)
Aktywa lub składniki aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego netto	<u>16</u>	40 727	39 113	1 614
Pozostałe aktywa	<u>28</u>	55 839	46 449	9 390
Aktywa razem		7 460 573	6 936 566	524 007

Zobowiązania i kapitał własny	Nota	Stan na	Stan na	zmiana
		31 grudnia 2017	31 grudnia 2016	2017/2016
		tys. zł	tys. zł	tys. zł
Zobowiązania wobec Banku Centralnego		0	2	(2)
Zobowiązania wobec innych banków	<u>29</u>	18 414	21 856	(3 442)
Zobowiązania z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu	<u>21</u>	12 476	1 040	11 436
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	<u>22</u>	36	205	(169)
Instrumenty finansowe zabezpieczające	<u>23</u>	692	932	(240)
Zobowiązania wobec klientów	<u>30</u>	6 108 556	5 763 014	345 542
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	<u>31</u>	355 779	355 641	138
Zobowiązania podporządkowane	<u>32</u>	192 263	142 818	49 445
Zobowiązania z tytułu bieżącego podatku dochodowego	<u>16</u>	3 554	5 001	(1 447)
Rezerwy	<u>33</u>	8 921	13 246	(4 325)
Pozostałe zobowiązania	<u>34</u>	125 833	109 369	16 464
Zobowiązania razem		6 826 524	6 413 124	413 400
Kapitał zakładowy		128 278	110 133	18 145
Kapitał zapasowy		152 579	80 824	71 755
Kapitał z aktualizacji wyceny		6 267	(9 353)	15 620
Pozostałe kapitały rezerwowe		355 805	353 081	2 724
Zyski zatrzymane		(8 880)	(11 243)	2 363
Kapitał własny razem	<u>35</u>	634 049	523 442	110 607
Zobowiązania i kapitał własny razem		7 460 573	6 936 566	524 007

Skonsolidowane sprawozdanie z przepływów pieniężnych

		okres od 01.01.2017 do 31.12.2017	okres od 01.01.2016 do 31.12.2016
	Nota	tys. zł	tys. zł
Przepływy środków pieniężnych z działalności operacyjnej			
Wynik finansowy netto bieżącego okresu		5 087	2 510
Korekty razem:		(69 808)	(148 719)
Amortyzacja	<u>11</u>	26 130	23 884
Dywidenda		(37)	(8)
Odsetki naliczone (z rachunku zysków i strat)		(272 880)	(267 696)
Odsetki wypłacone		(38 662)	(55 025)
Odsetki otrzymane		296 642	311 286
Zysk/strata z działalności inwestycyjnej		(340)	(145)
Zmiana stanu należności od innych banków	<u>39</u>	10 273	95
Zmiana stanu należności z tytułu papierów wartościowych z otrzymanym przyrzeczeniem odkupu	<u>39</u>	0	19 782
Zmiana aktywów finansowych przeznaczonych do obrotu		150	(92)
Zmiana wyceny instrumentów pochodnych zabezpieczających	<u>39</u>	174	51
Zmiana stanu kredytów i pożyczek udzielonych klientom	<u>39</u>	422 741	203 422
Zmiana stanu inwestycyjnych aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży	<u>39</u>	(1 137 903)	(395 652)
Zmiana stanu inwestycyjnych aktywów finansowych utrzymywanych do terminu zapadalności	<u>39</u>	283 550	149 552
Zmiana stanu należności/zobowiązania z tytułu podatku dochodowego		(742)	(1 462)
Zmiana stanu pozostałych aktywów		(9 390)	(8 260)
Zmiana stanu zobowiązań wobec Banku Centralnego		(2)	(8)
Zmiana stanu zobowiązań wobec innych banków	<u>39</u>	(3 442)	(12 527)
Zmiana stanu zobowiązań z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z otrzymanym przyrzeczeniem odkupu	<u>39</u>	11 436	(152 966)
Zmiana zobowiązań finansowych przeznaczonych do obrotu		(169)	(172)
Zmiana stanu zobowiązań wobec klientów	<u>39</u>	335 743	16 149
Zmiana stanu rezerw		(4 325)	11 787
Zmiana stanu pozostałych zobowiązań		16 364	19 036
Zapłacony podatek dochodowy		(13 772)	(14 624)
Obciążenie podatkowe pokazywane w skonsolidowanym rachunku zysków i strat		7 809	4 802
Inne pozycje	<u>39</u>	845	72
Środki pieniężne netto z działalności operacyjnej		(64 721)	(146 209)

Przepływy środków pieniężnych z działalności inwestycyjnej

Wpływy z działalności inwestycyjnej	383	166
Zbycie rzeczowych aktywów trwałych	346	158
Dywidendy	37	8
Wydatki z działalności inwestycyjnej	28 749	42 996
Nabycie wartości niematerialnych	22 759	33 807
Nabycie rzeczowych aktywów trwałych	5 990	9 189
Środki pieniężne netto z działalności inwestycyjnej	(28 366)	(42 830)

Przepływy środków pieniężnych z działalności finansowej

Wpływy z działalności finansowej	140 000	50 005
Emisja dłużnych papierów wartościowych	50 000	50 000
Wpływy z emisji akcji lub innych instrumentów kapitałowych	90 000	0
Inne wpływy finansowe	0	5
Wydatki z działalności finansowej	20 937	221 830
Wykup obligacji z emisji własnej	0	195 190
Spłata zobowiązań z tytułu leasingu	10	0
Koszty emisji akcji	100	335
Spłata odsetek od wyemitowanych instrumentów finansowych i zaciągniętych zobowiązań podporządkowanych	19 501	25 531
Inne wydatki finansowe	1 326	774
Środki pieniężne netto z działalności finansowej	119 063	(171 825)

Zwiększenie (zmniejszenie) netto stanu środków pieniężnych i ich ekwiwalentów	25 976	(360 864)
w tym różnice kursowe netto	2 122	(232)
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty na początek okresu	69 936	430 800
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty na koniec okresu	<u>39</u> 95 912	69 936

Skonsolidowane zestawienie zmian w kapitale własnym

za rok zakończony 31 grudnia 2017 roku

	Nota	Kapitał zakładowy	Kapitał zapasowy		Kapitał z aktualizacji wyceny	Pozostałe kapitały rezerwowe	Zyski zatrzymane		Kapitał własny ogółem
		tys. zł	Kapitał zapasowy tworzony ustawowo	Z nadwyżki przy emisji akcji			tys. zł	Niepodzielony wynik finansowy	
		tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł
Na dzień 1 stycznia 2017 roku		110 133	25 468	55 356	(9 353)	353 081	(13 753)	2 510	523 442
Zysk za okres		0	0	0	0	0	0	5 087	5 087
Pozostałe całkowite dochody		0	0	0	15 620	0	0	0	15 620
Całkowite dochody		0	0	0	15 620	0	0	5 087	20 707
Podwyższenie kapitału		18 145	0	71 855	0	0	0	0	90 000
Koszty emisji akcji		0	0	(100)	0	0	0	0	(100)
Podział zysku		0	0	0	0	2 724	(214)	(2 510)	0
Na dzień 31 grudnia 2017 roku	36	128 278	25 468	127 111	6 267	355 805	(13 967)	5 087	634 049

za rok zakończony 31 grudnia 2016 roku

	Nota	Kapitał zakładowy	Kapitał zapasowy		Kapitał z aktualizacji wyceny	Pozostałe kapitały rezerwowe	Zyski zatrzymane		Kapitał własny ogółem
		tys. zł	Kapitał zapasowy tworzony ustawowo	Z nadwyżki przy emisji akcji			tys. zł	Niepodzielony wynik finansowy	
		tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł
Na dzień 1 stycznia 2016 roku		110 133	25 468	55 691	11 865	315 796	(10 399)	33 931	542 485
Zysk za okres		0	0	0	0	0	0	2 510	2 510
Pozostałe całkowite dochody		0	0	0	(21 218)	0	0	0	(21 218)
Całkowite dochody		0	0	0	(21 218)	0	0	2 510	(18 708)
Koszty emisji nowych akcji		0	0	(335)	0	0	0	0	(335)
Podział zysku		0	0	0	0	37 285	(3 354)	(33 931)	0
Na dzień 31 grudnia 2016 roku	36	110 133	25 468	55 356	(9 353)	353 081	(13 753)	2 510	523 442

Noty do skonsolidowanego sprawozdania finansowego załączone na stronach od 9 do 157 stanowią jego integralną część.

Noty do skonsolidowanego sprawozdania finansowego

1. Informacje ogólne

Jednostką dominującą w Grupie Kapitałowej Banku Pocztowego S.A. („Grupa”) jest Bank Poczty S.A. („Bank”, „Jednostka dominująca”) z siedzibą centrali w Bydgoszczy przy ul. Jagiellońskiej 17. Został on utworzony na podstawie decyzji Prezesa Narodowego Banku Polskiego nr 18 z 5 kwietnia 1990 roku w sprawie utworzenia Banku Pocztowego Spółki Akcyjnej w Bydgoszczy.

Bank zarejestrowano pod numerem RHB 1378 w dziale B Rejestru Handlowego w dniu 16 maja 1990 roku przez Wydział Gospodarczy Sądu Rejonowego w Bydgoszczy. Obecnie Bank figuruje pod numerem 0000010821 w Krajowym Rejestrze Sądowym.

Bankowi nadano numer statystyczny REGON: 002482470.

Czas trwania Banku zgodnie ze statutem Banku nie jest ograniczony.

Przedmiotem działalności Banku jest wykonywanie czynności bankowych w obrocie krajowym i zagranicznym oraz w granicach dopuszczonych prawem wszelkich innych czynności powiązanych z czynnościami bankowymi.

Podstawowa działalność Banku według Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD 2007) została zakwalifikowana do działu pozostałe pośrednictwo pieniężne symbol 6419Z.

Bank działa na podstawie obowiązujących przepisów i statutu Banku.

Akcjonariat Banku na 31 grudnia 2017 roku był następujący:

Nazwa podmiotu	Ilość akcji	Ilość głosów	Wartość nominalna 1 akcji (w zł)	Udział w kapitale podstawowym
Poczta Polska S.A.	9 620 846	9 620 846	10	74,9999%
Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski S.A.	3 206 962	3 206 962	10	25,0001%
	12 827 808	12 827 808		100%

W dniu 29 września 2017 roku Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie Banku podjęło uchwałę nr 1 w sprawie podwyższenia kapitału zakładowego Banku poprzez emisję 1 814 520 nowych akcji zwykłych imiennych serii C2 o wartości nominalnej 10 zł każda. Oferty objęcia akcji serii C2 skierowano wyłącznie do dotychczasowych akcjonariuszy Banku tj.:

- Poczty Polskiej S.A., której zaoferowano objęcie 1 360 890 sztuk akcji,
- Powszechnej Kasie Oszczędności Bankowi Polskiemu S.A., której zaoferowano objęcie 453 630 sztuk akcji.

Na podstawie art. 433 § 2 Kodeksu Spółek Handlowych (tekst jednolity Dz. U. z 2017 r. poz. 1577) działając w interesie Banku, dotychczasowi akcjonariusze Banku zostali pozbawieni w całości prawa poboru Akcji Serii C2.

Cenę emisyjną akcji serii C2 ustalono na 49,60 zł za sztukę. Akcje serii C2 zostały w całości pokryte wyłącznie wkładami pieniężnymi w łącznej wysokości 90 mln zł wniesionymi przed zarejestrowaniem podwyższenia kapitału zakładowego Banku. Akcje serii C2 zostały zarejestrowane przez Krajowy Rejestr Sądowy w dniu 15 listopada 2017 roku.

Szczegółowe informacje o zmianach w kapitale zakładowym Banku zostały zawarte w nocie 35.1.

2. Skład Grupy

W skład Grupy na 31 grudnia 2017 roku wchodził Bank oraz następujące spółki zależne, konsolidowane metodą pełną:

Jednostka	Siedziba	Podstawowy przedmiot działalności	Procentowy udział Banku w kapitale	
			31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
Centrum Operacyjne Sp. z o.o. w likwidacji	Bydgoszcz	Działalność wspomagająca usługi finansowe	100%	100%
Spółka Dystrybucyjna Banku Pocztowego Sp. z o.o.	Warszawa	Pośrednictwo finansowe	100%	100%

Na dzień 31 grudnia 2017 roku i na dzień 31 grudnia 2016 roku udział głosów posiadanych przez Bank na Zgromadzeniach Wspólników podmiotów zależnych w ogólnej liczbie głosów był równy udziałowi Banku w kapitałach tych jednostek. W Centrum Operacyjnym Sp. z o.o. w likwidacji, Bank posiada 250 udziałów co stanowi 100% kapitału zakładowego tej spółki. W Spółce Dystrybucyjnej Banku Pocztowego Sp. z o.o. Bank posiada 100 udziałów co daje 100% udział w kapitale zakładowym tej spółki. Zgromadzenie Wspólników powołuje i odwołuje Członków Rady Nadzorczej. Bank ma prawo do desygnowania do Rady Nadzorczej każdej ze spółek większości członków, a tym samym prawo do podejmowania kluczowych decyzji, w tym ma prawo mianowania wszystkich członków ich Zarządów.

Spółka **Centrum Operacyjne Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w likwidacji** („Centrum Operacyjne”) została utworzona przez Bank w dniu 20 maja 2010 roku, a działalność operacyjną Spółka rozpoczęła 1 lipca 2010 roku. Siedziba Centrum Operacyjnego zlokalizowana jest w Bydgoszczy.

Na 31 grudnia 2017 roku, podobnie jak na 31 grudnia 2016 roku kapitał zakładowy Centrum Operacyjnego wynosił 3 284 tys. zł, w tym kwota wniesiona aportem w wysokości 784 tys. zł.

Centrum Operacyjne powstało w celu świadczenia usług w zakresie procesów administracyjnych dla produktów i usług podmiotów sektora finansowego. Podstawowa działalność Spółki według Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD 2007) została zakwalifikowana, jako pozostała działalność wspomagająca usługi finansowe, z wyłączeniem ubezpieczeń i funduszy emerytalnych – symbol 6619Z.

Do września 2017 roku Centrum Operacyjne świadczyło usługi na rzecz Banku, Spółki Dystrybucyjnej Banku Pocztowego Sp. z o.o. oraz Poczтового Towarzystwa Ubezpieczeń Wzajemnych, jednostki z Grupy Kapitałowej Poczty Polskiej.

W dniu 4 lipca 2017 roku Zarząd Banku zatwierdził koncepcję przeniesienia działalności spółki Centrum Operacyjne wraz z pracownikami do struktur Banku. W dniu 5 lipca 2017 roku Nadzwyczajne Zgromadzenie Wspólników Centrum Operacyjnego postanowiło rozwiązać spółkę i postawić ją w stan likwidacji. Z dniem 1 września 2017 roku działalność operacyjną Spółki wraz z pracownikami została przeniesiona do struktur Banku.

Spółka Dystrybucyjna Banku Pocztowego Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością („Spółka Dystrybucyjna”) została utworzona przez Bank w dniu 20 maja 2010 roku. Spółka ta rozpoczęła działalność 28 maja 2010 roku. Siedziba Spółki Dystrybucyjnej zlokalizowana jest w Warszawie.

Na 31 grudnia 2017 roku, podobnie jak na 31 grudnia 2016 roku kapitał zakładowy Spółki Dystrybucyjnej wynosił 2 680 tys. zł, w tym kwota wniesiona aportem w wysokości 680 tys. zł.

Spółka Dystrybucyjna powstała w celu organizacji i prowadzenia działań w ramach mobilnych struktur sprzedażowych dla produktów i usług finansowych, w tym przede wszystkim dotyczących współpracy z Bankiem. Podstawowa działalność Spółki Dystrybucyjnej według Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD 2007) została zakwalifikowana, jako pozostałe formy udzielania kredytów – symbol 6492Z.

Do lipca 2017 roku Spółka Dystrybucyjna współpracowała z Bankiem przede wszystkim, w zakresie dystrybucji jego produktów, a od lipca 2017 roku współpracowała z Bankiem przede wszystkim, w zakresie obsługi call center. Działalność Spółki Dystrybucyjnej została ograniczona ze względu na wejście w życie ustawy o kredycie hipotecznym oraz o nadzorze nad pośrednikami kredytu hipotecznego i agentami oraz decyzje Banku w zakresie rezygnacji ze sprzedaży pozostałych produktów przez Spółkę.

3. Identyfikacja i zatwierdzenie skonsolidowanego sprawozdania finansowego

Bank sporządził skonsolidowane sprawozdanie finansowe za rok zakończony 31 grudnia 2017 roku, które zostało zatwierdzone przez Zarząd Banku w dniu 26 marca 2018 roku.

4. Skład organów jednostki dominującej

4.1. Skład Zarządu jednostki dominującej

Skład Zarządu Banku według stanu na dzień 1 stycznia 2017 roku przedstawiał się następująco:

- **Sławomir Zawadzki** – Prezes Zarządu,
- **Jerzy Konopka** – Członek Zarządu,
- **Robert Kuraszkiwicz** – Członek Zarządu,
- **Magdalena Nawara** – Członek Zarządu,
- **Krzysztof Telega** – Członek Zarządu.

Zmiany w składzie Zarządu Banku

W okresie objętym skonsolidowanym sprawozdaniem finansowym w składzie Zarządu Banku zaszły następujące zmiany:

- w dniu 28 czerwca 2017 roku Pani Magdalena Nawara złożyła rezygnację z funkcji Członka Zarządu Banku z dniem 30 czerwca 2017 roku,
- w dniu 28 czerwca 2017 roku Rada Nadzorcza Banku odwołała z dniem 30 czerwca 2017 roku Pana Krzysztofa Telegę z funkcji Członka Zarządu Banku i ze składu Zarządu Banku,
- w dniu 28 czerwca 2017 roku Rada Nadzorcza powołała z dniem 01 lipca 2017 roku Członka Zarządu Banku Pana Roberta Kuraszkiwicza na funkcję Wiceprezesa Zarządu Banku.

Skład Zarządu Banku według stanu na dzień 31 grudnia 2017 roku i na dzień zatwierdzenia niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego przedstawiał się następująco:

- **Sławomir Zawadzki** - Prezes Zarządu,
- **Robert Kuraszkiwicz** - Wiceprezes Zarządu,
- **Jerzy Konopka** - Członek Zarządu.

4.2. Skład Rady Nadzorczej jednostki dominującej

Skład Rady Nadzorczej Banku według stanu na dzień 1 stycznia 2017 roku przedstawiał się następująco:

- **Przemysław Sypniewski** – Przewodniczący Rady Nadzorczej,
- **Szymon Wałach** – Wiceprzewodniczący Rady Nadzorczej,
- **Magdalena Pacuła** – Sekretarz Rady Nadzorczej,
- **Piotr Chełmickowski** – Członek Rady Nadzorczej,
- **Katarzyna Kreczmańska-Gigol** – Członek Rady Nadzorczej,
- **Marcin Mosz** – Członek Rady Nadzorczej,
- **Jakub Słupiński** – Członek Rady Nadzorczej.

Zmiany w składzie Rady Nadzorczej Banku

W okresie objętym skonsolidowanym sprawozdaniem finansowym w składzie Rady Nadzorczej Banku zaszły następujące zmiany:

- Zwyczajne Walne Zgromadzenie Banku z dnia 30 czerwca 2017 roku dokonało wyboru następujących Członków Rady Nadzorczej Banku na XI kadencję:
 - Pana Przemysława Sypniewskiego,
 - Pana Szymona Wałacha,
 - Panią Magdalenę Pacułę,
 - Pana Piotra Chełmickowskiego,
 - Panią Katarzynę Kreczmańską-Gigol,
 - Pana Marcina Mosza,
 - Pana Jakuba Słupińskiego.

Na Przewodniczącego Radu Nadzorczej został wyznaczony Pan Przemysław Sypniewski, natomiast na Wiceprzewodniczącego Rady Nadzorczej został wyznaczony Pan Szymon Wałach.

- z dniem 15 listopada 2017 roku Pan Szymon Wałach złożył rezygnację z pełnienia funkcji Członka Rady Nadzorczej Banku,
- w dniu 16 listopada 2017 roku Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie Banku powołało Pana Jana Emeryka Rościszewskiego do składu Rady Nadzorczej Banku XI kadencji. Pan Jan Emeryk Rościszewski został wyznaczony na Wiceprzewodniczącego Rady Nadzorczej Banku,

Skład Rady Nadzorczej Banku według stanu na dzień 31 grudnia 2017 i na dzień zatwierdzenia niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego przedstawiał się następująco:

- **Przemysław Sypniewski** – Przewodniczący Rady Nadzorczej,
- **Jan Emeryk Rościszewski** – Wiceprzewodniczący Rady Nadzorczej,
- **Magdalena Pacuła** – Sekretarz Rady Nadzorczej,
- **Piotr Chełmickowski** – Członek Rady Nadzorczej,
- **Katarzyna Kreczmańska-Gigol** – Członek Rady Nadzorczej,
- **Marcin Mosz** – Członek Rady Nadzorczej,
- **Jakub Słupiński** – Członek Rady Nadzorczej.

5. Zasady rachunkowości

5.1. Podstawa sporządzania skonsolidowanego sprawozdania finansowego oraz oświadczenie o jego zgodności ze standardami rachunkowości

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe zostało sporządzone zgodnie z zasadą kosztu historycznego, z wyjątkiem aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży, aktywów finansowych przeznaczonych do obrotu, w tym instrumentów pochodnych oraz instrumentów finansowych zabezpieczających, które wyceniane są do wartości godziwej.

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe przedstawiono w polskich złotych, a wszystkie wartości, o ile nie wskazano inaczej, podane są w tysiącach złotych (tys. zł).

Oświadczenie o zgodności z MSSF

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe sporządzono zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej i Międzynarodowymi Standardami Rachunkowości oraz ich interpretacjami („MSSF”), które zostały włączone do prawa Unii Europejskiej w formie rozporządzeń Komisji Europejskiej („UE”). W zakresie nieuregulowanym powyższymi standardami i interpretacjami jest ono zgodne z wymogami ustawy z dnia 29 września 1994 roku o rachunkowości (t. jedn. Dz. U. z 2018 r., poz. 395 z późniejszymi zmianami) („Ustawa o rachunkowości”) i wydanymi na jej podstawie przepisami wykonawczymi. Skonsolidowane sprawozdanie finansowe uwzględnia wymogi wszystkich zatwierdzonych przez UE standardów oraz związanych z nimi interpretacji za wyjątkiem wymienionych poniżej

standardów i interpretacji, które oczekują na zatwierdzenie przez UE bądź zostały zatwierdzone przez UE, ale weszły lub wejdą w życie dopiero po dniu bilansowym. Grupa nie skorzystała w okresie objętym skonsolidowanym sprawozdaniem finansowym z możliwości wcześniejszego zastosowania standardów i interpretacji, które zostały zatwierdzone przez UE, ale weszły lub wejdą w życie dopiero po dniu bilansowym.

Standardy i zmiany do standardów opublikowane i zatwierdzone przez UE, które Grupa zastosowała po raz pierwszy od 1 stycznia 2017 roku

Następujące standardy oraz zmiany do istniejących standardów opublikowane przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (RMSR) oraz zatwierdzone do stosowania w UE weszły w życie po raz pierwszy od 1 stycznia 2017 roku:

- Zmiany do MSR 7 „Sprawozdanie z przepływów pieniężnych” – inicjatywa w odniesieniu do ujawnień.

Zmiany doprecyzowujące MSR 7 mają na celu poprawę informacji przekazywanych na rzecz użytkowników sprawozdań finansowych o działalności finansowej jednostki. Zmiany wymagają, aby jednostka zastosowała ujawnienia umożliwiające użytkownikom sprawozdań finansowych ocenę zmian zobowiązań wynikających z działalności finansowej, w tym zarówno zmian wynikających z przepływów pieniężnych jak i niepieniężnych.

Grupa przeanalizowała zmiany wprowadzone w tym standardzie. Zmiany nie mają znaczącego wpływu na skonsolidowane sprawozdanie finansowe.

- Zmiany do MSR 12 „Podatek dochodowy” – ujmowanie aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego od niezrealizowanych strat.

Zmiany do MSR 12 wyjaśniają sposób wykazywania aktywów z tytułu odroczonego podatku w związku z instrumentami dłużnymi wycenianymi w wartości godziwej.

Grupa przeanalizowała zmiany wprowadzone w tym standardzie. Zmiany nie mają znaczącego wpływu na skonsolidowane sprawozdanie finansowe.

- Zmiany do MSSF 12 w wyniku „Poprawki do MSSF (cykl 2014-2016)”

Dokonano zmian do różnych standardów w ramach procedury wprowadzania dorocznych poprawek do Standardów (MSSF 1, MSSF 12 oraz MSR 28) ukierunkowane głównie na rozwiązywanie niezgodności i uściślenie słownictwa.

Grupa przeanalizowała zmiany wprowadzone w tych standardach. Zmiany nie mają znaczącego wpływu na skonsolidowane sprawozdanie finansowe.

Standardy, jakie zostały już opublikowane i zatwierdzone przez UE, ale jeszcze nie weszły w życie

Sporządzając skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupa nie zastosowała następujących standardów, które zostały opublikowane przez RMSR i zostały zatwierdzone do stosowania w UE, ale które nie weszły jeszcze w życie:

- MSSF 9 „Instrumenty finansowe” (obowiązujący w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2018 roku lub po tej dacie).

Komisja Europejska Rozporządzeniem nr 2016/2067 z dnia 22 listopada 2016 roku zatwierdziła Międzynarodowy Standard Sprawozdawczości Finansowej nr 9 „Instrumenty Finansowe” (MSSF 9), który zastąpił od 1 stycznia 2018 roku istniejący standard MSR 39 „Instrumenty finansowe: ujmowanie i wycena”.

Nowy standard wprowadza zmieniony model klasyfikacji i wyceny aktywów finansowych, model utraty wartości instrumentów finansowych oparty na koncepcji "straty oczekiwanej" oraz nowe podejście do rachunkowości zabezpieczeń.

Klasyfikacja i wycena

Klasyfikacja aktywów finansowych, według wymogów MSSF 9, odbywa się w momencie początkowego ujęcia składnika aktywów w sprawozdaniu z sytuacji finansowej i zależy od:

- modelu biznesowego w zakresie zarządzania aktywami finansowymi, który określany jest na poziomie odzwierciedlającym sposób, w jaki zarządza się łącznie grupami aktywów finansowych, aby zrealizować określony cel biznesowy, oraz

- charakterystyki umownych przepływów pieniężnych, tj. od tego, czy umowne przepływy pieniężne stanowią wyłącznie spłatę kwoty głównej i odsetek od kwoty głównej pozostałej do spłaty (ang. *solely payments of principal and interest*, „SPPI”).

W zależności od modelu biznesowego, aktywa finansowe mogą zostać zaklasyfikowane jako:

- utrzymywane w celu uzyskiwania przepływów pieniężnych wynikających z umowy (wyceniane w zamortyzowanym koszcie, jeśli spełniają warunki SPPI),
- utrzymywane w celu uzyskiwania umownych przepływów pieniężnych lub w celu sprzedaży (wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody, jeśli spełniają warunki SPPI),
- zarządzane w celu realizowania przepływów pieniężnych poprzez sprzedaż aktywów oraz inne (wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy).

Wtedy i tylko wtedy, gdy Grupa zmienia model biznesowy w zakresie zarządzania aktywami finansowymi, dokonuje ona przeklasyfikowania wszystkich aktywów finansowych, na które zmiana ta miała wpływ.

Grupa może w momencie początkowego ujęcia dokonać nieodwołalnego wyboru odnośnie określonych inwestycji w instrumenty kapitałowe, które w przeciwnym razie byłyby wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy, aby ujmować późniejsze zmiany wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody. Dywidendy wynikające z takiej inwestycji ujmuje się w rachunku zysków i strat.

Grupa przeprowadziła analizę stosowanych modeli biznesowych oraz test charakterystyk przepływów pieniężnych (SPPI) i ocenia, że:

- należności od banków, kredyty i pożyczki udzielone klientom oraz dłużne papiery wartościowe, zaklasyfikowane obecnie zgodnie z MSR 39 do kategorii pożyczki i należności są utrzymywane w celu uzyskiwania przepływów pieniężnych wynikających z umowy i będą wycenione w zamortyzowanym koszcie zgodnie z MSSF 9,
- dłużne papiery wartościowe, które zgodnie z MSR 39 są zaklasyfikowane do kategorii dostępnych do sprzedaży, są utrzymywane w celu uzyskiwania przepływów pieniężnych wynikających z umowy lub w celu sprzedaży i będą wyceniane w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody zgodnie z MSSF 9,
- aktywa i zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu, w tym pochodne instrumenty finansowe, będą w dalszym ciągu wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy,
- inwestycje w instrumenty kapitałowe (z wyłączeniem inwestycji w jednostki zależne), które zgodnie z MSR 39 są zaklasyfikowane do kategorii dostępnych do sprzedaży, będą zgodnie z MSSF 9 wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy (Grupa nie skorzystała z możliwości nieodwołalnego wyboru ujmowania instrumentów kapitałowych w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody),
- nie zidentyfikowała składników aktywów finansowych, które zamierzałby wyznaczyć do kategorii wyceny w wartości godziwej przez wynik finansowy celem zmniejszenia niedopasowania księgowego, które w przeciwnym razie powstałoby na skutek wyceny aktywów finansowych w zamortyzowanym koszcie lub wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody.

W związku z pojawiającymi się rozbieżnościami interpretacyjnymi w zakresie sposobu klasyfikacji i wyceny kredytów, dla których formuła stopy procentowej oparta jest o mnożnik większy niż jeden, w szczególności portfela kart kredytowych oraz kredytów w rachunku bieżącym, Grupa pozostała przy dotychczasowym sposobie wyceny tego typu produktów tj. w zamortyzowanym koszcie. Biorąc pod uwagę nieistotny udział tego typu kredytów w całym portfelu kredytowym Grupy, efekt wyceny tych portfeli do wartości godziwej nie miałby istotnego wpływu na sytuację finansową Grupy.

Zastosowanie nowego standardu nie będzie miało wpływu na zasady klasyfikacji i wyceny zobowiązań finansowych, gdyż MSSF 9 w znacznym stopniu zachowuje dotychczasowe wymogi MSR 39.

Utrata wartości

W MSSF 9 wprowadzony został nowy model utraty wartości oparty o koncepcję „oczekiwanych strat kredytowych” (ang. *expected credit loss*, dalej: ECL), który zastąpi model „strat poniesionych” obowiązujący w MSR 39. W związku z tą zmianą, zaistniała konieczność kalkulacji odpisów z tytułu utraty wartości w oparciu o ECL oraz uwzględniania prognoz i spodziewanych przyszłych warunków ekonomicznych w kontekście oceny ryzyka kredytowego ekspozycji, co nie było możliwe w modelach zgodnych z MSR 39.

Model utraty wartości oparty o koncepcję ECL będzie miał zastosowanie do składników aktywów finansowych zakwalifikowanych do kategorii aktywów finansowych wycenianych w zamortyzowanym koszcie lub w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody.

Zmiana obowiązującej koncepcji straty poniesionej, z MSR 39, na rzecz straty oczekiwanej w MSSF 9, będzie miała daleko idące konsekwencje w zakresie modelowania parametrów ryzyka kredytowego oraz wysokości utworzonych odpisów. W nowej koncepcji, nie będzie miał zastosowania parametr okresu identyfikacji straty (ang. *Loss Identification Period*), jak również nie będzie występowała kategoria odpisów IBNR (ang. *Incurring But Not Reported*) dla ekspozycji regularnych. Zgodnie z MSSF 9, w miejsce odpisów z IBNR dla ekspozycji regularnych oraz odpisów dla ekspozycji nieregularnych, odpis z tytułu utraty wartości będzie wyznaczany w następujących grupach:

- Koszyk 1 – 12-miesięczna oczekiwana strata kredytowa – oczekiwana strata związana z przypadkami wystąpienia utraty wartości w ciągu 12 miesięcy od daty bilansowej, dla takich ekspozycji, dla których od momentu początkowego ujęcia do daty bilansowej nie zidentyfikowano znacznego wzrostu ryzyka kredytowego i nie stwierdzono utraty wartości,
- Koszyk 2 – oczekiwana strata kredytowa w całym okresie życia – oczekiwana strata związana z przypadkami wystąpienia utraty wartości w całym okresie oczekiwanego życia składnika aktywów finansowych, dla takich ekspozycji, dla których od momentu początkowego ujęcia do daty bilansowej zidentyfikowano znaczny wzrost ryzyka kredytowego i nie stwierdzono utraty wartości,
- Koszyk 3 – oczekiwana strata kredytowa w całym okresie życia – oczekiwana strata związana z przypadkami wystąpienia utraty wartości w całym okresie oczekiwanego życia składnika aktywów finansowych, dla takich ekspozycji, dla których stwierdzono utratę wartości.

Nowy sposób kalkulacji utraty wartości aktywów finansowych będzie miał również wpływ na sposób rozpoznania przychodu odsetkowego. W szczególności, przychód odsetkowy od składników aktywów znajdujących się w koszykach 1 i 2 będzie wyznaczany poprzez przyłożenie efektywnej stopy procentowej do wartości brutto ekspozycji, natomiast w koszyku 3 poprzez przyłożenie efektywnej stopy procentowej do zamortyzowanego kosztu składnika aktywów, uwzględniającego odpisy z tytułu utraty wartości (podobnie jak dla aktywów ze stwierdzoną utratą wartości w MSR 39). Wdrożenie MSSF 9 skutkowało ujęciem w wartości brutto pełnej wysokości odsetek (kontraktowych), prowizji i opłat, w tym odsetek karnych, co skutkowało wzrostem odpisów z tego tytułu.

Przebudowa modeli PD, LGD i EAD miała w szczególności na celu opracowanie kryteriów transferu pomiędzy koszykami, jak również uzyskanie wieloletnich parametrów ryzyka dostosowanych do oczekiwań Grupy w zakresie kształtowania się przyszłej sytuacji makroekonomicznej. W procesie modelowania oczekiwanej ekspozycji na moment wejścia w *default* dla ekspozycji bez zdefiniowanych harmonogramów, Grupa opracowała modele wartości bilansowej i pozabilansowej w oparciu o historyczne wzorce behawioralne spłat i pociągnięć do momentu wejścia ekspozycji w *default*. W zakresie modelowania transferu pomiędzy koszykiem 1 i koszykiem 2, Grupa opracowała model istotnego wzrostu ryzyka kredytowego w oparciu o porównanie prawdopodobieństwa *defaultu lifetime* z momentu pierwotnego ujęcia ekspozycji z prawdopodobieństwem *defaultu lifetime* z momentu oceny. Model uwzględnia podstawowe dostępne charakterystyki ekspozycji z momentu pierwotnego ujęcia oraz momentu obecnej oceny, tj. *scoring/rating*, dane behawioralne, itp.

Rachunkowość zabezpieczeń

MSSF 9 daje możliwość wyboru w zakresie stosowania zasad rachunkowości zabezpieczeń, tj. stosowania dotychczasowych przepisów określonych w MSR 39 lub zastosowania uregulowań nowego standardu MSSF 9. Grupa podjęła decyzję o dalszym stosowaniu przepisów MSR 39, w zakresie rachunkowości zabezpieczeń. W związku z powyższym, w zakresie rachunkowości zabezpieczeń, wejście w życie MSSF 9 nie ma wpływu na sytuację finansową Grupy.

Ujawnienia i dane porównawcze

Wdrożenie MSSF 9 skutkuje istotnymi zmianami sposobu prezentacji oraz wartości bilansowej dotyczących instrumentów finansowych w sprawozdaniu finansowym Grupy.

Grupa skorzystała z możliwości przewidzianej w MSSF 9, umożliwiającej nieprzekształcanie danych dotyczących wcześniejszych okresów w odniesieniu do zmian wynikających z klasyfikacji i wyceny (w tym z tytułu utraty wartości). Różnice wartości bilansowej aktywów i zobowiązań wynikających z zastosowania MSSF 9 zostały ujęte w pozycji „Zyski zatrzymane” na dzień 1 stycznia 2018 roku.

W związku z tym, że zapisy MSSF 9 w wielu miejscach nie są jednoznaczne i podlegają interpretacji zarówno przez doradców wdrażających standard, firmy audytorskie jak i regulatora, nie ma obecnie jednolitej praktyki lub stanowiska

w wielu aspektach objętych standardem. Biorąc pod uwagę powyższe, należy mieć na względzie, że ostateczny wpływ wdrożenia MSSF 9 może się różnić od zaprezentowanego przez Grupę.

Z tytułu wdrożenia MSSF 9 na dzień 1 stycznia 2018 roku zyski zatrzymane zostały pomniejszone o łączną kwotę 62 035 tys. zł, na którą składały się:

- zmiany z tytułu klasyfikacji i wyceny w kwocie minus 76 587 tys. zł,
- efekt podatkowy zmian w zakresie klasyfikacji i wyceny w postaci wzrostu aktywa netto z tytułu podatku odroczonego w kwocie 14 552 tys. zł

Poniżej zaprezentowano szczegółowe ujawnienia dotyczące wpływu zastosowania przez Grupę MSSF 9 po raz pierwszy na dzień 1 stycznia 2018 roku.

Aktywa finansowe	Klasyfikacja według MSR 39	Klasyfikacja według MSSF 9	zmiana wartości wynikająca z:						
			Wartość bilansowa zgodnie z MSR 39 według stanu na 31.12.2017	zmiana klasyfikacji	zmiana wyceny	Wartość bilansowa zgodnie z MSSF 9 według stanu na 01.01.2018	łączny wpływ zmiany wartości na aktywa	Wpływ na zyski zatrzymane	Wpływ na inne pozycje kapitałów
			tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł
Kasa, środki w Banku Centralnym	Pożyczki i należności	Wycena w zamortyzowanym koszcie	44 446	0	0	44 446	0	0	0
Należności od innych banków	Pożyczki i należności	Wycena w zamortyzowanym koszcie	82 483	0	0	82 483	0	0	0
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	Wycena w wartości godziwej przez wynik finansowy	545	0	0	545	0	0	0
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	Pożyczki i należności	Wycena w zamortyzowanym koszcie	4 775 696	0	(77 333)	4 698 363	(77 333)	(77 333)	0
Inwestycyjne aktywa finansowe:			2 340 040	4 832	0	2 340 040	0	1 161	(1 161)
- instrumenty kapitałowe	Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	Wycena w wartości godziwej przez wynik finansowy	4 832	4 832	0	4 832	0	1 161	(1 161)
- instrumenty dłużne	Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	Wycena w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody	2 335 208	0	0	2 335 208	0	0	0
Pozostałe aktywa	Pożyczki i należności	Wycena w zamortyzowanym koszcie	55 839	0	9	55 848	9	9	0
							(77 324)	(76 163)	(1 161)

Zobowiązania finansowe	Klasyfikacja według MSR 39	Klasyfikacja według MSSF 9	zmiana wartości wynikająca z:			Wartość bilansowa zgodnie z MSSF 9 według stanu na 01.01.2018	Łączny wpływ zmiany wartości na zobowiązania	Wpływ na zyski zatrzymane	Wpływ na inne pozycje kapitałów
			Wartość bilansowa zgodnie z MSR 39 według stanu na 31.12.2017	zmiany klasyfikacji	zmiany wyceny				
Zobowiązania wobec innych banków	Zobowiązania finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu	Wycena w zamortyzowanym koszcie	18 414	0	0	18 414	0	0	0
Zobowiązania z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu	Zobowiązania finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu	Wycena w zamortyzowanym koszcie	12 476	0	0	12 476	0	0	0
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	Wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy	Wycena w wartości godziwej przez wynik finansowy	36	0	0	36	0	0	0
Instrumenty finansowe zabezpieczające	Wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy	Wycena w wartości godziwej przez wynik finansowy	692	0	0	692	0	0	0
Zobowiązania wobec klientów	Zobowiązania finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu	Wycena w zamortyzowanym koszcie	6 108 556	0	0	6 108 556	0	0	0
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	Zobowiązania finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu	Wycena w zamortyzowanym koszcie	355 779	0	0	355 779	0	0	0
Zobowiązania podporządkowane	Zobowiązania finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu	Wycena w zamortyzowanym koszcie	192 263	0	0	192 263	0	0	0
Rezerwy	Rezerwy na udzielone zobowiązania i gwarancje	Rezerwy na udzielone zobowiązania i gwarancje	8 921	0	426	9 347	426	(426)	0
Pozostałe zobowiązania	Zobowiązania finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu	Wycena w zamortyzowanym koszcie	125 833	0	(2)	125 831	(2)	2	0
							424	(424)	

Wpływ MSSF 9 na fundusze własne i wymogi kapitałowe

Parlament Europejski zatwierdził w dniu 12 grudnia 2017 roku Rozporządzenie (UE) 2017/2395 zmieniające rozporządzenie (UE) nr 575/2013 w odniesieniu do rozwiązań przejściowych dotyczących złagodzenia wpływu wprowadzenia MSSF 9 na fundusze własne oraz dotyczących traktowania jako duże ekspozycje niektórych ekspozycji wobec podmiotów sektora publicznego denominowanych w walucie krajowej dowolnego państwa członkowskiego. Zarząd Banku w dniu 29 stycznia 2018 roku podjął uchwałę w sprawie zastosowania przepisów przejściowych wprowadzonych w/w rozporządzeniem i poinformował o decyzji Komisję Nadzoru Finansowego. Zastosowanie tych rozwiązań pozwoli Bankowi na złagodzenie w czasie wpływu wdrożenia MSSF 9 na fundusze własne w okresie najbliższych 5 lat. Zgodnie z wdrożonym Rozporządzeniem w 2018 roku Bank będzie mógł odwrócić w rachunku adekwatności kapitałowej 95% wzrostu odpisów na oczekiwane straty kredytowe wynikających z wdrożenia MSSF 9, co spowoduje w konsekwencji spadek wskaźników kapitałowych poniżej 0,1 p.p.. W kolejnych latach procent ten będzie spadał i wyniesie 85% w 2019 roku, 70% w 2020 roku, 50% w 2021 roku i 25% w 2022 roku. Pełne wdrożenie MSSF 9 bez zastosowania przepisów przejściowych obniżyłoby miary kapitałowe Tier1 i CaR o 1,7 p.p.

- MSSF 15 „Przychody z umów z klientami” oraz zmiany do MSSF 15 (obowiązujący dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2018 roku lub po tej dacie).

Standard ten określa, w jaki sposób i kiedy ujmuje się przychody, jak i wymaga dostarczenia bardziej szczegółowych ujawnień. Standard zastępuje MSR 18 „Przychody”, MSR 11 „Umowy o usługę budowlaną” oraz wiele interpretacji związanych z ujmowaniem przychodów. Standard ma zastosowanie do prawie wszystkich umów z klientami (główne wyjątki dotyczą umów leasingowych, instrumentów finansowych oraz umów ubezpieczeniowych). Fundamentalną zasadą nowego standardu jest ujmowanie przychodów w taki sposób, aby odzwierciedlić transfer towarów lub usług na rzecz klientów oraz w takiej kwocie, która odzwierciedla wysokość wynagrodzenia (tj. płatność), do którego spółka spodziewa się uzyskać prawo w zamian za towary lub usługi. Standard dostarcza również wytyczne ujmowania transakcji, które nie były szczegółowo regulowane przez dotychczasowe standardy (np. przychody z usług czy modyfikacje umów) jak i dostarcza obszerniejsze wyjaśnienia na temat ujmowania umów wieloelementowych.

Grupa przeanalizowała wymogi nowego standardu i jego zmian. Jego zastosowanie nie będzie miało znaczącego wpływu na skonsolidowane sprawozdanie finansowe.

- MSSF 16 „Leasing” (obowiązujący w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2019 roku lub po tej dacie).

Zgodnie z MSSF 16 leasingobiorca ujmuje prawo do użytkowania składnika aktywów oraz zobowiązanie z tytułu leasingu. Prawo do użytkowania składnika aktywów jest traktowane podobnie jak inne aktywa niefinansowe i odpowiednio amortyzowane. Zobowiązania z tytułu leasingu wycenia się początkowo w wartości bieżącej opłat leasingowych płatnych w okresie leasingu, zdyskontowanej stopą zawartą w leasingu, jeżeli jej ustalenie nie jest trudne. Jeżeli nie można łatwo określić tej stopy, leasingobiorca stosuje krańcową stopę procentową. W odniesieniu do klasyfikacji leasingu u leasingodawców, przeprowadza się ją podobnie jak według MSR 17 – tj. jako leasing operacyjny lub finansowy. U leasingodawcy leasing jest klasyfikowany jako leasing finansowy, jeżeli następuje przeniesienie zasadniczo całego ryzyka i korzyści z tytułu posiadania odnośnych aktywów. W przeciwnym przypadku leasing jest klasyfikowany jako leasing operacyjny. W leasingu finansowym leasingodawca rozpoznaje przychody finansowe przez okres leasingu, w oparciu o stałą okresową stopę zwrotu na inwestycji netto. Leasingodawca ujmuje płatności leasingu operacyjnego w przychody liniowo lub w inny systematyczny sposób, jeśli lepiej odzwierciedla wzór otrzymywania korzyści z wykorzystania odnośnych aktywów.

Grupa jest w trakcie analizy i oszacowania wpływu wprowadzenia nowego standardu na skonsolidowane sprawozdanie finansowe.

- Zmiany do MSSF 4 „Umowy ubezpieczeniowe” (obowiązujące w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2018 roku lub po tej dacie lub w momencie zastosowania MSSF 9 „Instrumenty finansowe” po raz pierwszy).

Zmiany zostały wprowadzone w celu rozwiązania problemów wynikających z wdrożenia nowego standardu MSSF 9 „Instrumenty finansowe” przed wprowadzeniem nowego standardu zastępującego MSSF 4.

Grupa przeanalizowała wymogi zmian do standardu. Jego zastosowanie nie będzie miało wpływu na skonsolidowane sprawozdanie finansowe.

- Zmiany do MSSF 1 i MSR 28 w wyniku „Poprawki do MSSF (cykl 2014-2016)”

Dokonane zmiany w ramach procedury wprowadzania dorocznych poprawek do MSSF (MSSF 1, MSSF 12 oraz MSR 28) ukierunkowane głównie na rozwiązywanie niezgodności i uściślenie słownictwa.

Grupa przeanalizowała zmiany wprowadzone w tych standardach. Zmiany nie będą miały znaczącego wpływu na skonsolidowane sprawozdanie finansowe.

Standardy i Interpretacje przyjęte przez RMSR, ale jeszcze niezatwierdzone do stosowania w UE

MSSF w kształcie zatwierdzonym przez UE nie różnią się obecnie w znaczący sposób od regulacji przyjętych przez RMSR, z wyjątkiem poniższych standardów, zmian do standardów oraz interpretacji, które według stanu na 31 grudnia 2017 roku nie zostały jeszcze przyjęte do stosowania w UE:

- MSSF 14 „Odroczone salda z regulowanej działalności” (obowiązujący dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2016 roku lub po tej dacie).

Standard ten ma na celu umożliwienie podmiotom stosującym MSSF po raz pierwszy, a które obecnie ujmują odroczone salda z działalności regulacyjnej zgodnie z ich poprzednimi ogólnie przyjętymi zasadami rachunkowości, kontynuację ujmowania tych sald po przejściu na MSSF. Komisja Europejska postanowiła nie rozpoczynać procesu zatwierdzania tego tymczasowego standardu do stosowania na terenie UE do czasu wydania ostatecznej wersji MSSF 14.

Grupa jest w trakcie analizy i oszacowania wpływu wprowadzenia nowego standardu na skonsolidowane sprawozdanie finansowe.

- MSSF 17 „Umowy ubezpieczeniowe” (obowiązujący w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2021 roku lub po tej dacie).

Nowy standard wymaga wyceny zobowiązań ubezpieczeniowych w wysokości aktualnej wartości wypłaty i zapewnia bardziej jednolite podejście do wyceny i prezentacji wszystkich umów ubezpieczeniowych. Wymogi te mają na celu osiągnięcie spójnego ujmowania umów ubezpieczeniowych opartego na określonych zasadach rachunkowości. MSSF 17 zastępuje MSSF 4 „Umowy ubezpieczeniowe” i związane z nimi interpretacje w dniu zastosowania nowego standardu.

Grupa jest w trakcie analizy i oszacowania wpływu wprowadzenia nowego standardu na skonsolidowane sprawozdanie finansowe.

- Zmiany do MSSF 2 „Płatności na bazie akcji” – klasyfikacja oraz wycena płatności na bazie akcji (obowiązujący w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2018 roku lub po tej dacie).

Zmiany wprowadzają wymogi w zakresie ujmowania:

- 1) skutków warunków nabycia uprawnień i warunków innych niż warunki nabycia uprawnień na wycenę płatności na bazie akcji rozliczanych w środkach pieniężnych,
- 2) płatności na bazie akcji mające funkcję rozliczenia netto z zobowiązaniami podatkowymi,
- 3) modyfikacji warunków płatności na bazie akcji, które powodują zmianę klasyfikacji transakcji z rozliczanych w środkach pieniężnych do rozliczanych w instrumentach kapitałowych.

Grupa przeanalizowała zmiany wprowadzone w tym standardzie. Zmiany nie będą miały wpływu na skonsolidowane sprawozdanie finansowe.

- Zmiany do MSSF 9 „Instrumenty finansowe” - charakterystyka opcji przedpłaty z ujemną kompensatą (obowiązujący w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2019 roku lub po tej dacie).

Zmiany modyfikują obowiązujące wymogi w MSSF 9 dotyczące praw z tytułu przedterminowego rozwiązania umowy na potrzeby umożliwienia wyceny według zamortyzowanego kosztu (lub, w zależności od modelu biznesowego, w wartości godziwej przez pozostałe całkowite dochody) nawet w przypadku ujemnych płatności kompensacyjnych. Zmiany przewidują, iż znak (plus bądź minus) kwoty przedpłaty nie jest istotny – tj. w zależności od stopy procentowej obowiązującej w momencie rozwiązania umowy, może zostać dokonana płatność na rzecz strony skutkująca wcześniejszą spłatą. Kalkulacja tej kompensaty musi być taka sama zarówno w przypadku kary za przedterminową spłatę jak również w przypadku zysku z tytułu wcześniejszej spłaty.

Grupa jest w trakcie analizy i oszacowania wpływu wprowadzenia nowego standardu na skonsolidowane sprawozdanie finansowe.

- Zmiany do MSSF 10 „Skonsolidowane sprawozdania finansowe” oraz MSR 28 „Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach” – sprzedaż lub wniesienie aktywów pomiędzy inwestorem a jego jednostką stowarzyszoną lub wspólnym przedsięwzięciem (obowiązujące w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2016 roku lub po tej dacie).

Zmiany mają na celu usunięcie sprzeczności między wymogami MSR 28 a MSSF 10 oraz wyjaśniają, że ujęcie zysku lub straty w transakcjach z udziałem jednostki stowarzyszonej lub wspólnego przedsięwzięcia zależy od tego czy sprzedane lub wniesione aktywa stanowią przedsięwzięcie.

Grupa przeanalizowała zmiany wprowadzone w tych standardach. Zmiany nie będą miały znaczącego wpływu na skonsolidowane sprawozdanie finansowe.

- Zmiany do MSR 19 „Świadczenia pracownicze” – zmiana, ograniczenie lub rozliczenie planu (obowiązujące w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2019 roku lub po tej dacie).

Zmiany wymagają aby po zmianie planu zastosować zaktualizowane założenia do wyceny w celu ustalenia bieżących kosztów usług i odsetek netto za pozostałą część okresu sprawozdawczego.

Grupa jest w trakcie analizy i oszacowania wpływu zmiany standardów na skonsolidowane sprawozdanie finansowe.

- Zmiany do MSR 28 „Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach” - długoterminowe udziały w jednostkach stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach (obowiązujące w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2019 roku lub po tej dacie).

Zmiany wprowadzono w celu wyjaśnienia, że jednostka stosuje MSSF 9 (w tym regulacje dotyczące utraty wartości) do długoterminowych udziałów w jednostkach stowarzyszonych lub wspólnych przedsięwzięć, które wchodzą w skład inwestycji netto w jednostkę stowarzyszoną lub wspólne przedsięwzięcie, w stosunku do których nie zastosowano metody praw własności. Zmiany usuwają również paragraf 41, ponieważ uznano, że paragraf ten jedynie powtórzył wymogi zawarte w MSSF 9 i wywoływał zamieszanie w kwestii rozliczania długoterminowych udziałów.

Grupa przeanalizowała zmiany wprowadzone w tym standardzie. Zmiany nie będą miały znaczącego wpływu na skonsolidowane sprawozdanie finansowe.

- Zmiany do MSR 40 „Nieruchomości inwestycyjne” – przeniesienia nieruchomości inwestycyjnych (obowiązujące w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2018 roku lub po tej dacie).

Zmiany określają, że jednostka dokonuje przeniesienia poszczególnych nieruchomości do lub z nieruchomości inwestycyjnych tylko wówczas, gdy istnieją dowody na zmianę sposobu ich użytkowania. Zmiana sposobu użytkowania występuje wtedy, gdy nieruchomość spełnia lub przestała spełniać definicję nieruchomości inwestycyjnych. Zmiana intencji kierownictwa co do sposobu użytkowania nieruchomości sama w sobie nie stanowi przesłanki do zmiany sposobu użytkowania. Zmiany określają również, iż przykłady zawarte w paragrafie 57 nie stanowią zamkniętego katalogu przykładów (przed zmianą wykaz ten stanowił zamknięty katalog przykładów).

Grupa przeanalizowała zmiany wprowadzone w tym standardzie. Zmiany nie będą miały znaczącego wpływu na skonsolidowane sprawozdanie finansowe.

- Zmiany do różnych standardów „Poprawki do MSSF (cykl 2015-2017)”- dokonane zmiany w ramach procedury wprowadzania dorocznych poprawek do MSSF (MSSF 3, MSSF 11, MSR 12 oraz MSR 23) ukierunkowane głównie na rozwiązywanie niezgodności i uściślenie słownictwa (obowiązujące w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2019 roku lub po tej dacie).

Zmiany precyzują, że: gdy jednostka przejmuje kontrolę nad przedsięwzięciem, wcześniej posiadane udziały we wspólnej działalności podlegają ponownej wycenie (MSSF 3); gdy jednostka uzyska współkontrolę nad przedsięwzięciem, jednostka nie dokonuje ponownej wyceny posiadanego wcześniej udziału we wspólnej działalności (MSSF 11); jednostka w taki sam sposób rozlicza wszystkie konsekwencje podatku dochodowego z tytułu dywidend (MSR 12); wszelkie pożyczki zaciągnięte pierwotnie w celu modernizacji składnika aktywów traktowane są jako pożyczki ogólnego przeznaczenia w przypadku gdy składnik aktywów jest gotowy do zamierzonego użytkowania lub sprzedaży (MSR 23).

Grupa jest w trakcie analizy i oszacowania wpływu zmiany standardów na skonsolidowane sprawozdanie finansowe.

- Interpretacja KIMSF 22 „Transakcje w walutach obcych i płatności zaliczkowe” (obowiązująca w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2018 roku lub po tej dacie).

Interpretacja określa, iż w celu ustalenia kursu wymiany datą transakcji jest data początkowego ujęcia przedpłaty jako składnika aktywów niepieniężnych lub zobowiązania z tytułu odroczonego dochodów. Jeśli istnieje wiele płatności lub wpływów zaliczkowych, ustala się datę transakcji w odniesieniu do każdej płatności lub wpływów.

Grupa jest w trakcie analizy i oszacowania wpływu nowej interpretacji na skonsolidowane sprawozdanie finansowe.

- Interpretacja KIMSF 23 „Niepewność w zakresie rozliczania podatku dochodowego” (obowiązująca w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2019 roku lub po tej dacie).

Może być niejasne, w jaki sposób prawo podatkowe odnosi się do określonej transakcji lub okoliczności lub czy organ podatkowy zaakceptuje opodatkowanie jednostki. MSR 12 „Podatki dochodowe” określa sposób rozliczania podatku bieżącego i odroczonego, ale nie odzwierciedla skutków niepewności. KIMSF 23 zawiera wytyczne, które uzupełniają wymogi zawarte w MSR 12, określając sposób odzwierciedlenia skutków niepewności przy ujmowaniu podatku dochodowego.

Grupa jest w trakcie analizy i oszacowania wpływu nowej interpretacji na skonsolidowane sprawozdanie finansowe.

Okres i zakres skonsolidowanego sprawozdania finansowego

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe obejmuje okres od 1 stycznia 2017 roku do 31 grudnia 2017 roku i zawiera dane porównawcze:

- dla pozycji skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej na 31 grudnia 2016 roku,
- dla pozycji skonsolidowanego rachunku zysków i strat, skonsolidowanego sprawozdania z całkowitych dochodów, skonsolidowanego zestawienia zmian w kapitale własnym, skonsolidowanego sprawozdania z przepływów pieniężnych za okres od 1 stycznia 2016 roku do 31 grudnia 2016 roku.

Kontynuacja działalności

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy sporządzono przy założeniu kontynuowania działalności gospodarczej przez Grupę w okresie 12 miesięcy po dniu bilansowym, czyli po dniu 31 grudnia 2017 roku.

Zarząd Banku nie stwierdza, na dzień zatwierdzenia skonsolidowanego sprawozdania finansowego, istnienia faktów i okoliczności, które wskazywałyby na zagrożenia dla możliwości kontynuacji działalności prowadzonej przez Grupę w okresie 12 miesięcy po dniu bilansowym na skutek zamierzonego lub przymusowego zaniechania bądź istotnego ograniczenia dotychczasowej działalności.

Decyzja z 4 lipca 2017 roku Nadzwyczajnego Zgromadzenia Wspólników Centrum Operacyjnego Sp. o.o. o rozwiązaniu spółki i postawieniu jej w stan likwidacji pozostaje bez wpływu na kontynuację działalności przez Grupę, ponieważ dotychczasowa działalność spółki zostanie przeniesiona, wraz z pracownikami, do struktur Banku, a tym samym likwidacja pozostanie bez wpływu na zakres działalności Grupy. W związku z powyższym, w ocenie Zarządu Banku, nie będzie miało miejsca zaniechanie lub ograniczenie działalności Grupy.

Działalność zaniechana

W okresie od 1 stycznia 2017 roku do 31 grudnia 2017 roku i okresie porównawczym w Grupie nie wystąpiła działalność zaniechana.

Zasady konsolidacji

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe obejmuje sprawozdanie finansowe Banku oraz sprawozdania finansowe jego jednostek zależnych. Zostały one sporządzone za okres 12 miesięcy kończący się w dniu 31 grudnia 2017 roku.

Sprawozdania finansowe jednostek zależnych, po uwzględnieniu korekt doprowadzających do zgodności z MSF, sporządzane są za ten sam okres sprawozdawczy, co sprawozdanie finansowe jednostki dominującej, w oparciu o jednolite zasady rachunkowości zastosowane dla transakcji i zdarzeń gospodarczych o podobnym charakterze. W celu eliminacji jakichkolwiek rozbieżności w stosowanych zasadach rachunkowości wprowadza się korekty.

Jednostka dominująca wyłącza wartość bilansową inwestycji jednostki dominującej w każdej z jednostek zależnych oraz tej części kapitału własnego każdej z jednostek zależnych, która odpowiada udziałowi jednostki dominującej. Wszystkie

znaczące salda i transakcje pomiędzy jednostkami Grupy, w tym przychody i koszty, niezrealizowane zyski oraz zyski i straty wynikające z transakcji w ramach Grupy, zostały w całości wyeliminowane. Niezrealizowane straty są eliminowane, chyba że dowodzą wystąpienia utraty wartości.

Jednostki zależne podlegają pełnej konsolidacji w okresie od dnia objęcia nad nimi kontroli przez jednostkę dominującą do dnia ustania kontroli. Sprawowanie kontroli przez jednostkę dominującą ma miejsce wtedy, gdy jednostka dominująca sprawuje władzę nad jednostką zależną, z tytułu swojego zaangażowania w jednostkę zależną jednostka dominująca podlega ekspozycji na zmienne wyniki finansowe lub posiada prawa do zmiennych wyników finansowych oraz posiada możliwość wykorzystania sprawowanej władzy nad jednostką zależną do wywierania wpływu na wysokość swoich wyników finansowych.

5.2. Profesjonalny osąd

W procesie stosowania zasad (polityki) rachunkowości wobec zagadnień podanych poniżej, największe znaczenie, oprócz szacunków księgowych, miał profesjonalny osąd kierownictwa.

Utrata wartości aktywów finansowych

Grupa ocenia, czy wystąpiły obiektywne przesłanki wskazujące na utratę wartości składnika/grupy aktywów finansowych. Poprzez przesłanki utraty wartości rozumie się zdarzenia lub grupy zdarzeń, które miały miejsce po dacie początkowego ujęcia składnika/grupy aktywów, a które wskazują, iż mogło nastąpić obniżenie przyszłych oczekiwanych przepływów pieniężnych ze składnika aktywów lub grupy aktywów. W momencie rozpoznania przesłanek utraty wartości dokonuje się oszacowania odpisów z tytułu utraty wartości.

Więcej informacji na temat utraty wartości aktywów finansowych zostało zaprezentowanych w notach 5.5.6, 13, 20 i 24.

Składnik aktywów z tytułu dochodowego podatku odroczonego

Grupa rozpoznaje składnik aktywów z tytułu dochodowego podatku odroczonego bazując na założeniu, że w przyszłości zostanie osiągnięty zysk podatkowy pozwalający na jego wykorzystanie. Pogorszenie uzyskiwanych wyników podatkowych w przyszłości mogłoby spowodować, że założenie to stałoby się nieuzasadnione.

Więcej informacji na temat aktywów z tytułu dochodowego podatku odroczonego przedstawiono w nocie 16.

Klasyfikacja umów leasingowych

Grupa klasyfikuje leasing jako operacyjny lub finansowy w oparciu o ocenę, w jakim zakresie ryzyko i pożytki z tytułu posiadania przedmiotu leasingu przypadają w udziale leasingodawcy, a w jakim leasingobiorcy. Ocena ta opiera się na treści ekonomicznej każdej transakcji. Szczegółowe informacje na temat umów leasingowych zawarto w nocie 37 i 38.

5.3. Niepewność szacunków

Poniżej omówiono podstawowe założenia dotyczące przyszłości i inne kluczowe źródła niepewności występujące na dzień bilansowy, z którymi związane jest istotne ryzyko znaczącej korekty wartości bilansowych aktywów i zobowiązań w następnym roku obrotowym. Wartości rzeczywiste ujęte przez Grupę mogą się różnić od wartości ustalonych na bazie przyjętych szacunków.

Dokonywane przez Grupę szacunki oraz założenia są poddawane bieżącym przeglądom. Korekty szacunków rozpoznaje się w tym okresie, w którym dokonano zmiany szacunków, jeżeli korekty dotyczą tylko tego okresu. Natomiast, jeżeli korekty wpływają zarówno na okres, w którym dokonano zmiany, jak i na przyszłe okresy są one rozpoznawane w okresie, w którym dokonano zmiany oraz w okresach przyszłych.

Wartość godziwa instrumentów finansowych

W przypadku aktywów i zobowiązań finansowych ujmowanych w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej w wartości godziwej, dla których nie identyfikuje się aktywnego rynku, wycenę przeprowadza się w oparciu o powszechnie stosowane techniki wyceny w maksymalnym stopniu bazując na obserwowalnych w otoczeniu rynkowym danych wejściowych i profesjonalnym osądzie. Stosowane techniki wyceny i dane wejściowe podlegają regularnej weryfikacji.

Sposób ustalenia wartości godziwej poszczególnych instrumentów finansowych i ich wartości bilansowe przedstawiono w notce 36.

Poniższa tabela prezentuje wpływ zmiany rynkowych stóp procentowych o + 1 p.b./- 1 p.b. na wartość godziwą instrumentów finansowych ujmowanych w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej w wartości godziwej:

	Stan na 31 grudnia 2017			Stan na 31 grudnia 2016		
	wartość bilansowa	+1 p.b.	-1 p.b.	wartość bilansowa	+1 p.b.	-1 p.b.
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł
Inwestycyjne aktywa finansowe dostępne do sprzedaży - dłużne papiery wartościowe	2 335 208	(356)	356	1 171 667	(209)	209
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	545	(1)	1	695	(3)	3
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	36	(7)	7	205	(9)	9
Instrumenty pochodne zabezpieczające - aktywa	0	0	0	1 146	0	0
Instrumenty pochodne zabezpieczające - zobowiązania	692	(11)	11	932	(18)	18

Utrata wartości aktywów finansowych

Na każdy dzień bilansowy Grupa ocenia czy wystąpiły obiektywne przesłanki wskazujące na utratę wartości składnika/grupy aktywów finansowych.

Poniższa tabela prezentuje szacunkowy wpływ zmiany wartości bieżącej szacowanych przepływów pieniężnych na zmianę odpisów z tytułu utraty wartości dla składników pozycji „Kredyty i pożyczki udzielone klientom” analizowanych indywidualnie.

	Stan na 31 grudnia 2017			Stan na 31 grudnia 2016		
	wartość bilansowa	Szacunkowa zmiana odpisów		wartość bilansowa	Szacunkowa zmiana odpisów	
	tys. zł	+ 10 %	- 10 %	tys. zł	+ 10 %	- 10 %
	51 812	(1 333)	1 593	84 397	(1 629)	3 687

Wartość godziwa zabezpieczeń udzielonych kredytów

Wartość godziwą zabezpieczeń udzielonych kredytów ustala się w oparciu o techniki wyceny oraz analizę rynku nieruchomości. Lista przyjmowanych przez Grupę zabezpieczeń oraz ich wartość godziwa (w przypadku zabezpieczeń hipotecznych) zostały przedstawione w notcie 46.1. skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

W Grupie przyjmuje się następujące podstawowe zasady wyceny wartości godziwej dla najczęściej stosowanych rodzajów zabezpieczeń:

Lp.	Rodzaj zabezpieczenia	Ogólne zasady dokonywania wyceny wartości
1	hipoteka na nieruchomości	wycena nieruchomości dokonana przez uprawnionego rzeczoznawcę, sporządzona dla celów związanych z zabezpieczeniem lub dokument potwierdzający nabycie nieruchomości lub przedwstępna umowy sprzedaży, w przypadku finansowania celów mieszkaniowych dla osób fizycznych
2	przewłaszczenie, zastaw rejestrowy, zastaw zwykły na rzeczy ruchomej stanowiącej środek trwały	wycena ruchomości dokonana przez uprawnionego rzeczoznawcę, sporządzona dla celów związanych z zabezpieczeniem lub polisa ubezpieczeniowa - w przypadkach, gdy rzeczy ruchome występują w powszechnym obrocie rynkowym lub cena zakupu - w przypadkach, gdy rzeczy ruchome są nowe, zakupione na rynku, charakteryzuje je płynność rynkowa
3	przewłaszczenie, zastaw rejestrowy, zastaw zwykły na rzeczy ruchomej stanowiącej majątek obrotowy	cena zakupu, po jej zweryfikowaniu z cenami giełdowymi /rynkowymi /komisowymi lub polisa ubezpieczeniowa, po jej zweryfikowaniu z cenami giełdowymi/rynkowymi/komisowymi lub udokumentowana cena giełdowa/rynkowa/komisowa rzeczy
4	poręczenia lub poręczenia wekslowe	dochody poręczyciela muszą kształtować się na poziomie zbliżonym do dochodów wnioskodawcy lub jeżeli poręczyciel nie spełnia wymogów określonych powyżej do ustalenia wartości zabezpieczenia przyjmuje się taką kwotę, jaką przy uwzględnieniu sytuacji majątkowej poręczyciela mógłby on uzyskać w Banku jako kredytobiorca lub w przypadku poręczenia podmiotu jako zabezpieczenie przyjmowane jest wyłącznie w przypadku, gdy łączna kwota poręczenia udzielonego przez poręczyciela jednemu dłużnikowi nie przekroczy 15% aktywów netto poręczyciela, pomniejszonych o należne, lecz nie wniesione wkłady na poczet kapitałów (funduszy) podstawowych spółek akcyjnych i spółdzielni
5	przelew wierzytelności z umowy	wartość netto towarów lub usług, bez podatku VAT, uwzględniając indywidualne warunki umowy/kontraktu, w tym terminy płatności, tryb zgłaszania i załatwiania reklamacji, zabezpieczenie realizacji umowy
6	ubezpieczenie	w przypadku ubezpieczeń na życie suma ubezpieczenia powinna pokrywać kwotę kredytu, natomiast w przypadku ubezpieczeń od utraty pracy suma ubezpieczenia na jedno zdarzenie ubezpieczeniowe powinna stanowić wyższą z kwot: równowartość 6 rat kredytu, lub kwotę 9 tys. zł. Zakres ochrony i wyłączeń odpowiedzialności zakładu ubezpieczeń z tytułu polisy ubezpieczeniowej podlega każdorazowo akceptacji Banku

Okresy użytkowania rzeczowych aktywów trwałych i wartości niematerialnych

Grupa corocznie weryfikuje przyjęte okresy użyteczności środków trwałych i wartości niematerialnych na podstawie bieżących szacunków. Szczegółowe informacje dotyczące okresów użytkowania aktywów trwałych i wartości niematerialnych zawarto w notcie 5.5.9. i 5.5.10.

Szacując długość przewidywanego okresu ekonomicznej użyteczności poszczególnych rodzajów rzeczowych aktywów trwałych i wartości niematerialnych uwzględniane są m.in.:

- dotychczasowe przeciętne przewidywane okresy ekonomicznej użyteczności, odzwierciedlające tempo zużycia fizycznego, intensywności wykorzystania, itp.,
- utratę przydatności z przyczyn technologicznych,

- okres sprawowania kontroli nad składnikiem aktywów oraz prawne i inne ograniczenia okresu użytkowania,
- zależność okresu użytkowania składników aktywów od okresu użytkowania innych aktywów,
- inne okoliczności mające wpływ na przewidywany przeciętny okres ekonomicznej użyteczności tego rodzaju aktywów.

W przypadku, gdy okres korzystania ze składnika aktywów wynika z tytułów umownych, przewidywany przeciętny okres ekonomicznej użyteczności odpowiada okresowi wynikającemu z tych tytułów umownych, bądź też w sytuacji, kiedy szacowany okres jest krótszy, przyjmuje się szacowany okres ekonomicznej użyteczności.

Poniższa tabela prezentuje wpływ na koszty Grupy zmiany długości przeciętnego przewidywanego okresu ekonomicznej użyteczności o +/- 1 rok dla największych grup rzeczowych aktywów trwałych i wartości niematerialnych podlegających amortyzacji.

	Stan na			Stan na		
	31 grudnia 2017			31 grudnia 2016		
	amortyzacja	+ 1 rok	- 1 rok	amortyzacja	+ 1 rok	- 1 rok
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł
Budynki i budowle	476	(10)	14	470	(11)	12
Urządzenia i maszyny	7 023	(1 285)	2 353	6 123	(958)	1 631
Ulepszenia w obcych obiektach	1 638	(213)	419	2 430	(372)	598
Wyposażenie	1 558	(206)	462	2 177	(343)	499
Koszty zakończonych prac rozwojowych	2 458	(417)	800	1 940	(338)	575
Autorskie prawa majątkowe, licencje i oprogramowanie	12 952	(2 721)	5 013	10 729	(2 949)	1 451

5.4. Zmiana szacunków

W bieżącym okresie sprawozdawczym i okresie porównawczym Grupa nie zmieniała istotnie wielkości szacunkowych, które mogły mieć znaczący wpływ na wyniki finansowe okresu bieżącego lub okresów przyszłych.

5.5. Podsumowanie istotnych zasad rachunkowości

5.5.1. Początkowe ujęcie aktywów i zobowiązań finansowych

Grupa ujmuje składnik aktywów lub zobowiązanie finansowe w swoim skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej, wtedy i tylko wtedy, gdy staje się stroną umowy tego instrumentu.

Grupa decyduje o klasyfikacji aktywa finansowego w momencie jego początkowego ujęcia.

Aktywa i zobowiązania finansowe objęte zakresem MSR 39 klasyfikuje się do następujących kategorii:

- aktywa i zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy (do tej kategorii zalicza się aktywa lub zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu, w tym instrumenty pochodne, a także aktywa i zobowiązania finansowe wyznaczone przy początkowym ujęciu jako wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy),
- aktywa finansowe dostępne do sprzedaży,
- pożyczki i należności,
- aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności,
- pozostałe zobowiązania finansowe.

W momencie początkowego ujęcia składnik aktywów finansowych lub zobowiązań finansowych wycenia się według wartości godziwej, powiększonej lub pomniejszonej, w przypadku składnika aktywów lub zobowiązania finansowego niekwalifikowanych do kategorii wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy, o koszty transakcji, które mogą być bezpośrednio przypisane do nabycia lub emisji składnika aktywów finansowych lub zobowiązania finansowego.

Wszystkie standaryzowane transakcje kupna lub sprzedaży składnika aktywów finansowych ujmuje się pozabilansowo na dzień zawarcia transakcji tj. na dzień, w którym Grupa zobowiązuje się zakupić składnik aktywów finansowych. Natomiast w dniu realizacji transakcji składnik aktywów finansowych wprowadza się do ewidencji bilansowej. Standaryzowana transakcja kupna lub sprzedaży polega na kupnie lub sprzedaży składnika aktywów finansowych

zgodnie z umową, której warunki wymagają dostarczenia składnika aktywów w okresie wynikającym ze zwykle obowiązujących regulacji lub konwencji przyjętych na danym rynku.

5.5.2. Późniejsza wycena aktywów i zobowiązań finansowych

Aktywa i zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu

Pochodne instrumenty finansowe

Pochodne instrumenty finansowe ujmowane są w wartości godziwej. Instrumenty pochodne posiadające na dzień wyceny dodatnią wartość godziwą wykazuje się w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej jako aktywa, zaś instrumenty posiadające ujemną wartość z wyceny – jako zobowiązania. Zmiany wartości godziwej pochodnych instrumentów finansowych przeznaczonych do obrotu, wykazuje się w skonsolidowanym rachunku zysków i strat, w pozycji „Wynik na instrumentach finansowych wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy oraz wynik z pozycji wymiany”.

Pozostałe aktywa i zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu

Aktywa i zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu obejmują instrumenty finansowe nabyte w celu sprzedaży lub odkupienia w krótkim czasie lub są częścią portfela określonych instrumentów finansowych zarządzanych łącznie, i co do których istnieje prawdopodobieństwo uzyskania zysku w krótkim terminie. Inne niż pochodne instrumenty finansowe aktywa i zobowiązania finansowe zakwalifikowane jako przeznaczone do obrotu ujmowane są w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej w wartości godziwej. Zmiany wartości godziwej odnoszone są do skonsolidowanym rachunku zysków i strat, w pozycji „Wynik na instrumentach finansowych wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy oraz wynik z pozycji wymiany”. Przychody oraz koszty z tytułu odsetek ujmowane są odpowiednio w pozycji „Przychody z tytułu odsetek” albo „Koszty z tytułu odsetek”, z wyjątkiem odsetek związanych z pochodnymi instrumentami finansowymi, które prezentowane są w pozycji „Wynik na instrumentach finansowych wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy oraz wynik z pozycji wymiany”.

Informacje wartościowe dotyczące stanu składników stanowiących aktywa i zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu zostały zaprezentowane w nocie 22.

Aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności

Aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności to niezaliczane do instrumentów pochodnych aktywa finansowe o ustalonych lub możliwych do ustalenia płatnościach i ustalonym terminie zapadalności, które Grupa zamierza i jest w stanie utrzymać do terminu zapadalności, inne niż:

- aktywa finansowe wyznaczone do wyceny w wartości godziwej przez wynik finansowy przy początkowym ujęciu,
- aktywa finansowe zaklasyfikowane do kategorii aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży,
- aktywa finansowe spełniające definicję „pożyczek i należności”.

Po początkowym ujęciu aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności są wyceniane według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem metody efektywnej stopy procentowej.

Rozliczenie zamortyzowanego kosztu z uwzględnieniem metody efektywnej stopy procentowej jest ujmowane w skonsolidowanym rachunku zysków i strat w pozycji „Przychody z tytułu odsetek”. Straty z tytułu utraty wartości są ujmowane w skonsolidowanym rachunku zysków i strat w pozycji „Wynik na odpisach aktualizujących z tytułu utraty wartości”.

Grupa nie kwalifikuje żadnych aktywów finansowych jako utrzymywanych do terminu zapadalności, jeśli w bieżącym roku obrotowym lub w dwóch ostatnich latach obrotowych sprzedała lub przekwalifikowała więcej niż nieznaczącą kwotę inwestycji utrzymywanych do terminu zapadalności (więcej niż nieznaczącą w stosunku do całkowitej kwoty inwestycji utrzymywanych do terminu zapadalności), z wyjątkiem sprzedaży lub przekwalifikowań dokonanych:

- na tyle blisko terminu wymagalności lub wykupu składnika aktywów finansowych (np. mniej niż 3 miesiące przed terminem wymagalności), że zmiany rynkowych stóp procentowych nie miałyby istotnego wpływu na wartość godziwą składnika aktywów finansowych,
- po odzyskaniu przez Grupę zasadniczej części kwoty nominalu poprzez spłaty lub przedpłaty zgodnie z ustalonym harmonogramem,
- na skutek odosobnionego zdarzenia, które nie poddaje się kontroli Grupy, nie jest zdarzeniem powtarzającym się i którego nie można było przewidzieć na podstawie racjonalnych przesłanek.

Metoda efektywnej stopy procentowej to metoda naliczania zamortyzowanego kosztu składnika aktywów finansowych lub zobowiązania finansowego (albo grupy aktywów finansowych lub zobowiązań finansowych) oraz przypisania przychodów lub kosztów odsetkowych do odpowiednich okresów. Efektywna stopa procentowa jest stopą, która dokładnie dyskontuje oszacowane przyszłe pieniężne wpływy lub płatności dokonywane w oczekiwanym okresie do wygaśnięcia instrumentu finansowego, a w uzasadnionych przypadkach w okresie krótszym – do bilansowej wartości netto składnika aktywów lub zobowiązania finansowego. Przy wyliczaniu efektywnej stopy procentowej Bank dokonuje oszacowania przepływów pieniężnych uwzględniając wszelkie postanowienia umowy instrumentu finansowego, jednakże nie uwzględnia potencjalnych przyszłych strat związanych z nieściągalnością kredytów. Wyliczenie obejmuje wszelkie płacone i otrzymywane przez strony umowy prowizje i punkty stanowiące integralną część efektywnej stopy procentowej, koszty transakcji oraz wszelkie inne premie lub dyskonta. Przyjmuje się założenie, że przepływy pieniężne oraz oczekiwany czas trwania grupy podobnych instrumentów finansowych mogą być wiarygodnie oszacowane. Jednakże w rzadkich przypadkach, kiedy nie jest możliwe wiarygodne oszacowanie przepływów pieniężnych lub oczekiwanego czasu trwania instrumentu finansowego (lub grupy instrumentów finansowych), dokonuje się wyliczeń w oparciu o przepływy pieniężne wynikające z umowy za pełny umowny czas trwania instrumentu finansowego (lub grupy instrumentów finansowych).

W przypadku rozliczenia prowizji i opłat oraz niektórych kosztów zewnętrznych związanych z nabyciem lub wytworzeniem instrumentu finansowego, w przypadku instrumentów z ustalonym harmonogramem przepływów, dla których ze względów technicznych lub merytorycznych nie można zastosować metody efektywnej stopy procentowej Bank stosuje metody uproszczone, w szczególności metodę sumy cyfr rocznych, których wyniki nie różnią się istotnie od wyników kalkulacji opartej o metodę efektywnej stopy procentowej.

Informacje wartościowe dotyczące stanu składników stanowiących aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności zostały zaprezentowane w nocie 25.

Pożyczki i należności

Do kategorii pożyczek i należności zalicza się aktywa finansowe niebędące instrumentami pochodnymi, z ustalonymi lub możliwymi do określenia płatnościami, które nie są kwotowane na aktywnym rynku, inne niż:

- aktywa finansowe, które Grupa zamierza sprzedać natychmiast lub w bliskim terminie, które kwalifikuje się jako przeznaczone do obrotu i te, które przy początkowym ujęciu zostały wyznaczone jako wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy,
- aktywa finansowe wyznaczone przez Grupę przy początkowym ujęciu jako dostępne do sprzedaży, lub
- aktywa finansowe, gdzie Grupa może nie odzyskać zasadniczo pełnej kwoty inwestycji początkowej z innego powodu niż pogorszenie obsługi kredytu, które kwalifikuje się jako dostępne do sprzedaży.

Po ujęciu początkowym pożyczki i należności wyceniane są według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem metody efektywnej stopy procentowej. Rozliczenie zamortyzowanego kosztu z uwzględnieniem metody efektywnej stopy procentowej ujmuje się w pozycji „Przychody z tytułu odsetek” skonsolidowanego rachunku zysków i strat. Straty z tytułu utraty wartości pozycji innych niż „Pozostałe aktywa” są ujmowane w skonsolidowanym rachunku zysków i strat w pozycji „Wynik na odpisach aktualizujących z tytułu utraty wartości”.

Informacje wartościowe dotyczące stanu składników zakwalifikowanych do kategorii pożyczki i należności zostały zaprezentowane w notach 20-21, 24 i 28.

Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży

Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży są to aktywa finansowe niebędące instrumentami pochodnymi, które zostały zaklasyfikowane jako dostępne do sprzedaży lub nienależące do żadnej z wcześniej wymienionych kategorii aktywów.

Po początkowym ujęciu aktywa finansowe dostępne do sprzedaży wycenia się w wartości godziwej, a zyski i straty z tytułu zmiany wartości godziwej ujmuje się w pozostałych całkowitych dochodach (pozostałe całkowite dochody skumulowane są w pozycji kapitału „Kapitał z aktualizacji wyceny”). Kapitał z aktualizacji wyceny podlega rozliczeniu do skonsolidowanego rachunku zysków i strat w momencie sprzedaży składnika aktywów bądź wystąpienia utraty jego wartości, gdzie skumulowane zyski i straty ujmowane są w pozycji „Wynik na pozostałych instrumentach finansowych”.

W przypadku instrumentów dłużnych, przychody odsetkowe, dyskonto lub premia rozliczane w czasie z zastosowaniem metody efektywnej stopy procentowej ujmowane są w skonsolidowanym rachunku zysków i strat w pozycji „Przychody z tytułu odsetek”. Dywidendy z tytułu instrumentów kapitałowych są wykazywane w skonsolidowanym rachunku zysków i strat w momencie ustalenia prawa do otrzymania płatności w pozycji „Przychody z tytułu dywidend”.

Jeśli nie można ustalić wartości godziwej instrumentów kapitałowych, to wówczas aktywa te są ujmowane według kosztu nabycia z uwzględnieniem utraty wartości. Odpisy z tytułu utraty wartości rozpoznawane są w skonsolidowanym rachunku zysków i strat w pozycji „Wynik na odpisach aktualizujących z tytułu utraty wartości” i nie podlegają one odwróceniu.

Informacje wartościowe dotyczące stanu składników stanowiących aktywa finansowe dostępne do sprzedaży zostały zaprezentowane w nocie 25.

Zobowiązania finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu

Zobowiązania finansowe inne niż wycenianie w wartości godziwej ze skutkiem wyceny odnoszonym do skonsolidowanego rachunku zysków i strat wyceniane są według zamortyzowanego kosztu przy zastosowaniu metody efektywnej stopy procentowej. Jeżeli dla zobowiązania finansowego nie można ustalić harmonogramu przepływów pieniężnych, a więc także rzetelnie ustalić efektywnej stopy procentowej, zobowiązanie to wycenia się według kwoty wymaganej zapłaty.

Informacje wartościowe dotyczące stanu składników stanowiących zobowiązania finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu zostały zaprezentowane w notach 29-32 i 34.

Gwarancje finansowe

Zgodnie z MSR 39 gwarancje finansowe to takie umowy, które zobowiązują Grupę, jako ich wystawcę, do dokonania określonych płatności rekompensujących posiadaczowi stratę, jaką poniesie z powodu niedokonania przez określonego dłużnika płatności w przypadającym terminie zgodnie z warunkami instrumentu dłużnego. Umowy gwarancji finansowych w momencie ich początkowego ujęcia wyceniane są w wartości godziwej skorygowanej o koszty transakcji, które można bezpośrednio przyporządkować czynności wystawienia gwarancji. W terminie późniejszym zobowiązania te są ujmowane według wyższej z dwóch wartości: najlepszego szacunku wydatków koniecznych do uregulowania bieżących zobowiązań na dzień bilansowy oraz wartości ujętej pierwotnie pomniejszonej o odpisy amortyzacyjne ujęte zgodnie z MSR 18.

Informacje wartościowe dotyczące stanu składników zobowiązań pozabilansowych zostały zaprezentowane w nocie 40.

5.5.3. Wyłączenie aktywów finansowych i zobowiązań finansowych

Aktywa finansowe

Grupa wyłącza składnik aktywów finansowych (lub część składnika aktywów finansowych, lub część grupy podobnych aktywów finansowych) ze skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej, gdy:

- wygasły prawa do przepływów pieniężnych ze składnika aktywów finansowych,
- przeniosła prawa do otrzymania przepływów pieniężnych ze składnika aktywów lub zobowiązała się do przekazania otrzymanych przepływów pieniężnych bez zbędnej zwłoki stronie trzeciej na zasadzie pośredniczenia w transakcji i:
 - (a) przeniosła zasadniczo całe ryzyko i wszystkie korzyści związane ze składnikiem aktywów, lub
 - (b) nie przeniosła ani nie zachowała zasadniczo całego ryzyka i wszystkich korzyści związanych z posiadaniem składnika aktywów, ale przeniosła kontrolę nad składnikiem aktywów finansowych.

W przypadku, gdy Grupa przeniosła swoje prawa do otrzymania przepływów pieniężnych ze składnika aktywów lub zobowiązała się do pośredniczenia w transakcji, ale nie przeniosła ani nie zachowała zasadniczo całego ryzyka i wszystkich korzyści związanych z posiadaniem składnika aktywów, ani też wyżej wymienione przeniesienie nie spowodowało przeniesienia kontroli nad składnikiem aktywów, wówczas ten składnik aktywów jest ujmowany w stopniu, w jakim Grupa utrzymuje zaangażowanie w składnik aktywów.

Zaangażowanie w składnik aktywów, które przyjmuje formę gwarancji, jest wyceniane według niższej z dwóch wartości: wartości bilansowej składnika aktywów oraz maksymalnej kwoty, którą Grupa może być zobowiązana zapłacić za ten składnik aktywów.

Zobowiązania finansowe

Grupa wyłącza ze swojego skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej zobowiązanie finansowe, kiedy obowiązek określony w umowie został wypełniony, umorzony lub wygasł.

Zastąpienie dotychczasowego instrumentu dłużnego przez instrument o zasadniczo różnych warunkach, dokonywane pomiędzy tymi samymi podmiotami, Grupa ujmuje jako wygaśnięcie pierwotnego zobowiązania finansowego i ujęcie nowego zobowiązania finansowego. Podobnie znaczące modyfikacje warunków umowy dotyczącej istniejącego

zobowiązania finansowego Grupa ujmuje jako wygaśnięcie pierwotnego i ujęcie nowego zobowiązania finansowego. Powstającą z tytułu zamiany różnicę odnośnych wartości bilansowych wykazuje się w skonsolidowanym rachunku zysków i strat.

5.5.4. Transakcje z przyrzeczeniem odkupu

Papiery wartościowe sprzedane z udzielonym przyrzeczeniem odkupu (transakcje typu *repo*, *sell-buy-back*) nie są wyłączane z bilansu pod warunkiem zachowania przez Grupę zasadniczo całości ryzyk i korzyści wynikających z danego aktywa. Zobowiązania wobec kontrahenta ujmuje się jako „Zobowiązania z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu”.

W przypadku transakcji zakupu papierów wartościowych z otrzymanym przyrzeczeniem odkupu (*reverse repo*, *buy-sell-back*), w przypadku których kontrahent zachowuje zasadniczo całość ryzyk i korzyści dotyczących papierów wartościowych, należności z tytułu zawartych transakcji ujmowane są jako „Należności z tytułu zakupionych papierów wartościowych z otrzymanym przyrzeczeniem odkupu”.

Transakcje sprzedaży papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu i zakupu papierów wartościowych z otrzymanym przyrzeczeniem odkupu wyceniane są według zamortyzowanego kosztu metodą efektywnej stopy procentowej, natomiast papiery wartościowe będące przedmiotem transakcji sprzedaży z udzielonym przyrzeczeniem odkupu podlegają wycenie według zasad określonych dla poszczególnych portfeli papierów wartościowych.

Różnica między ceną sprzedaży/zakupu i odkupu jest traktowana jako koszty/przychody odsetkowe i rozliczana w czasie trwania umowy z zastosowaniem metody efektywnej stopy procentowej.

Informacje wartościowe dotyczące stanu należności/zobowiązań z tytułu zakupionych/sprzedanych papierów wartościowych z otrzymanym/udzielonym przyrzeczeniem odkupu zostały zawarte w nocie 21.

5.5.5. Wartość godziwa instrumentów finansowych

Wartość godziwa stanowi cenę, którą Grupa otrzymałaby za sprzedaż składnika aktywów lub zapłaciłaby za przeniesienie zobowiązania w transakcji przeprowadzonej na zwykłych warunkach między uczestnikami rynku na dzień wyceny.

Wartość godziwa instrumentów finansowych notowanych na aktywnym zorganizowanym rynku finansowym jest ustalana poprzez odniesienie do bieżącej ceny kupna – dla składnika aktywów, lub bieżącej ceny sprzedaży – dla zaciągniętego zobowiązania.

Wartość godziwa instrumentów finansowych, dla których nie istnieje aktywny rynek jest ustalana przy zastosowaniu różnych technik wyceny, gdzie Grupa maksymalizuje wykorzystanie obserwowalnych danych wejściowych, np. oszacowania ceny instrumentu finansowego, na podstawie publicznie ogłoszonej, notowanej w aktywnym obrocie regulowanym ceny nie różniącego się istotnie, podobnego instrumentu finansowego albo cen składników złożonego instrumentu finansowego lub oszacowania ceny instrumentu finansowego za pomocą metod estymacji powszechnie uznanych za poprawne.

Wartość godziwa dla poszczególnych pozycji aktywów finansowych i zobowiązań finansowych, oraz sposoby jej szacowania zostały opisane szczegółowo w nocie 25 i 36.

5.5.6. Utrata wartości aktywów finansowych

Na każdy dzień bilansowy Grupa ocenia, czy istnieją obiektywne dowody utraty wartości składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów finansowych. Składnik aktywów finansowych lub grupa aktywów finansowych utraciły wartość, a strata z tytułu utraty wartości została poniesiona wtedy i tylko wtedy, gdy istnieją obiektywne dowody utraty wartości wynikające z jednego lub więcej zdarzeń mających miejsce po początkowym ujęciu składnika aktywów („zdarzenie powodujące stratę”), a zdarzenie (lub zdarzenia) powodujące stratę ma wpływ na oczekiwane przyszłe przepływy pieniężne wynikające ze składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów finansowych, których wiarygodne oszacowanie jest możliwe. Do obiektywnych dowodów utraty wartości należą np. znaczące trudności finansowe dłużnika, niespłacenie lub zaleganie ze spłaceniem odsetek lub nominału, wysokie prawdopodobieństwo upadłości lub innej reorganizacji finansowej dłużnika, obserwowane dane wskazujące na możliwy do zmierzenia spadek oszacowanych przyszłych przepływów pieniężnych.

Przesłanki utraty wartości ekspozycji indywidualnie istotnych dzieli się na dwie grupy:

1) Ilościowe (obligatoryjne):

- a) opóźnienie w spłacie raty kapitałowej lub odsetkowej przekracza 90 dni,
- b) w przypadku sektora rządowego i samorządowego opóźnienie w spłacie raty kapitałowej lub odsetkowej

przekracza 30 dni,

2) Jakościowe:

- a) wypowiedzenie umowy kredytowej/pożyczki,
- b) wniosek (w tym wniosek banku) o wszczęcie postępowania egzekucyjnego, likwidacyjnego, upadłościowego lub naprawczego wobec kontrahenta (dłużnika),
- c) restrukturyzacja zadłużenia,
- d) umorzenie części kredytu/pożyczki, układ, ugoda,
- e) kwestionowanie bilansowej ekspozycji kredytowej przez kontrahenta na drodze postępowania sądowego,
- f) nieznanne miejsca pobytu i nieujawniony majątek kontrahenta,
- g) uzyskanie informacji o wszczęciu postępowania upadłościowego, bankructwie lub innej reorganizacji finansowej kontrahenta,
- h) znaczące pogorszenie wyników analizy ratingowej lub scoringowej, wskazujące na znaczące trudności finansowe kontrahenta na podstawie przeprowadzanej oceny sytuacji finansowej dokonanej w ramach monitorowania ekspozycji kredytowej, skutkujące zmianą klasyfikacji ekspozycji kredytowej,
- i) zanik aktywnego rynku na daną bilansową ekspozycję kredytową ze względu na trudności finansowe, w przypadku gdy z uwagi na znaczne pogorszenie sytuacji finansowej emitenta (ewentualne bankructwo), płynność obrotu tymi aktywami jest na tyle niska, że wiarygodne ustalenie ceny aktywów nie jest możliwe,
- j) ekspozycja klasyfikowana jest do grupy „zagrożone” (tj. kategorie ryzyka „poniżej standardu”, „wątpliwe”, „stracone”), zgodnie z „Zasadami monitorowania i klasyfikacji ekspozycji kredytowych wobec klientów detalicznych i instytucjonalnych” – w przypadku wszystkich kategorii ekspozycji poza kredytami detalicznymi zabezpieczonymi hipotecznie. Natomiast w przypadku kredytów detalicznych zabezpieczonych hipotecznie przesłankę utraty wartości stanowi jedynie klasyfikacja do kategorii „stracone (nie stanowi jej klasyfikacja do pozostałych kategorii ryzyka w grupie „zagrożone”). Dodatkowo przesłanka wynikająca z klasyfikacji kredytobiorcy zgodnie z „Zasadami monitorowania i klasyfikacji ekspozycji kredytowych wobec klientów detalicznych i instytucjonalnych” nie ma zastosowania do transakcji zrestrukturyzowanych z uwagi na odmienny okres kwarantanny,
- k) uzyskanie informacji o zdarzeniu mogącym mieć wpływ na przewidywane przepływy pieniężne.

Utrzymujące się w 2 kolejnych okresach monitorowania sygnały wczesnego ostrzegania - SWO (z wyłączeniem sezonowości i zdarzeń o charakterze jednorazowym) wraz z innymi dostępnymi informacjami mogą stanowić obiektywny dowód (przesłankę) utraty wartości. Lista najbardziej typowych sygnałów wczesnego ostrzegania (SWO):

1) Sygnały związane z relacjami z Bankiem / bankami:

- a) znaczący spadek obrotów na rachunku bieżącym kredytobiorcy,
- b) znaczący wzrost wykorzystania kredytu w rachunku bieżącym,
- c) powtarzający się brak wpływów na rachunek od istotnych kontrahentów lub opóźnienia w zapłacie faktur,
- d) występujące opóźnienia lub brak spłat rat kapitałowych lub odsetkowych kredytu lub pożyczki w okresie ostatnich 3 miesięcy lub złożenie wniosku o prolongatę spłaty,
- e) złożenie wniosku o zwolnienie lub zmianę zabezpieczeń,
- f) niedotrzymywanie zasad, warunków i terminów umów kredytowych,
- g) niedotrzymanie innych istotnych warunków umowy, skutkujące spadkiem oszacowanych przyszłych przepływów pieniężnych,
- h) niedostarczenie lub opóźnienia w przekazywaniu dokumentów dotyczących sytuacji ekonomiczno-finansowej klienta,
- i) złożenie w Banku przez klienta nieprawdziwych oświadczeń, sfałszowanych dokumentów,
- j) trudności w komunikowaniu się z kredytobiorcą, przejawy arogancji, brak chęci współpracy,
- k) zgoda kredytobiorcy na ostrzejsze warunki kredytowania w innych bankach, natarczywe domaganie się udzielenia kredytu,
- l) ograniczenie lub odmówienie finansowania przez inne banki,
- m) pozyskanie informacji o udzielonych kredytach przez inne banki,
- n) występowanie zajęć na rachunku klienta.

2) Sygnały związane z bieżącą działalnością klienta:

- a) toczący się proces sądowy przeciwko kredytobiorcy (np. o oszustwo, zaniedbanie) lub postępowanie wyjaśniające prowadzone przez podmioty uprawnione,

- b) prolongowanie spłaty zobowiązań pozabankowych (np. przesunięcie terminu płatności podatku),
- c) negatywne sygnały o kredytobiorcy płynące z rynku (np. obniżenie ratingu przez agencję ratingową),
- d) podstawowy produkt firmy znajduje się w schyłkowej fazie życia gospodarczego lub ma złą markę,
- e) zmiana przedmiotu działalności kredytobiorcy,
- f) złe stosunki z pracownikami; wysokie zagrożenie strajkami,
- g) wysokie ryzyko zaistnienia zdarzeń związanych z koniecznością poniesienia znacznych kosztów (zanieczyszczenie środowiska, remonty, wycofanie produktów, reklamacje),
- h) znaczny wzrost zobowiązań pozabilansowych,
- i) pogorszenie płynności finansowej w firmie,
- j) obniżenie poziomu sprzedaży,
- k) zmiana warunków sprzedaży,
- l) wzrost przychodów ze sprzedaży przy malejących zyskach,
- m) wzrost kosztów finansowych,
- n) obniżenie stawek amortyzacji,
- o) wydłużenie się cykli rotacji,
- p) negatywne dla kredytobiorcy decyzje spółki "matki" (np. dot. polityki cenowej),
- q) pojawienie się negatywnych sygnałów wobec podmiotu powiązanego z klientem,
- r) znaczące zmiany w strukturze aktywów,
- s) znaczny wzrost zadłużenia bieżącego w bankach,
- t) duży udział kapitałów zewnętrznych w finansowaniu działalności klienta,
- u) zastrzeżenia, negatywne uwagi audytora w raporcie z badania sprawozdania finansowego klienta,
- v) zmiana przez kredytobiorcę audytora dla potrzeb badania ostatniego sprawozdania finansowego,
- w) wysokie prawdopodobieństwo upadłości lub innej reorganizacji finansowej kontrahenta,
- x) znaczące trudności finansowe kontrahenta (na podstawie negatywnej oceny sytuacji finansowej kontrahenta dokonanej w procesie monitoringu),
- y) znaczące pogorszenie wyników analizy ratingowej lub scoringowej,
- z) obniżenie przez uznaną i powszechnie akceptowaną zewnętrzną instytucję oceny wiarygodności kredytowej (agencję ratingową) ratingu kontrahenta, ratingu kraju lub ratingu jakichkolwiek papierów dłużnych emitowanych przez kontrahenta,
- aa) negatywne zmiany w wewnętrznej strukturze organizacyjnej czy strukturze kierownictwa,
- bb) utrata rynków zbytu lub znaczących klientów,
- cc) znaczący spadek cen rynkowych zabezpieczeń ekspozycji,
- dd) przegrana istotna sprawa sporna mogąca spowodować istotne straty,
- ee) zanik aktywnego rynku na daną bilansową ekspozycję kredytową ze względu na trudności finansowe,
- ff) inne, o ile mogą wpłynąć na przewidywane przepływy pieniężne.

3) Sygnały związane z ogólną sytuacją gospodarczą:

- a) informacje o niekorzystnych zmianach w branży, w polityce społeczno-gospodarczej, w przepisach prawnych,
- b) negatywne zmiany czynników makroekonomicznych, które mają wpływ na branżę, w której działa kredytobiorca/pożyczkobiorca,
- c) zmiana przepisów prawa mających negatywny wpływ na funkcjonowanie kredytobiorcy/pożyczkobiorcy.

Natomiast dla kredytów indywidualnie nieistotnych podlegających analizie grupowej Grupa identyfikuje następujące przesłanki utraty wartości:

1) Ilościowe (mieralne):

- a) opóźnienie w spłacie raty kapitałowej lub odsetkowej przekracza 90 dni,
- b) wypowiedzenie umowy kredytu/pożyczki,
- c) ekspozycja ma charakter wyłudzenia (fraud),
- d) ekspozycja podlega restrukturyzacji,
- e) status ekspozycji w windykacji,
- f) uzyskanie informacji o znaczących trudnościach finansowych klienta, np.:
 - wszczęciu postępowania upadłościowego lub bankructwie klienta,

- problemach finansowych klienta detalicznego (utrata pracy, obniżenie dochodów, wzrost zadłużenia, niespłacanie zadłużenia w innych bankach),
 - wszczęciu postępowania egzekucyjnego wobec kontrahenta,
 - znaczące pogorszenie wyników analizy ratingowej lub scoringowej, wskazujące na znaczące trudności finansowe kontrahenta, na podstawie przeprowadzanej oceny sytuacji finansowej dokonanej w ramach monitorowania ekspozycji kredytowej), skutkujące zmianą klasyfikacji ekspozycji kredytowej,
- g) ekspozycja klasyfikowana jest do grupy „zagrożone” (tj. kategorie ryzyka „poniżej standardu”, „wątpliwe”, „stracone”), zgodnie z „Zasadami monitorowania i klasyfikacji ekspozycji kredytowych wobec klientów detalicznych i instytucjonalnych” – w przypadku wszystkich kategorii ekspozycji poza kredytami detalicznymi zabezpieczonymi hipotecznie. Natomiast w przypadku kredytów detalicznych zabezpieczonych hipotecznie przesłankę utraty wartości stanowi jedynie klasyfikacja do kategorii „stracone” (nie stanowi jej klasyfikacja do pozostałych kategorii ryzyka w grupie „zagrożone”). Dodatkowo przesłanka wynikająca z klasyfikacji kredytobiorcy zgodnie z „Zasadami monitorowania i klasyfikacji ekspozycji kredytowych wobec klientów detalicznych i instytucjonalnych” nie ma zastosowania do transakcji zrestrukturyzowanych z uwagi na odmienny okres kwarantanny,
- h) uzyskanie przez Bank informacji o zdarzeniu mogącym mieć wpływ na przewidywane przepływy pieniężne.
- 2) Jakościowe (czynniki podlegające ocenie eksperckiej):
- a) zanik aktywnego rynku na wybraną grupę ekspozycji kredytowych ze względu na trudności finansowe kontrahentów (np. znaczne pogorszenie sytuacji finansowej emitentów, spowodowało spadek obrotu wybranymi rodzajami aktywów, skutkujący brakiem możliwości wiarygodnego ustalenia ceny aktywów),
 - b) obserwowane dane wskazują na możliwy do zmierzenia spadek oszacowanych przyszłych przepływów pieniężnych związanych z grupą bilansowych ekspozycji kredytowych od momentu początkowego ich ujęcia, mimo że nie można jeszcze ustalić spadku dotyczącego pojedynczego składnika grupy, w tym:
 - negatywne zmiany statusu płatności kontrahentów w grupie (np. zwiększona ilość opóźnionych płatności lub zwiększona liczba posiadaczy kart kredytowych, którzy osiągnęli limit kredytowy i spłacają miesięczną kwotę minimalną), lub
 - krajowa lub lokalna sytuacja gospodarcza, która ma związek z niespłacaniem ekspozycji kredytowych w grupie (np. wzrost wskaźnika bezrobocia w obszarze geograficznym kontrahenta, w przypadku kredytów hipotecznych spadek cen nieruchomości w danym regionie, niekorzystne zmiany w kondycji branży, która dotyczy kontrahentów w grupie),

Utrzymujące się w 2 kolejnych okresach monitorowania sygnały wczesnego ostrzegania - SWO (z wyłączeniem sezonowości i zdarzeń o charakterze jednorazowym), wraz z innymi dostępnymi informacjami mogą stanowić obiektywny dowód (przesłankę) utraty wartości.

Należności od innych banków oraz kredyty i pożyczki udzielone klientom

W przypadku należności od innych banków oraz kredytów i pożyczek udzielonych klientom wycenianych według zamortyzowanego kosztu metodą efektywnej stopy procentowej, Grupa w pierwszej kolejności rozważa, czy istnieją obiektywne dowody utraty wartości pojedynczych składników aktywów finansowych, które indywidualnie są znaczące, a także łącznie w przypadku aktywów finansowych, które indywidualnie nie są znaczące. W przypadku stwierdzenia, że nie istnieją obiektywne przesłanki utraty wartości indywidualnie ocenianego składnika aktywów finansowych, niezależnie od tego, czy jest on znaczący, czy też nie, składnik ten jest włączany do grupy aktywów finansowych o podobnej charakterystyce ryzyka kredytowego i łącznie oceniany pod względem utraty wartości. Aktywa oceniane indywidualnie pod względem utraty wartości, w przypadku których Grupa dokonuje odpisu aktualizującego z tytułu utraty wartości lub postanawia taki odpis dalej ujmować, nie są uwzględniane w łącznej ocenie utraty wartości.

Jeżeli istnieją dowody, że została poniesiona strata z tytułu utraty wartości, to kwota odpisu aktualizującego równa się różnicy pomiędzy wartością bilansową składnika aktywów a wartością bieżącą oszacowanych przyszłych przepływów pieniężnych (z wyłączeniem przyszłych strat kredytowych). Wartość bilansową składnika aktywów obniża się poprzez zastosowanie rachunku rezerw a kwota straty ujmowana jest w skonsolidowanym rachunku zysków i strat w pozycji „Wynik na odpisach aktualizujących z tytułu utraty wartości”.

W przypadku aktywów finansowych, dla których dokonano odpisu z tytułu utraty wartości, przychody odsetkowe są ujmowane przy zastosowaniu stopy procentowej użytej do zdyskontowania przyszłych przepływów pieniężnych dla celów oszacowania straty z tytułu utraty wartości. Kredyty wraz z dotyczącymi ich odpisami z tytułu utraty wartości są spisywane w momencie, gdy brak jest realnych perspektyw przyszłych odzysków oraz wszystkie zabezpieczenia zostały zrealizowane i przeniesione na rzecz Grupy. Jeśli w następnym okresie strata z tytułu utraty wartości zwiększyła

się bądź zmniejszyła się z powodu zdarzenia, które miało miejsce po ujęciu utraty wartości, to uprzednio ujętą stratę z tego tytułu zwiększa się bądź zmniejsza się poprzez skorygowanie rachunku rezerw.

Wartość bieżąca oszacowanych przyszłych przepływów pieniężnych jest ustalana przy użyciu pierwotnej efektywnej stopy procentowej dla danego instrumentu finansowego. Jeżeli pożyczka bądź należność mają przypisaną zmienną stopę procentową, to stopa dyskontowa dla wyceny utraty wartości jest bieżącą efektywną stopą procentową. Kalkulacja wartości bieżącej oszacowanych przepływów pieniężnych związanych z zabezpieczonym zastawem składnikiem aktywów, odzwierciedla przepływy pieniężne, które mogą powstać w wyniku egzekucji, pomniejszone o koszty związane z pozyskaniem i sprzedażą zabezpieczenia (w przypadku analizy portfelowej koszty nie są obecnie uwzględniane ze względu na brak możliwości jednoznacznego przypisania kosztu do ekspozycji kredytowej, a także stwierdzony w drodze przeprowadzonych analiz brak materialności wpływu uwzględnienia kosztów), niezależnie od tego, czy dokonanie egzekucji jest prawdopodobne.

Dla celów łącznej oceny utraty wartości, aktywa finansowe grupowane są według podobnych charakterystyk ryzyka kredytowego, które wskazują na zdolność dłużnika do spłaty całości zobowiązania zgodnie z warunkami umowy, np. na podstawie oceny ryzyka kredytowego lub procesu oceniania według przyjętej skali, z uwzględnieniem typu składnika aktywów, branży, obszaru geograficznego, rodzaju zabezpieczenia, opóźnienia w spłacie i innych istotnych czynników.

Przyszłe przepływy pieniężne w grupie aktywów finansowych, dla których utrata wartości oceniana jest łącznie, są szacowane na podstawie historii strat dla aktywów o podobnych charakterystykach ryzyka kredytowego.

Odpisy wyznaczone dla grupy aktywów finansowych, dla których utrata wartości oceniana jest łącznie, w tym odpis IBNR, szacowane są zgodnie z koncepcją straty poniesionej lecz niezareportowanej, opartą o powszechnie stosowane w sektorze bankowym parametry ryzyka: PD oraz LGD. Szacując rezerwy na pozabilansowe ekspozycje kredytowe Grupa uwzględnia dodatkowo współczynnik konwersji kredytowej (CCF). Wartości parametrów PD, LGD oraz CCF szacowane są z wykorzystaniem metod statystycznych opartych na obserwacjach historycznych strat dla aktywów o podobnych charakterystykach ryzyka kredytowego, przy zastosowaniu zasady PIT (ang. *point in time*), poprzez zastosowanie mechanizmu ważenia historycznych obserwacji oraz uwzględnieniu czynników wynikających z aktualnej sytuacji rynkowej. Weryfikacji (tzw. *backtest*) w oparciu o dane historyczne podlega również wartość parametru LIP, który przyjmuje obecnie wartość 9 miesięcy dla portfeli grupujących kredyty detaliczne zabezpieczone hipotecznie oraz 6 miesięcy dla pozostałych portfeli homogenicznych Banku. W razie potrzeby w procesie kalkulacji parametrów ryzyka dane historyczne dotyczące strat mogą być korygowane na podstawie dostępnych bieżących danych, tak aby odzwierciedlić oddziaływanie bieżących warunków, które nie miały wpływu w okresie, na którym opierają się dane historyczne dotyczące strat, jak też, aby wyeliminować czynniki mające wpływ na dane historyczne, a niewystępujące obecnie.

Dodatkowo, w celu zapewnienia adekwatności odpisów z tytułu utraty wartości model wyliczeniowy podlega w Grupie procesowi zarządzania modelami (w tym cyklicznej walidacji) oraz cyklicznie (raz do roku) przeprowadzanym testom potwierdzającym (tzw. *backtest*).

Szczegółowe informacje wartościowe dotyczące utraty wartości tych składników aktywów finansowych zostały przedstawione w notach 20, 24.

Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży

W przypadku aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży na każdy dzień bilansowy Grupa ocenia, czy istnieją obiektywne dowody utraty wartości składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów finansowych.

W przypadku inwestycji kapitałowych klasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży, do obiektywnych dowodów utraty wartości zalicza się znaczący bądź utrzymujący się spadek wartości godziwej składnika aktywów finansowych poniżej kosztu.

Jeżeli nastąpiła utrata wartości składnika aktywów finansowych, to skumulowane straty – będące różnicą pomiędzy kosztem nabycia a bieżącą wartością godziwą, pomniejszone o wszelkie straty z tytułu utraty wartości tego składnika aktywów uprzednio ujęte w skonsolidowanym rachunku zysków i strat – wyksięgowuje się z kapitału z aktualizacji wyceny i ujmuje w skonsolidowanym rachunku zysków i strat w pozycji „Wynik na odpisach aktualizujących z tytułu utraty wartości”.

Strat z tytułu utraty wartości inwestycji kapitałowych nie poddaje się odwróceniu przez skonsolidowany rachunek zysków i strat. Wzrost ich wartości godziwej po ujęciu straty z tytułu utraty wartości ujmowany jest bezpośrednio w pozostałych całkowitych dochodach.

W przypadku instrumentów dłużnych klasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży, ocena czy istnieją obiektywne dowody utraty wartości składnika aktywów finansowych odbywa się na takich samych zasadach, jak w przypadku aktywów finansowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu.

W przypadku aktywów finansowych, dla których dokonano odpisu z tytułu utraty wartości, przychody odsetkowe są ujmowane przy zastosowaniu stopy procentowej użytej do zdyskontowania przyszłych przepływów pieniężnych dla celów oszacowania straty z tytułu utraty wartości.

Jeśli w następnym okresie wartość godziwa instrumentu dłużnego dostępnego do sprzedaży wzrośnie, a wzrost ten może być obiektywnie łączony ze zdarzeniem następującym po ujęciu straty z tytułu utraty wartości w skonsolidowanym rachunku zysków i strat, to kwotę odwracanego odpisu ujmuje się w skonsolidowanym rachunku zysków i strat w pozycji „Wynik na odpisach aktualizujących z tytułu utraty wartości”.

Grupa nie zidentyfikowała utraty wartości dla aktywów finansowych zaklasyfikowanych do kategorii dostępnych do sprzedaży.

Aktywa finansowe wyceniane według kosztu

Jeśli występują obiektywne dowody, że nastąpiła utrata wartości nienotowanego instrumentu kapitałowego, który nie jest wyceniany według wartości godziwej, gdyż jego wartości godziwej nie można wiarygodnie ustalić, to kwotę straty z tytułu utraty wartości ustala się jako różnicę pomiędzy wartością bilansową składnika aktywów finansowych oraz wartością bieżącą oszacowanych przyszłych przepływów pieniężnych zdyskontowanych przy zastosowaniu bieżącej rynkowej stopy zwrotu dla podobnych aktywów finansowych. Tak ustalonych strat z tytułu utraty wartości nie poddaje się odwróceniu.

Grupa nie zidentyfikowała utraty wartości dla instrumentów kapitałowych wycenianych według kosztu.

5.5.7. Rachunkowość zabezpieczeń

Grupa stosuje rachunkowość zabezpieczeń pod warunkiem spełnienia kryteriów określonych w MSR 39 tj.:

- w momencie ustanowienia zabezpieczenia formalnie wyznacza się i dokumentuje powiązanie zabezpieczające, jak również cel zarządzania ryzykiem i strategię zawierania transakcji zabezpieczających. Dokumentacja obejmuje identyfikację pozycji zabezpieczanej lub transakcji, pozycji zabezpieczającej i charakter zabezpieczanego ryzyka. Dokumentuje się również, w momencie ustanowienia zabezpieczenia i przez cały czas jego trwania, ocenę efektywności instrumentu zabezpieczającego w kompensowaniu zmian wartości godziwej pozycji lub przepływów pieniężnych wynikających z pozycji zabezpieczanej,
- Grupa przewiduje, że zabezpieczenie będzie odznaczało się wysoką efektywnością w równoważeniu przepływów środków pieniężnych i zmian wartości godziwej, zgodnie z udokumentowaną strategią zarządzania ryzykiem, dotyczącą tego konkretnego powiązania zabezpieczającego,
- w przypadku zabezpieczeń przepływów pieniężnych planowana transakcja będąca przedmiotem zabezpieczenia musi być wysoce prawdopodobna oraz musi podlegać zagrożeniu zmianami przepływów pieniężnych, które w rezultacie mogą wpływać na skonsolidowany rachunek zysków i strat,
- efektywność zabezpieczenia można wiarygodnie ocenić, czyli można wiarygodnie wycenić wartość godziwą lub przepływy środków pieniężnych wynikające z zabezpieczanej pozycji oraz instrumentu zabezpieczającego,
- zabezpieczenie jest na bieżąco weryfikowane i stwierdza się jego wysoką efektywność w całym okresie jego wykorzystania.

Grupa w roku zakończonym 31 grudnia 2017 roku stosowała rachunkowość zabezpieczeń przepływów pieniężnych. W roku zakończonym 31 grudnia 2017 roku oraz 31 grudnia 2016 roku Grupa nie stosowała rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej.

Rachunkowość zabezpieczeń przepływów pieniężnych

Zabezpieczenie przepływów pieniężnych to zabezpieczenie przed ryzykiem zmienności przepływów pieniężnych, które:

- można przypisać konkretnemu rodzajowi ryzyka związanego z ujętym składnikiem aktywów lub zobowiązaniem (takimi jak całość lub część przyszłych płatności odsetkowych od zadłużenia o zmiennym oprocentowaniu) lub z wysoce prawdopodobną planowaną transakcją,
- może wpływać na skonsolidowany rachunek zysków i strat.

Zabezpieczenie przepływów pieniężnych ujmowane jest w następujący sposób: część zysków lub strat związanych z instrumentem zabezpieczającym, który stanowi efektywne zabezpieczenie, ujmuje się w pozostałych całkowitych

dochodach, zaś nieefektywną część zysków lub strat związanych z instrumentem zabezpieczającym ujmuje się w skonsolidowanym rachunku zysków i strat w pozycji „Wynik na instrumentach finansowych wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy oraz wynik z pozycji wymiany”.

Zyski i straty ujęte w pozostałych całkowitych dochodach (efektywne zabezpieczenie), w momencie ujęcia składnika aktywów lub zobowiązań finansowych będącego skutkiem zabezpieczanej planowanej transakcji, przeklasyfikowane są do skonsolidowanego rachunku zysków i strat w tym okresie lub w okresach, w których zabezpieczane planowane przepływy pieniężne mają wpływ na skonsolidowany rachunek zysków i strat. Jednakże, jeśli Grupa oczekuje, że całość lub część strat ujętych w pozostałych całkowitych dochodach nie będzie odzyskana w jednym lub więcej przyszłych okresów, kwotę, co do której oczekuje się, że nie będzie odzyskana, przeklasyfikuje się do skonsolidowanego rachunku zysków i strat.

Odsetki od instrumentów zabezpieczających ujmowane są w skonsolidowanym rachunku zysków i strat w pozycjach „Przychody z tytułu odsetek” lub „Koszty z tytułu odsetek”.

Szczegółowe informacje dotyczące poszczególnych transakcji zabezpieczających zostały zaprezentowane w nocie 23.

5.5.8. Środki pieniężne i ekwiwalenty środków pieniężnych

Na środki pieniężne oraz ekwiwalenty środków pieniężnych składają się gotówka w kasie oraz na rachunku nostro w Narodowym Banku Polskim, a także należności od banków w rachunku bieżącym oraz inne środki pieniężne o terminie wymagalności do 3 miesięcy, wykazywane według wartości nominalnej oraz aktywa finansowe o dużej płynności, tzw. krótkoterminowe (za taki okres można przyjąć okres trzymiesięczny lub krótszy, licząc od daty nabycia).

Szczegóły dotyczące składników stanowiących środki pieniężne i ekwiwalenty środków pieniężnych zostały zaprezentowane w nocie 39.

5.5.9. Rzeczowe aktywa trwałe

Rzeczowe aktywa trwałe wykazywane są według ceny nabycia/kosztu wytworzenia pomniejszonych o umorzenie oraz odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości. Wartość początkowa środków trwałych obejmuje ich cenę nabycia powiększoną o wszystkie koszty bezpośrednio związane z zakupem i przystosowaniem składnika majątku do stanu zdatnego do używania. W skład kosztu wchodzi również koszt wymiany części składowych maszyn i urządzeń w momencie poniesienia, jeśli spełnione są kryteria rozpoznania. Koszty poniesione po dacie oddania środka trwałego do używania, takie jak koszty konserwacji i napraw, obciążają skonsolidowany rachunek zysków i strat w momencie ich poniesienia. Grunty nie podlegają amortyzacji. Amortyzacja innych rzeczowych aktywów trwałych jest naliczana metodą liniową przez szacowany okres użytkowania danego składnika aktywów, wynoszący:

Typ	Okres
Budynki i budowle	25, 40 lat
Maszyny i urządzenia techniczne	5 – 20 lat
Urządzenia biurowe	5 – 20 lat
Środki transportu	5 lat
Komputery	3 – 10 lat
Inwestycje w obcych środkach trwałych	3,5 – 10 lat (ale nie dłużej niż okres umowy najmu)

Odpis amortyzacyjny składników rzeczowych aktywów trwałych o określonym okresie użytkowania ujmuje się w skonsolidowanym rachunku zysków i strat w „Ogólnych kosztach administracyjnych”.

Wszelkie zyski lub straty wynikające ze sprzedaży danego składnika aktywów z bilansu (obliczone jako różnica pomiędzy ewentualnymi wpływami ze sprzedaży netto a wartością bilansową danej pozycji) są ujmowane w skonsolidowanym rachunku zysków i strat odpowiednio w pozycji „Pozostałe przychody operacyjne” lub „Pozostałe koszty operacyjne” w okresie, w którym dokonano takiej transakcji.

Środki trwałe będące w toku budowy lub montażu są wykazywane według cen nabycia lub kosztu wytworzenia, pomniejszonych o ewentualne odpisy z tytułu utraty wartości. Środki trwałe w budowie nie podlegają amortyzacji do czasu zakończenia budowy i przekazania środka trwałego do używania.

Informacje wartościowe dotyczące stanu składników stanowiących rzeczowe aktywa trwałe zostały zaprezentowane w nocie 26.

5.5.10. Wartości niematerialne

Wartości niematerialne nabyte w oddzielnej transakcji początkowo wycenia się w cenie nabycia lub koszcie wytworzenia. Po początkowym ujęciu wartości niematerialne są wykazywane w cenie nabycia lub koszcie wytworzenia pomniejszonym o umorzenie i odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości. Nakłady poniesione na wartości niematerialne wytworzone we własnym zakresie, z wyjątkiem aktywowanych nakładów poniesionych na prace rozwojowe, są ujmowane w kosztach okresu, w którym zostały poniesione.

Amortyzację wartości niematerialnych nalicza się metodą liniową w celu rozłożenia ich wartości początkowej przez okresy ich użytkowania, które wynoszą 2 lata, w uzasadnionych przypadkach, przy uwzględnieniu przewidywanego okresu użyteczności 3 - 20 lat.

Odpis amortyzacyjny składników wartości niematerialnych o określonym okresie użytkowania ujmuje się w skonsolidowanym rachunku zysków i strat w „Ogólnych kosztach administracyjnych”.

Zyski lub straty wynikające ze sprzedaży danego składnika wartości niematerialnych są ujmowane w skonsolidowanym rachunku zysków i strat odpowiednio w pozycji „Pozostałe przychody operacyjne” lub „Pozostałe koszty operacyjne”.

Koszty prac badawczych są ujmowane w skonsolidowanym rachunku zysków i strat w momencie ich poniesienia.

Aktywa niematerialne powstałe w wyniku prowadzenia prac rozwojowych, ujmowane są w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej jedynie po spełnieniu następujących warunków:

- z technicznego punktu widzenia istnieje możliwość ukończenia składnika aktywów niematerialnych, tak aby nadawał się do sprzedaży lub użytkowania,
- istnieje możliwość udowodnienia zamiaru ukończenia składnika oraz jego użytkowania i sprzedaży,
- składnik będzie zdolny do użytkowania lub sprzedaży,
- znany jest sposób w jaki składnik będzie wytwarzał przyszłe korzyści ekonomiczne,
- zapewnione zostaną środki techniczne oraz finansowe konieczne do ukończenia prac rozwojowych oraz jego użytkowania lub sprzedaży,
- istnieje możliwość wiarygodnego ustalenia nakładów poniesionych w czasie prac rozwojowych.

Wartość początkową aktywów niematerialnych wytworzonych we własnym zakresie stanowi suma wydatków poniesionych od dnia gdy składnik aktywów niematerialnych po raz pierwszy spełnia wymienione powyżej kryteria ujmowania ich w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej. W przypadku gdy nie można ująć w bilansie kosztów prac rozwojowych wytworzonych we własnym zakresie, koszty te są ujmowane w skonsolidowanym rachunku zysków i strat okresu, w którym zostały poniesione.

Aktywa niematerialne wytworzone we własnym zakresie w ramach prac rozwojowych po początkowym ujęciu są wykazywane po pomniejszeniu o umorzenie i łączne odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości, na takiej samej zasadzie jak nabyte aktywa niematerialne.

Informacje wartościowe dotyczące stanu składników stanowiących wartości niematerialne zostały zaprezentowane w nocie 27.

5.5.11. Leasing

Grupa jako leasingobiorca

Grupa jest stroną umów leasingu operacyjnego, zgodnie z którymi leasingodawca zachowuje zasadniczo całe ryzyko i wszystkie korzyści wynikające z posiadania przedmiotu leasingu.

Opłaty leasingowe z tytułu leasingu operacyjnego oraz późniejsze raty leasingowe ujmowane są w pozycji „Ogólne koszty administracyjne” skonsolidowanego rachunku zysków i strat metodą liniową przez okres trwania leasingu.

Grupa jako leasingodawca

Grupa jest stroną umów leasingu operacyjnego, na mocy których oddaje do odpłatnego użytkowania lub pobierania korzyści środki trwałe przez określony w umowie czas.

Opłaty z tytułu umów leasingu operacyjnego ujmowane są w pozycji „Pozostałe przychody operacyjne” skonsolidowanego rachunku zysków i strat metodą liniową przez okres trwania leasingu.

Informacje wartościowe dotyczące leasingu zostały zaprezentowane w nocie 37.

5.5.12. Utrata wartości niefinansowych aktywów trwałych

Grupa raz do roku ocenia, czy istnieją jakiegokolwiek przesłanki wskazujące na to, że mogła nastąpić utrata wartości któregoś ze składników niefinansowych aktywów trwałych. W razie stwierdzenia, że przesłanki takie zachodzą, lub w razie obligatoryjności wynikającej z MSSF przeprowadzenia corocznego testu sprawdzającego czy nastąpiła utrata wartości, Grupa dokonuje oszacowania wartości odzyskiwalnej danego składnika aktywów.

Wartość odzyskiwalna składnika aktywów odpowiada wartości godziwej tego składnika aktywów lub ośrodka wypracowującego środki pieniężne (OWŚP) pomniejszonej o koszty sprzedaży lub wartości użytkowej, zależnie od tego, która z tych wartości jest wyższa. Wartość tę ustala się dla poszczególnych aktywów, chyba, że dany składnik aktywów nie generuje samodzielnie wpływów pieniężnych, które w większości są niezależne od tych, które są generowane przez inne aktywa lub grupy aktywów. Jeśli wartość bilansowa składnika aktywów lub OWŚP jest wyższa niż jego wartość odzyskiwalna, ma miejsce utrata wartości i dokonuje się wówczas odpisu do ustalonej wartości odzyskiwalnej. Przy szacowaniu wartości użytkowej prognozowane przepływy pieniężne są dyskontowane do ich wartości bieżącej przy zastosowaniu stopy dyskontowej przed uwzględnieniem skutków opodatkowania, która odzwierciedla bieżące rynkowe oszacowanie wartości pieniądza w czasie oraz ryzyko typowe dla danego składnika aktywów.

Do określania wartości godziwej, pomniejszonej o koszty doprowadzenia do sprzedaży, używany jest odpowiedni dla danego składnika aktywów model wyceny. Obliczenia te są potwierdzone przez wyceny dokonane na podstawie innych źródeł lub inne dostępne wyznaczniki wartości godziwej.

Odpisy z tytułu utraty wartości aktywów są ujmowane w skonsolidowanym rachunku zysków i strat, z wyłączeniem aktywów wcześniej przeszacowanych. W ich przypadku przeszacowanie zostało odniesione na kapitał. Wówczas odpis z tytułu utraty wartości jest także ujmowany w kapitałach do wartości wcześniejszych przeszacowań.

Na koniec każdego roku obrotowego ocenia się, czy istnieją jakiegokolwiek przesłanki wskazujące na to, że wcześniej ujęte odpisy z tytułu utraty wartości aktywów są nadal zasadne i czy nie powinny zostać pomniejszone. Jeżeli takie przesłanki występują, Grupa szacuje wartość odzyskiwalną tego składnika aktywów bądź ośrodków wypracowujących wpływy pieniężne. Poprzednio ujęty odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości ulega odwróceniu wtedy i tylko wtedy, gdy od czasu ujęcia ostatniego odpisu aktualizującego nastąpiła zmiana wartości szacunkowych stosowanych do ustalenia wartości odzyskiwalnej danego składnika aktywów. W takim przypadku, podwyższa się wartość bilansową składnika aktywów do wysokości jego wartości odzyskiwalnej.

Podwyższona kwota nie powinna przekroczyć wartości bilansowej składnika aktywów, jaka zostałaby ustalona (po odjęciu umorzenia), gdyby w ubiegłych latach w ogóle nie ujęto odpisu aktualizującego z tytułu utraty wartości tego składnika aktywów. Odwrócenie odpisu aktualizującego z tytułu utraty wartości składnika aktywów ujmuje się niezwłocznie w skonsolidowanym rachunku zysków i strat, chyba że dany składnik aktywów wykazywany jest w wartości przeszacowanej, w którym to przypadku odwrócenie odpisu aktualizującego z tytułu utraty wartości traktuje się jako zwiększenie kapitału z aktualizacji wyceny.

Powyzsze kryteria mają także zastosowanie w ocenie, czy nastąpiła utrata wartości aktywów ujętych jako wartości niematerialne. Test ten przeprowadza się albo dla poszczególnych aktywów, albo dla ośrodków wypracowujących środki pieniężne oraz gdy okoliczności wskazują, że mogła wystąpić utrata wartości.

Informacje wartościowe dotyczące utraty wartości niefinansowych aktywów trwałych zostały zaprezentowane w nocie 26 i 27.

5.5.13. Rezerwy

Rezerwy tworzone są wówczas, gdy na Grupie ciąży istniejący obowiązek (prawny lub zwyczajowo oczekiwany) wynikający ze zdarzeń przeszłych i gdy prawdopodobne jest, że wypełnienie tego obowiązku spowoduje konieczność wypływu środków uosabiających korzyści ekonomiczne oraz można dokonać wiarygodnego oszacowania kwoty tego zobowiązania.

Jeżeli Grupa spodziewa się, że wydatki objęte rezerwą zostaną zwrócone, na przykład na mocy umowy ubezpieczenia, wówczas zwrot ten jest ujmowany jako odrębny składnik aktywów, ale tylko wtedy, gdy jest rzeczą praktycznie pewną, że zwrot ten rzeczywiście nastąpi. Koszty dotyczące danej rezerwy są wykazywane w skonsolidowanym rachunku zysków i strat po pomniejszeniu o wszelkie zwroty.

W przypadku, gdy wpływ wartości pieniądza w czasie jest istotny, wielkość rezerwy jest dyskontowana, przy zastosowaniu bieżącej stopy dyskontowej nieuwzględniającej podatku, odzwierciedlającej ewentualne ryzyko

związane z danym zobowiązaniem. Jeżeli kwota rezerwy została zdyskontowana, zwiększenie rezerwy w związku z upływem czasu jest ujmowane jako koszty odsetkowe.

Rezerwy na sprawy sporne

Rezerwy na sprawy sporne dotyczą spraw toczących się w postępowaniach sądowych, administracyjnych oraz innych sporów o charakterze prawnym i administracyjnym. Grupa prowadzi szczegółową ewidencję spraw spornych. W sprawach, w których na Grupie ciąży obowiązek prawny lub wynikający z ogólnie przyjętych zwyczajów, mający swe źródło w zdarzeniach przeszłych, jak również jeżeli prawdopodobne jest, że wypełnienie tego obowiązku spowoduje konieczność wypływu środków, Grupa tworzy rezerwy. Ewentualne przyszłe rozliczenia dokonywane są w ciężar utworzonych rezerw. Grupa rozpoznała rezerwy na wszystkie szacowane straty. Szacunkowe terminy realizacji rezerw na sprawy sporne wynoszą, co do zasady, powyżej 1 roku.

Informacje dotyczące rezerw na sprawy sporne zostały zaprezentowane w nocie 33.

Rezerwy na odprawy emerytalno-rentowe

Odprawy emerytalno-rentowe stanowią zgodnie z MSR 19 programy określonych świadczeń po okresie zatrudnienia. Rezerwa na odprawy emerytalno-rentowe ustalana jest w oparciu o zasady Regulaminów Wynagradzania obowiązujących w Grupie. Wartość bieżąca rezerw na odprawy emerytalno-rentowe i związanych z nimi kosztów bieżącego i przeszłego zatrudnienia wyceniona jest przez niezależnego aktuarium metodą prognozowanych uprawnień jednostkowych. Przeszacowania rezerw na odprawy emerytalno-rentowe składają się z następujących składników:

- kosztów zatrudnienia (w tym kosztów bieżącego zatrudnienia, kosztów przeszłego zatrudnienia),
- kosztu lub dochodu z odsetek netto, oraz
- zysków lub strat aktuarialnych.

Koszty zatrudnienia i koszty lub dochód z odsetek netto ujmowane są w skonsolidowanym rachunku zysków i strat, natomiast zyski lub straty aktuarialne są ujmowane w ciężar kapitału z aktualizacji wyceny w okresie, w którym te zmiany wystąpiły.

Informacje dotyczące rezerw na odprawy emerytalno-rentowe zostały zaprezentowane w nocie 33.

Rezerwy na zobowiązania pozabilansowe

W procesie zarządzania ryzykiem udzielone gwarancje oraz bezwarunkowe zobowiązania dotyczące finansowania traktowane są jako element zaangażowania obciążonego ryzykiem kredytowym. Przy kalkulacji rezerw związanych ze zobowiązaniami pozabilansowymi uwzględnia się współczynnik konwersji kredytowej (CCF). Szczegółowe zasady tworzenia odpisów na utratę wartości ekspozycji obciążonych ryzykiem kredytowym, w tym kredytów i pożyczek zostały opisane w nocie 5.5.6.

5.5.14. Pozostałe aktywa

Na pozycję „Pozostałe aktywa” składają się głównie: koszty do rozliczenia w czasie, przychody do otrzymania, zaliczki, rozliczenia kart płatniczych, zapasy związane z działalnością uboczną Grupy oraz należności od kontrahentów.

Przychody do otrzymania to przychody odnoszące się do wyniku danego okresu sprawozdawczego do otrzymania przez Grupę w okresie późniejszym, które dotyczą naliczonych opłat i prowizji za prowadzenie rachunków i wykonanie innych czynności bankowych.

Koszty do rozliczenia w czasie to koszty poniesione w danym okresie sprawozdawczym dotyczące następnych okresów sprawozdawczych, w szczególności koszty eksploatacyjne zapłacone z góry, koszty ubezpieczenia i prenumeraty.

Należności od kontrahentów ujmuje się w wartości godziwej powiększonej o koszty transakcji (jeżeli występują) zgodnie z MSR 39.

Nabyte lub powstałe zapasy rzeczowych składników aktywów obrotowych ujmuje się w księgach rachunkowych według cen nabycia lub kosztów wytworzenia na dzień ich nabycia lub powstania.

Wartość należności aktualizuje się, uwzględniając stopień prawdopodobieństwa ich zapłaty, poprzez dokonanie odpisu aktualizującego, który zalicza się w skonsolidowanym rachunku zysków i strat do „Pozostałych kosztów operacyjnych” lub „Wyniku z tytułu prowizji i opłat”.

Wartość zapasów aktualizuje się uwzględniając ich cenę nabycia lub koszt wytworzenia w stosunku do ich wartości netto możliwej do odzyskania. Odpis wartości zapasów do ich wartości netto możliwej do uzyskania ujmowany jest w skonsolidowanym rachunku zysków i strat „Pozostałych kosztach operacyjnych”.

Informacje wartościowe dotyczące stanu składników pozostałych aktywów zostały zaprezentowane w nocie 28.

5.5.15. Pozostałe zobowiązania

Składnikami pozostałych zobowiązań są między innymi: rezerwy na koszty rzeczowe wynikające ze świadczeń wykonanych na rzecz Grupy przez kontrahentów, które zostaną rozliczone w następnych okresach sprawozdawczych, zobowiązania wobec pracowników z tytułu niewykorzystanych urlopów, premii, nagród uznaniowych, zaliczki otrzymane oraz pozostałe zobowiązania od kontrahentów, rozrachunki międzybankowe, rozliczenia publiczno-prawne oraz rozliczenia z Poczta Polska z tytułu obsługi zastępczej. Pozycje te ujmuje się w wartości wymagającej zapłaty.

Informacje wartościowe dotyczące stanu składników pozostałych zobowiązań zostały zaprezentowane w nocie 34.

5.5.16. Ujmowanie przychodów i kosztów

Wynik z tytułu odsetek

W przypadku wszystkich aktywów i zobowiązań finansowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu oraz oprocentowanych aktywów finansowych klasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży, przychody i koszty odsetkowe ujmowane są z uwzględnieniem metody efektywnej stopy procentowej, jako odpowiednio „Przychody z tytułu odsetek” lub „Koszty z tytułu odsetek”. Przy wyliczaniu efektywnej stopy procentowej Grupa dokonuje oszacowania przepływów pieniężnych, uwzględniając wszelkie postanowienia umowy instrumentu finansowego, jednakże nie uwzględnia potencjalnych przyszłych strat związanych z nieściągalnością kredytów. W przypadku, gdy Grupa zmienia oszacowania płatności udzielonych lub otrzymanych, koryguje wartość bilansową składnika aktywów finansowych lub zobowiązania finansowego. Korekta jest wyliczana z zastosowaniem pierwotnej efektywnej stopy procentowej instrumentu finansowego i ujmowana jest w „Przychodach z tytułu odsetek” lub „Kosztach z tytułu odsetek” skonsolidowanego rachunku zysków i strat.

Przychody odsetkowe od dłużnych papierów wartościowych zaklasyfikowanych do kategorii przeznaczonych do obrotu bądź desygnowanych do wyceny w wartości godziwej przez wynik finansowy na moment początkowego ujęcia są ujmowane w „Przychodach z tytułu odsetek”.

W przypadku aktywów finansowych lub grupy podobnych aktywów finansowych, dla których dokonano odpisu z tytułu utraty wartości, przychody odsetkowe naliczane są od wartości bieżącej należności (to jest wartości pomniejszonej o odpis aktualizujący wartość) przy zastosowaniu stopy procentowej użytej do zdyskontowania przyszłych przepływów pieniężnych dla celów oszacowania odpisu z tytułu utraty wartości.

Informacje wartościowe dotyczące wyniku z tytułu odsetek zostały zaprezentowane w nocie 7.

Wynik z tytułu prowizji i opłat

Opłaty i prowizje nie stanowiące integralnej części efektywnej stopy procentowej tj. takie, które nie są rozliczane metodą efektywnej stopy procentowej, lecz rozkładane są w czasie metodą liniową lub rozpoznawane jednorazowo w skonsolidowanym rachunku zysków i strat w momencie wykonania usługi, są ujmowane odpowiednio w pozycji „Przychody z tytułu prowizji i opłat” lub „Koszty z tytułu prowizji i opłat”. Do przychodów rozliczanych w czasie metodą liniową zaliczane są głównie prowizje od kredytów w rachunku bieżącym.

Do przychodów i kosztów prowizyjnych Grupy rozpoznawanych jednorazowo w skonsolidowanym rachunku zysków i strat w momencie wykonania usługi należą m.in.:

- prowizje za prowadzenie rachunku bieżącego, realizację przelewów, zleceń stałych, poleceń zapłaty i wypłaty gotówkowe,
- opłaty i prowizje za czynności związane z obsługą kart płatniczych,
- opłaty płacone urzędowi pocztowym za zawarcie umowy wkładu terminowego, pod warunkiem, że te umowy są niezależne od samej lokaty (wkładu terminowego),
- opłaty płacone urzędowi pocztowym za przyjęcie pełnomocnictwa pod warunkiem, że dotyczy ono nie konkretnej lokaty, ale różnych depozytów,
- opłaty płacone urzędowi pocztowym za odwołanie pełnomocnictwa klienta,
- opłaty płacone urzędowi pocztowym za przyjęcie dyspozycji na wypadek śmierci.

Informacje wartościowe dotyczące wyniku z tytułu prowizji i opłat zostały zaprezentowane w nocie 8.

Przychody i koszty z tytułu sprzedaży produktów ubezpieczeniowych

Grupa uzyskuje przychody z tytułu „*bancassurance*”, tj. sprzedaży poprzez kanały dystrybucji Grupy produktów ubezpieczeniowych. Jednocześnie, w trakcie ochrony ubezpieczeniowej, Grupa może świadczyć dodatkowe usługi na rzecz towarzystwa ubezpieczeń o charakterze obsługi posprzedażowej zawartych polis.

W przypadku produktów ubezpieczeniowych, kiedy Grupa otrzymuje wynagrodzenie jako procent liczony od składki ubezpieczeniowej pobranej z góry za cały okres objęty ochroną ubezpieczeniową z zachowaniem przez klientów prawa do anulowania ochrony ubezpieczeniowej i zwrotu nadpłaconej składki w dowolnym momencie, Grupa ujmuje wynagrodzenie otrzymywane za oferowanie tego typu produktów ubezpieczeniowych na podstawie profesjonalnego osądu czy sprzedaż ubezpieczenia jest ograniczona wyłącznie do świadczenia usługi pośrednictwa czy też usługa sprzedaży ubezpieczenia jest powiązana ze sprzedażą produktu kredytowego. Ocena bazuje na treści ekonomicznej oferowanych produktów kredytowych oraz produktów ubezpieczeniowych, w których sprzedaży Grupa uczestniczy. Celem osądu jest rozróżnienie na bazie treści ekonomicznej przychodów stanowiących:

- integralną część wynagrodzenia z tytułu oferowanego produktu kredytowego,
- wynagrodzenie za usługę agencyjną lub pośrednictwa,
- wynagrodzenie za świadczenie dodatkowych czynności po dokonaniu sprzedaży produktu ubezpieczeniowego.

Ocena bezpośredniego powiązania przeprowadzana jest przede wszystkim na podstawie następujących kryteriów:

- oceny czy produkt kredytowy jest oferowany zawsze z produktem ubezpieczeniowym, tj. obydwie transakcje zostały zawarte w tym samym czasie lub zostały zawarte w sekwencji, w której każda kolejna transakcja wynika z poprzedniej,
- średniego rzeczywistego rocznego oprocentowania poszczególnych produktów kredytowych w portfelu Grupy w podziale na zawierające ochronę ubezpieczeniową oraz bez elementu ubezpieczenia,
- dobrowolności skorzystania z ubezpieczenia,
- możliwości dostarczenia indywidualnej polisy przez klienta z dowolnego towarzystwa ubezpieczeniowego bez udziału Grupy,
- oceny rentowności produktu kredytowego w oparciu o raporty zarządcze z uwzględnieniem wyniku z tytułu pośrednictwa w sprzedaży produktów ubezpieczeniowych,
- oceny stopnia sprzedaży produktów łączonych, tzn. procentowego udziału produktów kredytowych z ochroną ubezpieczeniową do ilości umów dotyczących produktów kredytowych w portfelu Grupy,
- ilości rezygnacji i wysokości zwracanych prowizji - w podziale na produkty kredytowe zgodnie z ofertą produktową Grupy, produkty ubezpieczeniowe i grupy ubezpieczeń; poziomu kontynuowanych umów ubezpieczenia po ich pierwotnym okresie obowiązywania.

Analiza bezpośredniego powiązania produktu ubezpieczeniowego z produktem kredytowym skutkuje podziałem produktu łączonego tj. wydzieleniem wartości godziwej oferowanego produktu kredytowego oraz wartości godziwej produktu ubezpieczeniowego sprzedawanego łącznie z kredytem. W przypadku, gdy Grupa wykonuje czynności pośrednictwa, należne Grupie wynagrodzenie jest dzielone pomiędzy część stanowiącą element zamortyzowanego kosztu produktu kredytowego ujmowane metodą sumy cyfr rocznych (której wyniki nie różnią się istotnie od wyników kalkulacji opartej o metodę efektywnej stopy procentowej) w „Przychodach z tytułu odsetek” oraz część stanowiącą wynagrodzenie za wykonanie czynności pośrednictwa ujmowane w „Przychodach z tytułu prowizji i opłat”. Podział wynagrodzenia jest dokonywany w czytelnej części: odpowiednio wartości godziwej produktu kredytowego oraz wartości godziwej usługi pośrednictwa w stosunku do sumy obu tych wartości.

Jeżeli istnieje prawdopodobieństwo, iż Grupa będzie zobowiązana do świadczenia dalszych usług w okresie ważności polisy ubezpieczeniowej, prowizja lub jej część jest odraczana i rozliczana w czasie przy uwzględnieniu zasady współmierności przychodów i kosztów.

Wartość godziwą ustala się według następującego podejścia:

- usługa pośrednictwa – bazuje na danych rynkowych i wykorzystuje ceny i inne dane rynkowe generowane przez identyczne lub porównywalne transakcje rynkowe realizowane w ramach produktów ubezpieczeniowych sprzedawanych niezależnie od produktów kredytowych,
- wartość godziwa produktu kredytowego – określenie przyszłych spłat kapitałowych i odsetkowych z uwzględnieniem przyszłych strat z tytułu utraty wartości kredytu oraz spodziewanych odzysków, zdyskontowanych za pomocą rynkowej krzywej stóp procentowych powiększonej o bieżące marże oferowane przez Grupę dla danego typu kredytu,

- w odniesieniu do elementu wynagrodzenia za inne czynności na rzecz ubezpieczyciela wykonywane przez Grupę w trakcie trwania ubezpieczenia, szacunek wartości godziwej dla celów alokacji dokonany na podstawie analizy poniesionych kosztów w związku z świadczeniem tych usług.

Dodatkowo, Grupa dokonuje szacunku rezerwy na zwroty, czyli kwoty, o którą winna być pomniejszona suma wynagrodzenia Grupy z tytułu dystrybucji ubezpieczeń. Grupa opiera szacunek rezerwy na zwroty na analizie historycznych informacji o rzeczywistych zwrotach wynagrodzenia, jak również na przewidywaniach Grupy, co do trendu w przyszłości. Rezerwa na zwroty uwzględniana jest proporcjonalnie do podziału wynagrodzenia między element pośrednictwa oraz element stanowiący korektę efektywnej stopy procentowej produktu kredytowego.

Koszty sprzedaży ubezpieczenia ujmowane są proporcjonalnie do sposobu podziału przychodów na rozpoznawane w ramach kalkulacji kosztu zamortyzowanego metodą sumy cyfr rocznych (której wyniki nie różnią się istotnie od wyników kalkulacji opartej o metodę efektywnej stopy procentowej) ujmowane jako „Przychody z tytułu odsetek” i kosztów rozpoznawanych jednorazowo jako wynagrodzenie z tytułu wykonania usługi pośrednictwa i ujmowane jako „Koszty z tytułu prowizji i opłat”.

W przypadku oferowanych kredytów hipotecznych z ubezpieczeniem Grupa ujmowała od 11,41% do 11,5% przychodu i kosztu z tytułu sprzedaży produktów ubezpieczeniowych powiązanych z kredytami hipotecznymi (przed uwzględnieniem rezerwy na zwroty wynagrodzenia przez Grupę) jednorazowo jako przychód prowizyjny, natomiast pozostała część przychodu rozliczana była w pozycji „Przychód z tytułu odsetek” metodą sumy cyfr rocznych przez okres ekonomicznego życia kredytu oraz w pozycji „Przychód z tytułu prowizji i opłat” liniowo przez ekonomiczny okres życia kredytu.

W przypadku produktów ubezpieczeniowych powiązanych z produktami kredytowymi lub innymi produktami bankowymi, gdzie składka ubezpieczeniowa płacona przez klienta, jak również wynagrodzenie Grupy rozliczane są w okresach miesięcznych, a klient może zrezygnować z ochrony ubezpieczeniowej w każdym momencie, Grupa traktuje takie ubezpieczenia jako odnawialne co miesiąc. Przychody z tytułu sprzedaży tego typu produktów ubezpieczeniowych ujmowane są również w okresach miesięcznych i prezentowane jako „Przychody z tytułu prowizji i opłat”. Wydatki (koszty pośrednictwa) ponoszone przez Grupę w związku ze sprzedażą tego typu produktów ubezpieczeniowych rozpoznawane są metodą liniową (równomiernie) w okresie życia kredytu i prezentowane w „Koszcie z tytułu prowizji i opłat”.

Informacje wartościowe dotyczące przychodów i kosztów z tytułu sprzedaży produktów ubezpieczeniowych zostały zaprezentowane w nocie 8.

Wynik na instrumentach finansowych wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy oraz wynik z pozycji wymiany

W pozycji „Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej przez wynik finansowy oraz wynik z pozycji wymiany” uwzględnia się:

- wszystkie zyski i straty wynikające ze zbycia oraz ze zmiany wartości godziwej instrumentów pochodnych, aktywów i zobowiązań finansowych klasyfikowanych jako przeznaczone do obrotu oraz instrumentów finansowych zaklasyfikowanych do kategorii wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy na moment początkowego ujęcia,
- nieefektywną część zysków i strat związanych z wyceną instrumentów zabezpieczających w ramach rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych,
- wynik z pozycji wymiany, tj. dodatnie i ujemne różnice kursowe zarówno zrealizowane, jak niezrealizowane, wynikające z wyceny aktywów i zobowiązań walutowych według obowiązującego na dzień bilansowy średniego kursu NBP.

Informacje wartościowe dotyczące wyniku na instrumentach finansowych wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy oraz wyniku z pozycji wymiany zostały zaprezentowane w nocie 9.

Wynik na pozostałych instrumentach finansowych

Pozycja „Wynik na pozostałych instrumentach finansowych” zawiera:

- zyski i straty powstałe w wyniku zbycia aktywów finansowych zaklasyfikowanych jako aktywa finansowe dostępne do sprzedaży,
- zyski i straty zrealizowane na sprzedaży papierów wartościowych zakwalifikowanych do kategorii pożyczek i należności.

Informacje wartościowe dotyczące wyniku na pozostałych instrumentach finansowych zostały zaprezentowane w nocie 10.

Koszty świadczeń pracowniczych

Płatności z tytułu wynagrodzeń, premii, nagród uznaniowych oraz płatnych urlopów wypoczynkowych ujmowane są w pozycji „Koszty świadczeń pracowniczych” skonsolidowanego rachunku zysków i strat w okresie, w którym pracownicy świadczyli pracę.

Płatności na rzecz określonych programów emerytalnych, tj. Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, funduszy emerytalnych i Pracowniczego Programu Emerytalnego, stanowią programy określonych składek i ujmowane są jako koszty w pozycji „Koszty świadczeń pracowniczych” skonsolidowanego rachunku zysków i strat w momencie kiedy pracownicy wykonali usługi uprawniające ich do udziału w tych programach.

Informacje wartościowe dotyczące kosztów świadczeń pracowniczych zostały zaprezentowane w nocie 12.

Pozostałe przychody i koszty operacyjne

W pozycji pozostałych przychodów i kosztów operacyjnych wykazywane są pozycje niezwiązane bezpośrednio z podstawową działalnością operacyjną.

Na pozostałe przychody operacyjne składają się w szczególności zyski z tytułu sprzedaży środków trwałych i wartości niematerialnych, otrzymane odszkodowania oraz kary, przychody z odzyskanych należności przedawnionych, umorzonych, nieściągalnych, spłaty kosztów windykacji, rozwiązania rezerw na przyszłe zobowiązania, rozwiązanie odpisów aktualizujących należności od dłużników różnych oraz przychody uboczne Grupy.

Natomiast na pozostałe koszty operacyjne składają się głównie straty z tytułu sprzedaży i likwidacji środków trwałych oraz wartości niematerialnych, koszty z tytułu odszkodowań, kar i grzywien, koszty utworzenia rezerw na zobowiązania, koszty z tytułu spisanych należności, odpisy na należności od dłużników różnych i inne koszty operacyjne.

Informacje wartościowe dotyczące pozostałych przychodów i kosztów operacyjnych zostały zaprezentowane w nocie 14 i 15.

5.5.17. Podatki

Podatek bieżący

Zobowiązania i należności z tytułu bieżącego podatku dochodowego za okres bieżący i okresy poprzednie wycenia się w wysokości kwoty przewidywanej zapłaty na rzecz organów podatkowych (w przypadku należności – podlegających zwrotowi od organów podatkowych) z zastosowaniem stawek podatkowych i przepisów podatkowych, które na dzień bilansowy prawnie już obowiązywały lub proces legislacyjny ich zatwierdzenia był w zasadzie zakończony.

Podatek dochodowy dotyczący pozycji ujmowanych poza wynikiem finansowym jest ujmowany w pozostałych całkowitych dochodach, w zakresie pozycji ujętych w pozostałych całkowitych dochodach lub bezpośrednio w kapitale własnym, w zakresie pozycji ujętych bezpośrednio w kapitale własnym.

Odroczony podatek dochodowy

Na potrzeby sprawozdawczości finansowej, odroczony podatek dochodowy jest obliczany metodą zobowiązań bilansowych w stosunku do różnic przejściowych występujących na dzień bilansowy między wartością podatkową aktywów i zobowiązań a ich wartością bilansową wykazaną w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym.

Rezerwa na podatek odroczony ujmowana jest w odniesieniu do wszystkich dodatnich różnic przejściowych z wyjątkiem przypadku, gdy rezerwa na odroczony podatek dochodowy powstaje w wyniku początkowego ujęcia wartości firmy lub innego składnika aktywów bądź zobowiązania przy transakcji nie stanowiącej połączenia jednostek gospodarczych i w chwili jej zawierania nie ma wpływu ani na wynik finansowy brutto, ani na dochód do opodatkowania czy stratę podatkową.

Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego ujmowane są w odniesieniu do wszystkich ujemnych różnic przejściowych, jak również niewykorzystanych ulg podatkowych i niewykorzystanych strat podatkowych przeniesionych na następne lata, w takiej wysokości, w jakiej jest prawdopodobne, że zostanie osiągnięty dochód do opodatkowania, który pozwoli wykorzystać wyżej wymienione różnice, ulgi i straty, z wyjątkiem przypadku, gdy aktywa z tytułu

odroczonego podatku dochodowego dotyczące ujemnych różnic przejściowych powstają w wyniku początkowego ujęcia składnika aktywów bądź zobowiązania przy transakcji niestanowiącej połączenia jednostek gospodarczych i w chwili jej zawierania nie mają wpływu ani na wynik finansowy brutto, ani na dochód do opodatkowania czy stratę podatkową.

Wartość bilansowa składnika aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego jest weryfikowana na każdy dzień bilansowy i ulega stosownemu obniżeniu o tyle, o ile przestało być prawdopodobne osiągnięcie dochodu do opodatkowania wystarczającego do częściowego lub całkowitego zrealizowania składnika aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego. Nieujęty składnik aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego podlega ponownej ocenie na każdy dzień bilansowy i jest ujmowany do wysokości odzwierciedlającej prawdopodobieństwo osiągnięcia w przyszłości dochodów do opodatkowania, które pozwolą na zrealizowanie tego składnika aktywów.

Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego oraz rezerwy na podatek odroczone wyceniane są z zastosowaniem stawek podatkowych, które według przewidywań będą obowiązywać w okresie, gdy składnik aktywów zostanie zrealizowany lub rezerwa rozwiązana, przyjmując za podstawę stawki podatkowe (i przepisy podatkowe), które na dzień bilansowy prawnie już obowiązywały lub proces legislacyjny ich zatwierdzenia był w zasadzie zakończony.

Odroczony podatek dochodowy dotyczący pozycji ujmowanych poza wynikiem finansowym jest ujmowany w pozostałych całkowitych dochodach, w zakresie pozycji ujętych w pozostałych całkowitych dochodach lub bezpośrednio w kapitale własnym, w zakresie pozycji ujętych bezpośrednio w kapitale własnym.

Grupa kompensuje ze sobą aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego z rezerwami z tytułu odroczonego podatku dochodowego wtedy i tylko wtedy, gdy posiada możliwy do wyegzekwowania tytuł prawny do przeprowadzenia kompensat aktywów z zobowiązaniami z tytułu bieżącego podatku i odroczonego podatku dochodowy ma związek z tym samym podatnikiem i tym samym organem podatkowym.

Informacje wartościowe dotyczące podatku bieżącego i podatku odroczonego zostały zaprezentowane w nocie 16.

5.5.18. Kapitały własne

Kapitał zakładowy wykazywany jest w wysokości zgodnej ze statutem Banku oraz wpisem do rejestru sądowego według wartości nominalnej.

Pozostałe pozycje kapitałów własnych wykazuje się w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej z uwzględnieniem ich podziału na rodzaje zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa i z postanowieniami statutu Banku. Tworzą je:

- kapitał zapasowy, który jest tworzony z nadwyżki wartości emisyjnej akcji nad ich ceną nominalną, z obligatoryjnego 8% odpisu z zysku netto i z przeniesienia kapitału z aktualizacji wyceny,
- kapitał rezerwowy tworzony zgodnie z ustawą z dnia 29 sierpnia 1997 roku Prawo bankowe (t. jedn. Dz. U. z 2017 r., poz. 1876) („Prawo bankowe”) i statutem Banku z podziału zysku netto,
- wynik finansowy netto bieżącego okresu oraz niepodzielony zysk lub niepokryta strata z okresów poprzednich (prezentowane łącznie w pozycji „Zyski zatrzymane/Niepokryte straty”),
- kapitał z aktualizacji wyceny.

Informacje wartościowe dotyczące poszczególnych składników kapitału własnego Grupy zostały zaprezentowane w nocie 35.

5.5.19. Zysk netto na akcję

Zysk netto na akcję dla danego okresu jest obliczony poprzez podzielenie wyniku finansowego netto za dany okres przez średnią ważoną liczbę akcji w danym okresie sprawozdawczym.

Grupa nie prezentuje rozwodnionego zysku/straty na akcję, ponieważ nie występują potencjalne akcje zwykłe, które rozwadniałyby średnią ważoną liczbę akcji zwykłych.

Informacje wartościowe dotyczące zysku netto na akcję zostały zaprezentowane w nocie 18.

5.5.20. Zobowiązania warunkowe

W ramach prowadzonej działalności Grupa zawiera transakcje, które w momencie ich zawarcia nie są ujmowane w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej jako aktywa lub zobowiązania, lecz powodują powstanie zobowiązań warunkowych. Zobowiązanie warunkowe jest:

- możliwym obowiązkiem, który powstaje na skutek zdarzeń przeszłych, których istnienie zostanie potwierdzone dopiero w momencie wystąpienia lub niewystąpienia jednego lub większej ilości niepewnych przyszłych zdarzeń, które nie w pełni podlegają kontroli Grupy,
- obecnym obowiązkiem, który powstaje na skutek zdarzeń przeszłych, ale nie jest ujmowany w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej, ponieważ nie jest prawdopodobne, aby konieczne było wydatkowanie środków pieniężnych lub innych aktywów w celu wypełnienia obowiązku lub kwoty zobowiązania nie można oszacować w sposób wiarygodny.

Na udzielone zobowiązania pozabilansowe obarczone ryzykiem braku wywiązania się zleceniodawcy z warunków umowy tworzone są rezerwy. Na pozycje udzielonych zobowiązań pozabilansowych składają się przyznane linie kredytowe oraz udzielone gwarancje. W momencie początkowego ujęcia umowę gwarancji finansowej wycenia się do wartości godziwej. Po początkowym ujęciu wycenia się ją według wartości wyższej z:

- wartości ustalonej zgodnie z MSR 37 oraz
- wartości początkowej pomniejszonej, w odpowiednich przypadkach, o skumulowane odpisy amortyzacyjne ujęte zgodnie z MSR 18.

Informacje wartościowe dotyczące zobowiązań warunkowych zostały zaprezentowane w nocie 40.

5.5.21. Wycena pozycji wyrażonych w walutach obcych

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe zostało przygotowane w polskich złotych. Jest to waluta funkcjonalna Grupy. Jest to również waluta podstawowego środowiska gospodarczego, w którym działa Grupa.

Transakcje wyrażone w walutach innych niż polski złoty są przeliczane na polskie złote przy zastosowaniu kursu obowiązującego w dniu zawarcia transakcji.

Na dzień bilansowy aktywa i zobowiązania pieniężne wyrażone w walutach innych niż polski złoty są przeliczane na polskie złote przy zastosowaniu odpowiednio obowiązującego na koniec okresu sprawozdawczego średniego kursu ustalonego dla danej waluty przez NBP. Powstałe z przeliczenia różnice kursowe ujmowane są w skonsolidowanym rachunku zysków i strat w pozycji „Wynik na instrumentach finansowych wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy oraz wynik z pozycji wymiany”. Aktywa i zobowiązania niepieniężne ujmowane według kosztu historycznego wyrażonego w walucie obcej są wykazywane po kursie historycznym z dnia transakcji. Aktywa i zobowiązania niepieniężne ujmowane według wartości godziwej wyrażonej w walucie obcej są przeliczane po kursie z dnia dokonania wyceny do wartości godziwej.

Następujące kursy zostały przyjęte dla potrzeb wyceny bilansowej:

31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
1 USD = 3,4813 zł	1 USD = 4,1793 zł
1 EUR = 4,1709 zł	1 EUR = 4,4240 zł
1 CAD = 2,7765 zł	1 CAD = 3,0995 zł
1 CHF = 3,5672 zł	1 CHF = 4,1173 zł
1 GBP = 4,7001 zł	1 GBP = 5,1445 zł
1 DKK = 0,5602 zł	1 DKK = 0,5951 zł
1 SEK = 0,4243 zł	1 SEK = 0,4619 zł

6. Sprawozdawczość według segmentów operacyjnych

Zgodnie z intencją MSSF 8 informacje o segmentach operacyjnych prezentuje się w oparciu o strukturę raportowania stosowaną do celów sprawozdawczości wewnętrznej przedstawianej Zarządowi Banku, którego zadaniem jest przydzielanie zasobów do segmentów oraz ocena ich wyników.

Dla celów zarządczych działalność Grupy podzielono na segmenty w oparciu o sprzedawane produkty, świadczone usługi oraz typ klientów. Istnieją zatem następujące sprawozdawcze segmenty operacyjne: detaliczny, instytucjonalny oraz rozliczeń i skarbu.

Szczegółowe zasady wydzielenia przychodów i kosztów oraz aktywów i pasywów poszczególnych segmentów opisują wewnętrzne regulacje Banku. Grupa rozlicza transakcje pomiędzy segmentami przy zastosowaniu wewnętrznych stawek transferowych ustalonych w oparciu o dane rynkowe. Operacje koncentrują się na rynku polskim - podstawową bazę klientów stanowią krajowe osoby fizyczne i podmioty gospodarcze. Działalność Grupy nie jest narażona na fluktuacje związane z sezonowością operacji.

Zarząd Banku ocenia wyniki finansowe poszczególnych segmentów w zakresie następujących wielkości:

- wynik na działalności bankowej po odpisach aktualizujących z tytułu utraty wartości z uwzględnieniem pozostałych przychodów i kosztów operacyjnych,
- ogólne koszty administracyjne,
- wskaźnik C/I (*cost/income*, czyli koszty z amortyzacją/dochody).

Zasady rachunkowości stosowane w sprawozdawczości według segmentów operacyjnych są zgodne z zasadami rachunkowości opisanymi w nocie 5.

W związku z tym, że Zarząd Banku analizuje wynik odsetkowy łącznie w wynikach finansowych poszczególnych segmentów nie wydzielono przychodów i kosztów odsetkowych.

Segment detaliczny Grupy

Segment detaliczny w ujęciu zarządczym obejmuje ofertę skierowaną do osób fizycznych oraz mikroprzedsiębiorstw (osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą). Oferta zawiera rachunki oszczędnościowo-rozliczeniowe (ROR) i konta oszczędnościowe, lokaty terminowe, kredyty konsumpcyjne (w tym gotówkowe, kredyty odnawialne i nieodnawialne w ROR), kredyty hipoteczne (w tym: kredyty mieszkaniowe, pożyczki hipoteczne i kredyty konsolidacyjne), karty kredytowe, produkty ubezpieczeniowe i fundusze inwestycyjne. Oferta kierowana jest za pomocą tradycyjnych kanałów dystrybucji poprzez ogólnopolską sieć placówek (w tym: sieć własną oraz w odniesieniu do wybranych produktów - sieć Poczty Polskiej S.A.), bankowość internetową *Pocztowy24*, bankowość telefoniczną *Contact Center* i usługę *PocztowySMS*.

Segment instytucjonalny Grupy

Segment instytucjonalny w ujęciu zarządczym obejmuje wynik na działalności uzyskany z tytułu obsługi podmiotów gospodarczych będących osobami prawnymi, osobami fizycznymi i jednostkami organizacyjnymi nieposiadającymi osobowości prawnej, jeżeli na podstawie właściwych przepisów prowadzą działalność gospodarczą oraz jednostek budżetowych szczebla centralnego i samorządowego.

W skład oferty segmentu instytucjonalnego wchodzi: produkty kredytowe (kredyty obrotowe, kredyty w rachunku bieżącym, kredyty inwestycyjne, kredyty z premią termomodernizacyjną i z premią remontową, pożyczki hipoteczne oraz gwarancje bankowe), depozytowe (rachunki bieżące i pomocnicze, mieszkaniowy rachunek powierniczy, lokaty standardowe i indywidualnie negocjowane w tym lokaty typu *overnight*, konta oszczędnościowe) oraz produkty rozliczeniowe (wpłaty otwarte, wpłaty i wypłaty zamknięte, Giro Płatność, Giro Wysyłka, masowe płatności). Produkty są oferowane poprzez sieć własną.

Segment rozliczeń i skarbu Grupy

W obszarze usług rozliczeniowych, Bank oferuje kompleksową obsługę w zakresie wpłat gotówkowych klientów Poczty Polskiej S.A., polegającą na włączeniu do rozliczeń międzybankowych wpłat gotówkowych przyjętych w placówkach Poczty Polskiej S.A. Do usług tych należą przede wszystkim: obsługa wpłat gotówkowych na rachunki w innych bankach oraz obsługa wpłat na rzecz ZUS i Urzędów Skarbowych.

Obszar skarbu prowadzi działalność w zakresie operacji skarbowych, rynków finansowych, zarządzania płynnością, ryzykiem stóp procentowych oraz ryzykiem walutowym. Dokonuje transakcji na rynku międzybankowym (np. depozyty), kupuje lub sprzedaje papiery wartościowe (obligacje Skarbu Państwa, instrumenty dłużne wyemitowane przez Narodowy Bank Polski, obligacje banków), przeprowadza transakcje *sell-buy-back* i *buy-sell-back* oraz transakcje pochodne zabezpieczające ekspozycję na ryzyko (typu: FRA, IRS i FXswap). W transakcjach wewnętrznych odkupuje po stawce transferowej od segmentów operacyjnych pozyskane przez nie środki klientów i sprzedaje im fundusze na działalność kredytową.

Pozycje niezaalokowane

Wielkości niezaalokowane obejmują przychody i koszty nieprzyporządkowane do powyższych segmentów oraz podatek dochodowy.

Zmiany w sprawozdawczości dotyczącej segmentów operacyjnych

W danych dotyczących skonsolidowanego rachunku zysków i strat oraz aktywów, zobowiązań i kapitału własnego za rok zakończony 31 grudnia 2017 roku nie nastąpiły żadne zmiany w relacji do 31 grudnia 2016 roku.

okres od 01.01.2017 do 31.12.2017	Segment detaliczny	Segment instytucjonalny	Segment rozliczeń i skarbu	Wielkości niezaalokowane	Razem
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł
Wynik z tytułu odsetek	227 720	23 928	18 419	2 813	272 880
- sprzedaż klientom zewnątrznym	229 749	20 727	19 591	2 813	272 880
- sprzedaż innym segmentom	(2 029)	3 201	(1 172)	0	0
Wynik z tytułu prowizji i opłat	27 222	13 082	13 755	1 036	55 095
Pozostałe przychody i koszty związane z działalnością bankową*	0	0	9 876	0	9 876
Wynik na działalności bankowej	254 942	37 010	42 050	3 849	337 851
Pozostałe przychody i koszty operacyjne	5 394	1 047	528	(819)	6 150
Ogólne koszty administracyjne, w tym:	(183 024)	(24 918)	(16 672)	(1 775)	(226 389)
- amortyzacja	(20 707)	(3 729)	(1 319)	(375)	(26 130)
Wynik na odpisach aktualizujących z tytułu utraty wartości	(101 497)	(3 219)	0	0	(104 716)
Wynik na działalności operacyjnej	(24 185)	9 920	25 906	1 255	12 896
Zysk (strata) brutto	(24 185)	9 920	25 906	1 255	12 896
Podatek dochodowy	0	0	0	(7 809)	(7 809)
Wynik finansowy netto bieżącego okresu	(24 185)	9 920	25 906	(6 554)	5 087

* Na pozycję składają się: wynik na instrumentach finansowych wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy oraz wynik z pozycji wymiany, wynik na pozostałych instrumentach finansowych i przychody z tytułu dywidend otrzymanych od spółek spoza Grupy.

okres od 01.01.2016 do 31.12.2016	Segment detaliczny	Segment instytucjonalny	Segment rozliczeń i skarbu	Wielkości niezaalokowane	Razem
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł
Wynik z tytułu odsetek	231 211	21 385	12 446	2 654	267 696
- sprzedaż klientom zewnątrznym	239 547	17 464	8 031	2 654	267 696
- sprzedaż innym segmentom	(8 336)	3 921	4 415	0	0
Wynik z tytułu prowizji i opłat	19 829	12 173	14 410	1 315	47 727
Pozostałe przychody i koszty związane z działalnością bankową*	0	0	23 658	0	23 658
Wynik na działalności bankowej	251 040	33 558	50 514	3 969	339 081
Pozostałe przychody i koszty operacyjne	(4 275)	(841)	(353)	(906)	(6 375)
Ogólne koszty administracyjne, w tym:	(183 584)	(22 939)	(15 437)	(2 938)	(224 898)
- amortyzacja	(19 328)	(2 860)	(943)	(753)	(23 884)
Wynik na odpisach aktualizujących z tytułu utraty wartości	(102 648)	2 152	0	0	(100 496)
Wynik na działalności operacyjnej	(39 467)	11 930	34 724	125	7 312
Zysk (strata) brutto	(39 467)	11 930	34 724	125	7 312
Podatek dochodowy	0	0	0	(4 802)	(4 802)
Wynik finansowy netto bieżącego okresu	(39 467)	11 930	34 724	(4 677)	2 510

* Na pozycję składają się: wynik na instrumentach finansowych wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy oraz wynik z pozycji wymiany, wynik na pozostałych instrumentach finansowych i przychody z tytułu dywidend otrzymanych od spółek spoza Grupy.

Aktywa segmentu detalicznego i segmentu instytucjonalnego obejmują przypisane bezpośrednio do segmentów kredyty i pożyczki netto udzielone klientom oraz zaalokowane zarządczo do segmentów następujące pozycje aktywów: środki pieniężne w kasie, rachunki bieżące w innych bankach, rzeczowe aktywa trwałe i wartości niematerialne, aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego netto oraz pozostałe aktywa.

Aktywa segmentu rozliczeń i skarbu obejmują przypisane bezpośrednio do segmentu środki pieniężne zgromadzone w Banku Centralnym, należności z tytułu dłużnych papierów wartościowych banków, należności z tytułu zakupionych papierów wartościowych z otrzymanym przyrzeczeniem odkupu, aktywa finansowe przeznaczone do obrotu, instrumenty finansowe zabezpieczające i inwestycyjne aktywa finansowe oraz zaalokowane zarządczo do segmentu następujące pozycje aktywów: środki pieniężne w kasie, rachunki bieżące w innych bankach, rzeczowe aktywa trwałe i wartości niematerialne, aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego netto oraz pozostałe aktywa.

Zobowiązania i kapitał własny segmentu detalicznego i segmentu instytucjonalnego obejmują przypisane bezpośrednio zobowiązania wobec klientów, zobowiązania bieżące wobec Banku Centralnego i innych banków oraz zaalokowane zarządczo do segmentów następujące pozycje pasywów: rezerwy, zobowiązania z tytułu bieżącego podatku dochodowego, pozostałe zobowiązania oraz kapitał własny ogółem.

Zobowiązania segmentu rozliczeń i skarbu obejmują przypisane bezpośrednio do segmentu zobowiązania terminowe wobec innych banków, lokaty indywidualnie negocjowane Poczty Polskiej S.A., zobowiązania z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu, zobowiązania przeznaczone do obrotu, zobowiązania podporządkowane, zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych i instrumenty finansowe zabezpieczające oraz zaalokowane zarządczo do segmentu następujące pozycje pasywów: rezerwy, zobowiązania z tytułu bieżącego podatku dochodowego, pozostałe zobowiązania oraz kapitał własny ogółem.

Stan na 31 grudnia 2017	Segment detałiczny	Segment instytucjonalny	Segment rozliczeń i skarbu	Wielkości niezaalokowane	Razem
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł
Aktywa segmentu	4 355 308	667 883	2 455 234	(17 852)	7 460 573
Zobowiązania segmentu i kapitał własny	5 452 130	1 366 429	659 866	(17 852)	7 460 573

Stan na 31 grudnia 2016	Segment detałiczny	Segment instytucjonalny	Segment rozliczeń i skarbu	Wielkości niezaalokowane	Razem
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł
Aktywa segmentu	4 650 991	724 116	1 577 804	(16 345)	6 936 566
Zobowiązania segmentu i kapitał własny	5 148 820	1 218 652	585 439	(16 345)	6 936 566

Przychody od głównego kontrahenta Grupy wyrażone w wartości otrzymanej zapłaty od kontrahenta w 2017 roku wyniosły 17 260 tys. zł podczas, gdy w 2016 roku wyniosły 16 360 tys. zł .

7. Wynik z tytułu odsetek

Przychody z tytułu odsetek, w tym:	okres	
	od 01.01.2017 do 31.12.2017	od 01.01.2016 do 31.12.2016
	tys. zł	tys. zł
Przychody z tytułu należności od innych banków	4 892	4 773
Przychody z tytułu kredytów i pożyczek udzielonych klientom, w tym:	297 031	313 217
od kredytów w rachunku bieżącym	2 435	2 999
od kredytów i pożyczek terminowych	294 596	310 218
- osoby fizyczne	267 548	282 625
- klienci instytucjonalni	22 435	21 779
- instytucje samorządowe	4 613	5 814
Przychody z tytułu inwestycyjnych aktywów finansowych zaklasyfikowanych jako:	37 338	30 657
dostępne do sprzedaży	32 295	21 159
utrzymywane do terminu zapadalności	5 043	9 498
Przychody z tytułu aktywów finansowych przeznaczonych do obrotu	0	0
Razem	339 261	348 647

Kwota przychodów odsetkowych od należności z rozpoznaną utratą wartości w 2017 roku wyniosła 18 313 tys. zł, natomiast w 2016 roku kwota ta wynosiła 17 989 tys. zł.

Koszty z tytułu odsetek, w tym:	okres	
	od 01.01.2017 do 31.12.2017	od 01.01.2016 do 31.12.2016
	tys. zł	tys. zł
Koszty z tytułu zobowiązań wobec banków	(51)	(56)
Koszty z tytułu zobowiązań wobec klientów, w tym:	(44 963)	(54 923)
od rachunków bieżących	(8 626)	(10 490)
od depozytów terminowych:	(36 337)	(44 433)
- osoby fizyczne	(31 655)	(37 457)
- klienci instytucjonalni	(4 648)	(6 683)
- instytucje samorządowe	(34)	(293)
Koszty z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych i pożyczki podporządkowanej	(20 410)	(24 562)
Koszty z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu	(885)	(1 246)
Koszty z tytułu instrumentów zabezpieczających	(72)	(164)
Razem	(66 381)	(80 951)

Wynik z tytułu odsetek	272 880	267 696
-------------------------------	----------------	----------------

8. Wynik z tytułu prowizji i opłat

Przychody z tytułu prowizji i opłat, w tym z tytułu:	okres	
	od 01.01.2017 do 31.12.2017	od 01.01.2016 do 31.12.2016
	tys. zł	tys. zł
operacji rozliczeniowych oraz operacji gotówkowych	41 719	45 637
kart płatniczych i kredytowych	23 449	19 978
obsługi rachunków bankowych	20 566	16 316
sprzedaży produktów ubezpieczeniowych	3 896	3 371
obsługi funduszy inwestycyjnych	3 070	2 445
udzielonych kredytów i pożyczek	809	874
pozostałe	4 476	4 488
Razem	97 985	93 109

Koszty z tytułu prowizji i opłat, w tym z tytułu:	okres	
	od 01.01.2017 do 31.12.2017	od 01.01.2016 do 31.12.2016
	tys. zł	tys. zł
obsługi rachunków bieżących i lokat terminowych	(15 384)	(17 718)
obsługi kart płatniczych, wypłat w bankomatach i POS-ach	(15 301)	(14 541)
obsługi kasowej i rozliczeniowej świadczonej na rzecz Grupy	(7 163)	(8 110)
pozostałych usług	(5 042)	(5 013)
Razem	(42 890)	(45 382)

Wynik z tytułu prowizji	55 095	47 727
--------------------------------	---------------	---------------

9. Wynik na instrumentach finansowych wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy oraz wynik z pozycji wymiany

	okres	
	od 01.01.2017 do 31.12.2017	od 01.01.2016 do 31.12.2016
	tys. zł	tys. zł
Wynik na aktywach finansowych przeznaczonych do obrotu, w tym:	261	384
- dłużne papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	159	6
- IRS	102	196
- FRA	0	182
Wynik z pozycji wymiany	3 466	3 062
Niefektywna część zabezpieczenia zmienności przepływów pieniężnych	(39)	(51)
Razem	3 688	3 395

10. Wynik na pozostałych instrumentach finansowych

	okres	
	od 01.01.2017 do 31.12.2017	od 01.01.2016 do 31.12.2016
	tys. zł	tys. zł
Wynik zrealizowany z aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży	2 251	20 245
Wynik zrealizowany z aktywów finansowych utrzymywanych do terminu zapadalności	3 900	0
Razem	6 151	20 245

11. Ogólne koszty administracyjne

	okres od 01.01.2017 do 31.12.2017	okres od 01.01.2016 do 31.12.2016
	tys. zł	tys. zł
Świadczenia pracownicze	(104 362)	(102 105)
Wynagrodzenia	(87 719)	(86 461)
Narzuty na wynagrodzenia	(14 648)	(13 690)
Odpisy na Zakładowy Fundusz Świadczeń Socjalnych	(1 995)	(1 954)
Koszty rzeczowe	(95 897)	(98 909)
Inne świadczenia na rzecz pracowników	(4 367)	(5 661)
Koszty usług obcych, w tym:	(47 308)	(47 817)
- koszty serwisu oprogramowania, usług informatycznych	(18 176)	(18 038)
- koszty usług telekomunikacyjnych	(12 676)	(10 309)
- koszty usług związanych z rozliczeniami bankowymi	(4 173)	(4 272)
- koszty usług komunalnych, ochrona i monitoring	(5 043)	(5 468)
- pozostałe	(2 092)	(2 470)
- koszty doradztwa i audytu, obsługi prawnej	(3 721)	(5 439)
- koszty remontów i napraw	(1 427)	(1 821)
Koszty poniesione na rzecz BFG	(10 907)	(11 230)
Koszty ubezpieczeń, czynszów, dzierżawy	(12 548)	(13 620)
Koszty promocji i reklamy	(7 589)	(8 680)
Materiały	(3 050)	(2 635)
Podatki i opłaty, w tym:	(9 513)	(8 349)
- podatek od niektórych instytucji finansowych	(4 582)	(4 796)
Pozostałe koszty rzeczowe, w tym:	(615)	(917)
- koszty poniesione na rzecz Funduszu Wsparcia Kredytobiorców	0	0
Amortyzacja, w tym :	(26 130)	(23 884)
Amortyzacja środków trwałych	(10 720)	(11 215)
Amortyzacja wartości niematerialnych	(15 410)	(12 669)
Razem	(226 389)	(224 898)

12. Świadczenia pracownicze

	okres od 01.01.2017 do 31.12.2017	okres od 01.01.2016 do 31.12.2016
	tys. zł	tys. zł
Wynagrodzenia, w tym:	(87 719)	(86 461)
- pracowniczy program emerytalny	(2 257)	(1 991)
- rezerwa na odprawy emerytalno-rentowe	(164)	(150)
- rezerwy na niewykorzystane urlopy	(947)	(945)
Narzuty na wynagrodzenia	(14 648)	(13 690)
Odpisy na Zakładowy Fundusz Świadczeń Socjalnych	(1 995)	(1 954)
Razem	(104 362)	(102 105)

13. Wynik na odpisach aktualizujących z tytułu utraty wartości

	okres od 01.01.2017 do 31.12.2017						okres od 01.01.2016 do 31.12.2016							
	Ekspozycje oceniane portfelowo			Ekspozycje oceniane indywidualnie			Razem	Ekspozycje oceniane portfelowo			Ekspozycje oceniane indywidualnie			Razem
	bilansowe	pozabilansowe	tym IBNR	bilansowe	pozabilansowe	bilansowe		pozabilansowe	tym IBNR	bilansowe	pozabilansowe			
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł		
osoby fizyczne	(101 374)	19	1 192	2 313	0	(99 042)	(94 927)	67	(13 762)	(8 071)	0	(102 931)		
- kredyty w rachunku bieżącym	(463)	51	89	0	0	(412)	(172)	(11)	35	0	0	(183)		
- kredyty gotówkowe i ratalne	(93 901)	(8)	1 109	0	0	(93 909)	(96 019)	39	(13 784)	0	0	(95 980)		
- pożyczki hipoteczne	(4 412)	(1)	(397)	(1 153)	0	(5 566)	(3 877)	0	(100)	(1 636)	0	(5 513)		
- kredyty na nieruchomości	(1 947)	(3)	458	3 466	0	1 516	5 714	12	126	(6 435)	0	(709)		
- kredyty w rachunku karty kredytowej	(651)	(20)	(67)	0	0	(671)	(573)	27	(39)	0	0	(546)		
klienci instytucjonalni	(9 795)	3	474	4 111	0	(5 681)	(1 343)	91	1 966	3 708	0	2 456		
instytucje samorządowe	7	0	7	0	0	7	(21)	0	(21)	0	0	(21)		
Razem	(111 162)	22	1 673	6 424	0	(104 716)	(96 291)	158	(11 817)	(4 363)	0	(100 496)		

Na kwotę wyniku na odpisach aktualizujących z tytułu utraty wartości składa się zmiana stanu odpisów na kredyty i pożyczki udzielone klientom oraz ekspozycje pozabilansowe, wykorzystanie odpisów z tytułu spisania w ciężar odpisów i sprzedaży wierzytelności oraz wynik ze sprzedaży wierzytelności bilansowych.

14. Pozostałe przychody operacyjne

	okres od 01.01.2017 do 31.12.2017	okres od 01.01.2016 do 31.12.2016
	tys. zł	tys. zł
Przychody z tytułu spłaty kosztów windykacji należności komorniczych i sądowych	1 095	1 555
Rozwiązanie odpisów aktualizujących	245	337
Rozwiązanie rezerw na przyszłe zobowiązania	3 597	26
Przychody uboczne Grupy:	4 198	1 110
- przychody ze sprzedaży towarów i usług	299	225
- inne przychody uboczne	3 899	885
Inne pozostałe przychody operacyjne	1 088	590
Razem	10 223	3 618

15. Pozostałe koszty operacyjne

	okres od 01.01.2017 do 31.12.2017	okres od 01.01.2016 do 31.12.2016
	tys. zł	tys. zł
Utworzenie odpisów na należności	(1 401)	(1 329)
Utworzenie rezerw na przyszłe zobowiązania	(905)	(4 032)
Wynik na sprzedaży, likwidacji rzeczowych aktywów trwałych	(623)	(121)
Koszty z tytułu spisania należności	(160)	(3 537)
Koszty z tytułu przekazania darowizn	(112)	(367)
Pozostałe	(872)	(607)
Razem	(4 073)	(9 993)

Grupa utworzyła odpisy aktualizujące na należności od dłużników różnych, na zapasy oraz na przychody do otrzymania (przeterminowane należności prowizyjne), uwzględniając prawdopodobieństwo ich zapłaty i okres przeterminowania tych należności. Odpisy na przeterminowane należności prowizyjne prezentowane są w skonsolidowanym rachunku zysków i strat w „Wyniku z tytułu prowizji i opłat”.

16. Podatek dochodowy

Skonsolidowany rachunek zysków i strat	okres	okres
	od 01.01.2017 do 31.12.2017	od 01.01.2016 do 31.12.2016
	tys. zł	tys. zł
Bieżący podatek dochodowy	(13 087)	(19 009)
Odroczony podatek dochodowy	5 278	14 207
Obciążenie podatkowe wykazane w skonsolidowanym rachunku zysków i strat	(7 809)	(4 802)

Skonsolidowane sprawozdanie z całkowitych dochodów	okres	okres
	od 01.01.2017 do 31.12.2017	od 01.01.2016 do 31.12.2016
	tys. zł	tys. zł
Odroczony podatek dochodowy dotyczący pozycji ujętych w skonsolidowanych całkowitych dochodach	(3 666)	4 977
Obciążenie podatkowe wykazane w skonsolidowanym sprawozdaniu z całkowitych dochodów	(3 666)	4 977

Uzgodnienie efektywnej stopy podatkowej	okres	okres
	od 01.01.2017 do 31.12.2017	od 01.01.2016 do 31.12.2016
	tys. zł	tys. zł
Wynik finansowy brutto przed opodatkowaniem	12 896	7 312
Podatek według ustawowej stawki podatkowej obowiązującej w Polsce wynoszącej 19%	(2 450)	(1 389)
Pozycje zwiększające/zmniejszające efektywną stawkę podatkową nie ujęte w podatku odroczonym	(5 359)	(3 413)
- podatek od instytucji finansowych	(870)	(911)
- opłata ostrożnościowa na Bankowy Fundusz Gwarancyjny	(2 072)	(636)
- składka na PFRON	(234)	(226)
- spadek/przyrost wartości odpisów aktualizujących, co do których istnieje prawdopodobieństwo nierealizowalności	(1 101)	(565)
- koszty związane z projektem emisji akcji	0	(607)
- koszty spisania należności przedawnionych i nieściągalnych	(263)	(115)
- ulga technologiczna	(47)	94
- odpisy na przyszłe zobowiązania i rezerwy na dłużników różnych	(206)	(200)
- pozostałe koszty	(566)	(247)
Razem bieżące obciążenie podatkowe wykazane w skonsolidowanym rachunku zysków i strat	(7 809)	(4 802)

	Skonsolidowane sprawozdanie z sytuacji finansowej		Skonsolidowane sprawozdanie z całkowitych dochodów	
	Stan na 31 grudnia 2017	Stan na 31 grudnia 2016	okres od 01.01.2017 do 31.12.2017	okres od 01.01.2016 do 31.12.2016
Aktywa z tytułu podatku odroczonego	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł
Odsetki do zapłacenia od depozytów	12 336	9 378	2 958	2 747
Koszty papierów dłużnych (premia, ESP)	1 571	2 536	(965)	1 045
Odsetki do zapłacenia od papierów dłużnych	446	327	119	(264)
Ujemna wycena instrumentów pochodnych	185	330	(145)	77
Rezerwy na koszty rodzajowe do zapłacenia	7 518	7 767	(249)	1 518
Prowizje i odsetki rozliczane według ESP	16 326	17 495	(1 169)	826
Odpisy aktualizujące na należności od podmiotów finansowych	1	5	(4)	(13)
Odpisy aktualizujące na należności podmiotów niefinansowych	32 564	27 256	5 308	9 738
Odpisy na prowizje od rachunków bieżących	2 065	2 662	(597)	422
Różnica pomiędzy amortyzacją bilansową a podatkową	920	911	9	170
Koszty do poniesienia Master Card	0	154	(154)	154
Pozostałe	105	120	(17)	14
Aktywa lub składniki aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego netto odnoszone na wynik finansowy	74 037	68 941	5 094	16 434
Aktywa lub składniki aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego netto odnoszone na kapitał własny	375	2 376	(2 001)	1 942
Razem aktywa z tytułu podatku odroczonego	74 412	71 317	3 093	18 376
Rezerwa z tytułu podatku odroczonego	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł
Odsetki naliczone do otrzymania od kredytów	(8 897)	(8 035)	(862)	(1 627)
Dyskonto i odsetki od papierów wartościowych	(1 371)	(1 366)	(5)	(543)
Inne przychody należne	(463)	0	(463)	0
Dodatnia wycena transakcji pochodnych	(264)	(626)	362	(120)
Różnica pomiędzy amortyzacją podatkową a bilansową	(6 908)	(6 247)	(661)	(717)
Prowizje opodatkowane z góry płacone pośrednikom kredytowym	(11 550)	(13 134)	1 584	1 940
Należne przychody od Master Card	(932)	(1 160)	228	(1 160)
Wartość IBNR ujęta w rezerwie	(1 451)	(1 452)	1	0
Rezerwa z tytułu odroczonego podatku dochodowego odnoszona na wynik finansowy	(31 836)	(32 020)	184	(2 227)
Rezerwa z tytułu odroczonego podatku dochodowego odnoszona na kapitał własny	(1 849)	(184)	(1 665)	3 035
Rezerwa z tytułu podatku odroczonego razem	(33 685)	(32 204)	(1 481)	808
Prezentacja w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej i rachunku zysków i strat:	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł
Aktywa z tytułu podatku odroczonego - odnoszone do skonsolidowanego rachunku zysków i strat	74 037	68 941	5 096	16 434
Rezerwa z tytułu podatku odroczonego - odnoszona do skonsolidowanego rachunku zysków i strat	(31 836)	(32 020)	184	(2 227)
Rezerwa/Aktywa z tytułu podatku odroczonego - wpływ na skonsolidowany rachunek zysków i strat	42 201	36 921	5 280	14 207
Prezentacja w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej i skonsolidowanych pozostałych całkowitych dochodach:	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł
Aktywa z tytułu podatku odroczonego - odnoszone na skonsolidowane pozostałe całkowite dochody	375	2 376	(2 001)	1 942
Rezerwa z tytułu podatku odroczonego - odnoszona na skonsolidowane pozostałe całkowite dochody	(1 849)	(184)	(1 665)	3 035
Rezerwa/Aktywa z tytułu podatku odroczonego - wpływ na skonsolidowane pozostałe całkowite dochody	(1 474)	2 192	(3 666)	4 977

Zobowiązania/należności z tytułu bieżącego podatku dochodowego

	Stan na 31 grudnia 2017	Stan na 31 grudnia 2016
	tys. zł	tys. zł
Należności z tytułu bieżącego podatku dochodowego	10	31
Zobowiązania z tytułu bieżącego podatku dochodowego	3 554	5 001

17. Podział wyniku finansowego

W 2017 roku i w okresie porównawczym Bank nie wypłacał dywidendy.

Zgodnie z Uchwałą Nr 5 Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia Banku z 30 czerwca 2017 roku, zysk netto Banku za 2016 rok w kwocie 2 724 134,69 zł przeznaczono w całości na zasilenie funduszu ogólnego ryzyka.

Zarząd Banku będzie rekomendował Walnemu Zgromadzeniu przeznaczenie całego zysku netto za 2017 rok na zasilenie kapitału rezerwowego Banku.

18. Zysk na jedną akcję

Zysk przypadający na jedną akcję oblicza się poprzez podzielenie wyniku finansowego netto za dany okres, przypadającego na akcjonariuszy Banku przez średnią ważoną liczbę wyemitowanych akcji zwykłych występujących w ciągu okresu.

Poniżej przedstawione zostały dane dotyczące wyniku oraz akcji, które posłużyły do wyliczenia podstawowego zysku na jedną akcję:

	okres od 01.01.2017 do 31.12.2017	okres od 01.01.2016 do 31.12.2016
Wynik finansowy netto przypadający akcjonariuszom jednostki dominującej (w tys. zł)	5 087	2 510
Średnia ważona ilość akcji zwykłych (w szt.)	11 406 020	11 013 288
Zysk na jedną akcję (w zł)	0,45	0,23

Rozwodniony zysk przypadający na jedną akcję

W bieżącym okresie sprawozdawczym oraz w okresach poprzednich Bank nie emitował obligacji zamiennych na akcje ani opcji na akcje. Kapitał zakładowy dzieli się w całości na akcje zwykłe (nie ma akcji uprzywilejowanych co do podziału wyniku finansowego). Ze względu na powyższe wartość rozwodnionego zysku przypadającego na jedną akcję jest równa wartości podstawowego zysku przypadającego na jedną akcję. W okresie między dniem bilansowym a dniem sporządzenia skonsolidowanego sprawozdania finansowego nie wystąpiły żadne inne transakcje dotyczące akcji zwykłych lub potencjalnych akcji zwykłych.

19. Kasa i środki w Banku Centralnym

	Stan na	Stan na
	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
	tys. zł	tys. zł
Środki pieniężne w kasie	3 039	3 222
Środki pieniężne w rachunku bieżącym w Banku Centralnym	41 384	62 137
Środki pieniężne inne	23	6
Razem	44 446	65 365

Środki pieniężne zgromadzone na rachunku bieżącym w Banku Centralnym Grupa wykorzystuje na pokrycie rezerwy obowiązkowej oraz na realizację bieżących rozliczeń pieniężnych w ciągu danego dnia. Grupa musi jednak zapewnić utrzymanie średniego miesięcznego salda na tym rachunku w wysokości odpowiadającej wartości z deklaracji rezerwy obowiązkowej.

Bank utrzymuje na rachunku bieżącym w Narodowym Banku Polskim rezerwę obowiązkową w wysokości 3,5% depozytów otrzymanych. Zgodnie z określonymi przepisami kwota naliczonej rezerwy pomniejszona jest o równowartość 500 tys. EUR. Średnia arytmetyczna zadeklarowanego stanu środków rezerwy obowiązkowej, który będzie utrzymywany przez Bank w Narodowym Banku Polskim wynosiła:

- 218 440 tys. zł w okresie od 30 listopada 2017 roku do 01 stycznia 2018 roku,
- 210 335 tys. zł w okresie od 30 listopada 2016 roku do 1 stycznia 2017 roku.

Środki pieniężne zgromadzone na rachunku bieżącym w Narodowym Banku Polskim obejmują w szczególności środki klientów, w tym Poczty Polskiej S.A. oraz środki pozyskane na rynku międzybankowym. Środki pieniężne od Poczty Polskiej S.A. nie stanowią istotnej pozycji salda na rachunku bieżącym w Narodowym Banku Polskim.

20. Należności od innych banków

20.1. Należności od innych banków (netto)

Struktura rodzajowa	Stan na	Stan na
	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
	tys. zł	tys. zł
Rachunki bieżące	51 466	4 571
Pozostałe należności, w tym:	31 017	41 327
- dłużne papiery wartościowe banków	30 157	40 196
Należności od banków brutto	82 483	45 898
Odpisy z tytułu utraty wartości należności	0	0
Należności od banków netto	82 483	45 898

Według terminów zapadalności	Stan na	Stan na
	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
	tys. zł	tys. zł
Do 1 miesiąca	52 326	5 702
Od 1 miesiąca do 3 miesięcy	0	0
Od 3 miesięcy do 1 roku	10 008	10 036
Od 1 roku do 5 lat	20 149	30 160
Razem	82 483	45 898

20.2. Należności od innych banków wg metody szacunku odpisu aktualizującego z tytułu utraty wartości oraz przesłanki utraty wartości

Wszystkie należności od innych banków są oceniane indywidualnie. Nie zidentyfikowano dla nich przesłanek utraty wartości zarówno na 31 grudnia 2017 roku jak i 31 grudnia 2016 roku.

20.3. Zmiana stanu odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości

Na 31 grudnia 2017 roku, jak i na 31 grudnia 2016 roku nie nastąpiła utrata wartości należności od innych banków.

21. Należności i zobowiązania z tytułu zakupionych/sprzedanych papierów wartościowych z otrzymanym/udzielonym przyrzeczeniem odkupu

Należności i zobowiązania z tytułu zakupionych/sprzedanych papierów wartościowych z otrzymanym/udzielonym przyrzeczeniem odkupu (według kontrahenta)

	Stan na 31 grudnia 2017		Stan na 31 grudnia 2016	
	Należności	Zobowiązania	Należności	Zobowiązania
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł
- od klientów	0	12 476	0	1 040
Razem	0	12 476	0	1 040

Należności i zobowiązania z tytułu zakupionych/sprzedanych papierów wartościowych z otrzymanym/udzielonym przyrzeczeniem odkupu (według rodzaju)

	Stan na 31 grudnia 2017		Stan na 31 grudnia 2016	
	Należności	Zobowiązania	Należności	Zobowiązania
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł
- obligacje Skarbu Państwa	0	12 476	0	1 040
Razem	0	12 476	0	1 040

Należności i zobowiązania z tytułu zakupionych/sprzedanych papierów wartościowych z otrzymanym/udzielonym przyrzeczeniem odkupu (według terminu zapadalności)

	Stan na 31 grudnia 2017		Stan na 31 grudnia 2016	
	Należności	Zobowiązania	Należności	Zobowiązania
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł
Do 1 miesiąca	0	12 476	0	1 040
Razem	0	12 476	0	1 040

22. Aktywa i zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu

Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	Stan na	Stan na
	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
	tys. zł	tys. zł
Instrumenty pochodne	545	695
Razem	545	695

Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	Stan na	Stan na
	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
	tys. zł	tys. zł
Instrumenty pochodne	36	205
Razem	36	205

Instrumenty pochodne - struktura rodzajowa	Stan na		Stan na	
	31 grudnia 2017		31 grudnia 2016	
	Aktywa	Zobowiązania	Aktywa	Zobowiązania
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł
Swap walutowy	0	0	2	0
IRS	545	36	693	205
Razem	545	36	695	205

Wartość nominalna instrumentów o terminie pozostającym do realizacji na 31 grudnia 2017 roku

	do 1 miesiąca	od 1 miesiąca do 3 miesięcy	od 3 miesięcy do 1 roku	od 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat	Razem
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł
Walutowe instrumenty pochodne:						
IRS						
kupno	0	0	20 000	25 000	0	45 000
sprzedaż	0	0	20 000	25 000	0	45 000

Wartość nominalna instrumentów o terminie pozostającym do realizacji na 31 grudnia 2016 roku

	do 1 miesiąca	od 1 miesiąca do 3 miesięcy	od 3 miesięcy do 1 roku	od 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat	Razem
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł
Walutowe instrumenty pochodne:						
Swap walutowy						
kupno	53	0	0	0	0	53
sprzedaż	53	0	0	0	0	53
Instrumenty pochodne stopy procentowej:						
IRS						
kupno	0	0	0	20 000	25 000	45 000
sprzedaż	0	0	0	20 000	25 000	45 000

23. Instrumenty finansowe zabezpieczające

Grupa na dzień sporządzenia skonsolidowanego sprawozdania finansowego stosowała rachunkowość zabezpieczeń przepływów pieniężnych.

Opis relacji zabezpieczającej

Eliminacja ryzyka zmienności przepływów pieniężnych generowanych przez portfel kredytów w złotych o zmiennym oprocentowaniu wynikającego ze zmienności rynkowych stóp procentowych w ciągu okresu objętego zabezpieczeniem. Grupa zabezpiecza ryzyko stopy procentowej wynikającej ze zmienności przepływów pieniężnych poprzez transakcje swap stopy procentowej (IRS).

Zabezpieczane ryzyko

Ryzyko stopy procentowej.

Instrument zabezpieczający

Transakcje IRS, w których Grupa płaci kupon oparty o zmienną stopę WIBOR 3M lub WIBOR 6M, a otrzymuje kupon oparty o stałą stopę od kwoty nominalnej, na którą został zawarty.

Pozycja zabezpieczana

Portfel kredytów w złotych indeksowanych do stopy zmiennej WIBOR 3M lub WIBOR 6M.

Okresy, w których oczekuje się wystąpienia przepływów pieniężnych oraz kiedy należy oczekiwać wywarcia przez nie wpływu na wyniki

Od 1 kwietnia 2016 roku do 16 grudnia 2019 roku.

Pomiar efektywności zabezpieczenia

W celu pomiaru efektywności zabezpieczenia Grupa stosuje metodę tzw. „derywatu hipotetycznego”, polegającą na porównaniu zmian wartości godziwej rzeczywistej transakcji zabezpieczającej z wartością godziwą hipotetycznej transakcji pochodnej, której parametry są dopasowane do parametrów pozycji zabezpieczanej.

Instrumenty zabezpieczające - wartość godziwa	Stan na 31 grudnia 2017		Stan na 31 grudnia 2016	
	Aktywa	Zobowiązania	Aktywa	Zobowiązania
Instrumenty pochodne:	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł
IRS	0	692	1 146	932
Razem	0	692	1 146	932

Wartość nominalna instrumentów zabezpieczających o terminie pozostającym do realizacji na 31 grudnia 2017 roku

Stan na 31 grudnia 2017	do 1 miesiąca	od 1 miesiąca do 3 miesięcy	od 3 miesięcy do 1 roku	od 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat	Razem
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł
IRS						
kupno	0	0	0	75 000	0	75 000
sprzedaż	0	0	0	75 000	0	75 000

Wartość nominalna instrumentów zabezpieczających o terminie pozostającym do realizacji na 31 grudnia 2016 roku

Stan na 31 grudnia 2016	do 1 miesiąca	od 1 miesiąca do 3 miesięcy	od 3 miesięcy do 1 roku	od 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat	Razem
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł
IRS						0
kupno	0	0	140 000	75 000	0	215 000
sprzedaż	0	0	140 000	75 000	0	215 000

Wpływ rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych na skonsolidowane dochody całkowite netto

	okres od 01.01.2017 do 31.12.2017	okres od 01.01.2016 do 31.12.2016
	tys. zł	tys. zł
Kapitał z aktualizacji wyceny - zmiana wartości godziwej instrumentów zabezpieczających przepływy pieniężne, w tym:	277	(720)
- <i>podatek dochodowy</i>	(64)	168
Koszty odsetkowe na instrumentach pochodnych stanowiących zabezpieczenie przepływów pieniężnych, w tym:	(58)	(133)
- <i>podatek dochodowy</i>	14	31
Niefektywana część zabezpieczenia przepływów pieniężnych rozpoznana w rachunku zysków i strat, w tym:	(32)	(41)
- <i>podatek dochodowy</i>	7	10
Wpływ zabezpieczenia przepływów pieniężnych na całkowite dochody netto	187	(894)

24. Kredyty i pożyczki udzielone klientom (netto)

24.1. Kredyty i pożyczki udzielone klientom (według rodzaju)

	Stan na 31 grudnia 2017	Stan na 31 grudnia 2016
	tys. zł	tys. zł
osoby fizyczne	4 491 912	4 734 032
- kredyty w rachunku bieżącym	25 171	28 857
- kredyty gotówkowe i ratalne	2 015 357	2 161 347
- pożyczki hipoteczne	201 691	212 847
- kredyty na nieruchomości	2 233 947	2 314 454
- kredyty w rachunku karty kredytowej	15 746	16 527
klienci instytucjonalni	510 284	532 574
- kredyty w rachunku bieżącym	17 392	16 512
- kredyty na nieruchomości	349 824	328 681
- kredyty operacyjne	46 477	54 157
- kredyty inwestycyjne	76 119	105 791
- pożyczki hipoteczne	17 508	23 817
- pozostałe należności	299	556
- fundusze i depozyty zabezpieczające	2 665	3 060
instytucje samorządowe	162 612	205 546
- kredyty na nieruchomości	39	195
- kredyty operacyjne	2 570	1
- kredyty inwestycyjne	160 003	202 615
- pożyczki hipoteczne	0	2 735
Kredyty i pożyczki brutto	5 164 808	5 472 152
Odpisy z tytułu utraty wartości należności	389 112	317 813
Kredyty i pożyczki netto	4 775 696	5 154 339

24.2. Kredyty i pożyczki udzielone klientom (według terminów zapadalności)

	Stan na 31 grudnia 2017	Stan na 31 grudnia 2016
	tys. zł	tys. zł
Do 1 miesiąca	98 975	103 653
Od 1 miesiąca do 3 miesięcy	80 276	89 867
Od 3 miesięcy do 1 roku	363 575	379 738
Od 1 roku do 5 lat	1 445 297	1 519 915
Powyżej 5 lat	2 654 145	2 919 666
Dla których termin zapadalności upłynął	133 428	141 500
Razem	4 775 696	5 154 339

24.3. Kredyty i pożyczki udzielone klientom w podziale wg metody szacunku odpisu aktualizującego z tytułu utraty wartości

Stan na 31 grudnia 2017	Kredyty i pożyczki udzielone klientom (wartość brutto)		Odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości			Kredyty i pożyczki udzielone klientom (wartość netto)		
	oceniane indywidualnie	oceniane grupowo	oceniane indywidualnie	oceniane grupowo		oceniane indywidualnie	oceniane grupowo	Razem
				bez przesłanki utraty wartości	z przesłanką utraty wartości			
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł
osoby fizyczne	11 560	4 480 352	9 255	35 500	300 958	2 305	4 143 894	4 146 199
- kredyty w rachunku bieżącym	0	25 171	0	269	3 597	0	21 305	21 305
- kredyty gotówkowe i ratałne	0	2 015 357	0	33 504	251 869	0	1 729 984	1 729 984
- pożyczki hipoteczne	6 286	195 405	6 286	756	17 125	0	177 524	177 524
- kredyty na nieruchomości	5 274	2 228 673	2 969	672	25 554	2 305	2 202 447	2 204 752
- kredyty w rachunku karty kredytowej	0	15 746	0	299	2 813	0	12 634	12 634
klienci instytucjonalni	36 382	473 902	20 111	797	22 460	16 271	450 645	466 916
instytucje samorządowe	0	162 612	0	31	0	0	162 581	162 581
Razem	47 942	5 116 866	29 366	36 328	323 418	18 576	4 757 120	4 775 696

Stan na 31 grudnia 2016	Kredyty i pożyczki udzielone klientom (wartość brutto)		Odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości			Kredyty i pożyczki udzielone klientom (wartość netto)		
	oceniane indywidualnie	oceniane grupowo	oceniane indywidualnie	oceniane grupowo		oceniane indywidualnie	oceniane grupowo	Razem
				bez przesłanki utraty wartości	z przesłanką utraty wartości			
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł
osoby fizyczne	14 924	4 719 108	11 568	36 659	223 824	3 356	4 458 625	4 461 981
- kredyty w rachunku bieżącym	0	28 857	0	306	3 735	0	24 816	24 816
- kredyty gotówkowe i ratałne	0	2 161 347	0	34 612	175 596	0	1 951 139	1 951 139
- pożyczki hipoteczne	6 286	206 561	5 133	360	13 539	1 153	192 662	193 815
- kredyty na nieruchomości	8 638	2 305 816	6 435	1 132	28 384	2 203	2 276 300	2 278 503
- kredyty w rachunku karty kredytowej	0	16 527	0	249	2 570	0	13 708	13 708
klienci instytucjonalni	44 818	487 756	24 222	1 270	20 232	20 596	466 254	486 850
instytucje samorządowe	0	205 546	0	38	0	0	205 508	205 508
Razem	59 742	5 412 410	35 790	37 967	244 056	23 952	5 130 387	5 154 339

Ekspozycje indywidualnie znaczące, dla których wystąpiła przesłanka utraty wartości, ale finalnie nie stwierdzono utraty wartości, włączane są do kalkulacji grupowej szacowania odpisów z tytułu strat poniesionych, lecz niezareportowanych (IBNR).

24.4. Kredyty i pożyczki udzielone klientom wg przesłanki utraty wartości

Stan na 31 grudnia 2017	Kredyty i pożyczki udzielone klientom (wartość brutto)		Odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości		Kredyty i pożyczki udzielone klientom (wartość netto)		Razem
	z rozpoznaną utratą wartości	bez rozpoznanej utraty wartości	z rozpoznaną utratą wartości	bez rozpoznanej utraty wartości	z rozpoznaną utratą wartości	bez rozpoznanej utraty wartości	
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	
osoby fizyczne	487 414	4 004 498	310 213	35 500	177 201	3 968 998	4 146 199
- kredyty w rachunku bieżącym	5 116	20 055	3 597	269	1 519	19 786	21 305
- kredyty gotówkowe i ratalne	391 152	1 624 205	251 869	33 504	139 283	1 590 701	1 729 984
- pożyczki hipoteczne	36 884	164 807	23 411	756	13 473	164 051	177 524
- kredyty na nieruchomości	50 359	2 183 588	28 523	672	21 836	2 182 916	2 204 752
- kredyty w rachunku karty kredytowej	3 903	11 843	2 813	299	1 090	11 544	12 634
klienci instytucjonalni	74 017	436 267	42 571	797	31 446	435 470	466 916
instytucje samorządowe	0	162 612	0	31	0	162 581	162 581
Razem	561 431	4 603 377	352 784	36 328	208 647	4 567 049	4 775 696

Stan na 31 grudnia 2016	Kredyty i pożyczki udzielone klientom (wartość brutto)		Odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości		Kredyty i pożyczki udzielone klientom (wartość netto)		Razem
	z rozpoznaną utratą wartości	bez rozpoznanej utraty wartości	z rozpoznaną utratą wartości	bez rozpoznanej utraty wartości	z rozpoznaną utratą wartości	bez rozpoznanej utraty wartości	
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	
osoby fizyczne	402 603	4 331 429	235 392	36 659	167 211	4 294 770	4 461 981
- kredyty w rachunku bieżącym	5 984	22 873	3 735	306	2 249	22 567	24 816
- kredyty gotówkowe i ratalne	293 239	1 868 108	175 596	34 612	117 643	1 833 496	1 951 139
- pożyczki hipoteczne	36 512	176 335	18 672	360	17 840	175 975	193 815
- kredyty na nieruchomości	62 888	2 251 566	34 819	1 132	28 069	2 250 434	2 278 503
- kredyty w rachunku karty kredytowej	3 980	12 547	2 570	249	1 410	12 298	13 708
klienci instytucjonalni	83 568	449 006	44 454	1 270	39 114	447 736	486 850
instytucje samorządowe	0	205 546	0	38	0	205 508	205 508
Razem	486 171	4 985 981	279 846	37 967	206 325	4 948 014	5 154 339

24.5. Zmiana stanu odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości

W poniższej tabeli zaprezentowano zmiany stanów odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości kredytów i pożyczek udzielonych klientom w poszczególnych okresach sprawozdawczych.

	Stan odpisów aktualizujących na 1 stycznia 2017	Utworzone w okresie	Rozwiązane w okresie	Wykorzystanie*	Stan odpisów aktualizujących na 31 grudnia 2017
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł
osoby fizyczne	272 051	128 698	(29 637)	(25 399)	345 713
- kredyty w rachunku bieżącym	4 041	1 371	(908)	(638)	3 866
- kredyty gotówkowe i ratałne	210 208	115 012	(21 111)	(18 736)	285 373
- pożyczki hipoteczne	19 032	7 132	(1 567)	(430)	24 167
- kredyty na nieruchomości	35 951	4 160	(5 679)	(5 237)	29 195
- kredyty w rachunku karty kredytowej	2 819	1 023	(372)	(358)	3 112
klienci instytucjonalni	45 724	8 316	(2 632)	(8 040)	43 368
instytucje samorządowe	38	0	(7)	0	31
Razem	317 813	137 014	(32 276)	(33 439)	389 112

* Spisanie w ciężar odpisów i sprzedaż wierzytelności.

	Stan odpisów aktualizujących na 1 stycznia 2016	Utworzone w okresie	Rozwiązane w okresie	Wykorzystanie*	Stan odpisów aktualizujących na 31 grudnia 2016
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł
osoby fizyczne	176 664	123 363	(20 365)	(7 611)	272 051
- kredyty w rachunku bieżącym	3 869	1 523	(1 351)	0	4 041
- kredyty gotówkowe i ratałne	121 240	107 852	(11 833)	(7 051)	210 208
- pożyczki hipoteczne	13 519	6 672	(1 159)	0	19 032
- kredyty na nieruchomości	35 382	6 305	(5 584)	(152)	35 951
- kredyty w rachunku karty kredytowej	2 654	1 011	(438)	(408)	2 819
klienci instytucjonalni	52 926	4 040	(6 405)	(4 837)	45 724
instytucje samorządowe	17	21	0	0	38
Razem	229 607	127 424	(26 770)	(12 448)	317 813

* Spisanie w ciężar odpisów i sprzedaż wierzytelności

25. Inwestycyjne aktywa finansowe

Stan na 31 grudnia 2017	Dostępne do sprzedaży	Utrzymywane do terminu zapadalności	Razem
	tys. zł	tys. zł	tys. zł
Notowane	1 787 325	0	1 787 325
Obligacje Skarbu Państwa, w tym:	1 778 239	0	1 778 239
- na pokrycie BFG	36 556	0	36 556
Obligacje i certyfikaty depozytowe banków	9 086	0	9 086
Nienotowane	552 715	0	552 715
Akcje	4 832	0	4 832
Instrumenty dłużne wyemitowane przez Narodowy Bank Polski	547 883	0	547 883
Razem inwestycyjne aktywa finansowe	2 340 040	0	2 340 040

Na dzień 31 grudnia 2017 roku w pozycji „Akcje” ujęta została przede wszystkim wartość godziwa akcji uprzywilejowanych serii C zamiennych na akcje zwykłe serii A Visa Inc.

Na dzień 31 grudnia 2017 roku akcje uprzywilejowane serii C zamienne na akcje zwykłe serii A Visa Inc. wycenione zostały do wartości godziwej w oparciu o cenę akcji zwykłych serii A Visa Inc. dostępną na ten dzień na New York Stock Exchange, przy uwzględnieniu współczynnika zamiany oraz 15% dyskonta związanego z ograniczeniem zbywalności akcji uprzywilejowanych serii C oraz ryzykiem korekty współczynnika zamiany akcji uprzywilejowanych serii C na akcje zwykłe serii A. Na dzień bilansowy wycena akcji Visa Inc. wynosi 4 753 tys. zł.

W 2017 roku Bank dokonał sprzedaży całego portfela obligacji zakwalifikowanych do kategorii aktywów finansowych utrzymywanych do terminu zapadalności. Wynik na sprzedaży tego portfela obligacji został zaprezentowany w pozycji „Wynik na pozostałych instrumentach finansowych” skonsolidowanego rachunku zysków i strat (nota 10).

Stan na 31 grudnia 2016	Dostępne do sprzedaży	Utrzymywane do terminu zapadalności	Razem
	tys. zł	tys. zł	tys. zł
Notowane	1 078 679	288 871	1 367 550
Obligacje Skarbu Państwa, w tym:	1 069 691	288 871	1 358 562
- na pokrycie BFG	0	34 884	34 884
Obligacje i certyfikaty depozytowe banków	8 988	0	8 988
Nienotowane	97 007	0	97 007
Akcje	4 019	0	4 019
Instrumenty dłużne wyemitowane przez Narodowy Bank Polski	92 988	0	92 988
Razem inwestycyjne aktywa finansowe	1 175 686	288 871	1 464 557

Inwestycyjne aktywa finansowe dostępne do sprzedaży – według terminów zapadalności

	Stan na 31 grudnia 2017	Stan na 31 grudnia 2016
	tys. zł	tys. zł
Do 1 miesiąca	547 883	92 988
Od 3 miesięcy do 1 roku	288 165	274 668
Od 1 roku do 5 lat	1 293 052	775 705
Powyżej 5 lat	206 108	28 306
O nieokreślonej zapadalności	4 832	4 019
Razem	2 340 040	1 175 686

Inwestycyjne aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności – według terminów zapadalności

	Stan na 31 grudnia 2017	Stan na 31 grudnia 2016
	tys. zł	tys. zł
Od 3 miesięcy do 1 roku	0	10 097
Od 1 roku do 5 lat	0	278 774
Razem	0	288 871

26. Rzeczowe aktywa trwałe

	Stan na 31 grudnia 2017	Stan na 31 grudnia 2016
	tys. zł	tys. zł
Budynki i budowle	11 247	11 230
Grunty i inne	499	499
Ulepszenia w obcych obiektach	3 199	5 141
Urządzenia i maszyny	16 090	18 359
Środki trwałe w budowie	3 868	3 691
Środki transportu	44	59
Wyposażenie	3 336	4 734
Środki trwałe przyjęte w ramach umowy leasingu finansowego	100	0
Razem	38 383	43 713

Na 31 grudnia 2017 roku Grupa była stroną umów skutkujących powstaniem zobowiązań umownych z tytułu nabycia rzeczowych aktywów trwałych w kwocie 3 333 tys. zł.

Zmiana stanu wartości rzeczowych aktywów trwałych w okresie od 1 stycznia 2017 roku do 31 grudnia 2017 roku

	Budynki i budowle	Grunty i inne	Ulepszenia w obcych obiektach	Urządzenia i maszyny	Środki trwałe w budowie	Środki transportu	Wypożyczenie	Leasing	Środki trwałe razem
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł
Wartość brutto środków trwałych na początek okresu	19 271	499	19 784	58 043	3 691	75	28 847	0	130 210
Zwiększenia	493	0	52	4 764	1 998	0	490	110	7 907
Zakupy bezpośrednie	16	0	51	3 459	1 998	0	466	0	5 990
Inne zwiększenia	477	0	1	1 305	0	0	24	110	1 917
Zmniejszenia	0	0	(2 164)	(962)	(1 821)	0	(2 826)	0	(7 773)
Sprzedaż, likwidacja	0	0	(2 097)	(962)	(14)	0	(2 826)	0	(5 899)
Inne zmniejszenia	0	0	(67)	0	(1 807)	0	0	0	(1 874)
Wartość brutto środków trwałych na koniec okresu	19 764	499	17 672	61 845	3 868	75	26 511	110	130 344
Skumulowana amortyzacja (umorzenie) na początek okresu	8 041	0	14 643	39 684	0	16	24 113	0	86 497
Zwiększenia	476	0	1 638	7 023	0	15	1 558	10	10 720
Amortyzacja	476	0	1 638	7 023	0	15	1 558	10	10 720
Inne zwiększenia	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Zmniejszenia	0	0	(1 808)	(952)	0	0	(2 496)	0	(5 256)
Sprzedaż, likwidacja	0	0	(1 808)	(952)	0	0	(2 496)	0	(5 256)
Inne zmniejszenia	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Skumulowana amortyzacja (umorzenia) na koniec okresu	8 517	0	14 473	45 755	0	31	23 175	10	91 961
Wartość netto środków trwałych na początek okresu	11 230	499	5 141	18 359	3 691	59	4 734	0	43 713
Wartość netto środków trwałych na koniec okresu	11 247	499	3 199	16 090	3 868	44	3 336	100	38 383

Zmiana stanu wartości rzeczowych aktywów trwałych w okresie od 1 stycznia 2016 roku do 31 grudnia 2016 roku

	Budynki i budowle	Grunty i inne	Ulepszenia w obcych obiektach	Urządzenia i maszyny	Środki trwałe w budowie	Środki transportu	Wyposażenie	Leasing	Środki trwałe razem
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł
Wartość brutto środków trwałych na początek okresu	19 563	499	18 084	55 358	3 659	87	29 179	0	126 429
Zwiększenia	158	0	1 750	6 455	3 529	23	1 202	0	13 117
Zakupy bezpośrednie	104	0	299	4 545	3 529	23	689	0	9 189
Inne zwiększenia	54	0	1 451	1 910	0	0	513	0	3 928
Zmniejszenia	(450)	0	(50)	(3 770)	(3 497)	(35)	(1 534)	0	(9 336)
Sprzedaż, likwidacja	0	0	(50)	(3 768)	(21)	(35)	(1 534)	0	(5 408)
Inne zmniejszenia	(450)	0	0	(2)	(3 476)	0	0	0	(3 928)
Wartość brutto środków trwałych na koniec okresu	19 271	499	19 784	58 043	3 691	75	28 847	0	130 210
Skumulowana amortyzacja (umorzenie) na początek okresu	7 571	0	12 255	37 314	0	36	23 238	0	80 414
Zwiększenia	470	0	2 430	6 123	0	15	2 179	0	11 217
Amortyzacja	470	0	2 430	6 123	0	15	2 177	0	11 215
Inne zwiększenia	0	0	0	0	0	0	2	0	2
Zmniejszenia	0	0	(42)	(3 753)	0	(35)	(1 304)	0	(5 134)
Sprzedaż, likwidacja	0	0	(42)	(3 751)	0	(35)	(1 304)	0	(5 132)
Inne zmniejszenia	0	0	0	(2)	0	0	0	0	(2)
Skumulowana amortyzacja (umorzenia) na koniec okresu	8 041	0	14 643	39 684	0	16	24 113	0	86 497
Wartość netto środków trwałych na początek okresu	11 992	499	5 829	18 044	3 659	51	5 941	0	46 015
Wartość netto środków trwałych na koniec okresu	11 230	499	5 141	18 359	3 691	59	4 734	0	43 713

27. Wartości niematerialne

	Stan na 31 grudnia 2017	Stan na 31 grudnia 2016
	tys. zł	tys. zł
Koszty zakończonych prac rozwojowych	5 964	6 856
Autorskie prawa majątkowe, licencje i oprogramowanie	36 966	34 525
Nakłady na wartości niematerialne	39 474	33 879
Wartości niematerialne razem	82 404	75 260

Na 31 grudnia 2017 roku Grupa była stroną umów skutkujących powstaniem zobowiązań umownych z tytułu nabycia wartości niematerialnych w kwocie 2 496 tys. zł.

Zmiana stanu wartości niematerialnych w okresie od 1 stycznia 2017 roku do 31 grudnia 2017 roku

	Koszty zakończonych prac rozwojowych	Autorskie prawa majątkowe, licencje i oprogramowanie	Nakłady na wartości niematerialne	Wartości niematerialne razem
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł
Wartość brutto				
wartości niematerialnych na początek okresu	11 893	111 953	33 879	157 725
Zwiększenia	1 566	15 521	14 844	31 931
Przeniesienie z nakładów	1 566	2 962	4 644	9 172
Zakupy bezpośrednie	0	12 559	10 200	22 759
Zmniejszenia	(1)	(957)	(9 249)	(10 207)
Sprzedaż, likwidacja	(1)	(888)	(77)	(966)
Rozliczenie nakładów	0	0	(9 172)	(9 172)
Inne zmniejszenia	0	(69)	0	(69)
Wartość brutto				
wartości niematerialnych na koniec okresu	13 458	126 517	39 474	179 449
Skumulowana amortyzacja				
na początek okresu	5 037	77 428	0	82 465
Zwiększenia	2 458	12 952	0	15 410
Amortyzacja	2 458	12 952	0	15 410
Zmniejszenia	(1)	(829)	0	(830)
Sprzedaż, likwidacja	(1)	(829)	0	(830)
Skumulowana amortyzacja				
na koniec okresu	7 494	89 551	0	97 045
Wartość netto				
wartości niematerialnych na początek okresu	6 856	34 525	33 879	75 260
Wartość netto				
wartości niematerialnych na koniec okresu	5 964	36 966	39 474	82 404

Zmiana stanu wartości niematerialnych w okresie od 1 stycznia 2016 roku do 31 grudnia 2016 roku

	Koszty zakończonych prac rozwojowych	Autorskie prawa majątkowe, licencje i oprogramowanie	Nakłady na wartości niematerialne	Wartości niematerialne razem
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł
Wartość brutto wartości niematerialnych na początek okresu	10 284	100 922	13 152	124 358
Zwiększenia	1 609	11 471	28 242	41 322
Przeniesienie z nakładów	1 609	5 906	0	7 515
Zakupy bezpośrednie	0	5 565	28 242	33 807
Zmniejszenia	0	(440)	(7 515)	(7 955)
Sprzedaż, likwidacja	0	(440)	0	(440)
Rozliczenie nakładów	0	0	(7 515)	(7 515)
Wartość brutto wartości niematerialnych na koniec okresu	11 893	111 953	33 879	157 725
Skumulowana amortyzacja na początek okresu	3 097	67 139	0	70 236
Zwiększenia	1 940	10 729	0	12 669
Amortyzacja	1 940	10 729	0	12 669
Zmniejszenia	0	(440)	0	(440)
Sprzedaż, likwidacja	0	(440)	0	(440)
Skumulowana amortyzacja na koniec okresu	5 037	77 428	0	82 465
Wartość netto wartości niematerialnych na początek okresu	7 187	33 783	13 152	54 122
Wartość netto wartości niematerialnych na koniec okresu	6 856	34 525	33 879	75 260

28. Pozostałe aktywa

	Stan na 31 grudnia 2017	Stan na 31 grudnia 2016
	tys. zł	tys. zł
Dłużnicy różni i inne aktywa	45 863	35 594
Przychody do otrzymania	16 623	19 462
Rozliczenia kart płatniczych	5 874	6 288
Koszty do rozliczenia w czasie	5 018	4 077
Zapasy związane z działalnością uboczną Banku	714	1 259
Pozostałe aktywa	64	142
Razem pozostałe aktywa brutto	74 156	66 822
Odpisy aktualizujące pozostałe aktywa	(18 317)	(20 373)
Razem pozostałe aktywa netto	55 839	46 449

	Stan na 31 grudnia 2017	Stan na 31 grudnia 2016
	tys. zł	tys. zł
Wartość odpisów aktualizujących pozostałe aktywa na początek okresu	20 373	17 211
Utworzenie/aktualizacja odpisów	3 397	8 077
Wykorzystanie odpisów	(5 208)	(4 578)
Rozwiązanie odpisów	(245)	(337)
Wartość odpisów aktualizujących pozostałe aktywa na koniec okresu	18 317	20 373

	Stan na 31 grudnia 2017	Stan na 31 grudnia 2016
	tys. zł	tys. zł
Do 1 miesiąca	45 930	37 549
Od 1 miesiąca do 3 miesięcy	1 387	385
Od 3 miesięcy do 1 roku	6 395	5 919
Razem krótkoterminowe	53 712	43 853
Od 1 roku do 5 lat	2 100	2 530
Razem długoterminowe	2 100	2 530
Nieokreślony termin zapadalności	27	66
Razem pozostałe aktywa netto	55 839	46 449

29. Zobowiązania wobec innych banków

	Stan na 31 grudnia 2017	Stan na 31 grudnia 2016
	tys. zł	tys. zł
Rachunki bieżące	15 220	18 797
Depozyty terminowe	3 194	3 059
Razem zobowiązania wobec innych banków	18 414	21 856
w tym:		
Krótkoterminowe (do 1 roku)	18 414	21 856

30. Zobowiązania wobec klientów

	Stan na 31 grudnia 2017	Stan na 31 grudnia 2016
	tys. zł	tys. zł
Klienci instytucjonalni:		
Rachunki bieżące	771 769	687 950
Depozyty terminowe	322 171	314 192
Inne zobowiązania, w tym:	64 155	17 356
- z tytułu zabezpieczeń pieniężnych	54 101	11 679
Razem - Klienci instytucjonalni	1 158 095	1 019 498
Klienci indywidualni:		
Rachunki bieżące	3 069 413	2 797 845
Depozyty terminowe	1 822 967	1 861 112
Inne zobowiązania, w tym:	42 839	46 773
- z tytułu zabezpieczeń pieniężnych	5	4
Razem - Klienci indywidualni	4 935 219	4 705 730
Klienci instytucje rządowe i samorządowe:		
Rachunki bieżące	9 840	29 532
Depozyty terminowe	5 395	8 247
Inne zobowiązania, w tym:	7	7
- z tytułu zabezpieczeń pieniężnych	7	7
Razem - Klienci instytucje rządowe i samorządowe	15 242	37 786
Razem	6 108 556	5 763 014
w tym:		
Krótkoterminowe (do 1 roku)	1 695 931	1 673 250
Długoterminowe (powyżej 1 roku)	555 209	570 843
O nieokreślonej zapadalności	3 857 416	3 518 921

31. Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych

Klasyfikacja	Stan na	Stan na
	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
	tys. zł	tys. zł
Instrumenty finansowe wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	355 779	355 641
Razem	355 779	355 641

Według terminów zapadalności	Stan na	Stan na
	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
	tys. zł	tys. zł
Od 3 miesięcy do 1 roku	210 679	913
Od 1 roku do 5 lat	145 100	354 728
Razem	355 779	355 641

Stan na	Nr serii obligacji	Wartość nominalna	Warunki oprocentowania	Termin wymagalności	Stan zobowiązań
31 grudnia 2017					tys. zł
Obligacje					
Nienotowane	B3	40 000	stała 4%	20 sierpnia 2018	40 573
Nienotowane	B4	170 000	WIBOR 6M+1,45pp	17 grudnia 2018	170 106
Nienotowane	B5	145 000	WIBOR 6M+1,80pp	22 grudnia 2019	145 100
Razem		355 000			355 779

W 2017 roku Bank nie przeprowadzał wykupu obligacji własnych oraz nie dokonywał żadnych nowych emisji obligacji własnych.

W roku zakończonym 31 grudnia 2017 roku Bank wywiązał się ze wszystkich zobowiązań wynikających z warunków emisji obligacji serii B3, B4 oraz B5. Wszystkie wyemitowane obligacje są obligacjami niezabezpieczonymi.

Stan na	Nr serii obligacji	Wartość nominalna	Warunki oprocentowania	Termin wymagalności	Stan zobowiązań
31 grudnia 2016					tys. zł
Obligacje					
Nienotowane	B3	40 000	4,0%	20 sierpnia 2018	40 575
Nienotowane	B4	170 000	WIBOR 6M+1,45pp	17 grudnia 2018	169 986
Nienotowane	B5	145 000	WIBOR 6M+1,80pp	22 grudnia 2019	145 080
Razem		355 000			355 641

W roku zakończonym 31 grudnia 2016 roku Bank wywiązał się ze wszystkich zobowiązań wynikających z warunków emisji obligacji serii B2, B3, B4 oraz B5. Wszystkie wyemitowane obligacje są obligacjami niezabezpieczonymi.

32. Zobowiązania podporządkowane

Instrumenty finansowe wyceniane wg zamortyzowanego kosztu, w tym:	Stan na	Stan na
	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
	tys. zł	tys. zł
- pożyczki	43 101	43 101
- obligacje	149 162	99 717
Razem	192 263	142 818

Stan na 31 grudnia 2017	Wartość nominalna tys. zł	Warunki oprocentowania	Termin wymagalności	Stan zobowiązań podporządkowanych tys. zł
Pożyczki				
Poczta Polska	43 000	WIBOR 6M+3,25pp	15 stycznia 2021	43 101
Obligacje				
Notowane	50 000	WIBOR 6M+2,8pp	8 czerwca 2026	48 931
Notowane	50 000	WIBOR 6M+3,5pp	5 października 2022	50 361
Nienotowane	50 000	WIBOR 6M+2,5pp	18 września 2027	49 870
Razem	193 000			192 263

W dniu 18 września 2017 roku Bank dokonał emisji 50 000 szt. niezabezpieczonych podporządkowanych obligacji na okaziciela serii C3 o wartości nominalnej 50 000 tys. zł. W dniu 21 września 2017 roku Komisja Nadzoru Bankowego wydała decyzję, w której wyraziła zgodę na zaliczenie obligacji podporządkowanych serii C3 jako instrumentów w kapitale Tier II Banku. Jednocześnie w dniu 21 września 2017 roku Komisja Nadzoru Finansowego wydała decyzję, w której wyraziła zgodę na wcześniejszy wykup obligacji podporządkowanych serii C o wartości nominalnej 50 mln zł. Bank nie dokonał wykupu w/w obligacji w październiku 2017 roku, wyłączając jednocześnie te obligacje z instrumentów w kapitale Tier II. Bank planuje wykup w/w obligacji w kwietniu 2018 roku.

Pozostałe obligacje podporządkowane są przedmiotem obrotu w Alternatywnym Systemie Obrotu na rynku *Catalyst* prowadzonym przez Giełdę Papierów Wartościowych w Warszawie S.A.

Stan na 31 grudnia 2016	Wartość nominalna tys. zł	Warunki oprocentowania	Termin wymagalności	Stan zobowiązań podporządkowanych tys. zł
Pożyczki				
Poczta Polska	43 000	WIBOR 6M+3,25pp	15 stycznia 2021	43 101
Obligacje				
Notowane	50 000	WIBOR 6M+2,8pp	8 czerwca 2026	49 407
Notowane	50 000	WIBOR 6M+3,5pp	5 października 2022	50 310
Razem	143 000			142 818

Obligacje podporządkowane były przedmiotem obrotu w Alternatywnym Systemie Obrotu na rynku *Catalyst* prowadzonym przez Giełdę Papierów Wartościowych w Warszawie S.A.

33. Rezerwy

	Rezerwy na sprawy sporne tys. zł	Rezerwa na odprawy emerytalno- rentowe tys. zł	Rezerwy na zobowiązania pozabilansowe tys. zł	Odprawy dla Zarządu tys. zł	Rezerwa na zwrot prowizji klientom tys. zł	Razem tys. zł
Stan na 1 stycznia 2017	101	1 173	248	1 594	10 130	13 246
Utworzenie rezerw	905	1 317	764	298	4 073	7 357
Aktualizacja rezerw	0	65	0	0	0	65
Wykorzystanie rezerw	(302)	(20)	0	(1 170)	(129)	(1 621)
Rozwiązanie rezerw	(409)	(1 153)	(786)	(517)	(7 261)	(10 126)
Stan na 31 grudnia 2017	295	1 382	226	205	6 813	8 921
w tym:						
Krótkoterminowe (do 1 roku)	295	82	226	205	6 813	7 621
Długoterminowe (powyżej 1 roku)	0	1 300	0	0	0	1 300
Stan na 31 grudnia 2017	295	1 382	226	205	6 813	8 921

	Rezerwy na sprawy sporne	Rezerwa na odprawy emerytalno- rentowe	Rezerwy na zobowiązania pozabilansowe	Inne rezerwy		Razem
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł		tys. zł
Stan na 1 stycznia 2016	29	858	406	166	0	1 459
Utworzenie rezerw	128	150	1 651	2 492	10 130	14 551
Aktualizacja rezerw	0	191	0	0	0	191
Wykorzystanie rezerw	(30)	(26)	0	(985)	0	(1 041)
Rozwiązanie rezerw	(26)	0	(1 809)	(79)	0	(1 914)
Stan na 31 grudnia 2016	101	1 173	248	1 594	10 130	13 246
w tym:						
Krótkoterminowe (do 1 roku)	101	22	248	1 594	10 130	12 095
Długoterminowe (powyżej 1 roku)	0	1 151	0	0	0	1 151
Stan na 31 grudnia 2016	101	1 173	248	1 594	10 130	13 246

Opis najistotniejszych spraw spornych Grupy, na które spółki Grupy utworzyły rezerwy

Postanowieniem z dnia 4 grudnia 2015 roku Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów („Prezes UOKiK”) wszczął postępowanie dotyczące ustalenia, czy zostały naruszone zbiorowe interesy konsumentów, w związku z podejmowaniem przez Bank działań polegających na:

- niezamieszczaniu w wiadomościach przesyłanych do konsumentów związanych z jednostronną zmianą postanowień „Regulaminu otwierania i prowadzenia rachunku dla osób fizycznych w Banku Pocztowym S.A.” oraz „Taryfy opłat i prowizji bankowych stosowanych przez Bank Pocztowy S.A. dla Klientów detalicznych” istotnych informacji umożliwiających ustalenie przez konsumentów dopuszczalności wprowadzenia proponowanych zmian, tj. niewskazanie umownej podstawy prawnej umożliwiającej dokonanie tych zmian oraz czynników (okoliczności faktycznych), które spowodowały tę zmianę,
- pobieraniu przez Bank opłaty za przesyłanie posiadaczowi raz w miesiącu wyciągu z rachunku z informacją o zmianach stanu rachunku i ustaleniem salda, bez uzyskania przez Bank zgody na inny sposób informowania o zmianach stanu rachunku i ustaleniem salda, co może być uznane za niezgodne z art. 728 § 2 Kodeksu Cywilnego.

W dniu 20 lipca 2017 roku Prezes UOKiK wydał decyzję nr RKT-6/2017 („Decyzja”), kończącą postępowanie mające na celu ustalenie, czy Bank naruszył zbiorowe interesy konsumentów. Decyzja stała się prawomocna w dniu 22 sierpnia 2017 roku. Decyzja ma charakter częściowo zobowiązujący i nie nakłada na Bank kar pieniężnych. Na dzień 31 grudnia 2017 roku Bank realizował obowiązki nałożone w decyzji zobowiązującej.

Na dzień 31 grudnia 2017 roku szacowana przez Bank maksymalna kwota opłat, które zgodnie z Decyzją, będą podlegać zwrotowi wynosiła 6 813 tys. zł. Środki pieniężne na zobowiązania z tytułu przedmiotowego postępowania zostały przez Bank zabezpieczone poprzez tworzenie odpowiednich rezerw.

Inne sprawy sporne w toku

- 1) W dniu 29 grudnia 2006 roku Prezes UOKiK uznał praktyki polegające na wspólnym ustalaniu przez banki opłaty „interchange” za ograniczające konkurencję na rynku usług *acquiringowych* związanych z regulowaniem zobowiązań konsumentów wobec akceptantów z tytułu płatności za nabywane przez konsumentów towary i usługi za pomocą kart płatniczych na terytorium Polski oraz nakazał zaniechanie ich stosowania, jednocześnie nakładając na banki kary pieniężne, w tym na Bank w wysokości 2 895 tys. zł (uczestniczący tylko w systemie VISA) (decyzja Prezesa UOKiK nr DAR 15/2006).

Od powyższej decyzji odwołanie do Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów ("SOKiK") złożył Bank oraz inni uczestnicy postępowania. Wyrokiem z 21 listopada 2013 roku SOKiK zmienił kary nałożone na banki, w tym m.in. znacząco zmniejszył wysokość kary nałożonej na Bank.

Na skutek apelacji banków oraz Prezesa UOKiK, Sąd Apelacyjny w Warszawie wydał dnia 6 października 2015 roku prawomocny wyrok oddalający wszystkie odwołania banków w całości i uwzględniający apelację Prezesa UOKiK. W konsekwencji, uprawomocniła się decyzja Prezesa UOKiK nr DAR 15/2006, nakładająca na Bank karę w wysokości 2 895 tys. zł., która została zapłacona w dniu 20 października 2015 roku.

Dnia 19 kwietnia 2016 roku Bank wniósł skargę kasacyjną od w/w wyroku. Dnia 25 października 2017 roku Sąd Najwyższy uchylił wyrok II instancji i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania. W dniu 30 października 2017

roku Bank wystąpił do Prezesa UOKiK o dokonanie zwrotu kary w wysokości 2.895 tys. zł wraz z odsetkami, nałożonej przez Prezesa UOKiK decyzją z dnia 29 grudnia 2006 roku.

2) Postanowieniem z dnia 28 grudnia 2016 roku Prezes UOKiK wszczął postępowanie w sprawie podejrzenia stosowania przez Bank praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, polegających na stosowaniu nieuczciwych praktyk rynkowych poprzez:

- zamieszczanie w materiałach reklamowych debetowej karty płatniczej Banku nieprawidłowo sformułowanych komunikatów dotyczących zasad zwolnienia z opłaty miesięcznej za użytkowanie karty,
- uzależnienie zwolnienia konsumenta z opłaty miesięcznej za użytkowanie karty od dokonania rozliczenia operacji bezgotówkowych, w sytuacji gdy dokonanie tego rozliczenia nie zależy od konsumenta, lecz jest zależne od nieokreślonego terminu otrzymania przez Bank rozliczenia operacji od organizacji płatniczej.

W dniu 24 maja 2017 roku Prezes UOKiK wydał w tym postępowaniu decyzję zobowiązującą, która stała się prawomocna w dniu 5 lipca 2017 roku. Na dzień 31 grudnia 2017 roku. Bank realizował obowiązki nałożone w decyzji zobowiązującej.

Opis najistotniejszych czynników wpływających na ustalenie rezerw na odprawy emerytalno-rentowe

Wyznaczanie rezerw emerytalno-rentowych przy wykorzystaniu metod aktuarialnych, naraża Grupę na ryzyko aktuarialne obejmujące przede wszystkim ryzyko stopy procentowej, ryzyko długowieczności i ryzyko związane z wynagrodzeniem.

Ryzyko	Wpływ na wycenę
Ryzyko stopy procentowej	Spadek stóp oprocentowania nieobciążonych ryzykiem kredytowym instrumentów finansowych spowoduje wzrost wyceny wartości bieżącej rezerw emerytalno-rentowych.
Ryzyko długowieczności	Wartość bieżącą zobowiązań programu określonych świadczeń oblicza się przez odniesienie do najlepszych szacunków śmiertelności uczestników programu zarówno w okresie zatrudnienia, jak i po okresie zatrudnienia. Zwiększenie oczekiwanej długości trwania życia uczestników programu spowoduje wzrost wartości rezerw na odprawy emerytalno-rentowe.
Ryzyko wynagrodzeń	Wartość bieżącą zobowiązań programu określonych świadczeń oblicza się przez odniesienie do przyszłego poziomu wynagrodzeń uczestników programu. Wobec tego wzrost wynagrodzeń uczestników programu spowoduje zwiększenie wartości rezerw na odprawy emerytalno-rentowe.

Rezerwy na odprawy emerytalno-rentowe zostały oszacowane przy wykorzystaniu aktuarialnych metod wyceny rezerw, z zastosowaniem stopy dyskonta, którą na 31 grudnia 2017 roku przyjęto na poziomie 3,4% (3,6% na 31 grudnia 2016 roku). Poniższa tabela prezentuje kwoty ujmowane w skonsolidowanym rachunku zysków i strat oraz w pozostałych całkowitych dochodach w odniesieniu do programu określonych świadczeń.

	okres od 01.01.2017 do 31.12.2017	okres od 01.01.2016 do 31.12.2016
	tys. zł	tys. zł
Rezerwy na odprawy emerytalno-rentowe na początek okresu	1 173	858
Wartości ujęte w skonsolidowanym rachunku zysków i strat, w tym:		
- koszty bieżącego zatrudnienia	(91)	124
- koszty przeszłego zatrudnienia	221	0
- koszty odsetkowe netto	34	26
Koszty ujęte w skonsolidowanym rachunku zysków i strat	164	150
Wartości ujęte w skonsolidowanych pozostałych całkowitych dochodach, w tym:		
- aktuarialne zyski i straty wynikające ze zmian założeń demograficznych	(43)	235
- aktuarialne zyski i straty wynikające ze zmian założeń finansowych	108	(44)
Składniki kosztów ujęte w skonsolidowanych pozostałych całkowitych dochodach	65	191
Wyłacone świadczenia	(20)	(26)
Rezerwy na odprawy emerytalno-rentowe na koniec okresu	1 382	1 173

34. Pozostałe zobowiązania

	Stan na 31 grudnia 2017	Stan na 31 grudnia 2016
	tys. zł	tys. zł
Rozliczenia z tytułu zastępczej obsługi kasowej z Poczta Polska	44 169	37 233
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług	26 232	28 384
Rozrachunki międzybankowe	18 152	15 375
Rozliczenia międzyokresowe kosztów	19 151	17 411
Rezerwy na premie, nagrody, wynagrodzenia	5 179	1 920
Przychody przyszłych okresów	4 858	1 470
Rozliczenia publiczno - prawne	4 363	4 409
Rezerwy na urlopy wypoczynkowe	3 179	2 407
Rozliczenia z tytułu kart płatniczych	450	760
Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	100	0
Razem	125 833	109 369
w tym:		
Krótkoterminowe (do 1 roku)	121 639	108 702
Długoterminowe (powyżej 1 roku)	4 194	667

35. Kapitały własne

35.1. Kapitał zakładowy

	Stan na 31 grudnia 2017		
	liczba akcji	rok rejestracji	wartość akcji tys. zł
Akcje imienne serii A o wartości nominalnej 10 zł każda	291 300	2011	2 913
Akcje imienne serii B o wartości nominalnej 10 zł każda	9 437 740	2011	94 377
Akcje imienne serii C1 o wartości nominalnej 10 zł każda	1 284 248	2015	12 843
Akcje imienne serii C2 o wartości nominalnej 10 zł każda	1 814 520	2017	18 145
Razem	12 827 808		128 278

	Stan na 31 grudnia 2016		
	liczba akcji	rok rejestracji	wartość akcji tys. zł
Akcje imienne serii A o wartości nominalnej 10 zł każda	291 300	2011	2 913
Akcje imienne serii B o wartości nominalnej 10 zł każda	9 437 740	2011	94 377
Akcje imienne serii C1 o wartości nominalnej 10 zł każda	1 284 248	2015	12 843
Razem	11 013 288		110 133

Na 31 grudnia 2017 roku kapitał zakładowy Banku składał się z 12 827 808 akcji o wartości nominalnej 10 zł każda. Akcje Banku zostały całkowicie opłacone. Ogólna charakterystyka akcji została opisana poniżej:

- akcje imienne serii A – w liczbie 291 300 sztuk (należące do Poczty Polskiej S.A.) nie są uprzywilejowane,
- akcje imienne serii B - w liczbie 7 005 470 sztuk (należące do Poczty Polskiej S.A.) oraz w liczbie 2 432 270 sztuk (należące do Powszechnej Kasy Oszczędności Bank Polski S.A.) nie są uprzywilejowane,
- akcje imienne serii C1 – w liczbie 963 186 sztuk (należące do Poczty Polskiej S.A.) oraz w liczbie 321 062 sztuk (należące do Powszechnej Kasy Oszczędności Bank Polski S.A.) nie są uprzywilejowane.
- akcje imienne serii C2 – w liczbie 1 360 890 (należące do Poczty Polskiej S.A.) oraz w liczbie 453 630 sztuk (należące do Powszechnej Kasy Oszczędności Bank Polski S.A.) nie są uprzywilejowane.

Każda akcja daje swojemu posiadaczowi prawo do dywidendy i jednego głosu na Walnym Zgromadzeniu.

W dniu 29 września 2017 roku Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie Banku podjęło uchwałę nr 1 w sprawie podwyższenia kapitału zakładowego Banku poprzez emisję 1 814 520 nowych akcji zwykłych imiennych serii C2 o wartości nominalnej 10 zł każda. Oferty objęcia akcji serii C2 skierowano wyłącznie do dotychczasowych akcjonariuszy Banku tj.:

- Poczty Polskiej S.A., której zaoferowano objęcie 1 360 890 sztuk akcji,
- Powszechnej Kasie Oszczędności Bankowi Polskiemu S.A., której zaoferowano objęcie 453 630 sztuk akcji.

Na podstawie art. 433 § 2 Kodeksu Spółek Handlowych (tekst jednolity Dz. U. z 2017 r. poz. 1577) działając w interesie Banku, dotychczasowi akcjonariusze Banku zostali pozbawieni w całości prawa poboru Akcji Serii C2.

Cenę emisyjną akcji serii C2 ustalono na 49,60 zł za sztukę. Akcje serii C2 zostały w całości pokryte wyłącznie wkładami pieniężnymi w łącznej wysokości 90 mln zł wniesionymi przed zarejestrowaniem podwyższenia kapitału zakładowego Banku. Akcje serii C2 zostały zarejestrowane przez Krajowy Rejestr Sądowy w dniu 15 listopada 2017 roku.

35.2. Kapitał zapasowy

Kapitał zapasowy jest tworzony z nadwyżki wartości emisyjnej akcji nad ich ceną nominalną oraz z obligatoryjnego 8% odpisu z zysku netto. Szczegółowy podział kapitału zapasowego zaprezentowano w zestawieniu zmian w kapitale własnym.

35.3. Kapitał z aktualizacji wyceny

Kapitał z aktualizacji wyceny w Banku powstaje w wyniku rozpoznania:

- efektu wyceny instrumentów finansowych zakwalifikowanych do kategorii dostępnych do sprzedaży,
- efektywnej części wyceny instrumentów finansowych zabezpieczających przepływy pieniężne netto,
- zysków i strat aktuarialnych dotyczących wyceny programów określonych świadczeń po okresie zatrudnienia (rezerw emerytalno-rentowych),
- odroczonego podatku dochodowego od wyżej wymienionych pozycji.

Składniki te zostają przeniesione z kapitału z aktualizacji wyceny (z wyjątkiem zysków/strat aktuarialnych z wyceny programów określonych świadczeń po okresie zatrudnienia) w momencie wyłączenia z ksiąg rachunkowych całości lub części wycenianych aktywów, zakończenia stosowania rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych lub w momencie rozpoznania utraty wartości (efekt wyceny jest wtedy odnoszony do skonsolidowanego rachunku zysków i strat).

	Stan na	Skonsolidowane pozostałe całkowite dochody						Stan na
	1 stycznia 2017	Aktualizacja wyceny aktywów finansowych z portfela dostępnych do sprzedaży	Przeniesienie do rachunku zysków i strat w wyniku sprzedaży aktywów finansowych z portfela dostępnych do sprzedaży	Przeniesienie do rachunku zysków i strat aktualizacji wyceny aktywów finansowych z portfela z reklasyfikowanych z portfela dostępnych do sprzedaży	Zyski/straty z tytułu wyceny zobowiązań dotyczących programu określonych świadczeń	Aktualizacja wyceny instrumentów zabezpieczających stanowiących zabezpieczenie przepływów pieniężnych	Przeniesienie do rachunku zysków i strat aktualizacji wyceny instrumentów zabezpieczających w części stanowiącej nieefektywne zabezpieczenie przepływów pieniężnych	31 grudnia 2017
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł
Z tytułu wyceny aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży, w tym:	(8 035)	16 495	(1 822)	0	0	0	0	6 638
- podatek odroczony	1 884	(3 871)	429	0	0	0	0	(1 558)
Z tytułu wyceny aktywów finansowych z portfela dostępnych do sprzedaży reklasyfikowanych do kategorii utrzymywanych do terminu zapadalności, w tym:	(723)	0	0	723	0	0	0	0
- podatek odroczony	171	0	0	(171)	0	0	0	0
Zyski i straty aktuarialne z wyceny wartości zobowiązań z tytułu programu określonych świadczeń, w tym:	100	0	0	0	(53)	0	0	47
- podatek odroczony	(25)	0	0	0	11	0	0	(14)
Z tytułu instrumentów zabezpieczających w części stanowiącej efektywne zabezpieczenie przepływów pieniężnych, w tym:	(695)	0	0	0	0	245	32	(418)
- podatek odroczony	162	0	0	0	0	(58)	(6)	98
Kapitał z aktualizacji wyceny razem	(9 353)	16 495	(1 822)	723	(53)	245	32	6 267

	Stan na	Skonsolidowane pozostałe całkowite dochody						Stan na
	1 stycznia 2016	Aktualizacja wyceny aktywów finansowych z portfela dostępnych do sprzedaży	Przeniesienie do rachunku zysków i strat w wyniku sprzedaży aktywów finansowych z portfela dostępnych do sprzedaży	Rozliczenie wyceny aktywów finansowych z portfela dostępnych do sprzedaży utrzymywanych do terminu zapadalności	Zyski/straty z tytułu wyceny zobowiązań dotyczących programu określonych świadczeń	Aktualizacja wyceny instrumentów zabezpieczających stanowiących zabezpieczenie przepływów pieniężnych	Przeniesienie do rachunku zysków i strat aktualizacji wyceny instrumentów zabezpieczających w części stanowiącej nieefektywne zabezpieczenie przepływów pieniężnych	31 grudnia 2016
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł
Kapitał z aktualizacji wyceny								
Z tytułu wyceny aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży, w tym:	12 751	(4 388)	(16 398)	0	0	0	0	(8 035)
- podatek odroczony	(2 992)	1 029	3 847	0	0	0	0	1 884
Z tytułu wyceny aktywów finansowych z portfela dostępnych do sprzedaży reklasyfikowanych do kategorii utrzymywanych do terminu zapadalności, w tym:	(1 165)	0	0	442	0	0	0	(723)
- podatek odroczony	275	0	0	(104)	0	0	0	171
Zyski i straty aktuarialne z wyceny wartości zobowiązań z tytułu programu określonych świadczeń, w tym:	254	0	0	0	(154)	0	0	100
- podatek odroczony	(62)	0	0	0	37	0	0	(25)
Z tytułu instrumentów zabezpieczających w części stanowiącej efektywne zabezpieczenie przepływów pieniężnych, w tym:	25	0	0	0	0	(761)	41	(695)
- podatek odroczony	(6)	0	0	0	0	178	(10)	162
Kapitał z aktualizacji wyceny razem	11 865	(4 388)	(16 398)	442	(154)	(761)	41	(9 353)

35.4. Pozostałe kapitały rezerwowe

Kapitał rezerwowy tworzony jest zgodnie z Prawem bankowym i statutem Banku z podziału zysku netto. Składa się na niego fundusz ogólnego ryzyka bankowego oraz kapitał rezerwowy. Wartości funduszu ogólnego ryzyka i kapitału rezerwowego zostały zaprezentowane poniżej.

	Stan na 31 grudnia 2017	Stan na 31 grudnia 2016
	tys. zł	tys. zł
Fundusz ogólnego ryzyka	127 069	124 345
Kapitał rezerwowy	228 736	228 736
Pozostałe kapitały rezerwowe	355 805	353 081

Zmiany w pozostałych kapitałach rezerwowych wynikają z podziału zysku netto Banku za 2016 rok. Szczegóły co do podziału zysku netto Banku za 2016 rok zostały zaprezentowane w nocie 17.

36. Wartość godziwa instrumentów finansowych

Wartość godziwa stanowi cenę, którą Grupa otrzymałaby za sprzedaż składnika aktywów lub zapłaciłaby za przeniesienie zobowiązania w transakcji przeprowadzonej na zwykłych warunkach między uczestnikami rynku na dzień wyceny.

Na 31 grudnia 2017 roku oraz 31 grudnia 2016 roku Grupa dokonała następującej klasyfikacji według hierarchii wartości godziwej tych aktywów i zobowiązań finansowych, które nie są wyceniane w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej w wartości godziwej oraz tych aktywów i zobowiązań finansowych wycenianych w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej w wartości godziwej:

- Poziom I: aktywa/zobowiązania finansowe wyceniane w oparciu o ceny notowane (nieskorygowane) na aktywnych rynkach za identyczne aktywa lub zobowiązania, do których Grupa ma dostęp w dniu wyceny,
- Poziom II: aktywa/zobowiązania finansowe wyceniane w oparciu o dane wejściowe inne niż ceny notowane uwzględnione na Poziomie I, które są obserwowalne w przypadku danego składnika aktywów lub zobowiązania, albo pośrednio, albo bezpośrednio,
- Poziom III: aktywa/zobowiązania finansowe wyceniane w oparciu o nieobserwowalne dane wejściowe dotyczące danego składnika aktywów lub zobowiązania.

36.1. Instrumenty finansowe niewyceniane w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej według wartości godziwej

Główne kategorie aktywów i zobowiązań finansowych niewycenianych w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej Grupy do wartości godziwej, stanowią składniki wyceniane według zamortyzowanego kosztu lub kosztu historycznego takie jak:

- udzielone kredyty i pożyczki oraz inne należności nieprzeznaczone do obrotu,
- aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności,
- zobowiązania finansowe nieprzeznaczone do obrotu.

Kasa, środki w Banku Centralnym oraz należności od innych banków

Na pozycję składa się wartość środków pieniężnych Grupy utrzymywanych na rachunkach bieżących w innych bankach oraz dłużne papiery wartościowe banków zaklasyfikowane do kategorii pożyczek i należności.

Dla bieżących należności oraz depozytów terminowych Grupy, których termin zapadalności nie przekracza jednego roku oraz pozostałych należności wartość godziwa jest zbieżna z ich wartością bilansową.

Wyznaczenie wartości godziwej dłużnych papierów wartościowych banków zaklasyfikowanych do kategorii pożyczek i należności odbywa się metodą dyskontowania przyszłych płatności z tychże instrumentów z wykorzystaniem spreadu kredytowego. Dla dłużnych papierów wartościowych z wbudowaną opcją wcześniejszego wykupu wycenę dokonuje się przy założeniu realizacji opcji call w najbliższym możliwym terminie. Wycena opcji call wbudowanej w dłużny papier wartościowy na dzień bilansowy opiera się na wyznaczeniu różnicy pomiędzy wyceną tego papieru z uwzględnieniem

realizacji opcji call w najbliższym możliwym terminie oraz zdyskontowanymi przepływami z tego papieru przy założeniu utrzymania tego papieru do terminu zapadalności.

Należności z tytułu zakupionych papierów wartościowych z otrzymanym przyrzeczeniem odkupu/Zobowiązania z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu

Wartość godziwa należności/zobowiązań z tytułu zakupionych/sprzedanych papierów wartościowych z otrzymanym/udzielonym przyrzeczeniem odkupu ustalana jest metodą zdyskontowanych przepływów pieniężnych z transakcji.

Kredyty i pożyczki udzielone klientom

W pozycji „Kredyty i pożyczki udzielone klientom” Grupa ujmuje kredyty i pożyczki oraz dłużne papiery wartościowe zakwalifikowane zgodnie z MSR 39 do kategorii pożyczki i należności.

Wartość godziwa dla kredytów i pożyczek wyznaczona jest poprzez wyliczenie dla każdego kredytu korekty wartości bilansowej do wartości godziwej. Korekta ta została wyliczona, jako różnica pomiędzy sumą przyszłych przepływów pieniężnych kredytu lub pożyczki, zdyskontowanych rynkową stopą procentową (wg krzywej dochodowości zbudowanej z notowanych stawek WIBOR, FRA oraz IRS) powiększoną o rynkową marżę produktu a wartością niezapadłego kapitału kredytu na dzień bilansowy. Przyszłe przepływy pieniężne kredytu lub pożyczki obejmowały przepływy kapitałowe, wynikające z umowy oraz przepływy odsetkowe, wyznaczone kalkulacyjnie w oparciu o rynkową krzywą dochodowości zbudowaną z notowanych stawek WIBOR, FRA oraz IRS według kwotowań z dnia bilansowego, powiększoną o indywidualną marżę kontraktową dla każdego kredytu lub pożyczki. Rynkowa marża produktu została natomiast wyznaczona jako średnia efektywna marża ważona wartością kapitału dla analogicznej grupy produktów udzielonych w ciągu ostatnich 3 miesięcy poprzedzających datę bilansową, a w przypadku braku takich transakcji ostatnią dostępną marżę dla danego typu produktu. Korektę wartości bilansowej do wartości godziwej wyznaczano dla kredytów, dla których przyszłe przepływy finansowe są znane, natomiast dla pozostałych, w tym kredytów w rachunku bieżącym, kredytów z rozpoznaną utratą wartości, dla których utworzono odpis aktualizujący, przyjęto korektę zerową.

Wyznaczenie wartości godziwej dłużnych papierów wartościowych odbywa się metodą dyskontowania przyszłych płatności z tychże instrumentów z wykorzystaniem spreadu kredytowego. Dla papierów wartościowych z wbudowaną opcją wcześniejszego wykupu wycenę dokonuje się przy założeniu realizacji opcji call w najbliższym możliwym terminie. Wycena opcji call wbudowanej w dłużny papier wartościowy na dzień bilansowy opiera się na wyznaczeniu różnicy pomiędzy wyceną obligacji z uwzględnieniem realizacji opcji call w najbliższym możliwym terminie oraz zdyskontowanymi przepływami z obligacji przy założeniu utrzymania obligacji do terminu zapadalności.

Inwestycyjne aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności

Wartość godziwa obligacji Skarbu Państwa jest wyznaczana bezpośrednio w oparciu o ceny kwotowane na aktywnym rynku.

Wyznaczenie wartości godziwej innych dłużnych papierów wartościowych zaklasyfikowanych do kategorii aktywów finansowych utrzymywanych do terminu zapadalności odbywa się metodą dyskontowania przyszłych płatności z tychże instrumentów z wykorzystaniem spreadu kredytowego. Dla dłużnych papierów wartościowych z wbudowaną opcją wcześniejszego wykupu wycenę dokonuje się przy założeniu realizacji opcji call w najbliższym możliwym terminie. Wycena opcji call wbudowanej w dłużny papier wartościowy na dzień bilansowy opiera się na wyznaczeniu różnicy pomiędzy wyceną dłużnego papieru wartościowego z uwzględnieniem realizacji opcji call w najbliższym możliwym terminie oraz zdyskontowanymi przepływami z dłużnego papieru wartościowego przy założeniu utrzymania tego papieru do terminu zapadalności.

Pozostałe aktywa/zobowiązania finansowe nieujmowane w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej w wartości godziwej

W przypadku grup aktywów finansowych utrzymywanych według wartości wymaganej zapłaty z uwzględnieniem utraty wartości i zobowiązań finansowych Grupa uznaje, że wartość godziwa jest zbieżna z wartością bilansową, co wynika z charakteru tych grup np. krótki termin do zapadalności lub wymagalności, unikalny charakter instrumentu. Dotyczy to w szczególności gotówki i środków pieniężnych, bieżących należności i zobowiązań. Wartość godziwą dla depozytów terminowych banków, których termin zapadalności nie przekracza jednego roku oraz pozostałych zobowiązań finansowych stanowi ich wartość bilansowa.

Zobowiązania wobec klientów

Wartość godziwa dla kategorii „Zobowiązania wobec klientów” została wyznaczona poprzez wyliczenie dla każdego depozytu terminowego korekty wartości bilansowej do wartości godziwej. Korekta ta została wyliczona, jako różnica pomiędzy sumą przyszłych przepływów kapitału i odsetek dla okresu od daty bilansowej do terminu wymagalności zdyskontowanych rynkową stopą procentową (wg krzywej dochodowości zbudowanej z notowanych stawek WIBOR, FRA oraz IRS) powiększoną o aktualną marżę produktu a wartością bilansową salda depozytu. Aktualna marża produktu została wyznaczona dla analogicznej grupy produktów udzielonych w ciągu ostatnich 3 miesięcy poprzedzających datę bilansową jako średnia różnica pomiędzy efektywnym oprocentowaniem depozytu i stopą bazową z dnia bilansowego. Korektę wartości bilansowej do wartości godziwej wyznaczano dla depozytów, dla których przyszłe przepływy finansowe są znane, natomiast dla pozostałych, w tym dla depozytów terminowych z terminem zapadalności do 3 miesięcy od dnia bilansowego przyjęto zerową korektę.

Zobowiązania podporządkowane i zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych

Wyznaczenie wartości godziwej pożyczki podporządkowanej i zobowiązań z tytułu wyemitowanych dłużnych papierów wartościowych odbywa się metodą dyskontowania przyszłych płatności z tychże instrumentów z wykorzystaniem spreadu wyznaczonego z momentu zawarcia transakcji.

W poniższych tabelach przedstawiono różnice pomiędzy wartością bilansową (wartość bilansowa oprocentowanych aktywów finansowych oraz zobowiązań finansowych została zaprezentowana wraz z narosłymi odsetkami) i szacowaną wartością godziwą aktywów i zobowiązań finansowych Grupy oraz klasyfikację według hierarchii wartości godziwej dla aktywów i zobowiązań finansowych, które nie są ujmowane w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej Grupy według wartości godziwej.

	Stan na 31 grudnia 2017		Stan na 31 grudnia 2016	
	Wartość bilansowa tys. zł	Wartość godziwa tys. zł	Wartość bilansowa tys. zł	Wartość godziwa tys. zł
Kasa, środki w Banku Centralnym	44 446	44 446	65 365	65 365
Należności od innych banków	82 483	82 486	45 898	45 901
Kredyty i pożyczki udzielone klientom, w tym:	4 775 696	5 062 970	5 154 339	5 285 065
osoby fizyczne	4 146 199	4 384 245	4 461 981	4 564 530
- kredyty w rachunku bieżącym	21 305	21 305	24 816	24 816
- kredyty gotówkowe i ratalne	1 729 984	1 934 596	1 951 139	1 977 641
- pożyczki hipoteczne	177 524	202 782	193 815	210 527
- kredyty na nieruchomości	2 204 752	2 212 928	2 278 503	2 337 838
- kredyty w rachunku karty kredytowej	12 634	12 634	13 708	13 708
klienci instytucjonalni	466 916	515 763	486 850	514 570
instytucje samorządowe	162 581	162 962	205 508	205 965
Inwestycyjne aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności	0	0	288 871	291 488
Inne aktywa	55 839	55 839	46 449	46 449
Zobowiązania wobec Banku Centralnego	0	0	2	2
Zobowiązania wobec innych banków	18 414	18 414	21 856	21 856
Zobowiązania z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu	12 476	12 476	1 040	1 040
Zobowiązania wobec klientów	6 108 556	6 142 910	5 763 014	5 764 841
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	355 779	356 404	355 641	356 556
Zobowiązania podporządkowane	192 263	194 380	142 818	143 667
Pozostałe zobowiązania	125 833	125 833	109 369	109 369

Stan na 31 grudnia 2017	Poziom I tys. zł	Poziom II tys. zł	Poziom III tys. zł	Razem tys. zł
Kasa, środki w Banku Centralnym	0	44 446	0	44 446
Należności od innych banków	0	52 326	30 160	82 486
Kredyty i pożyczki udzielone klientom, w tym:	0	53 990	5 008 980	5 062 970
osoby fizyczne	0	33 939	4 350 306	4 384 245
- kredyty w rachunku bieżącym	0	21 305	0	21 305
- kredyty gotówkowe i ratalne	0	0	1 934 596	1 934 596
- pożyczki hipoteczne	0	0	202 782	202 782
- kredyty na nieruchomości	0	0	2 212 928	2 212 928
- kredyty w rachunku karty kredytowej	0	12 634	0	12 634
klienci instytucjonalni	0	20 051	495 712	515 763
instytucje samorządowe	0	0	162 962	162 962
Pozostałe aktywa	0	0	55 839	55 839
Zobowiązania wobec innych banków	0	18 414	0	18 414
Zobowiązania z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu	0	12 476	0	12 476
Zobowiązania wobec klientów	0	3 857 416	2 285 494	6 142 910
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	0	0	356 404	356 404
Zobowiązania podporządkowane	0	0	194 380	194 380
Pozostałe zobowiązania	0	0	125 833	125 833

Stan na 31 grudnia 2016	Poziom I tys. zł	Poziom II tys. zł	Poziom III tys. zł	Razem tys. zł
Kasa, środki w Banku Centralnym	0	65 365	0	65 365
Należności od innych banków	0	5 702	40 199	45 901
Kredyty i pożyczki udzielone klientom, w tym:	0	58 102	5 226 963	5 285 065
osoby fizyczne	0	38 524	4 526 006	4 564 530
- kredyty w rachunku bieżącym	0	24 816	0	24 816
- kredyty gotówkowe i ratalne	0	0	1 977 641	1 977 641
- pożyczki hipoteczne	0	0	210 527	210 527
- kredyty na nieruchomości	0	0	2 337 838	2 337 838
- kredyty w rachunku karty kredytowej	0	13 708	0	13 708
klienci instytucjonalni	0	19 578	494 992	514 570
instytucje samorządowe	0	0	205 965	205 965
Inwestycyjne aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności	291 488	0	0	291 488
Pozostałe aktywa	0	0	46 449	46 449
Zobowiązania wobec Banku Centralnego	0	2	0	2
Zobowiązania wobec innych banków	0	21 856	0	21 856
Zobowiązania z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu	0	1 040	0	1 040
Zobowiązania wobec klientów	0	3 518 921	2 245 920	5 764 841
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	0	0	356 556	356 556
Zobowiązania podporządkowane	0	0	143 667	143 667
Pozostałe zobowiązania	0	0	109 369	109 369

36.2. Instrumenty finansowe wyceniane w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej według wartości godziwej

Poniższa tabela pokazuje klasyfikację aktywów i zobowiązań finansowych, które w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej prezentowane są w wartości godziwej, według hierarchii wartości godziwej.

Stan na 31 grudnia 2017				
	Poziom I	Poziom II	Poziom III	Razem
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł
Aktywa finansowe, w tym:	1 778 239	548 428	13 839	2 340 506
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	0	545	0	545
Inwestycyjne aktywa finansowe	1 778 239	547 883	13 839	2 339 961
- dostępne do sprzedaży	1 778 239	547 883	13 839	2 339 961
Zobowiązania finansowe, w tym:	0	728	0	728
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	0	36	0	36
Instrumenty finansowe zabezpieczające	0	692	0	692

Stan na 31 grudnia 2016				
	Poziom I	Poziom II	Poziom III	Razem
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł
Aktywa finansowe, w tym:	1 069 691	94 829	12 923	1 177 443
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	0	695	0	695
Instrumenty finansowe zabezpieczające	0	1 146	0	1 146
Inwestycyjne aktywa finansowe	1 069 691	92 988	12 923	1 175 602
- dostępne do sprzedaży	1 069 691	92 988	12 923	1 175 602
Zobowiązania finansowe, w tym:	0	1 137	0	1 137
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	0	205	0	205
Instrumenty finansowe zabezpieczające	0	932	0	932

W okresie objętym skonsolidowanym sprawozdaniem finansowym nie miały miejsca przesunięcia pomiędzy Poziomem I i Poziomem II. Ponadto, nie miały miejsca przesunięcia z oraz do Poziomu III.

W wyniku rozliczenia sprzedaży akcji Visa Europe, Bank na 31 grudnia 2017 roku posiada akcje uprzywilejowane serii C zamienne na akcje zwykłe serii A Visa Inc., które stanowiły część zapłaty za akcje Visa Europe. Z uwagi na zastosowanie w wycenie akcji uprzywilejowanych serii C zamiennych na akcje zwykłe serii A Visa Inc. dyskonta w wysokości 15% w stosunku do cen rynkowych akcji zwykłych serii A, związanego z ograniczeniem zbywalności akcji uprzywilejowanych serii C oraz ryzykiem korekty współczynnika zamiany akcji uprzywilejowanych serii C na akcje zwykłe serii A, Bank ujmuje te akcje w Poziomie III.

Z uwagi na niewielką skalę transakcji na instrumentach pochodnych zawieranych wyłącznie z bankami posiadającymi rating inwestycyjny lub za pośrednictwem KDPW_CCP (transakcje IRS, OIS, FRA w PLN), Grupa w wycenie instrumentów pochodnych nie uwzględnia ryzyka kredytowego kontrahenta oraz własnego ryzyka kredytowego, które w opinii Grupy ma nieznaczący wpływ na wycenę zawartych transakcji na instrumentach pochodnych.

Poniższa tabela prezentuje uzgodnienie zmiany stanu instrumentów finansowych zaklasyfikowanych do Poziomu III w 2017 i 2016 roku, których wartość godziwa ustalana jest na podstawie technik wyceny z wykorzystaniem nieobserwowalnych danych wejściowych.

Poziom III	Inwestycyjne aktywa finansowe dostępne do sprzedaży
	tys. zł
Stan na 1 stycznia 2017	12 923
Zyski lub straty	1 464
rozpoznane w rachunku zysków i strat:	540
- przychody z tytułu odsetek	503
- przychody z dywidend	37
rozpoznane w pozostałych dochodach całkowitych:	924
- zyski/straty z wyceny aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży	924
Zapłacone odsetki	(500)
Dywidendy zapłacone	(38)
Transfery	(10)
Stan na 31 grudnia 2017	13 839

Potencjalny wpływ na zmianę wartości godziwej dłużnych papierów wartościowych zaklasyfikowanych do Poziomu III na 31 grudnia 2017 roku przy wzroście spreadu kredytowego o 1 p.b. wynosi -1 tys. zł, natomiast przy spadku spreadu kredytowego o 1 p.b. wynosi 1 tys. zł.

Na dzień 31 grudnia 2017 roku w przypadku instrumentów kapitałowych, które są nominowane w USD, zaklasyfikowanych do Poziomu III przy wzroście kursu USD/PLN o 1% potencjalny wpływ na zmianę wartości godziwej wynosi 48 tys. zł, natomiast przy spadku kursu USD/PLN o 1% wynosi -48 tys. zł.

Poniższa tabela prezentuje informacje o danych wejściowych wykorzystywanych do wyceny aktywów i zobowiązań finansowych wycenianych w wartości godziwej.

Poziom III	Inwestycyjne aktywa finansowe dostępne do sprzedaży
	tys. zł
Stan na 1 stycznia 2016	23 657
Zyski lub straty	3 053
rozpoznane w rachunku zysków i strat:	17 365
- przychody z tytułu odsetek	475
- przychody z dywidend	18
- wynik na pozostałych instrumentach finansowych	16 872
rozpoznane w pozostałych dochodach całkowitych:	(14 312)
- zyski/straty z wyceny aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży	(14 312)
Zakupy	3 592
Sprzedaże	(16 872)
Zapłacone odsetki	(499)
Transfery	(8)
Stan na 31 grudnia 2016	12 923

Potencjalny wpływ na zmianę wartości godziwej dłużnych papierów wartościowych zaklasyfikowanych do Poziomu III na 31 grudnia 2016 roku przy wzroście spreadu kredytowego o 1 p.b. wynosi -1 tys. zł, natomiast przy spadku spreadu kredytowego o 1 p.b. wynosi 1 tys. zł.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku w przypadku instrumentów kapitałowych, które są nominowane w USD, zaklasyfikowanych do Poziomu III przy wzroście kursu USD/PLN o 1% potencjalny wpływ na zmianę wartości godziwej wynosi 39 tys. zł, natomiast przy spadku kursu USD/PLN o 1% wynosi -39 tys. zł.

Poniższa tabela prezentuje informacje o danych wejściowych wykorzystywanych do wyceny aktywów i zobowiązań finansowych wycenianych w wartości godziwej.

Lp.	Aktywa/zobowiązania finansowe	Wartość godziwa na		Hierarchia wartości godziwej	Techniki wyceny i podstawowe dane wsadowe	Znaczące nieobserwowalne informacje	Zależność wartości godziwej od danych nieobserwowalnych
		31 grudnia 2017	31 grudnia 2016				
		tys. zł	tys. zł				
1	Obligacje Skarbu Państwa	Aktywa: 1 778 239	Aktywa: 1 069 691	Poziom 1	Cena BID dla pozycji długiej oraz cena ASK dla pozycji krótkiej w danym papierze, kwotowane na aktywnym rynku międzybankowym.	nd.	nd.
2	Bony pieniężne NBP	Aktywa: 547 883	Aktywa: 92 988	Poziom 2	Zdyskontowany przepływ z papieru przy stopie dyskontowej równej rentowności kupionej.	nd.	nd.
3	Swapy stóp procentowych	Aktywa: 545 Zobowiązania: 728	Aktywa: 1 839 Zobowiązania: 1 137	Poziom 2	Zdyskontowane przyszłe przepływy pieniężne. Przyszłe przepływy oraz czynniki dyskontowe wyznaczone są na podstawie krzywych dochodowości zbudowanych z notowanych stawek WIBOR/LIBOR, FRA oraz IRS.	nd.	nd.
4	FX swap	n.d.	Aktywa: 2	Poziom 2	Zdyskontowane przyszłe przepływy pieniężne. Krzywe wykorzystywane do dyskontowania zbudowane są na podstawie notowanych: stawek depozytu oraz punktów swapowych dla par walutowych.	nd.	nd.
5	Dłużne papiery wartościowe (obligacje komercyjne)	Aktywa: 9 086	Aktywa: 8 988	Poziom 3	Zdyskontowane przyszłe przepływy pieniężne. Dyskontowanie przyszłych płatności z papieru wartościowego odbywa się z wykorzystaniem krzywych dochodowości powiększonych o spread kredytowy z tytułu ryzyka kontrahenta.	Stosowany spread obligacji BPS: 463pb	Im wyższy spread, tym niższa wartość godziwa.
6	Akcje uprzywilejowane zamienne na akcje zwykłe	Aktywa: 4 753	Aktywa: 3 935	Poziom 3	Wycena na podstawie ceny akcji zwykłych z aktywnego rynku z uwzględnieniem współczynnika zamiany i dyskonta związanego z ograniczeniem zbywalności oraz ryzykiem korekty współczynnika zamiany.	Dyskonto związane z ograniczeniem zbywalności oraz ryzykiem korekty współczynnika zamiany.	Wzrost dyskonta powoduje spadek wartości godziwej natomiast jego spadek powoduje wzrost wartości godziwej.

W pozycji „Inwestycyjne aktywa finansowe dostępne do sprzedaży” skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej Grupa prezentuje instrumenty kapitałowe o wartości godziwej 4 753 tys. zł na 31 grudnia 2017 roku i 3 935 tys. zł na 31 grudnia 2016 roku. Szczegółowy opis wyceny tych instrumentów został zaprezentowany w nocie 25.

W pozycji „Inwestycyjne aktywa finansowe dostępne do sprzedaży” skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej Grupa prezentuje instrumenty kapitałowe o wartości bilansowej 79 tys. zł na 31 grudnia 2017 roku i 84 tys. zł na 31 grudnia 2016 roku, które wyceniane są w koszcie nabycia w związku z tym, że ich wartość godziwa nie może być w wiarygodny sposób określona. Grupa nie ujmuje tych instrumentów w analizie hierarchii wartości godziwej inwestycyjnych aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży.

37. Leasing operacyjny

Grupa jako leasingobiorca

Grupa jest stroną umów leasingowych na podstawie, których przyjmuje do odpłatnego używania lub pobierania pożytków obce środki trwałe przez uzgodniony okres umowy.

Umowy leasingu operacyjnego, w których Grupa występuje jako leasingobiorca, dotyczą przede wszystkim:

- dzierżawy pomieszczeń – umowy zawarte z reguły na 5 lat z możliwością przedłużenia okresu najmu,
- umowy dzierżawy samochodów – zawarte na 48 miesięcy z opcją wykupu po cenie zbliżonej do ceny rynkowej.

Umowy na czas nieokreślony zostały policzone za okres wypowiedzenia. W niektórych umowach zawarte są zapisy uzależniające czynsz od wskaźników inflacji. Nie wystąpiły nieodwoływalne umowy subleasingu.

Na dzień bilansowy Grupa posiadała dwie istotne umowy leasingu operacyjnego dotyczące najmu pomieszczeń:

- umowę ramową w zakresie najmu nieruchomości od Poczty Polskiej S.A. zawartą 2 września 2011 roku. Umowa dotyczy najmu pomieszczeń na potrzeby placówek terenowych Banku. Umowa została zawarta na okres 5 lat. Po tym okresie umowa ramowa przekształciła się w umowę zawartą na czas nieokreślony. Na warunkach określonych w umowie ramowej zawarte są umowy najmu dla poszczególnych lokalizacji Banku. Umowa ta uległa automatycznemu rozwiązaniu z dniem wejścia w życie nowej umowy ramowej zawartej 20 września 2017 roku. Umowy najmu zawarte pomiędzy stronami na podstawie umowy ramowej w zakresie najmu nieruchomości Poczty Polskiej S.A. przez Bank zostały przedłużone na czas określony, z trzymiesięcznym okresem wypowiedzenia.
- umowę najmu powierzchni dla lokalizacji biura Centrali Banku w Warszawie. Umowa została zawarta 21 maja 2013 roku na czas określony do 14 czerwca 2019 roku, z możliwością przedłużenia na kolejne 5 lat. W dniu 28 kwietnia 2017 roku umowa została przedłużona do 30 czerwca 2024 roku.

Na 31 grudnia 2017 roku oraz na 31 grudnia 2016 roku przyszłe minimalne opłaty z tytułu umów nieodwoływalnego leasingu operacyjnego przedstawiały się następująco:

	Stan na 31 grudnia 2017	Stan na 31 grudnia 2016
	tys. zł	tys. zł
Do 1 roku	6 165	9 845
Od 1 do 5 lat	19 958	12 512
Powyżej 5 lat	1 707	0
Razem	27 830	22 357

Grupa jako leasingodawca

Grupa jest stroną umów leasingowych na podstawie, których oddaje do odpłatnego używania lub pobierania pożytków własne środki trwałe przez uzgodniony okres umowy.

Umowy leasingu operacyjnego, w których Grupa występuje jako leasingodawca, dotyczą udostępniania powierzchni w Centrali Banku w Bydgoszczy. Umowy zostały zawarte na czas nieokreślony.

Umowy na czas nieokreślony zostały policzone za okres wypowiedzenia. W niektórych umowach zawarte są zapisy uzależniające czynsz od wskaźników inflacji. Nie wystąpiły nieodwoływalne umowy subleasingu.

Na 31 grudnia 2017 roku oraz na 31 grudnia 2016 roku przyszłe minimalne opłaty z tytułu umów nieodwoływalnego leasingu operacyjnego przedstawiały się następująco:

	Stan na 31 grudnia 2017	Stan na 31 grudnia 2016
	tys. zł	tys. zł
Do 1 roku	10	89
Od 1 do 5 lat	0	61
Razem	10	150

38. Leasing finansowy

Grupa nie posiadała istotnych umów leasingu finansowego.

39. Informacje uzupełniające do skonsolidowanego sprawozdania z przepływów pieniężnych

Środki pieniężne i ekwiwalenty środków pieniężnych

Dla potrzeb skonsolidowanego sprawozdania z przepływów pieniężnych saldo środków pieniężnych i ekwiwalentów środków pieniężnych zawiera następujące salda o terminie zapadalności krótszym niż trzy miesiące.

	Stan na 31 grudnia 2017	Stan na 31 grudnia 2016
	tys. zł	tys. zł
Kasa i środki w Banku Centralnym	44 446	65 365
Rachunki bieżące w innych bankach	51 466	4 571
Razem	95 912	69 936

Różnice między bilansowymi zmianami stanu pozycji oraz zmianami stanu tych pozycji wykazywanych w skonsolidowanym sprawozdaniu z przepływów pieniężnych za rok zakończony 31 grudnia 2017 roku i 31 grudnia 2016 roku przedstawiały się następująco:

Zmiana stanu należności od innych banków	okres od 01.01.2017 do 31.12.2017	okres od 01.01.2016 do 31.12.2016
	tys. zł	tys. zł
Bilansowa zmiana stanu	(36 585)	(552)
Zmiana stanu rachunków nostro - środki pieniężne	46 895	646
Różnica pomiędzy odsetkami naliczonymi a zrealizowanymi kasowo w okresie sprawozdawczym	(37)	1
Zmiana stanu zaprezentowana w skonsolidowanym sprawozdaniu z przepływów pieniężnych	10 273	95

Zmiana stanu aktywów z tytułu zakupionych papierów wartościowych z otrzymanym przyrzeczeniem odkupu	okres od 01.01.2017 do 31.12.2017	okres od 01.01.2016 do 31.12.2016
Bilansowa zmiana stanu aktywów z tytułu zakupionych papierów wartościowych z otrzymanym przyrzeczeniem odkupu	0	19 794
Różnica pomiędzy odsetkami naliczonymi a zrealizowanymi kasowo w okresie sprawozdawczym	0	(12)
Zmiana stanu zaprezentowana w skonsolidowanym sprawozdaniu z przepływów pieniężnych	0	19 782

Zmiana wyceny instrumentów pochodnych zabezpieczających	okres od 01.01.2017 do 31.12.2017	okres od 01.01.2016 do 31.12.2016
Bilansowa zmiana stanu instrumentów pochodnych zabezpieczających	906	926
Różnica pomiędzy odsetkami naliczonymi a zrealizowanymi kasowo w okresie sprawozdawczym	(1 073)	13
Wycena instrumentów zabezpieczających ujęta w kapitale z aktualizacji wyceny	341	(888)
Zmiana stanu zaprezentowana w skonsolidowanym sprawozdaniu z przepływów pieniężnych	174	51

Zmiana stanu kredytów i pożyczek udzielonych klientom	okres	
	od 01.01.2017 do 31.12.2017	od 01.01.2016 do 31.12.2016
	tys. zł	tys. zł
Bilansowa zmiana stanu kredytów i pożyczek udzielonych klientom	378 643	158 543
Różnica pomiędzy odsetkami naliczonymi a zrealizowanymi kasowo w okresie sprawozdawczym	44 098	44 879
Zmiana stanu zaprezentowana w skonsolidowanym sprawozdaniu z przepływów pieniężnych	422 741	203 422

Zmiana stanu inwestycyjnych aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży	okres	
	od 01.01.2017 do 31.12.2017	od 01.01.2016 do 31.12.2016
	tys. zł	tys. zł
Bilansowa zmiana stanu inwestycyjnych aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży	(1 164 354)	(372 339)
Wycena aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży ujęta w kapitale z aktualizacji wyceny oraz efekt reklasyfikacji aktywów finansowych pomiędzy kategoriami	18 115	(25 116)
Różnica pomiędzy odsetkami naliczonymi a zrealizowanymi kasowo w okresie sprawozdawczym	8 336	1 803
Zmiana stanu zaprezentowana w skonsolidowanym sprawozdaniu z przepływów pieniężnych	(1 137 903)	(395 652)

Zmiana stanu inwestycyjnych aktywów finansowych utrzymywanych do terminu zapadalności	okres	
	od 01.01.2017 do 31.12.2017	od 01.01.2016 do 31.12.2016
	tys. zł	tys. zł
Bilansowa zmiana stanu inwestycyjnych aktywów finansowych utrzymywanych do terminu zapadalności	288 871	155 819
Wycena aktywów finansowych utrzymywanych do terminu zapadalności ujęta w kapitale z aktualizacji wyceny oraz efekt reklasyfikacji aktywów finansowych pomiędzy kategoriami	894	0
Różnica pomiędzy odsetkami naliczonymi a zrealizowanymi kasowo w okresie sprawozdawczym	(6 215)	(6 267)
Zmiana stanu zaprezentowana w skonsolidowanym sprawozdaniu z przepływów pieniężnych	283 550	149 552

Zmiana stanu zobowiązań wobec innych banków	okres	
	od 01.01.2017 do 31.12.2017	od 01.01.2016 do 31.12.2016
	tys. zł	tys. zł
Bilansowa zmiana stanu zobowiązań wobec innych banków	(3 442)	(12 584)
Różnica pomiędzy odsetkami naliczonymi a zrealizowanymi kasowo w okresie sprawozdawczym	0	57
Zmiana stanu zaprezentowana w skonsolidowanym sprawozdaniu z przepływów pieniężnych	(3 442)	(12 527)

Zmiana stanu zobowiązań z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu	okres	
	od 01.01.2017 do 31.12.2017	od 01.01.2016 do 31.12.2016
	tys. zł	tys. zł
Bilansowa zmiana stanu zobowiązań z tytułu papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu	11 436	(152 977)
Różnica pomiędzy odsetkami naliczonymi a zrealizowanymi kasowo w okresie sprawozdawczym	0	11
Zmiana stanu zaprezentowana w skonsolidowanym sprawozdaniu z przepływów pieniężnych	11 436	(152 966)

Zmiana stanu zobowiązań wobec klientów	okres	
	od 01.01.2017 do 31.12.2017	od 01.01.2016 do 31.12.2016
	tys. zł	tys. zł
Bilansowa zmiana stanu zobowiązań wobec klientów	345 542	20 637
Różnica pomiędzy odsetkami naliczonymi a zrealizowanymi kasowo w okresie sprawozdawczym	(9 799)	(4 488)
Zmiana stanu zaprezentowana w skonsolidowanym sprawozdaniu z przepływów pieniężnych	335 743	16 149

Zmiana stanu pozostałych zobowiązań	okres	
	od 01.01.2017 do 31.12.2017	od 01.01.2016 do 31.12.2016
	tys. zł	tys. zł
Bilansowa zmiana stanu pozostałych zobowiązań	16 464	19 036
Zobowiązania z tytułu leasingu finansowego	(100)	0
Zmiana stanu zaprezentowana w skonsolidowanym sprawozdaniu z przepływów pieniężnych	16 364	19 036

Inne pozycje	okres	
	od 01.01.2017 do 31.12.2017	od 01.01.2016 do 31.12.2016
	tys. zł	tys. zł
Likwidacja środków trwałych i wartości niematerialnych	773	263
Utworzenie odpisu z tytułu utraty wartości środków trwałych i wartości niematerialnych i prawnych	136	0
Zyski/straty aktuarialne	(64)	(191)
Zmiana stanu zaprezentowana w skonsolidowanym sprawozdaniu z przepływów pieniężnych	845	72

Grupa przyjęła następujący podział działalności na operacyjną, inwestycyjną i finansową w skonsolidowanym sprawozdaniu z przepływów pieniężnych.

Działalność operacyjna stanowi podstawową działalność Grupy, która nie zalicza się do działalności inwestycyjnej i finansowej.

Działalność inwestycyjna polega na nabywaniu i sprzedaży składników rzeczowych aktywów trwałych i wartości niematerialnych oraz uzyskiwaniu wpływów w postaci dywidend otrzymanych w tytułu posiadania udziałów kapitałowych.

Działalność finansowa polega na zawieraniu długoterminowych (powyżej 12 miesięcy) operacji finansowych stanowiących źródło finansowania działalności Grupy tj. emisji dłużnych papierów wartościowych, zaciąganie pożyczek, wykup wyemitowanych dłużnych papierów wartościowych i spłata zaciągniętych pożyczek oraz spłata związanych z nimi odsetek.

40. Pozabilansowe aktywa i zobowiązania warunkowe

Pozabilansowe zobowiązania warunkowe udzielone

Pozabilansowe zobowiązania warunkowe udzielone według rodzaju	Stan na	Stan na
	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
	tys. zł	tys. zł
Finansowe	190 058	138 377
- niewykorzystane linie kredytowe	177 981	125 597
- limity na kartach kredytowych	12 077	12 780
Gwarancyjne	20 876	45 315
- gwarancje udzielone	20 876	45 315
Razem	210 934	183 692

Pozabilansowe zobowiązania warunkowe udzielone według terminów zapadalności	Stan na	Stan na
	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
	tys. zł	tys. zł
Finansowe	190 058	138 377
Bez określonego terminu	122 335	86 984
Do 1 miesiąca	13 110	8 506
Od 1 miesiąca do 3 miesięcy	8 956	5 564
Od 3 miesięcy do 1 roku	39 219	24 483
Od 1 roku do 5 lat	6 438	12 840
Gwarancyjne	20 876	45 315
Do 1 miesiąca	0	229
Od 1 miesiąca do 3 miesięcy	22	23
Od 3 miesięcy do 1 roku	830	44 638
Od 1 roku do 5 lat	20 024	425
Razem	210 934	183 692

W ramach zobowiązań warunkowych dominują linie kredytowe. W procesie zarządzania ryzykiem w Grupie udzielone gwarancje oraz zobowiązania dotyczące finansowania traktowane są jako element zaangażowania obciążonego ryzykiem kredytowym. Ocena ryzyka wynikającego z udzielonych gwarancji i zobowiązań dotyczących finansowania stanowi element procesu oceny ryzyka kredytowego wynikającego z innych produktów kredytowych posiadanych przez danych klientów, tzn. wszystkie produkty kredytowe, łącznie z gwarancjami, udzielone konkretnym kredytobiorcom analizowane są równolegle zarówno pod kątem oceny przesłanek utraty wartości, jak i pomiaru odpisów aktualizujących.

W tabeli poniżej zaprezentowane zostały wartości zaangażowania pozabilansowego brutto (linie kredytowe, gwarancje) wobec pięciu największych klientów według stanu na 31 grudnia 2017 roku i 31 grudnia 2016 roku.

Nazwa kredytobiorcy	Stan na
	31 grudnia 2017
	tys. zł
Klient 1	59 600
Klient 2	36 000
Klient 3	5 469
Klient 4	4 801
Klient 5	2 962
Razem wybrani klienci	108 832

Nazwa kredytobiorcy	Stan na
	31 grudnia 2016
	tys. zł
Klient 1	85 000
Klient 2	6 288
Klient 3	5 469
Klient 4	1 475
Klient 5	896
Razem wybrani klienci	99 128

Oszacowana kwota rezerw na udzielone zobowiązania gwarancyjne i zobowiązania dotyczące finansowania na 31 grudnia 2017 roku wynosiła 226 tys. zł (na 31 grudnia 2016 roku wynosiła 248 tys. zł). Rezerwy na zobowiązania pozabilansowe są ewidencjonowane na kontach bilansowych i prezentowane w nocie 33 jako pozycja „Rezerwy na zobowiązania pozabilansowe”.

Pozabilansowe zobowiązania warunkowe otrzymane

Pozabilansowe zobowiązania warunkowe otrzymane według rodzaju	Stan na	Stan na
	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
	tys. zł	tys. zł
Gwarancyjne	1 255	1 381
- gwarancje otrzymane	1 255	1 381
Razem	1 255	1 381

Pozabilansowe zobowiązania warunkowe otrzymane według terminów zapadalności	Stan na	Stan na
	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
	tys. zł	tys. zł
Gwarancyjne	1 255	1 381
Od 1 miesiąca do 3 miesięcy	5	0
Od 3 miesięcy do 1 roku	1 242	13
Od 1 roku do 5 lat	8	1 368
Razem	1 255	1 381

Główną pozycją w kwocie zobowiązań warunkowych otrzymanych jest gwarancja otrzymana na zabezpieczenie zobowiązań Grupy wynikających z umowy najmu powierzchni biurowej.

Sprawy sądowe i postępowania administracyjne oraz wezwania do zawarcia ugody stanowiące zobowiązania warunkowe Grupy

W okresie 12 miesięcy zakończonym 31 grudnia 2017 roku spółki Grupy nie były stroną w żadnym postępowaniu toczącym się przed sądem lub organem administracji publicznej, którego wartość stanowiłaby, co najmniej 10% kapitałów własnych Grupy.

• Sprawy sądowe

Suma roszczeń z tytułu toczących się postępowań, w których spółki Grupy są stroną pozwaną, dla których Grupa szacuje prawdopodobieństwo przegranej na poniżej 50%, wynosiła na 31 grudnia 2017 roku 338 tys. zł (772 tys. zł na 31 grudnia 2016 roku). W związku z brakiem przesłanek, spółki Grupy nie utworzyły rezerw na potencjalne zobowiązania z tego tytułu.

• Postępowania administracyjne

Postanowieniem z dnia 26 sierpnia 2016 roku Prezes UOKiK wszczął postępowanie w sprawie stosowania praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, polegającej na nieobniżaniu całkowitego kosztu kredytu w przypadku spłaty kredytu przed terminem określonym w umowie kredytu konsumenckiego dotyczącego produktu "Pożyczka na Pocztę" o koszty prowizji, co może naruszać art. 49 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 12 maja 2011 roku o kredycie konsumenckim.

Na dzień sporządzenia skonsolidowanego sprawozdania finansowego postępowanie w sprawie nie zakończyło się. W związku z wczesnym etapem postępowania, Grupa nie utworzyła rezerw na potencjalne zobowiązania z tego tytułu.

Poza opisanym powyżej postępowaniem w sprawie, na dzień sporządzenia skonsolidowanego sprawozdania finansowego wobec Banku prowadzone były przez Prezesa UOKiK następujące postępowania wyjaśniające:

- 1) w celu wstępnego ustalenia, czy nastąpiło naruszenie uzasadniające wszczęcie postępowania w sprawie zakazu stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów oraz czy miało miejsce naruszenie chronionych prawem interesów konsumentów, uzasadniające podjęcie działań określonych w odrębnych ustawach w zakresie ustalenia przez Bank wysokości opłaty za dostęp do informacji o umowach rachunku bankowego rozwiązanych lub wygasłych z przyczyn określonych w ustawie Prawo bankowe, tj. z powodu śmierci posiadacza rachunku albo braku dyspozycji dotyczących rachunku przez okres 10 lat - tzw. rachunki uśpione,

- 2) w celu wstępnego ustalenia, czy wzorce umów stosowane w obrocie konsumenckim przez Bank zawierają niedozwolone postanowienia umowne – w zakresie postanowień umownych dotyczących zmiany stawek opłat i prowizji za czynności bankowe oraz modyfikacji innych warunków umowy w trakcie jej wykonywania,
- 3) w celu wstępnego ustalenia, czy wzorce umowne stosowane przez Bank zawierają niedozwolone postanowienia umowne, a co za tym idzie, czy miało miejsce naruszenie chronionych prawem interesów konsumentów, w szczególności w związku ze zmianą wzorców umownych (m.in. Tabele Opłat i Prowizji) określających opłaty za czynności bankowe oraz inne czynności w trakcie trwania umowy zawartej z konsumentem.

Powyższe postępowania mają charakter wyjaśniający, stąd Bank nie zidentyfikował przesłanek do utworzenia rezerw na ewentualne zobowiązania z ich tytułu.

- **Wezwania do zawarcia ugody**

Na skutek uprawomocnienia się w dniu 6 października 2015 roku, decyzji Prezesa UOKiK nr DAR 15/2006 z dnia 29 grudnia 2006 r., dotyczącej uznania praktyki polegające na wspólnym ustalaniu przez banki opłaty *interchange* za ograniczające konkurencję na rynku usług *acquiringowych* związanych z regulowaniem zobowiązań konsumentów wobec akceptantów z tytułu płatności za nabywane przez konsumentów towary i usługi za pomocą kart płatniczych na terytorium Polski (szczegóły zostały zawarte w nocie 33), banki, w tym Bank otrzymały od szeregu podmiotów handlowych wnioski o sądowe zawezwanie do próby ugodowej w zakresie roszczeń o zwrot opłat *interchange*.

W 2017 roku do Banku wpłynęło jedno wezwanie do zawarcia ugody. Bank nie wyraził zgody na zawarcie ugody w stosunku do otrzymanego wezwania.

- **Pozwy wniesione przez Bank**

W dniu 03 lutego 2017 roku Bank wniósł do Sądu Okręgowego we Wrocławiu pozew o zasądzenie od Banku Zachodniego WBK S.A. z siedzibą we Wrocławiu (dalej: „Bank Zachodni WBK”) kwoty 2 022 808 EUR tytułem zwrotu Bankowi korzyści w postaci kwoty pieniężnej uzyskanej przez Bank Zachodni WBK bez podstawy prawnej, wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 6 lipca 2016 roku do dnia zapłaty oraz nakazanie Bankowi Zachodniemu WBK wydania Bankowi 726 akcji uprzywilejowanych spółki Visa Inc. serii C uzyskanych przez Bank Zachodni WBK bez podstawy prawnej.

Niniejszy spór powstał na tle rozliczenia wynikającego z uzgodnionej w 2015 roku i sfinalizowanej w 2016 roku transakcji, przejęcia Visa Europe przez Visa Inc., w wyniku której członkom (wspólnikom) Visa Europe wypłacono ceny za udziały (w formie pieniężnej oraz w formie akcji uprzywilejowanych spółki Visa Inc. serii C) zgodnie z zasadami określonymi w dokumencie Membership Regulations i informacjach podawanych przez Visa Europe (dalej jako: „Cena za Udział”). Cena za Udział uzyskana przez Bank Zachodni WBK stanowi w podanej pozwem części bezpodstawne wzbogacenie kosztem Banku, które winno być stosownie do art. 405 kodeksu cywilnego zwrócone Bankowi (jako zubożonemu) przez Bank Zachodni WBK (jako wzbogaconemu).

Aktualnie Strony oczekują na wyznaczenie terminu rozprawy przed Sądem Okręgowym.

41. Aktywa stanowiące zabezpieczenie zobowiązań

Stan na 31 grudnia 2017			
Rodzaj aktywów Banku stanowiących zabezpieczenie	Rodzaj zobowiązania	Wartość nominalna zobowiązań podlegających zabezpieczeniu tys. zł	Wartość bilansowa aktywów stanowiących zabezpieczenie tys. zł
Obligacje skarbowe	Fundusz ochrony środków gwarantowanych *	37 000	36 556
	Zastaw z tytułu umowy o współpracy w zakresie obsługi kart płatniczych i kredytowych **	zmienne	2 035
	Zobowiązania z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu ***	12 476	12 476
Razem		49 476	51 067

* Zabezpieczeniu podlega wartość tworzonego przez Bank Funduszu Ochrony Środków Gwarantowanych zgodnie z art. 369 ustawy z dnia 10 czerwca 2016 roku o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji.

Wartość bilansową aktywów stanowiących zabezpieczenie na pokrycie Funduszu Ochrony Środków Gwarantowanych stanowią obligacje skarbowe z terminem wykupu zapewniającym zabezpieczenie wartości bilansowej przez okres określony ustawą. Fundusz jest powiększany lub pomniejszany w dniu 1 lipca każdego roku odpowiednio do wysokości sumy stanowiącej podstawę obliczenia kwoty rezerwy obowiązkowej.

** Zabezpieczeniu podlegają wszelkie zobowiązania wynikające z zawartej umowy o współpracy w zakresie personalizacji kart płatniczych organizacji VISA/MasterCard, obsługi i rozliczania transakcji dokonanych na terenie Polski i za granicą przy użyciu kart VISA/MasterCard Banku Pocztowego S.A. oraz obsługi rachunków kart kredytowych.

*** Zabezpieczeniu podlega zobowiązanie do odkupu dłużnych papierów wartościowych w ramach transakcji *sell-buy-back*.

Stan na 31 grudnia 2016			
Rodzaj aktywów Banku stanowiących zabezpieczenie	Rodzaj zobowiązania	Wartość nominalna zobowiązań podlegających zabezpieczeniu tys. zł	Wartość bilansowa aktywów stanowiących zabezpieczenie tys. zł
Obligacje skarbowe	Fundusz ochrony środków gwarantowanych *	32 594	34 884
	Zastaw z tytułu umowy o współpracy w zakresie obsługi kart płatniczych i kredytowych **	zmienne	2 019
	Zobowiązania z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu ***	1 040	1 040
Razem		33 634	37 943

* Zabezpieczeniu podlega wartość tworzona przez Bank Funduszu Ochrony Środków Gwarantowanych zgodnie z art. 369 ustawy z dnia 10 czerwca 2016 roku o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji.

Wartość bilansową aktywów stanowiących zabezpieczenie na pokrycie Funduszu Ochrony Środków Gwarantowanych stanowią obligacje skarbowe z terminem wykupu zapewniającym zabezpieczenie wartości bilansowej przez okres określony ustawą. Fundusz jest powiększany lub pomniejszany w dniu 1 lipca każdego roku odpowiednio do wysokości sumy stanowiącej podstawę obliczenia kwoty rezerwy obowiązkowej.

** Zabezpieczeniu podlegają wszelkie zobowiązania wynikające z zawartej umowy o współpracy w zakresie personalizacji kart płatniczych organizacji VISA/MasterCard, obsługi i rozliczania transakcji dokonanych na terenie Polski i za granicą przy użyciu kart VISA/MasterCard Banku Pocztowego S.A. oraz obsługi rachunków kart kredytowych

***Zabezpieczeniu podlega zobowiązanie do odkupu dłużnych papierów wartościowych w ramach transakcji *sell-buy-back*.

42. Sprzedaż pakietów wierzytelności

W 2017 roku Bank zrealizował trzy odrębne transakcje sprzedaży pakietów wierzytelności kredytowych. Transakcje te zostały zawarte 18 lipca 2017 roku (pierwsza) oraz 20 listopada 2017 roku (dwie kolejne). Nabywcą pakietów zostały fundusze sekurytyzacyjne, które w toku przeprowadzonego postępowania przetargowego zaoferowały najkorzystniejszą cenę za zbywane portfele.

W wyniku realizacji ww. transakcji dokonano zbycia 3 614 szt. kredytów o wartości nominalnej kapitału 36,22 mln zł oraz wartości odsetek i innych kosztów w kwocie 19,27 mln zł, objętych w istotnej części odpisami z tytułu utraty wartości tych aktywów (31,03 mln zł). Wynik brutto na transakcji sprzedaży pakietów wierzytelności wyniósł 4,56 mln zł i został ujęty w pozycji „Wynik na odpisach aktualizujących z tytułu utraty wartości” skonsolidowanego rachunku zysków i strat.

43. Informacje o podmiotach powiązanych

Podmioty powiązane z Grupą to:

- podmiot dominujący: Poczta Polska S.A.,
- podmiot o znaczącym wpływie na Bank: PKO Bank Polski S.A.,
- inne podmioty wchodzące w skład Grupy Kapitałowej Poczty Polskiej,
- inne podmioty zależne od PKO Bank Polski S.A.,
- główna kadra kierownicza Grupy: główna kadra kierownicza Banku (członkowie Zarządu, członkowie Rady Nadzorczej, dyrektorzy zarządzający i ich zastępcy, dyrektorzy departamentów i ich zastępcy oraz dyrektorzy biur i ich zastępcy) oraz główna kadra kierownicza spółek zależnych Banku,
- główna kadra kierownicza podmiotu dominującego wobec Banku.

Zgodnie z MSR 24 do podmiotów powiązanych Grupa zalicza jednostki zależne od Skarbu Państwa Rzeczypospolitej Polskiej, który sprawuje kontrolę nad Bankiem za pośrednictwem podmiotu dominującego wobec Banku. Na potrzeby skonsolidowanego sprawozdania finansowego przez jednostki zależne od Skarbu Państwa należy rozumieć jednoosobowe spółki Skarbu Państwa, przedsiębiorstwa państwowe, spółki z większościami udziałem Skarbu Państwa oraz jednostki samorządu terytorialnego. Ponadto, Grupa skorzystała ze zwolnień przewidzianych w punktach 25-26 MSR 24 tj. do transakcji zawartych z podmiotami zależnymi Skarbu Państwa, przy braku indywidualnie znaczących transakcji, ograniczyła się do zbiorowego ujawnienia ich zakresu.

W 2017 roku nie miały miejsca niestandardowe znaczące transakcje z podmiotami powiązanymi, których charakter i warunki nie wynikały z bieżącej działalności operacyjnej. Wszystkie transakcje były zawierane na warunkach rynkowych.

Poniżej zaprezentowano charakter istotnych umów z podmiotami powiązanymi:

- umowa o współpracy zawarta w dniu 2 września 2011 roku z późniejszymi zmianami (zawarta przez Bank z Poczta Polską S.A.) określająca obszary i warunki współpracy, ogólne warunki dotyczące wzajemnych relacji, zakazu konkurencji, wzajemnej odpowiedzialności stron. Nie jest to umowa dotycząca bezpośrednio bieżącej działalności operacyjnej, ale ma istotny wpływ na jej kształtowanie,
- umowy związane z pośrednictwem finansowym realizowanym w imieniu i na rzecz Banku w zakresie całej gamy produktów i usług Banku, w tym w szczególności Umowa Agencyjna z 2 września 2011 roku zawarta z Poczta Polską S.A., z późniejszymi zmianami,
- umowy związane z pośrednictwem finansowym realizowanym przez Bank w imieniu i na rzecz Poczty Polskiej S.A. (w tym umowa rachunku bankowego wraz z produktami dodatkowymi),
- umowy zawierane w ramach działalności *bancassurance*, w tym w szczególności umowa agencyjna z Pocztowym Towarzystwem Ubezpieczeń na Życie S.A. z dnia 8 kwietnia 2015 roku, z późniejszymi zmianami oraz umowa agencyjna z Pocztowym Towarzystwem Ubezpieczeń Wzajemnych z dnia 30 listopada 2010 roku, z późniejszymi zmianami oraz Umowa Generalna Grupowego Ubezpieczenia Kart Banku Pocztowego S.A. z dnia 27 września 2017 roku,
- pakiet umów związanych z obsługą finansową przez Bank, w tym w szczególności umowy o charakterze *cash processingu* (m.in. umowa z Poczta Polską S.A. w sprawie obsługi gotówkowej placówek własnych Banku, umowa obsługi przez Poczta Polską S.A. wpłat i wypłat zamkniętych Klientów Banku),
- umowa najmu regulująca zasady i warunki najmu/podnajmu lokali lub pomieszczeń na placówce Banku w ramach infrastruktury sieci placówek Poczty Polskiej S.A.

Rozrachunki oraz przychody i koszty z podmiotami powiązаныmi zostały zaprezentowane w poniższych tabelach:

Należności	Stan na 31 grudnia 2017		Stan na 31 grudnia 2016	
	Rachunki nostro	Inne należności *	Rachunki nostro	Inne należności *
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł
Poczta Polska S.A.	0	24 594	0	20 914
Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski S.A.	8	1	4	1
PKO Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych S.A.	0	12	0	13
Poczta Polska Usługi Cyfrowe Sp. z o.o.	0	14	0	10
Pocztowe Towarzystwo Ubezpieczeń Wzajemnych	0	1 286	0	1 787
Pocztowe Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie S.A.	0	233	0	425
Razem	8	26 140	4	23 150

* Wartość rozliczeń z podmiotem dominującym z tytułu wpłat i wypłat na rachunki bankowe oraz na lokaty prezentowana jest w bilansie Grupy w ujęciu netto.

Zobowiązania	Stan na 31 grudnia 2017				Stan na 31 grudnia 2016			
	Depozyty otrzymane	Zobowiązania z tyt. sprzedaży papierów wartościowych z przrzeczeniem odkupu	Inne zobowiązania*	Pożyczka podporządkowana	Depozyty otrzymane	Zobowiązania z tyt. sprzedaży papierów wartościowych z przrzeczeniem odkupu	Inne zobowiązania*	Pożyczka podporządkowana
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł
Poczta Polska S.A.**	77 889	0	47 567	43 101	63 972	0	41 318	43 101
Pocztowa Agencja Usług Finansowych S.A.	8 647	0	0	0	10 506	0	0	0
Pocztowe Usługi Finansowe	1 672	0	0	0	1 202	0	0	0
Pocztylion - Arka PTE S.A.	0	0	0	0	1	0	0	0
Postdata S.A.	1 807	0	0	0	3 953	0	0	0
Post - Tel Sp. z o.o.***	0	0	0	0	4	0	0	0
Poczta Polska Usługi Cyfrowe Sp. z o.o.	998	0	0	0	2 350	0	20	0
Pocztowe Towarzystwo Ubezpieczeń Wzajemnych	1 285	11 025	329	0	707	0	325	0
Centrum Rozliczania Ubezpieczeń Sp. z o.o.	2 556	0	0	0	3 301	0	0	0
Pocztowe Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie S.A.	1	1 451	548	0	1	1 040	334	0
Razem	94 855	12 476	48 444	43 101	85 997	1 040	41 997	43 101

* Wartość rozliczeń z podmiotem dominującym z tytułu wpłat i wypłat na rachunki bankowe oraz na lokaty prezentowana jest w bilansie Grupy w ujęciu netto.

** Obejmują środki podmiotu dominującego wobec Grupy zgromadzone na rachunkach bieżących i rachunkach celowych z tytułu prowadzonej przez ten podmiot działalności, regulowanych na podstawie umów zawartych z Bankiem.

*** W dniu 19 lipca 2017 roku nastąpiło połączenie Post-Tel Sp. z o.o. z Centrum Rozliczania Ubezpieczeń Sp. z o.o. W dniu 23 sierpnia 2017 roku spółkę Post-Tel Sp. z o.o. wykreślono z KRS.

Przychody i koszty w poniższej tabeli zostały zaprezentowane w wartości otrzymanej/dokonanej zapłaty od/wobec kontrahenta (tj. w ujęciu kasowym).

Przychody	okres od 01.01.2017 do 31.12.2017			Stan na od 01.01.2016 do 31.12.2016		
	Przychody z tytułu odsetek	Przychody z tytułu provizji	Przychody z innych tytułów	Przychody z tytułu odsetek	Przychody z tytułu provizji	Przychody z innych tytułów
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł
Poczta Polska S.A.	0	15 930	1 330	0	16 353	7
Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski S.A.	0	0	0	2	0	0
PKO Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych S.A.	0	114	0	0	116	0
Pocztowa Agencja Usług Finansowych S.A.	0	8	0	0	8	0
Pocztowe Usługi Finansowe	0	6	0	0	6	0
Pocztylion - Arka PTE S.A.	0	1	0	0	1	0
Postdata S.A.	0	5	0	0	5	0
Post - Tel Sp. z o.o.*	0	1	0	0	1	0
Poczta Polska Usługi Cyfrowe Sp. z o.o.	0	137	0	0	109	0
Pocztowe Towarzystwo Ubezpieczeń Wzajemnych	0	1 119	84	0	901	6
Centrum Rozliczania Ubezpieczeń Sp. z o.o.	0	2	0	0	1	0
Pocztowe Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie S.A.	0	2 694	0	0	2 133	0
Razem	0	20 017	1 414	2	19 634	13

* W dniu 19 lipca 2017 roku nastąpiło połączenie Post-Tel Sp. z o.o. z Centrum Rozliczania Ubezpieczeń Sp. z o.o. W dniu 23 sierpnia 2017 roku spółkę Post-Tel Sp. z o.o. wykreślono z KRS.

Koszty	Stan na od 01.01.2017 do 31.12.2017			Stan na od 01.01.2016 do 31.12.2016		
	Koszty z tytułu odsetek	Koszty z tytułu prowizji	Koszty rzeczowe	Koszty z tytułu odsetek	Koszty z tytułu prowizji	Koszty rzeczowe
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł
Poczta Polska S.A.	(3 512)	(33 549)	(8 836)	(3 653)	(40 032)	(15 818)
Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski S.A.	(2)	(45)	0	(62)	(130)	0
PKO Leasing S.A.	0	0	(307)	0	0	(598)
Pocztowa Agencja Usług Finansowych S.A.	(117)	0	0	(122)	0	0
Pocztowe Usługi Finansowe	(12)	0	0	(4)	0	0
Postdata S.A.	(55)	0	0	(86)	0	0
Poczta Polska Usługi Cyfrowe Sp. z o.o.	(10)	0	(3 496)	(48)	0	(20)
Pocztowe Towarzystwo Ubezpieczeń Wzajemnych	(116)	0	0	(31)	0	0
Centrum Rozliczania Ubezpieczeń Sp. z o.o.	(9)	0	0	(6)	0	0
Pocztowe Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie S.A.	(15)	0	0	0	0	0
Razem	(3 848)	(33 594)	(12 639)	(4 012)	(40 162)	(16 436)

Przychody i koszty w poniższej tabeli zostały przedstawione zgodnie z ujęciem rachunkowym zaprezentowanym w skonsolidowanym rachunku zysków i strat.

Przychody	okres od 01.01.2017 do 31.12.2017			Stan na od 01.01.2016 do 31.12.2016		
	Przychody z tytułu odsetek*	Przychody z tytułu provizji	Przychody z innych tytułów	Przychody z tytułu odsetek	Przychody z tytułu provizji	Przychody z innych tytułów
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł
Poczta Polska S.A.	(11 377)	15 930	1 330	(14 724)	16 353	7
Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski S.A.	0	0	0	2	0	0
PKO Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych S.A.	0	114	0	0	116	0
Pocztowa Agencja Usług Finansowych S.A.	0	8	0	0	8	0
Pocztowe Usługi Finansowe	0	6	0	0	6	0
Pocztylion - Arka PTE S.A.	0	1	0	0	1	0
Postdata S.A.	0	5	0	0	5	0
Post - Tel Sp. z o.o.**	0	1	0	0	1	0
Poczta Polska Usługi Cyfrowe Sp. z o.o.	0	137	0	0	109	0
Pocztowe Towarzystwo Ubezpieczeń Wzajemnych	1 784	1 119	84	3 706	1 077	6
Centrum Rozliczania Ubezpieczeń Sp. z o.o.	0	2	0	0	1	0
Pocztowe Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie S.A.	0	2 693	0	0	2 133	0
Razem	(9 593)	20 016	1 414	(11 016)	19 810	13

* Ujemna wartość przychodów z tytułu odsetek dotyczy kosztów dystrybucji produktów bankowych rozliczanych w ramach efektywnej stopy procentowej, które korygują przychody z tytułu odsetek

** W dniu 19 lipca 2017 roku nastąpiło połączenie Post-Tel Sp. z o.o. z Centrum Rozliczania Ubezpieczeń Sp. z o.o. W dniu 23 sierpnia 2017 roku spółkę Post-Tel Sp. z o.o. wykreślono z KRS.

Koszty	Stan na od 01.01.2017 do 31.12.2017			Stan na od 01.01.2016 do 31.12.2016		
	Koszty z tytułu odsetek	Koszty z tytułu prowizji	Koszty rzeczowe	Koszty z tytułu odsetek	Koszty z tytułu prowizji	Koszty rzeczowe
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł
Poczta Polska S.A.	(3 618)	(22 664)	(8 836)	(3 946)	(25 932)	(15 818)
Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski S.A.	(2)	(45)	0	(62)	(130)	0
PKO Leasing S.A.	0	0	(307)	0	0	(598)
Pocztowa Agencja Usług Finansowych S.A.	(117)	0	0	(122)	0	0
Pocztowe Usługi Finansowe	(12)	0	0	(4)	0	0
Postdata S.A.	(55)	0	0	(86)	0	0
Poczta Polska Usługi Cyfrowe Sp. z o.o.	(10)	0	(3 496)	(48)	0	(20)
Pocztowe Towarzystwo Ubezpieczeń Wzajemnych	(116)	0	0	(31)	0	0
Centrum Rozliczania Ubezpieczeń Sp. z o.o.	(9)	0	0	(6)	0	0
Pocztowe Towarzystwo Ubezpieczeń na Życie S.A.	(15)	0	0	0	0	0
Razem	(3 954)	(22 709)	(12 639)	(4 305)	(26 062)	(16 436)

Noty do skonsolidowanego sprawozdania finansowego
 Grupy Kapitałowej Banku Pocztowego S.A.
 za rok zakończony 31 grudnia 2017 roku
 (dane w tysiącach złotych)

Warunkowe zobowiązania pozabilansowe	Stan na 31 grudnia 2017		Stan na 31 grudnia 2016	
	udzielone	otrzymane	udzielone	otrzymane
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł
Poczta Polska S.A.	59 600	0	85 000	0
Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski S.A.	0	1 071	0	1 136
Razem	59 600	1 071	85 000	1 136

Poniższe tabele prezentują informacje o rozrachunkach, przychodach i kosztach z tytułu transakcji z jednostkami Skarbu Państwa i samorządu terytorialnego z wyłączeniem spółek z Grupy Poczty Polskiej oraz Grupy PKO Banku Polskiego S.A.

	Stan na 31 grudnia 2017		Stan na 31 grudnia 2016	
	Spółki z udziałem Skarbu Państwa	Institucje rządowe i samorządowe	Spółki z udziałem Skarbu Państwa	Institucje rządowe i samorządowe
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł
Należności	20 152	162 582	20 151	205 521
Należności od innych banków	20 149	0	20 151	0
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	0	162 581	0	205 519
Inne należności	3	1	0	2
Zobowiązania	12 427	15 237	8 231	37 765
Depozyty otrzymane	12 425	15 237	8 230	37 765
Inne zobowiązania	2	0	1	0

	okres od 01.01.2017 do 31.12.2017		okres od 01.01.2016 do 31.12.2016	
	Spółki z udziałem Skarbu Państwa	Institucje rządowe i samorządowe	Spółki z udziałem Skarbu Państwa	Institucje rządowe i samorządowe
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł
Przychody	1 018	4 776	995	6 003
- z tytułu odsetek	919	4 604	921	5 803
- z tytułu prowizji	99	172	74	200
Koszty	(1 315)	(116)	(250)	(409)
- z tytułu odsetek	(2)	(110)	(2)	(404)
- z tytułu innych kosztów	(1 313)	(6)	(248)	(5)

Transakcje z jednostkami zależnymi od Skarbu Państwa innymi niż wchodzące w skład Grupy Kapitałowej Poczty Polskiej i PKO Banku Polskiego S.A. są związane z działalnością bankową (udzielanie finansowania, deponowanie środków).

Wysokość kredytów i pożyczek udzielonych członkom Zarządu i Rady Nadzorczej Banku oraz podmiotu dominującego wobec Banku

Transakcje zawierane z kadrą zarządzającą zawierane są w ramach standardowej oferty produktowej.

Stan na 31 grudnia 2017	Członkowie Zarządu Banku	Rada Nadzorcza Banku	Członkowie Zarządu podmiotu dominującego Banku*
	tys. zł	tys. zł	tys. zł
Należności	0	31	189
Kredyty udzielone	0	31	189
Zobowiązania	1	63	3
Depozyty otrzymane	1	63	3
Operacje pozabilansowe	0	0	8
Warunkowe zobowiązania pozabilansowe	0	0	8
- udzielone	0	0	8

* Dotyczy Członków Zarządu podmiotu dominującego wobec Banku nie zasiadających w Radzie Nadzorczej Banku.

okres od 01.01.2017 do 31.12.2017	Członkowie Zarządu Banku	Rada Nadzorcza Banku	Członkowie Zarządu podmiotu dominującego Banku*
	tys. zł	tys. zł	tys. zł
Przychody	0	6	14
- z tytułu odsetek	0	6	12
- z tytułu prowizji	0	0	2
Koszty	0	0	0

* Dotyczy Członków Zarządu podmiotu dominującego wobec Banku nie zasiadających w Radzie Nadzorczej Banku.

Stan na 31 grudnia 2016	Członkowie Zarządu Banku	Rada Nadzorcza Banku	Członkowie Zarządu podmiotu dominującego Banku*
	tys. zł	tys. zł	tys. zł
Należności	246	67	198
Kredyty udzielone	246	67	198
Zobowiązania	79	0	241
Depozyty otrzymane	79	0	241
Operacje pozabilansowe	0	0	47
Warunkowe zobowiązania pozabilansowe	0	0	47
- udzielone	0	0	47

* Dotyczy Członków Zarządu podmiotu dominującego wobec Banku nie zasiadających w Radzie Nadzorczej Banku.

okres od 01.01.2016 do 31.12.2016	Członkowie Zarządu Banku	Rada Nadzorcza Banku	Członkowie Zarządu podmiotu dominującego Banku*
	tys. zł	tys. zł	tys. zł
Przychody	7	7	18
- z tytułu odsetek	7	7	16
- z tytułu prowizji	0	0	2
Koszty	0	0	(3)
- z tytułu odsetek	0	0	(3)

* Dotyczy Członków Zarządu podmiotu dominującego wobec Banku nie zasiadających w Radzie Nadzorczej Banku.

Wynagrodzenie wypłacone lub należne członkom Zarządu i Rady Nadzorczej Banku i jednostek zależnych od Banku

	okres od 01.01.2017 do 31.12.2017	okres od 01.01.2016 do 31.12.2016
	tys. zł	tys. zł
Zarząd	4 303	3 872
Krótkoterminowe świadczenia pracownicze (wynagrodzenia, nagrody i narzuty)	2 909	2 747
Świadczenia z tytułu rozwiązania stosunku pracy	1 394	1 125
Rada Nadzorcza	2 169	3 071
Krótkoterminowe świadczenia pracownicze (wynagrodzenia, nagrody i narzuty)	2 169	3 071
Razem	6 472	6 943

Wynagrodzenie wypłacone lub należne pozostałym członkom głównej kadry kierowniczej Banku i jednostek zależnych Banku

	okres od 01.01.2017 do 31.12.2017	okres od 01.01.2016 do 31.12.2016
	tys. zł	tys. zł
Krótkoterminowe świadczenia pracownicze (wynagrodzenia, nagrody i narzuty)	12 188	14 551
Świadczenia z tytułu rozwiązania stosunku pracy	170	62
Razem	12 358	14 613

44. Struktura zatrudnienia

Struktura zatrudnienia w Grupie na 31 grudnia 2017 roku i 31 grudnia 2016 roku kształtowała się następująco:

w pełnych etatach	Stan na 31.12.2017	Stan na 31.12.2016
Centrala Banku	877	705
Placówki i Oddział Banku	155	158
Mikrooddziały	447	473
Jednostki zależne	14	210
Razem Grupa	1 493	1 546

45. Zdarzenia następujące po dniu bilansowym

Do dnia sporządzenia skonsolidowanego sprawozdania finansowego za 2017 rok nie wystąpiły zdarzenia wpływające na sytuację majątkową i finansową Grupy na dzień 31 grudnia 2017 roku lub za rok zakończony 31 grudnia 2017 roku.

W dniu 20 marca 2018 roku Bank podjął decyzję o realizacji prawa wcześniejszego wykupu obligacji podporządkowanych serii C (opcja call), o łącznej wartości nominalnej 50 000 tys. zł, wyemitowanych przez Bank w dniu 5 października 2012 roku. Bank zamierza dokonać wcześniejszego wykupu w dniu 5 kwietnia 2018 roku. Podstawę prawną wcześniejszego wykupu obligacji stanowią warunki emisji obligacji podporządkowanych serii C, które umożliwiają Bankowi skorzystanie z prawa do dokonania wcześniejszego wykupu wszystkich obligacji podporządkowanych serii C po upływie 5 lat od daty ich emisji. W dniu 21 września 2017 roku KNF wyraził zgodę na wcześniejszy wykup obligacji podporządkowanych serii

C.

46. Cele i zasady zarządzania ryzykiem w Grupie

Głównym celem zarządzania ryzykiem w Grupie jest zapewnienie bezpieczeństwa środkom powierzonym przez klientów Grupy oraz zapewnienie skuteczności realizacji celów strategicznych Grupy poprzez podejmowanie decyzji nakierowanych na maksymalizację uzyskiwanych dochodów w dłuższym horyzoncie czasowym, przy podejmowaniu akceptowalnego poziomu ryzyka.

Zarządzanie ryzykiem w Grupie jest procesem zintegrowanym i odbywa się w oparciu o wymogi nadzorcze oraz o wewnętrzne regulacje zatwierdzone przez Radę Nadzorczą oraz Zarząd Banku. Obowiązujące regulacje wewnętrzne w tym zakresie podlegają okresowej weryfikacji stosownie do zmian uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych funkcjonowania Grupy. Jednostką integrującą podejście do zarządzania ryzykiem w ramach Grupy jest Bank.

W Grupie przyjęto 3-stopniowy schemat organizacji regulacji wewnętrznych w zakresie zarządzania ryzykiem.

Ogólne ramy zarządzania ryzykiem zostały określone w następujących dokumentach przyjętych przez Radę Nadzorczą:

- Polityce zarządzania ryzykiem w Banku Pocztowym S.A.,
- Polityce zarządzania kapitałem w Banku Pocztowym S.A.,
- Strategii rozwoju Banku Pocztowego S.A. w latach 2017-2021,
- Planie Finansowym Banku Pocztowego S.A. na 2017 rok i jego aktualizacji,
- Strategii zarządzania ryzykiem w Banku Pocztowym S.A. na 2017 rok i jej aktualizacji.

Ich uszczegółowieniem są, zaakceptowane przez Zarząd Banku, zasady zarządzania poszczególnymi rodzajami ryzyka. Delegują one obowiązki na poziom poszczególnych departamentów i biur oraz zawierają wytyczne dla jednostek zależnych Banku. Na ich podstawie opracowano szczegółowe procedury operacyjne zawierające opis poszczególnych czynności (w tym kontrolnych) przeprowadzanych przez wydziały, zespoły i stanowiska.

W systemie zarządzania ryzykiem uczestniczą:

- Rada Nadzorcza,
- Zarząd,
- komitety ds. zarządzania ryzykiem powołane przez Zarząd, zgodnie z obowiązującymi regulacjami wewnętrznymi,
- komórki organizacyjne zarządzające poszczególnymi rodzajami ryzyka,
- komórki kontroli (w tym komórka audytu wewnętrznego oraz komórka compliance),
- pozostałe komórki organizacyjne,
- wybrane komórki organizacyjne jednostek zależnych.

Rada Nadzorcza Banku sprawuje nadzór nad systemem zarządzania ryzykiem oraz nad kontrolą procesu zarządzania poszczególnymi rodzajami ryzyka, jak również zatwierdza jego główne cele i wytyczne.

Zarząd Banku jest odpowiedzialny za całość zarządzania ryzykiem w Banku oraz na poziomie Grupy, jak również podejmowanie decyzji o charakterze strategicznym wpływającym na skalę i strukturę ryzyka. Zarząd zatwierdza metody zarządzania poszczególnymi rodzajami ryzyka. Obejmują one takie czynności jak: identyfikacja, pomiar, monitorowanie i kontrola, raportowanie, podejmowanie działań zaradczych, a także przegląd i weryfikacja procesu zarządzania wybranym rodzajem ryzyka.

Komitety ds. zarządzania ryzykiem w Banku powoływane są przez Zarząd Banku i uczestniczą w procesie zarządzania ryzykiem. Komitety w Banku pełnią także funkcje opiniodawczą i rekomendacyjną w stosunku do Zarządu Banku w zakresie strategii zarządzania poszczególnymi rodzajami ryzyka, zasad i procedur realizacji poszczególnych etapów procesu zarządzania poszczególnymi rodzajami ryzyka, a także decyzyjną w zakresie uprawnień delegowanych przez Zarząd Banku. Dotyczy to w szczególności ustalania i monitorowania przestrzegania limitów, a także podejmowania decyzji kredytowych zgodnie z obowiązującym w Banku systemem limitów kompetencji decyzyjnych.

Ze względu na szeroki aspekt i przenikanie poszczególnych rodzajów ryzyka, każdy rodzaj ryzyka posiada komórkę wiodącą, która jest odpowiedzialna za koordynację procesu zarządzania danym rodzajem ryzyka. Komórki te odpowiadają za identyfikację, pomiar, monitoring i koordynację działań zaradczych w zakresie poszczególnych rodzajów ryzyka. Do zadań komórek należy także opracowywanie procedur dotyczących realizacji poszczególnych etapów procesu zarządzania ryzykiem.

W Banku funkcjonuje komórka audytu wewnętrznego, której celem jest badanie i ocena, w sposób niezależny i obiektywny, adekwatności i skuteczności systemu kontroli wewnętrznej, procedur i mechanizmów kontroli wewnętrznej oraz opiniowanie systemu zarządzania Bankiem, w tym skuteczności zarządzania ryzykiem związanym z działalnością Banku. W celu zapewnienia zgodności działania Banku z odpowiednimi prawami, przepisami

oraz standardami, w Banku funkcjonuje także wydzielona komórka compliance, której celem działania jest również właściwe zarządzanie ryzykiem braku zgodności.

Docelowa struktura ryzyka Banku oraz na poziomie Grupy jest uwarunkowana zdefiniowanym „apetytem na ryzyko”. Apetyt na ryzyko Banku określa gotowość Banku oraz Grupy do podejmowania określonej wielkości ryzyka w określonym horyzoncie czasowym i jest akceptowany przez Zarząd. Apetyt na ryzyko stanowi istotny element konstrukcji Strategii Banku i Planu Finansowego zatwierdzanych przez Radę Nadzorczą.

Efektom prowadzonych działań w zakresie identyfikacji i pomiaru poszczególnych rodzajów ryzyka jest określenie, które z nich są istotne z punktu widzenia Grupy, ich klasyfikacja z punktu widzenia stałej oceny istotności (ryzyka trwale istotne i okresowo istotne), a także z perspektywy celowości pokrycia danego ryzyka kapitałem.

Jako ryzyko trwale istotne Grupa uznaje następujące rodzaje ryzyka:

- ryzyko kredytowe,
- ryzyko operacyjne,
- ryzyko stopy procentowej księgi bankowej,
- ryzyko płynności.

Dodatkowo Grupa identyfikuje następujące istotne rodzaje ryzyka:

- ryzyko strategiczne,
- ryzyko braku zgodności,
- ryzyko cyklu gospodarczego,
- ryzyka outsourcingu,
- ryzyko reputacji,
- ryzyko rezydualne,
- ryzyko koncentracji,
- ryzyko cen instrumentów dłużnych księgi handlowej.

W 2017 roku działalność Banku oraz Grupy była zgodna z wymogami regulacyjnymi wynikającymi z Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 roku w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniającego rozporządzenie (UE) nr 648/2012 oraz Dyrektywy Parlamentu i Rady 2013/36/UE z dnia 26 czerwca 2013 roku w sprawie warunków dopuszczenia instytucji kredytowych do działalności oraz nadzoru ostrożnościowego nad instytucjami kredytowymi i firmami inwestycyjnymi, zmieniającej dyrektywę 2002/87/WE i uchylającej dyrektywę 2006/48/WE oraz 2006/49/WE.

45.1. Ryzyko kredytowe

Ryzyko kredytowe jest to ryzyko, na jakie narażona jest Grupa z tytułu zawarcia transakcji kredytowych, skutkujące możliwością nie odzyskania udzielonych kwot, utratą dochodu lub poniesieniem straty finansowej. Jest ono wypadkową z obszaru opracowania i wprowadzenia produktu kredytowego, procesu kredytowania, a z drugiej strony działań ograniczających możliwość poniesienia strat. W ramach ryzyka kredytowego Grupa uwzględni zarówno ryzyko kontrahenta, jak również ryzyko rozliczenia i dostawy.

Ustalając bieżącą politykę zarządzania ryzykiem kredytowym, Grupa ma przede wszystkim na względzie utrzymanie ustalonego w strategii poziomu apetytu na ryzyko mierzonego wskaźnikiem *NPL*, *NPL cover* oraz poziomem *krzywej vintage*, a dodatkowo od stycznia 2018 roku wskaźnikiem *PD* dla nowej produkcji kredytów gotówkowych. Inne istotne czynniki brane pod uwagę to utrzymanie właściwego poziomu kapitału, przestrzeganie stosowanych przez Grupę limitów dotyczących działalności kredytowej, analiza mocnych i słabych stron działalności kredytowej Grupy oraz przewidywane możliwości i zagrożenia dla jej dalszego rozwoju. Polityka Grupy w zakresie akceptowalnego poziomu ryzyka kredytowego uwzględni również cykliczność procesów ekonomicznych oraz zmiany zachodzące w samym portfelu ekspozycji kredytowych.

Grupa kieruje się m.in. następującymi zasadami w procesie zarządzania ryzykiem kredytowym:

- analizuje ryzyko kredytowe pojedynczej ekspozycji kredytowej, portfela kredytowego i wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka kredytowego,
- stosuje limity wewnętrzne i zewnętrzne wynikające odpowiednio z apetytu na ryzyko w różnych obszarach portfela kredytowego oraz wynikające z Prawa bankowego i realizacji rekomendacji KNF,
- funkcje związane z bezpośrednią analizą wniosków, oceną ryzyka i podejmowaniem decyzji kredytowych są oddzielone od funkcji związanych z pozyskiwaniem klientów (sprzedają produktów bankowych),

- podstawowym kryterium zawierania transakcji kredytowych jest posiadanie zdolności i wiarygodności kredytowej przez klienta,
- podejmowanie decyzji kredytowych w Grupie odbywa się zgodnie z trybem i kompetencjami określonymi w przepisach wewnętrznych dotyczących oceny ryzyka kredytowego i podejmowania decyzji kredytowych,
- każda transakcja kredytowa od momentu zawarcia do pełnego rozliczenia jest monitorowana w zakresie wykorzystania kredytu, terminowości spłat, prawnych zabezpieczeń kredytu, powiązań kapitałowo-organizacyjnych dłużnika, a w przypadku klientów instytucjonalnych również pod względem bieżącej sytuacji ekonomiczno – finansowej,
- okresowo monitorowana jest sytuacja ekonomiczno-finansowa poszczególnych zakładów ubezpieczeń dostarczających zabezpieczenia kredytów oraz dostarczanie i opłacanie przez klientów polis i cesji praw z polis ubezpieczeniowych,
- okresowo monitorowane są zmiany zachodzące na rynku nieruchomości oraz założenia i ramy prawno-ekonomiczne dokonywanych ocen wartości nieruchomości przyjmowanych jako zabezpieczenia ekspozycji kredytowych.

Zarządzanie ryzykiem kredytowym odbywa się w Grupie na podstawie pisemnych zasad i procedur, w których są określone metody identyfikacji, pomiaru, monitorowania, limitowania oraz raportowania ryzyka kredytowego. W regulacjach jest określony zakres kompetencji poszczególnych jednostek Grupy w procesie zarządzania ryzykiem kredytowym.

W celu wyznaczenia poziomu ryzyka kredytowego Grupa wykorzystuje m. in. następujące metody jego pomiaru:

- prawdopodobieństwo wystąpienia zdarzenia powodującego stratę (PD),
- stopy odzysków (RR),
- strata w wyniku zdarzenia powodującego stratę (LGD),
- okres identyfikacji straty (LIP),
- udział i strukturę kredytów z utratą wartości (NPL),
- wskaźnik pokrycia kredytów z utratą wartości odpisami aktualizującymi (NPL coverage),
- miary efektywności modeli scoringowych (m.in. Gini, PSI ratio),
- koszt ryzyka.

Grupa przeprowadza cykliczne przeglądy realizacji przyjętej polityki zarządzania ryzykiem kredytowym. Przeglądowi i modyfikacji podlegają przede wszystkim:

- przepisy wewnętrzne dotyczące oceny i monitorowania ryzyka kredytowego klienta oraz weryfikacji wartości prawnych zabezpieczeń - dostosowywane są one do zmieniających się warunków rynkowych, specyfiki działalności typów (grup) klientów, przedmiotu kredytowania oraz określenia minimalnych wymogów stosowania obligatoryjnych form prawnych zabezpieczeń,
- wewnętrzny system limitowania działalności kredytowej oraz ustalania kompetencji decyzyjnych odnośnie podejmowania decyzji kredytowych,
- system identyfikacji, oceny i raportowania ryzyka kredytowego Komitetem Kredytowym, Zarządowi Banku i Radzie Nadzorczej Banku,
- maksymalne poziomy adekwatności wartości wskaźników wykorzystywanych przy ocenie ryzyka kredytowego oraz akceptowane formy wkładu własnego dla detalicznych kredytów mieszkaniowych,
- modele scoringowe oraz narzędzia informatyczne wykorzystywane w procesie zarządzania ryzykiem kredytowym.

System raportowania w Grupie składa się między innymi z następujących elementów:

- raportowania o poziomie ryzyka kredytowego, w tym analiz *vintage*, informacji o wykorzystaniu limitów oraz jakości i skuteczności procesów kredytowych,
- raportów z przeprowadzonych testów warunków skrajnych, przeglądu limitów oraz analiz *backtestów* dla odpisów aktualizacyjnych,
- analiz rynku nieruchomości oraz badania aktualnej wartości zabezpieczeń ekspozycji kredytowych,
- przeglądu realizacji zasad polityki ryzyka kredytowego.

Grupa przygotowuje następujące cykliczne raporty dotyczące ekspozycji na ryzyko kredytowe:

- raport miesięczny dla Zarządu Banku i Komitetu Kredytowego Banku,
- raport kwartalny dla Rady Nadzorczej i Zarządu Banku.

Maksymalne narażenie na ryzyko kredytowe (w podziale na klasy instrumentów finansowych)

	Wartość bilansowa netto	
	Stan na 31 grudnia 2017	Stan na 31 grudnia 2016
	tys. zł	tys. zł
Kasa, środki w Banku Centralnym	44 446	65 365
Należności od innych banków	82 483	45 898
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	545	695
Instrumenty finansowe zabezpieczające	0	1 146
Kredyty i pożyczki udzielone klientom, w tym:	4 775 696	5 154 339
- osoby fizyczne	4 146 199	4 461 981
- klienci instytucjonalni	466 916	486 850
- instytucje samorządowe	162 581	205 508
Inwestycyjne aktywa finansowe dostępne do sprzedaży :	2 340 040	1 175 686
- notowane	1 787 325	1 078 679
- nienotowane	552 715	97 007
Inwestycyjne aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności:	0	288 871
- notowane	0	288 871
Pozostałe aktywa	55 839	46 449
Razem	7 299 049	6 778 449

Grupa jest dodatkowo narażona na ryzyko kredytowe z tytułu zawartych transakcji wykazywanych jako udzielone zobowiązania pozabilansowe. Wysokość maksymalnego narażenia na ryzyko kredytowe z tytułu tych transakcji wyraża ich wartość pozabilansowa zaprezentowana w nocie 40.

W celu zapobieżenia nadmiernej koncentracji zaangażowań, Grupa stosuje limity wewnętrzne i zewnętrzne wynikające z apetytu na ryzyko w różnych obszarach portfela kredytowego oraz z Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 575/2013 z 26 czerwca 2013 roku w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniające Rozporządzenie (UE) nr 648/2012 („Rozporządzenie CRR”), Prawa bankowego i realizacji rekomendacji KNF. Szczegółowy wykaz przyjętych i monitorowanych przez Grupę limitów dotyczących działalności kredytowej określają przepisy wewnętrzne dotyczące limitowania działalności kredytowej. W Grupie można wyróżnić wewnętrzne limity koncentracji zaangażowań kredytowych oraz poziomy referencyjne ze względu na:

- rodzaj branży,
- rodzaj zabezpieczenia,
- rodzaj produktu,
- rodzaj klienta.

Poziom wykorzystania poszczególnych limitów monitorowany jest z częstotliwością miesięczną w cyklicznych raportach dotyczących zarządzania ryzykiem kredytowym. W okresach rocznych w Grupie dokonywany jest natomiast przegląd i ewentualna aktualizacja limitów wewnętrznych oraz parametryzacja limitów pod względem bieżącej i planowanej struktury portfela kredytowego, która wynika z przyjętego poziomu apetytu na ryzyko.

Grupa prowadzi działalność jedynie na terenie Polski. Poniższe tabele prezentują zaangażowanie bilansowe i pozabilansowe w zakresie kredytów i pożyczek udzielonych klientom w poszczególnych województwach.

Struktura geograficzna portfela kredytowego - (wartości bilansowe netto)

Stan na 31 grudnia 2017	Kredyty i pożyczki udzielone klientom, w tym:								Razem	Udział w portfelu kredytowym netto
	osoby fizyczne					klienci instytucjonalni	instytucje samorządowe			
	kredyty w rachunku bieżącym	kredyty gotówkowe i ratalne	pożyczki hipoteczne	kredyty na nieruchomości	kredyty w rachunku karty kredytowej					
tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	%	
Mazowieckie	1 890	152 885	20 062	387 761	1 226	33 309	7 027	604 160	12,6%	
Wielkopolskie	3 314	200 142	26 276	278 427	1 678	32 677	12 141	554 655	11,6%	
Dolnośląskie	797	189 240	13 172	245 225	905	63 883	12 403	525 625	11,0%	
Kujawsko-pomorskie	2 967	122 211	21 397	289 198	1 034	41 917	20 086	498 810	10,4%	
Śląskie	2 486	194 676	23 760	120 070	1 396	24 696	16 872	383 956	8,0%	
Pomorskie	1 151	118 547	12 877	198 466	873	66 056	5 769	403 739	8,5%	
Łódzkie	937	98 090	16 174	135 589	641	46 305	10 359	308 095	6,5%	
Warmińsko-mazurskie	777	87 059	6 221	121 294	504	44 502	36 709	297 066	6,2%	
Zachodniopomorskie	1 709	120 909	8 694	100 932	867	47 673	3 383	284 167	6,0%	
Małopolskie	1 433	113 902	11 368	108 070	901	14 188	8 292	258 154	5,4%	
Lubuskie	735	77 348	9 744	65 861	520	26 232	6 401	186 841	3,9%	
Lubelskie	1 219	78 609	4 297	55 143	622	15 414	6 887	162 191	3,4%	
Podkarpackie	573	65 953	1 124	33 569	545	7 585	15 954	125 303	2,6%	
Świętokrzyskie	390	47 607	849	19 733	338	715	0	69 632	1,5%	
Opolskie	332	36 709	1 335	20 276	309	1 003	298	60 262	1,3%	
Podlaskie	540	25 893	174	25 139	275	489	0	52 510	1,1%	
Nieprzypisane	55	204	0	0	0	272	0	531	0,0%	
Razem	21 305	1 729 984	177 524	2 204 752	12 634	466 916	162 581	4 775 696	100,0%	

Stan na 31 grudnia 2016	Kredyty i pożyczki udzielone klientom, w tym:							Razem	Udział w portfelu kredytowym netto	
	osoby fizyczne					klienci instytucjonalni	instytucje samorządowe		tys. zł	%
	kredyty w rachunku bieżącym	kredyty gotówkowe i ratalne	pożyczki hipoteczne	kredyty na nieruchomości	kredyty w rachunku karty kredytowej					
tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł			
Mazowieckie	2 199	178 373	22 206	394 142	1 333	52 498	8 943	659 694	12,9%	
Wielkopolskie	3 988	223 146	28 724	291 165	1 836	36 404	15 209	600 472	11,7%	
Kujawsko-pomorskie	3 333	140 273	23 837	306 749	1 048	41 221	21 522	537 983	10,4%	
Dolnośląskie	987	216 791	13 945	242 357	948	60 404	19 922	555 354	10,8%	
Śląskie	2 915	235 748	26 482	125 695	1 588	27 314	19 550	439 292	8,5%	
Pomorskie	1 436	129 599	14 476	201 430	950	57 911	6 489	412 291	8,0%	
Łódzkie	1 112	113 391	17 349	144 436	717	51 322	14 086	342 413	6,6%	
Warmińsko-mazurskie	890	93 896	5 957	124 720	549	42 532	44 181	312 725	6,1%	
Zachodniopomorskie	2 075	136 033	9 533	106 259	945	46 003	3 908	304 756	5,9%	
Małopolskie	1 575	125 384	12 197	109 847	928	13 457	15 945	279 333	5,4%	
Lubuskie	875	81 004	10 985	68 207	613	28 848	7 546	198 078	3,8%	
Lubelskie	1 446	87 071	4 165	59 516	654	19 994	8 345	181 191	3,5%	
Podkarpackie	610	68 967	1 272	34 679	610	6 473	19 513	132 124	2,6%	
Opolskie	382	42 674	1 451	21 183	314	982	349	67 335	1,3%	
Świętokrzyskie	450	50 387	1 003	21 200	379	842	0	74 261	1,4%	
Podlaskie	535	28 386	232	26 918	296	642	0	57 009	1,1%	
Nieprzypisane	8	16	1	0	0	3	0	28	0,0%	
Razem	24 816	1 951 139	193 815	2 278 503	13 708	486 850	205 508	5 154 339	100,0%	

Struktura geograficzna portfela kredytowego - (wartości pozabilansowe netto)

Wartość netto zaangażowania pozabilansowego w zakresie kredytów i pożyczek uwzględnia wartość rezerw na zobowiązania pozabilansowe, które zostały zaprezentowane w nocie 33.

Stan na 31 grudnia 2017	Kredyty i pożyczki udzielone klientom, w tym:								Razem	Udział w zaangażowaniu pozabilansowym netto %
	osoby fizyczne					klienci instytucjonalni	instytucje samorządowe			
	kredyty w rachunku bieżącym	kredyty gotówkowe i ratalne	pożyczki hipoteczne	kredyty na nieruchomości	kredyty w rachunku karty kredytowej					
tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł		
Mazowieckie	2 895	323	144	4 525	1 039	62 954	0	71 880	34,1%	
Pomorskie	986	406	0	2 622	757	42 479	0	47 250	22,4%	
Dolnośląskie	788	219	158	3 651	644	18 312	0	23 772	11,3%	
Śląskie	2 435	82	0	425	1 063	5 757	0	9 762	4,6%	
Wielkopolskie	3 792	401	0	1 536	2 034	1 798	0	9 561	4,5%	
Łódzkie	1 160	233	0	483	449	6 713	0	9 038	4,3%	
Zachodniopomorskie	1 890	395	0	528	766	5 072	0	8 651	4,1%	
Kujawsko-pomorskie	3 462	307	0	889	1 040	2 810	0	8 508	4,0%	
Warmińsko-mazurskie	629	166	0	1 756	444	2 846	0	5 841	2,8%	
Małopolskie	1 513	125	0	1 369	917	193	0	4 117	2,0%	
Lubuskie	1 083	88	0	133	407	1 787	0	3 498	1,7%	
Lubelskie	2 029	174	0	369	861	31	0	3 464	1,6%	
Podkarpackie	905	99	0	100	898	659	0	2 661	1,3%	
Świętokrzyskie	603	59	0	236	234	10	0	1 142	0,5%	
Podlaskie	727	4	0	54	207	11	0	1 003	0,5%	
Opolskie	275	32	0	5	209	11	0	532	0,3%	
Nieprzypisane	0	28	0	0	0	0	0	28	0,0%	
Razem	25 172	3 141	302	18 681	11 969	151 443	0	210 708	100,0%	

Stan na 31 grudnia 2016	Kredyty i pożyczki udzielone klientom, w tym:							Razem	Udział w zaangażowaniu pozabilansowym netto
	osoby fizyczne					klienci instytucjonalni	instytucje samorządowe		
	kredyty w rachunku bieżącym	kredyty gotówkowe i ratalne	pożyczki hipoteczne	kredyty na nieruchomości	kredyty w rachunku karty kredytowej				
tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	%	
Mazowieckie	2 976	419	0	1 737	1 331	85 135	0	91 598	50,0%
Dolnośląskie	841	796	30	2 149	753	15 676	0	20 245	11,0%
Pomorskie	1 013	526	0	1 528	819	7 517	0	11 403	6,2%
Śląskie	2 389	314	0	501	1 134	5 977	0	10 315	5,6%
Kujawsko-pomorskie	3 774	363	0	1 238	1 139	2 344	0	8 858	4,8%
Wielkopolskie	4 102	263	0	391	1 746	1 446	0	7 948	4,3%
Łódzkie	1 227	191	80	393	464	4 158	0	6 513	3,6%
Zachodniopomorskie	1 861	697	0	27	853	2 367	0	5 805	3,2%
Warmińsko-mazurskie	734	223	0	390	411	3 311	0	5 069	2,8%
Małopolskie	1 672	200	0	833	1 161	170	0	4 036	2,2%
Lubuskie	1 035	84	0	466	366	1 252	0	3 203	1,7%
Lubelskie	2 089	81	0	194	782	55	0	3 201	1,7%
Podkarpackie	1 008	41	0	0	926	344	0	2 319	1,3%
Podlaskie	840	98	0	100	217	18	0	1 273	0,7%
Świętokrzyskie	625	15	0	0	267	20	0	927	0,5%
Opolskie	353	41	0	5	321	10	0	730	0,4%
Nieprzypisane	0	0	1	0	0	0	0	1	0,0%
Razem	26 539	4 352	111	9 952	12 690	129 800	0	183 444	100,0%

Struktura branżowa portfela kredytowego

Poniższa tabela prezentuje strukturę koncentracji zaangażowania Grupy w poszczególne branże. W Grupie utrzymuje się dominacja kredytów udzielonych osobom fizycznym.

	Stan na 31 grudnia 2017				Stan na 31 grudnia 2016			
	Wartość bilansowa netto	Wartość pozabilansowa netto	Razem zaangażowanie kredytowe netto	Udział procentowy	Wartość bilansowa netto	Wartość pozabilansowa netto	Razem zaangażowanie kredytowe netto	Udział procentowy
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	%	tys. zł	tys. zł	tys. zł	%
Osoby fizyczne	4 146 199	59 265	4 205 464	84,3%	4 461 981	53 644	4 515 625	84,5%
Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	369 176	51 568	420 744	8,4%	343 652	42 775	386 427	7,2%
Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	162 581	0	162 581	3,3%	205 508	0	205 508	3,9%
Pozostała działalność	32 040	61 423	93 463	1,9%	55 238	86 826	142 064	2,7%
Zakwaterowanie	20 271	0	20 271	0,4%	21 663	6	21 669	0,4%
Produkcja papieru i wyrobów z papieru	15 098	149	15 247	0,3%	16 377	20	16 397	0,3%
Pozostała produkcja wyrobów	0	0	0	0,0%	15 341	1	15 342	0,3%
Edukacja	7 624	20	7 644	0,2%	8 823	28	8 851	0,2%
Handel hurtowy, z wyłączeniem handlu pojazdami samochodowymi	8 696	2 261	10 957	0,2%	8 229	55	8 284	0,2%
Finansowa działalność usługowa, z wyłączeniem ubezpieczeń i funduszy emerytalnych	5 031	36 000	41 031	0,8%	11 061	0	11 061	0,2%
Handel detaliczny, z wyłączeniem handlu detalicznego pojazdami samochodowymi	5 170	18	5 188	0,1%	0	0	0	0,0%
Opieka zdrowotna	3 810	4	3 814	0,1%	0	0	0	0,0%
Roboty budowlane specjalistyczne	0	0	0	0	6 466	89	6 555	0
Razem	4 775 696	210 708	4 986 404	100,0%	5 154 339	183 444	5 337 783	100,0%

Zaangażowanie brutto Grupy wobec dziesięciu największych klientów

Stan na 31 grudnia 2017		Zaangażowanie całkowite	Zaangażowanie bilansowe brutto	Zaangażowanie pozabilansowe	Udział w portfelu kredytowym brutto
Nazwa kredytobiorcy	branża wg PKD	tys. zł	tys. zł	tys. zł	
Klient 1	Działalność pocztowa i kurierska	59 600	0	59 600	1,2%
Klient 2	Finansowa działalność usługowa, z wyłączeniem ubezpieczeń i funduszy emerytalnych	36 000	0	36 000	0,7%
Klient 3	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	24 757	19 288	5 469	0,5%
Klient 4	Zakwaterowanie	14 045	14 045	0	0,3%
Klient 5	Produkcja papieru i wyrobów z papieru	13 242	13 242	0	0,3%
Klient 6	Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	13 003	13 003	0	0,3%
Klient 7	Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	12 410	12 410	0	0,2%
Klient 8	Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	8 602	8 602	0	0,2%
Klient 9	Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	8 343	8 343	0	0,2%
Klient 10	Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	8 252	8 252	0	0,2%
		198 254	97 185	101 069	4,1%

Stan na 31 grudnia 2016		Zaangażowanie całkowite	Zaangażowanie bilansowe brutto	Zaangażowanie pozabilansowe	Udział w portfelu kredytowym brutto
Nazwa kredytobiorcy	branża wg PKD	tys. zł	tys. zł	tys. zł	
Klient 1	Działalność pocztowa i kurierska	85 000	0	85 000	1,6%
Klient 2	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	26 300	20 831	5 469	0,5%
Klient 3	Pozostała produkcja wyrobów	15 395	15 395	0	0,3%
Klient 4	Zakwaterowanie	14 956	14 951	5	0,3%
Klient 5	Produkcja papieru i wyrobów z papieru	14 663	14 663	0	0,3%
Klient 6	Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	14 002	14 002	0	0,3%
Klient 7	Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	13 377	13 377	0	0,2%
Klient 8	Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	12 410	12 410	0	0,2%
Klient 9	Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	9 601	9 601	0	0,2%
Klient 10	Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	9 183	9 183	0	0,2%
		214 887	124 413	90 474	4,1%

Struktura jakościowa

Grupa identyfikuje następującą strukturę jakościową aktywów finansowych:

- nieprzeterminowane, bez przesłanki utraty wartości,
- przeterminowane, bez przesłanki utraty wartości,
- dla których wystąpiły przesłanki utraty wartości ale samej utraty wartości nie stwierdzono,
- dla których wystąpiły przesłanki utraty wartości, rozpoznano utratę wartości i utworzono odpis aktualizujący.

Poniższe tabele prezentują podsumowanie powyższych kategorii jakościowych dla poszczególnych aktywów finansowych wg stanu na 31 grudnia 2017 roku oraz 31 grudnia 2016 roku.

A. Struktura jakościowa należności od innych banków

	Stan na 31 grudnia 2017				Stan na 31 grudnia 2016			
	Wartość bilansowa brutto	Odpis	Wartość bilansowa netto	Udział w ekspozycji bilansowej netto	Wartość bilansowa brutto	Odpis	Wartość bilansowa netto	Udział w ekspozycji bilansowej netto
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	%	tys. zł	tys. zł	tys. zł	%
Należności od innych banków nieprzeterminowane, bez przesłanki utraty wartości	82 483	0	82 483	100,0%	45 898	0	45 898	100,0%
Razem	82 483	0	82 483	100,0%	45 898	0	45 898	100,0%

B. Struktura jakościowa inwestycyjnych aktywów finansowych

	Stan na 31 grudnia 2017				Stan na 31 grudnia 2016			
	Wartość bilansowa brutto	Odpis	Wartość bilansowa netto	Udział w ekspozycji bilansowej netto	Wartość bilansowa brutto	Odpis	Wartość bilansowa netto	Udział w ekspozycji bilansowej netto
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	%	tys. zł	tys. zł	tys. zł	%
Inwestycyjne aktywa finansowe nieprzeterminowane, bez przesłanki utraty wartości	2 340 040	0	2 340 040	100,0%	1 464 557	0	1 464 557	100,0%
Razem	2 340 040	0	2 340 040	100,0%	1 464 557	0	1 464 557	100,0%

C. Struktura jakościowa kredytów i pożyczek udzielonych klientom

Stan na	Wartość bilansowa brutto	Odpis	Wartość bilansowa netto	Udział w ekspozycji bilansowej netto	Wartość pozabilansowa brutto	Rezerwa	Wartość pozabilansowa netto	Udział w ekspozycji pozabilansowej netto
31 grudnia 2017	tys. zł	tys. zł	tys. zł	%	tys. zł	tys. zł	tys. zł	%
Kredyty i pożyczki nieprzeterminowane, bez przesłanki utraty wartości	4 413 487	12 658	4 400 829	92,2%	209 985	129	209 856	99,6%
Kredyty i pożyczki przeterminowane, bez przesłanki utraty wartości	183 359	23 620	159 739	3,3%	650	27	623	0,3%
Kredyty i pożyczki, dla których wystąpiły przesłanki utraty wartości ale samej utraty wartości nie stwierdzono	6 531	50	6 481	0,1%	0	0	0	0,0%
Kredyty i pożyczki, dla których wystąpiły przesłanki utraty wartości, rozpoznano utratę wartości i utworzono odpis aktualizujący	561 431	352 784	208 647	4,4%	299	70	229	0,1%
Razem	5 164 808	389 112	4 775 696	100,0%	210 934	226	210 708	100,0%

Stan na	Wartość bilansowa brutto	Odpis	Wartość bilansowa netto	Udział w ekspozycji bilansowej netto	Wartość pozabilansowa brutto	Rezerwa	Wartość pozabilansowa netto	Udział w ekspozycji pozabilansowej netto
31 grudnia 2016	tys. zł	tys. zł	tys. zł	%	tys. zł	tys. zł	tys. zł	%
Kredyty i pożyczki nieprzeterminowane, bez przesłanki utraty wartości	4 737 389	13 343	4 724 046	91,7%	182 300	161	182 139	99,4%
Kredyty i pożyczki przeterminowane, bez przesłanki utraty wartości	220 881	24 395	196 486	3,8%	1 033	29	1 004	0,5%
Kredyty i pożyczki, dla których wystąpiły przesłanki utraty wartości ale samej utraty wartości nie stwierdzono	27 711	229	27 482	0,5%	28	0	28	0,0%
Kredyty i pożyczki, dla których wystąpiły przesłanki utraty wartości, rozpoznano utratę wartości i utworzono odpis aktualizujący	486 171	279 846	206 325	4,0%	331	58	273	0,1%
Razem	5 472 152	317 813	5 154 339	100,0%	183 692	248	183 444	100,0%

Kredyty i pożyczki udzielone klientom, nieprzeterminowane bez przesłanki utraty wartości

Kredyty i pożyczki udzielone klientom, dla których Bank nie stwierdził przeterminowania ani nie zidentyfikował przesłanki utraty wartości charakteryzują się akceptowalnym poziomem ryzyka kredytowego. Grupa nie stosuje metody wewnętrznych ratingów do wyznaczania wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka kredytowego, więc jakość portfela bez opóźnień nie jest prezentowana w bardziej szczegółowych przekrojach (np. z wykorzystaniem ratingów wewnętrznych).

	Stan na 31 grudnia 2017	Stan na 31 grudnia 2016
	tys. zł	tys. zł
osoby fizyczne	3 822 796	4 112 245
- kredyty w rachunku bieżącym	19 271	21 853
- kredyty gotówkowe i ratalne	1 502 697	1 717 382
- pożyczki hipoteczne	153 056	160 717
- kredyty na nieruchomości	2 136 857	2 200 775
- kredyty w rachunku karty kredytowej	10 915	11 518
klienci instytucjonalni	428 079	419 598
instytucje samorządowe	162 612	205 546
Razem	4 413 487	4 737 389
Odpis	12 658	13 343
Razem netto	4 400 829	4 724 046
Pozabilans brutto	209 985	182 300
Odpis na pozabilans	129	161
Pozabilans netto	209 856	182 139

Kredyty i pożyczki udzielone klientom, przeterminowane bez przesłanki utraty wartości

Poniższe tabele prezentują analizę struktury przeterminowań kredytów i pożyczek udzielonych klientom, dla których stwierdzono przeterminowanie ale nie stwierdzono przesłanki utraty wartości.

Stan na 31 grudnia 2017	Stan na			Razem
	1 – 30 dni	31 – 60 dni	61 – 90 dni	
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł
osoby fizyczne	132 714	32 793	16 195	181 702
- kredyty w rachunku bieżącym	482	180	122	784
- kredyty gotówkowe i ratalne	83 747	23 522	14 239	121 508
- pożyczki hipoteczne	8 924	1 981	846	11 751
- kredyty na nieruchomości	38 928	6 952	851	46 731
- kredyty w rachunku karty kredytowej	633	158	137	928
klienci instytucjonalni	1 515	47	95	1 657
instytucje samorządowe	0	0	0	0
Razem brutto	134 229	32 840	16 290	183 359
Odpis	9 743	7 218	6 659	23 620
Razem netto	124 486	25 622	9 631	159 739
Pozabilans brutto	493	134	23	650
Odpis na pozabilans	15	6	6	27
Pozabilans netto	478	128	17	623

Stan na	1 – 30 dni	31 – 60 dni	61 – 90 dni	Razem
31 grudnia 2016	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł
osoby fizyczne	161 215	36 933	19 529	217 677
- kredyty w rachunku bieżącym	760	136	124	1 020
- kredyty gotówkowe i ratalne	105 210	28 895	16 621	150 726
- pożyczki hipoteczne	12 918	1 658	906	15 482
- kredyty na nieruchomości	41 638	6 049	1 733	49 420
- kredyty w rachunku karty kredytowej	689	195	145	1 029
klienci instytucjonalni	2 944	258	2	3 204
instytucje samorządowe	0	0	0	0
Razem brutto	164 159	37 191	19 531	220 881
Odpis	10 437	7 366	6 592	24 395
Razem netto	153 722	29 825	12 939	196 486
Pozabilans brutto	916	94	23	1 033
Odpis na pozabilans	19	7	3	29
Pozabilans netto	897	87	20	1 004

Kredyty i pożyczki udzielone klientom, dla których wystąpiły przesłanki utraty wartości ale samej utraty wartości nie stwierdzono

Poniższe tabele prezentują kredyty i pożyczki udzielone klientom, dla których zidentyfikowano przesłanki utraty wartości ale samej utraty wartości nie stwierdzono, z uwzględnieniem wpływu finansowego efektu zabezpieczeń na odpis z tytułu utraty wartości.

Stan na 31 grudnia 2017	Wystąpiły przesłanki utraty wartości, ale samej utraty wartości nie stwierdzono, w tym:								
	wartość bilansowa brutto	wartość pozabilansowa brutto	utworzony odpis nieuwzględniający finansowego efektu zabezpieczeń		finansowy efekt zabezpieczeń, uwzględniony w odpisie		utworzony odpis uwzględniający finansowego efektu zabezpieczeń		
			bilans	pozabilans	bilans	pozabilans	bilans	pozabilans	
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	
osoby fizyczne	0	0	0	0	0	0	0	0	0
klienci instytucjonalni	6 531	0	1 590	0	1 540	0	50	0	0
instytucje samorządowe	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Razem	6 531	0	1 590	0	1 540	0	50	0	0

Stan na 31 grudnia 2016	Wystąpiły przesłanki utraty wartości, ale samej utraty wartości nie stwierdzono, w tym:								
	wartość bilansowa brutto	wartość pozabilansowa brutto	utworzony odpis nieuwzględniający finansowego efektu zabezpieczeń		finansowy efekt zabezpieczeń, uwzględniony w odpisie		utworzony odpis uwzględniający finansowego efektu zabezpieczeń		
			bilans	pozabilans	bilans	pozabilans	bilans	pozabilans	
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	
osoby fizyczne	1 507	0	0	0	0	0	0	0	0
klienci instytucjonalni	26 204	28	6 170	28	5 941	28	229	0	0
instytucje samorządowe	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Razem	27 711	28	6 170	28	5 941	28	229	0	0

Kredyty i pożyczki udzielone klientom, dla których wystąpiły przesłanki utraty wartości, rozpoznano utratę wartości i utworzono odpis aktualizujący

Poniższe tabele prezentują kredyty i pożyczki udzielone klientom, dla których zidentyfikowano przesłanki utraty wartości i rozpoznano utratę wartości oraz utworzono odpis aktualizujący, z uwzględnieniem wpływu finansowego efektu zabezpieczeń na odpis z tytułu utraty wartości.

Wystąpiły przesłanki utraty wartości, rozpoznano utratę wartości i utworzono odpis aktualizujący, w tym:									
Stan na	wartość bilansowa brutto	wartość pozabilansowa brutto	utworzony odpis nieuwzględniający finansowego efektu zabezpieczeń		finansowy efekt zabezpieczeń, uwzględniony w odpisie		utworzony odpis uwzględniający finansowy efekt zabezpieczeń		
			bilans	pozabilans	bilans	pozabilans	bilans	pozabilans	
31 grudnia 2017	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł
osoby fizyczne	487 414	280	312 047	68	1 834	0	310 213	68	
- kredyty w rachunku bieżącym	5 116	10	3 597	2	0	0	3 597	2	
- kredyty gotówkowe i ratalne	391 152	40	251 869	11	0	0	251 869	11	
- pożyczki hipoteczne	36 884	0	23 411	0	0	0	23 411	0	
- kredyty na nieruchomości	50 359	48	30 357	11	1 834	0	28 523	11	
- kredyty w rachunku karty kredytowej	3 903	182	2 813	44	0	0	2 813	44	
klienci instytucjonalni	74 017	19	52 875	2	10 304	0	42 571	2	
instytucje samorządowe	0	0	0	0	0	0	0	0	
Razem	561 431	299	364 922	70	12 138	0	352 784	70	

Wystąpiły przesłanki utraty wartości, rozpoznano utratę wartości i utworzono odpis aktualizujący, w tym:									
Stan na	wartość bilansowa brutto	wartość pozabilansowa brutto	utworzony odpis nieuwzględniający finansowego efektu zabezpieczeń		finansowy efekt zabezpieczeń, uwzględniony w odpisie		utworzony odpis uwzględniający finansowy efekt zabezpieczeń		
			bilans	pozabilans	bilans	pozabilans	bilans	pozabilans	
31 grudnia 2016	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł
osoby fizyczne	402 603	291	238 273	54	2 881	0	235 392	54	
- kredyty w rachunku bieżącym	5 984	6	3 735	1	0	0	3 735	1	
- kredyty gotówkowe i ratalne	293 239	3	175 596	2	0	0	175 596	2	
- pożyczki hipoteczne	36 512	0	19 825	0	1 153	0	18 672	0	
- kredyty na nieruchomości	62 888	48	36 547	9	1 728	0	34 819	9	
- kredyty w rachunku karty kredytowej	3 980	234	2 570	42	0	0	2 570	42	
klienci instytucjonalni	83 568	40	58 500	4	14 046	0	44 454	4	
instytucje samorządowe	0	0	0	0	0	0	0	0	
Razem	486 171	331	296 773	58	16 927	0	279 846	58	

Finansowy efekt uwzględnienia odzysku z zabezpieczeń dla należności analizowanych indywidualnie wyniósł na 31 grudnia 2017 roku 13,7 mln zł, natomiast na 31 grudnia 2016 roku wyniósł 22,9 mln zł. Jest to kwota, o którą poziom wymaganych odpisów i rezerw z tytułu utraty wartości byłby wyższy, gdyby przy szacowaniu odpisu i rezerw nie zostały uwzględnione przepływy z zabezpieczeń.

Całkowita wartość bilansowa odpisów dla portfela kredytowego Grupy wyniosłaby w takim przypadku 402,8 mln zł na 31 grudnia 2017 roku, a na 31 grudnia 2016 roku 339,3 mln zł.

Grupa wykorzystuje następujące zabezpieczenia i inne elementy prowadzące do poprawy warunków kredytowania:

- hipoteka wpisana w księdze wieczystej (KW), na pierwszym miejscu. Dopuszcza się także przyjęcie hipoteki, jako zabezpieczenia transakcji kredytowej, w przypadku ustanowienia jej na miejscu dalszym wyłącznie w przypadku klientów instytucjonalnych, pod warunkiem uzyskania akceptacji dyrektora zarządzającego Pionem Rzyzka. Stosuje się wpis hipoteki w wysokości 100% wartości transakcji na zabezpieczenie kapitału powiększony, co najmniej o 60% wartości transakcji na zabezpieczenie odsetek, opłat i prowizji oraz kosztów Grupy z tytułu niespłacenia przez kredytobiorcę, kredytu/pożyczki w terminie,
- cesja praw z polisy ubezpieczenia nieruchomości od ognia i innych zdarzeń losowych,
- weksel własny in blanco wraz z deklaracją wekslową dla Grupy,
- w przypadku budowy domu/lokalu – cesja wierzytelności z umowy o budowę domu/lokalu z deweloperem/spółdzielnią mieszkaniową,
- przelew środków pieniężnych należących do kredytobiorcy na rachunek Grupy – na podstawie art. 102 Prawa bankowego (depozyty i lokaty bankowe),
- zastaw rejestrowy wraz z blokadą na prawach wynikających z papierów wartościowych emitowanych przez Skarb Państwa i NBP (bony i obligacje skarbowe),
- cesja praw z jednostek uczestnictwa w zaakceptowanym przez Grupę towarzystwie funduszy inwestycyjnych,
- cesja praw z polisy ubezpieczeniowej w zaakceptowanym przez Grupę towarzystwie ubezpieczeń,
- zastaw finansowy, zastaw rejestrowy, cesja, kaucja lub blokada na innych produktach inwestycyjnych zatwierdzanych indywidualnie przy podejmowaniu decyzji kredytowej.

Wartość godziwa zabezpieczeń hipotecznych dla ekspozycji zabezpieczonych hipotecznie, będącą wyceną rynkową co do zasady wyznaczoną przez rzeczoznawcę, wynosiła 4 183,9mln zł na 31 grudnia 2017 roku oraz 4 228,3 mln zł na 31 grudnia 2016 roku.

Kredyty restrukturyzowane (*forborne*)

Realizowana wobec wybranych ekspozycji kredytowych restrukturyzacja (ang. *forbearance*) oznacza wymuszoną zmianę początkowych warunków obowiązującej umowy kredytu na wniosek banku lub kredytobiorcy, spowodowaną brakiem możliwości spłaty kredytu na obecnych warunkach, w związku z wystąpieniem zdarzenia, które spowodowało pogorszenie sytuacji majątkowej kredytobiorcy oraz powstanie zaległości w spłacie kredytu lub wpływa negatywnie na prognozę spłaty kredytu. Celem działań restrukturyzacyjnych jest w szczególności:

- dostosowanie warunków spłaty zobowiązań wynikających z transakcji kredytowej do aktualnych możliwości dłużnika do regulowania zobowiązań,
- umożliwienie dłużnikowi zrestrukturyzowania zadłużenia bez uruchamiania przez Grupę procedur windykacyjnych powodujących natychmiastową wymagalność całości zadłużenia i pogorszenie zdolności do regulowania zobowiązań,
- poprawienie pozycji windykacyjnej Grupy poprzez przyjęcie dodatkowych zabezpieczeń,
- umożliwienie dłużnikowi zrestrukturyzowania zadłużenia po uruchomieniu przez Grupę procedur windykacyjnych,
- minimalizacja strat Grupy.

Grupa stosuje następujące formy restrukturyzacji:

- zmianę harmonogramu spłat w ramach pierwotnego okresu kredytowania (tj. czasowe obniżenie wysokości raty do kwoty proponowanej przez dłużnika lub wynikającej z posiadanej zdolności do spłaty),
- wydłużenie okresu kredytowania,
- zmianę terminu spłaty raty,
- prolongatę w spłatach,
- zmianę zasad oprocentowania,
- przejęcie długu przez wstąpienie osoby trzeciej na miejsce dłużnika lub przystąpienie do długu osoby trzeciej,
- zmianę algorytmu spłat z malejących na równe,

- ustalenie harmonogramu spłat dla limitu w rachunku bieżącym i kredytu rewolwingowego lub malejącego salda wykorzystanej transakcji kredytowej,
- zmianę sposobu spłat – najpierw kapitał później odsetki,
- czasowe zawieszenie spłat odsetek,
- kapitalizację odsetek/kapitału,
- ustanowienie dodatkowego zabezpieczenia transakcji,
- sprzedaż wierzytelności,
- konwersję,
- przejęcie zabezpieczeń i rozliczenie w ciężar długu,
- podpisanie nowej umowy kredytowej/porozumienia na spłatę restrukturyzowanego zadłużenia,
- inne działania mające na celu minimalizację strat Grupy.

Działania restrukturyzacyjne mogą polegać na podpisaniu nowej umowy kredytowej. Dotyczy to sytuacji, w której poprzednia umowa została wypowiedziana, a obecnie zachodzą przesłanki, że dłużnik odzyskał całkowicie zdolność kredytową. Po uruchomieniu kredyt podlega oznaczeniu jako kredyt zrestrukturyzowany. Transakcje zrestrukturyzowane podlegają rejestracji i objęte są bieżącym monitoringiem. Prawidłowość realizacji warunków aneksu restrukturyzacyjnego/nowej umowy/porozumienia jest monitorowana w szczególności w zakresie zgodności spłaty zadłużenia z terminami i kwotami określonymi w aneksie restrukturyzacyjnym/nowej umowie/porozumieniu. W przypadku stwierdzenia zagrożenia dla realizacji aneksu restrukturyzacyjnego/nowej umowy/porozumienia, komórka organizacyjna przeprowadzająca monitoring warunków restrukturyzacji podejmuje działania w celu renegotjacji warunków lub przekazania transakcji do windykacji. Rejestr tworzony jest i aktualizowany na bieżąco na podstawie właściwych zapisów w systemach informatycznych Banku. Wyniki monitoringu transakcji objętych restrukturyzacją prezentowane są w okresach kwartalnych na Komitecie Kredytowym Banku. W ramach mechanizmów kontrolnych na koniec każdego kwartału dokonywany jest przegląd oznaczeń transakcji zrestrukturyzowanych.

Zgodnie z Rekomendacją R restrukturyzacja stanowi przesłankę utraty wartości ekspozycji kredytowej, a każda zrestrukturyzowana ekspozycja podlega pomiarowi pod kątem utraty wartości. W przypadku transakcji restrukturyzowanych ponowna klasyfikacja ekspozycji do kategorii ekspozycji bez utraty wartości możliwa jest po zastosowaniu 12 -miesięcznego okresu kwarantanny, podczas którego przeterminowanie transakcji nie może przekraczać 30 dni na koniec żadnego z miesięcy oraz 24 miesięcznego okresu warunkowego.

Poniżej tabele prezentują wartość kredytów i pożyczek w procesie restrukturyzacji (*forborne*) według stanu na 31 grudnia 2017 roku i 31 grudnia 2016 roku.

	Stan na 31 grudnia 2017	Stan na 31 grudnia 2016
	tys. zł	tys. zł
Kredyty i pożyczki udzielone klientom brutto, w tym:	5 164 808	5 472 152
Kredyty i pożyczki udzielone klientom brutto (<i>forborne</i>):	66 726	61 901
osoby fizyczne:	36 244	18 449
- kredyty gotówkowe i ratalne	27 159	10 305
- pożyczki hipoteczne	2 927	2 380
- kredyty na nieruchomości	6 158	5 764
klienci instytucjonalni:	30 482	43 452
- kredyty w rachunku bieżącym	4 457	4 588
- kredyty operacyjne	6 269	9 028
- kredyty inwestycyjne	15 119	24 982
- kredyty pozostałe	4 637	4 854
instytucje samorządowe:	0	0
Odpisy z tytułu utraty wartości kredytów i pożyczek udzielonych klientom (<i>forborne</i>):	(24 183)	(20 659)
Kredyty i pożyczki udzielone klientom netto (<i>forborne</i>)	42 543	41 242

Kredyty i pożyczki udzielone klientom brutto (<i>forborne</i>) według stosowanych zmian warunków spłaty*	Stan na	Stan na
	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
	tys. zł	tys. zł
- zmiana harmonogramu spłat	45 587	42 098
- wydłużenie okresu kredytowania	48 857	35 049
- karencja w spłacie	22 825	24 999
- ustalenie harmonogramu spłat dla limitu	838	1 062
- zmiana zasad oprocentowania	20 574	22 950
- przejęcie długu	12	20
- zmiana zabezpieczenia	3 400	1 935
- przystąpienie do długu	1 816	1 390
- nowa umowa restrukturyzacyjna	1 193	687

* Dla jednego kredytu i pożyczki można zastosować kilka zmian warunków spłaty.

Struktura kredytów i pożyczek w procesie restrukturyzacji (*forborne*) według przesłanki utraty wartości na 31 grudnia 2017 roku i 31 grudnia 2016 roku przedstawiała się następująco:

Stan na 31 grudnia 2017	Kredyty i pożyczki udzielone klientom (wartość brutto)		Odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości		Kredyty i pożyczki udzielone klientom (wartość netto)		
	z rozpoznaną utratą wartości	bez rozpoznanej utraty wartości	z rozpoznaną utratą wartości	bez rozpoznanej utraty wartości	z rozpoznaną utratą wartości	bez rozpoznanej utraty wartości	Razem
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł
osoby fizyczne:	27 135	9 109	13 834	116	13 301	8 993	22 294
- kredyty gotówkowe i ratalne	23 369	3 790	12 382	83	10 987	3 707	14 694
- pożyczki hipoteczne	1 662	1 265	579	19	1 083	1 246	2 329
- kredyty na nieruchomości	2 104	4 054	873	14	1 231	4 040	5 271
klienci instytucjonalni:	14 890	15 592	10 113	120	4 777	15 472	20 249
- kredyty w rachunku bieżącym	3 924	533	2 210	4	1 714	529	2 243
- kredyty operacyjne	6 269	0	4 999	0	1 270	0	1 270
- kredyty inwestycyjne	448	14 671	315	113	133	14 558	14 691
- kredyty pozostałe	4 249	388	2 589	3	1 660	385	2 045
instytucje samorządowe	0	0	0	0	0	0	0
Razem	42 025	24 701	23 947	236	18 078	24 465	42 543

Stan na 31 grudnia 2016	Kredyty i pożyczki udzielone klientom (wartość brutto)		Odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości		Kredyty i pożyczki udzielone klientom (wartość netto)		
	z rozpoznaną utratą wartości	bez rozpoznanej utraty wartości	z rozpoznaną utratą wartości	bez rozpoznanej utraty wartości	z rozpoznaną utratą wartości	bez rozpoznanej utraty wartości	Razem
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł
osoby fizyczne:	12 650	5 799	5 512	45	7 138	5 754	12 892
- kredyty gotówkowe i ratalne	9 436	869	4 430	9	5 006	860	5 866
- pożyczki hipoteczne	1 511	869	434	8	1 077	861	1 938
- kredyty na nieruchomości	1 703	4 061	648	28	1 055	4 033	5 088
klienci instytucjonalni:	25 174	18 278	14 939	163	10 235	18 115	28 350
- kredyty w rachunku bieżącym	4 024	564	1 660	5	2 364	559	2 923
- kredyty operacyjne	6 278	2 750	2 979	24	3 299	2 726	6 025
- kredyty inwestycyjne	10 559	14 423	8 469	129	2 090	14 294	16 384
- kredyty pozostałe	4 313	541	1 831	5	2 482	536	3 018
instytucje samorządowe	0	0	0	0	0	0	0
Razem	37 824	24 077	20 451	208	17 373	23 869	41 242

Poniższe tabele prezentują podsumowanie kategorii jakościowych kredytów i pożyczek w procesie restrukturyzacji (*forborne*) wg stanu na 31 grudnia 2017 roku oraz 31 grudnia 2016 roku.

	Stan na 31 grudnia 2017				Stan na 31 grudnia 2016			
	Wartość bilansowa brutto	Odpis	Wartość bilansowa netto	Udział w ekspozycji	Wartość bilansowa brutto	Odpis	Wartość bilansowa netto	Udział w ekspozycji
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	%	tys. zł	tys. zł	tys. zł	%
Kredyty i pożyczki nieprzeterminowane, bez przesłanki utraty wartości	20 756	132	20 624	48,5%	18 887	139	18 748	45,5%
Kredyty i pożyczki przeterminowane, bez przesłanki utraty wartości	2 398	92	2 306	5,4%	1 899	40	1 859	4,5%
Kredyty i pożyczki, dla których wystąpiły przesłanki utraty wartości ale samej utraty wartości nie stwierdzono	1 548	12	1 536	3,6%	3 291	29	3 262	7,9%
Kredyty i pożyczki, dla których wystąpiły przesłanki utraty wartości, rozpoznano utratę wartości i utworzono odpis aktualizujący	42 024	23 947	18 077	42,5%	37 824	20 451	17 373	42,1%
Razem	66 726	24 183	42 543	100,0%	61 901	20 659	41 242	100,0%

Poniższe tabele prezentują zmianę wartości bilansowych kredytów i pożyczek w procesie restrukturyzacji (*forborne*) w poszczególnych okresach sprawozdawczych.

	wartość netto 1 stycznia 2017	wartość brutto ekspozycji ujętych w okresie	wartość brutto ekspozycji wyłączonych w okresie	spłata należności w okresie	zmiana odpisów aktualizujących w okresie	wartość netto 31 grudnia 2017
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł
osoby fizyczne:	12 892	18 781	0	(984)	(8 395)	22 294
- kredyty gotówkowe i ratalne	5 866	17 553	0	(699)	(8 026)	14 694
- pożyczki hipoteczne	1 938	713	0	(165)	(157)	2 329
- kredyty na nieruchomości	5 088	515	0	(120)	(212)	5 271
klienci instytucjonalni:	28 350	31	0	(13 003)	4 871	20 249
- kredyty w rachunku bieżącym	2 923	31	0	(163)	(548)	2 243
- kredyty operacyjne	6 025	0	0	(2 760)	(1 995)	1 270
- kredyty inwestycyjne	16 384	0	0	(9 863)	8 170	14 691
- kredyty pozostałe	3 018	0	0	(217)	(756)	2 045
instytucje samorządowe	0	0	0	0	0	0
Razem	41 242	18 812	0	(13 987)	(3 524)	42 543

	wartość netto 1 stycznia 2016	wartość brutto ekspozycji ujętych w okresie	wartość brutto ekspozycji wyłączonych w okresie	spłata należności w okresie	zmiana odpisów aktualizujących w okresie	wartość netto 31 grudnia 2016
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł
osoby fizyczne:	7 745	9 694	0	(834)	(3 713)	12 892
- kredyty gotówkowe i ratalne	1 554	8 050	0	(244)	(3 494)	5 866
- pożyczki hipoteczne	1 507	869	0	(134)	(304)	1 938
- kredyty na nieruchomości	4 684	775	0	(456)	85	5 088
klienci instytucjonalni:	32 914	878	0	(4 725)	(717)	28 350
- kredyty w rachunku bieżącym	2 874	753	0	(1 095)	391	2 923
- kredyty operacyjne	7 923	56	0	(1 244)	(710)	6 025
- kredyty inwestycyjne	19 041	0	0	(2 373)	(284)	16 384
- kredyty pozostałe	3 076	69	0	(13)	(114)	3 018
instytucje samorządowe	0	0	0	0	0	0
Razem	40 659	10 572	0	(5 559)	(4 430)	41 242

Wartość przychodów odsetkowych od kredytów i pożyczek w procesie restrukturyzacji (*forborne*) w 2017 roku i 2016 roku przedstawiała się następująco.

	okres od 01.01.2017 do 31.12.2017	okres od 01.01.2016 do 31.12.2016
	tys. zł	tys. zł
osoby fizyczne:	494	416
- kredyty gotówkowe i ratalne	444	377
- pożyczki hipoteczne	39	21
- kredyty na nieruchomości	11	18
klienci instytucjonalni:	7	129
- kredyty w rachunku bieżącym	0	2
- kredyty operacyjne	4	17
- kredyty inwestycyjne	0	62
- pożyczki hipoteczne	0	48
- kredyty pozostałe	3	0
instytucje samorządowe	0	0
Razem	501	545

45.2. Ryzyko płynności

Ryzyko płynności jest to ryzyko wystąpienia utraty zdolności do terminowego regulowania zobowiązań Grupy na skutek niekorzystnego ukształtowania się struktury aktywów i zobowiązań. Źródłem ryzyka płynności może być niedopasowanie strumieni pieniężnych, nagłe wycofanie depozytów przez deponentów, koncentracja źródeł finansowania oraz portfela kredytowego, utrzymywanie nieadekwatnego poziomu portfela aktywów płynnych, ograniczona płynność aktywów, niedotrzymanie zobowiązań przez kontrahentów Grupy lub inna nieprzewidziana sytuacja na rynku finansowym.

Ryzyko płynności Grupy jest zarządzane na poziomie Banku, ponieważ ze względu na specyfikę działalności spółek zależnych ponoszone przez nie ryzyko płynności jest nieistotne.

Utrzymanie odpowiedniego poziomu płynności wiąże się ze znalezieniem optymalnego rozkładu pomiędzy wielkością potrzeb płynnościowych Grupy przejawiających się w zapotrzebowaniu na środki finansowe, a wielkością i kosztem utrzymywanych rezerw płynnościowych pozwalających na generowanie nadwyżki środków pieniężnych. Celem zatem zarządzania ryzykiem płynności Grupy jest bilansowanie wpływów i wypływów środków z transakcji bilansowych i pozabilansowych w celu zapewnienia efektywnych kosztowo źródeł finansowania, generowania nadwyżek finansowych i odpowiedniego ich wykorzystania. Grupa kształtuje strukturę aktywów i zobowiązań, zapewniającą osiągnięcie zakładanych wskaźników finansowych, przy zaakceptowanym przez Grupę poziomie ryzyka płynności oraz w ramach zdefiniowanego przez Radę Nadzorczą apetytu na ryzyko oraz zdefiniowanej w jego ramach tolerancji na ryzyko płynności określonej przez Zarząd Banku.

Grupa kieruje się m.in. następującymi zasadami w procesie zarządzania ryzykiem płynności:

- utrzymywany jest akceptowalny poziom płynności, którego podstawą jest utrzymanie odpowiedniego zasobu aktywów płynnych,
- główne źródło finansowania aktywów Banku stanowią stabilne środki finansowania,
- podejmowane są działania w celu utrzymywania poziomu ryzyka płynności w ramach przyjętego profilu ryzyka,
- nadzorcze miary płynności utrzymywane są powyżej ustalonych limitów.

Zarządzanie ryzykiem płynności odbywa się na podstawie pisemnych zasad i procedur, w których określone są metody identyfikacji, pomiaru, monitorowania, limitowania oraz raportowania ryzyka płynności. W regulacjach tych określony jest także zakres kompetencji poszczególnych jednostek Banku w procesie zarządzania ryzykiem płynności.

Rada Nadzorcza Banku sprawuje nadzór nad zgodnością polityki w zakresie zarządzania płynnością ze strategią i planem finansowym oraz definiuje apetyt na ryzyko płynności. Z kolei Zarząd Banku odpowiada za zorganizowanie skutecznego procesu zarządzania płynnością oraz monitorowanie efektywności tego procesu. Zarządza on kierunkowo płynnością oraz ustala, w oparciu o przyjęty apetyt na ryzyko płynności, tolerancję na ryzyko płynności, jak również zatwierdza rodzaje i wysokości wewnętrznych limitów i progów ostrzegawczych dla poszczególnych miar płynności. Bezpośredni nadzór nad ryzykiem płynności sprawuje Komitet Zarządzania Aktywami i Pasywami. Odpowiada on m.in.: za strategię

finansowania Banku, zatwierdza rodzaje i wysokości wewnętrznych limitów i progów ostrzegawczych dla miar płynności, monitoruje poziom nadzorczych miar płynności w trybie dziennym, ustala wysokość korekt stawek transferowych w ramach systemu wewnętrznych funduszy, sprawuje bezpośredni nadzór i kontrolę nad poziomem płynności w przypadku uruchomienia planu awaryjnego płynności. Za pomiar oraz raportowanie ryzyka płynności odpowiada Departament Ryzyka i Zarządzania Kapitałem. Operacyjne zarządzanie ryzykiem płynności jest umiejscowione w Departamencie Skarbu w zakresie płynności krótkoterminowej oraz w Departamencie Kontrolingu w zakresie płynności średnio- oraz długoterminowej.

W celu zapewnienia wysokich standardów zarządzania ryzykiem płynności, zgodnych z najlepszą praktyką bankową, Bank co najmniej raz w roku dokonuje przeglądu oraz weryfikacji zasad oraz procedur, w tym także wewnętrznych limitów płynności.

W celu określenia poziomu ryzyka płynności Bank wykorzystuje różne metody jego pomiaru i oceny, w tym:

- metodę kontraktowej i urealnionej luki płynności,
- badanie stabilności i koncentracji bazy depozytowej,
- metodę nadwyżki aktywów płynnych nad pasywami niestabilnymi,
- limity strukturalne,
- testy warunków skrajnych.

W ramach monitorowania ryzyka płynności Bank przeprowadza szereg testów warunków skrajnych. Na bazie dziennej Bank przeprowadza standardowe testy warunków skrajnych dla dwóch horyzontów czasowych (7 dni oraz 1 miesiąc) dla trzech różnych rodzajów scenariuszy („Run-na-Bank”, „Kryzys Rynkowy”, „Scenariusz Połączony”), które są analizowane w dwóch wariantach („dotkliwym” oraz „mniej dotkliwym”).

Poniższa tabela przedstawia wyniki standardowych dziennych testów warunków skrajnych Banku wg stanu na 31 grudnia 2017 roku oraz na 31 grudnia 2016 roku i dostosowanych do wymogów stawianych instytucjom kredytowym przez znowelizowaną Rekomendację P.

Stan na 31 grudnia 2017		Rodzaj Scenariusza		
Horyzont czasowy	Wariant	Run-na-Bank	Kryzys Rynkowy	Scenariusz Połączony
		tys. zł	tys. zł	tys. zł
1 miesiąc	Scenariusz dotkliwy	1 054 103	1 269 273	1 059 699
	Scenariusz mniej dotkliwy	1 357 712	1 480 635	1 376 941
7 dni	Scenariusz dotkliwy	1 256 881	1 322 348	1 218 703
	Scenariusz mniej dotkliwy	1 617 053	1 629 980	1 435 991

Stan na 31 grudnia 2016		Rodzaj Scenariusza		
Horyzont czasowy	Wariant	Run-na-Bank	Kryzys Rynkowy	Scenariusz Połączony
		tys. zł	tys. zł	tys. zł
1 miesiąc	Scenariusz dotkliwy	310 798	657 508	447 512
	Scenariusz mniej dotkliwy	578 532	817 888	709 972
7 dni	Scenariusz dotkliwy	532 565	733 938	626 098
	Scenariusz mniej dotkliwy	851 674	979 360	790 338

W scenariuszu „Run-na-Bank” podstawowym elementem będącym podstawą analizy jest utrata zaufania uczestników rynku do Banku, przejawiająca się w wypływie środków klientów poprzez zwiększony poziom nieodnawiania niezabezpieczonego finansowania oraz wypływ części środków, których kontraktowy termin wymagalności przypada poza horyzont danego scenariusza. Poziom wypływu środków klientów jest zależny od rodzaju kontrahenta, ale również typu środków oraz cech produktów, których dotyczą (Bank zakłada dla przykładu zwiększone wypływy dla środków internetowych lub produktów posiadających ponadprzeciętne warunki oprocentowania).

W scenariuszu „Kryzys Rynkowy” głównym elementem będącym podstawą analizy jest ograniczenie dostępnego finansowania na rynkach hurtowych oraz spadek wartości aktywów finansowych połączone ze zwiększonym zapotrzebowaniem na środki zgłaszanym przez klientów poprzez wykorzystywanie udzielonych im zobowiązań

pozabilansowych. Dodatkowo w ramach tego scenariusza rozwoju wydarzeń założone zostały restrykcje w wymienialności walut, wystąpienie warunków skrajnych w wielu walutach równocześnie oraz ograniczenie wielkości środków dostępnych w sektorze bankowym co przekłada się również na wypływ środków klientów w związku z ograniczeniem możliwości kredytowania się przez klientów w sektorze.

„Scenariusz Połączony” stanowi kombinację obu powyższych scenariuszy, w szczególności zakłada on wystąpienie scenariusza „Kryzysu Rynkowego” (szoku systemowego) i wystąpienie ponadprzeciętnych problemów Banku jednocześnie z pojawiającymi się zwiększonymi odpływami środków klientów.

Standardowe testy warunków skrajnych opisane powyżej są dodatkowo uzupełniane o analizy wrażliwości, które badają wpływ zmiany przyjętych założeń na wynik każdego ze scenariuszy. Uzupełnieniem standardowych testów warunków skrajnych są historyczne testy warunków skrajnych, które pozwalają zarówno na monitorowanie zagrożenia w dodatkowych horyzontach czasowych (od kilku dni do 1 roku), jak również o różnej sile natężenia warunków stresowych. Dopełnieniem powyższych analiz są przeprowadzane w okresach kwartalnych odwrotne testy warunków skrajnych, które polegają na określaniu znacząco negatywnego rezultatu, a następnie ustalaniu przyczyn i skutków, które mogłyby do niego doprowadzić. Przynajmniej w okresach rocznych Bank przeprowadza również wewnętrzne kompleksowe testy warunków skrajnych, w których analizuje się wpływ warunków skrajnych na sytuację finansową, płynnościową oraz kapitałową w celu zaplanowania ewentualnych działań nakierowanych na ograniczenie negatywnego wpływu scenariuszy sytuacji kryzysowych.

Testy warunków skrajnych w Banku wykorzystane są do określenia zapotrzebowania Banku na aktywa płynne zarówno w ramach bieżącej działalności, jak również w ramach opracowywania planów finansowych, gdzie minimalna wielkość aktywów płynnych jest definiowana m.in. poprzez prognozy scenariuszy testów warunków skrajnych. Przeprowadzane testy warunków skrajnych dostarczają dodatkowych informacji w zakresie stopnia podatności Banku na zakłócenia powodowane przez czynniki podlegające analizom, a także wykorzystywane są w procesie ustalania wielkości limitów w zakresie ryzyka płynności.

W powiązaniu ze standardowymi testami warunków skrajnych dla ryzyka płynności Bank opracował zestaw Wskaźników Wczesnego Ostrzegania dla identyfikacji zwiększonego ryzyka lub pojawiających się słabych punktów pozycji płynnościowej czy potencjalnego wzrostu zapotrzebowania na płynność. Wskaźniki Wczesnego Ostrzegania identyfikują negatywne trendy, umożliwiają dokonanie oceny ryzyka i ewentualne podjęcie działań redukujących ekspozycję Banku na nowopowstałe ryzyko. Zatem nie tylko same wyniki przeprowadzanych testów warunków skrajnych, ale również i zmiany w czynnikach ryzyka w nich zawartych stanowią element aktywacyjny dla uruchomienia awaryjnych planów Banku w zakresie ryzyka płynności.

W celu ograniczania ryzyka płynności Bank stosuje limity płynności oraz progi ostrzegawcze nałożone na wybrane miary, m.in. na wskaźniki płynności czy niedopasowanie skumulowanych urealnionych przepływów wynikających z aktywów i pasywów oraz pozycji pozabilansowych w poszczególnych pasmach czasowych.

Zgodnie z Uchwałą KNF nr 386/2008 z 17 grudnia 2008 roku w sprawie ustalenia wiążących banki norm płynności (z późn. zm.) Bank monitoruje oraz przestrzega nadzorczych wskaźników płynności. W 2017 roku Bank spełniał wymagania w zakresie minimalnych poziomów nadzorczych miar płynności wskazanych w powyższej Uchwale KNF.

Począwszy od października 2015 roku Bank zobowiązany jest do utrzymywania minimalnego poziomu w odniesieniu do wymogu pokrycia wypływów netto dla instytucji kredytowych (tzw. „LCR”), który to obowiązek wynika z rozporządzenia delegowanego Komisji (UE) 2015/61 z dnia 10 października 2014 roku uzupełniającego rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 w odniesieniu do wymogu pokrycia wypływów netto dla instytucji kredytowych wydanego w związku z rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 roku w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniające rozporządzenie (UE) nr 648/2012. Minimalny poziom wskaźnika LCR obowiązujący Bank wynosi 60% od 1 października 2015 roku, 70% od 1 stycznia 2016 roku, 80% od 1 stycznia 2017 roku i 100% od 1 stycznia 2018 roku.

Na 31 grudnia 2017 roku wskaźniki płynności kształtowały się w ramach obowiązujących limitów ograniczających ryzyko płynności. Poniższa tabela przedstawia nadzorcze miary płynności wg stanu na 31 grudnia 2017 roku oraz 31 grudnia 2016 roku.

	Stan na 31 grudnia 2017	Stan na 31 grudnia 2016	Limit
M1 (w tys. zł)	1 648 949	885 293	0
M2	3,26	2,48	1
M3	4,43	4,13	1
M4	1,34	1,18	1
LCR	207%	148%	80%*

* w 2016 roku minimalny wymóg nadzorczy wynosił 70%

Bank przygotowuje następujące cykliczne raporty dotyczące ekspozycji na ryzyko płynności:

- raport dzienny dla Komitetu Zarządzania Aktywami i Pasywami, Zarządu Banku, Departamentu Skarbu i Departamentu Kontrolingu,
- raport miesięczny dla Komitetu Zarządzania Aktywami i Pasywami oraz Zarządu Banku,
- raport kwartalny dla Rady Nadzorczej Banku i Zarządu Banku.

Bank posiada zdefiniowane plany awaryjnego działania w sytuacji nagłych wahań poziomu bazy depozytowej. Z analizy szybko dostępnych źródeł finansowania wynika, iż w sytuacjach hipotetycznie obniżonej płynności, Bank jest w stanie pozyskać środki w odpowiedniej wysokości, bez uruchamiania, tzw. planów awaryjnych. Na 31 grudnia 2017 roku Bank dysponował wystarczającym zasobem aktywów płynnych, aby przetrwać w sytuacji urzeczywistnienia się sytuacji kryzysowych.

Nadwyżka płynności określona zgodnie ze znowelizowaną Rekomendacją P przedstawiała się następująco:

Nadwyżka płynności	Stan na 31 grudnia 2017	Stan na 31 grudnia 2016
	tys. zł	tys. zł
Podstawowa nadwyżka płynności	2 109 429	1 248 135
Rachunki bieżące w bankach	51 452	4 569
Środki w NBP (ponad rezerwę obowiązkową)	(171 778)	(142 611)
Dłużne papiery skarbowe	1 692 829	1 295 049
Dłużne papiery NBP	536 926	91 128
Uzupełniająca nadwyżka płynności	9 009	17 542
Dłużne papiery bankowe	9 009	17 542
Nadwyżka płynności	2 118 438	1 265 677

Luka kontraktowa po stronie aktywnej charakteryzuje się w przeważającej części długoterminowym profilem, głównie ze względu na pozycje: kredyty udzielone klientom oraz inwestycyjne aktywa finansowe. O ile niemal całość portfela inwestycyjnych aktywów finansowych stanowią płynne papiery emitowane przez Skarb Państwa oraz NBP, które Bank może natychmiast wykorzystać do wygenerowania środków finansowych, to ponad 80% portfela kredytowego Banku przypada na okres powyżej 1 roku. W celu ograniczenia ryzyka wynikającego z takiej struktury portfela kredytowego Bank pozyskuje długoterminowe depozyty od klientów, przeprowadza emisję obligacji własnych oraz koncentruje swoje działania na budowaniu relacji z klientami w zakresie produktów depozytowych bez terminu zapadalności (rachunki bieżące klientów detalicznych) co przekłada się na wysoką stabilność tych środków, a więc długi okres pozostawiania w Banku jako stabilne źródło finansowania, co jest uwidocznione w zakresie urealnionej luki płynności.

Urealnione luki płynności

Poniższa tabela przedstawia urealnione luki płynności dla Grupy wg stanu na 31 grudnia 2017 roku oraz 31 grudnia 2016 roku.

Stan na 31 grudnia 2017	Do 1 miesiąca	Od 1 miesiąca do 3 miesięcy	Od 3 miesięcy do 6 miesięcy	Od 6 miesięcy do 1 roku	Od 1 roku do 5 lat	Powyżej 5 lat
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł
Aktywa bilansowe razem	2 260 984	188 439	281 738	547 335	2 451 174	3 193 280
Pasywa bilansowe razem	583 948	304 281	354 158	681 703	3 757 078	1 941 971
Luka urealniona bilansowa	1 677 036	(115 842)	(72 420)	(134 368)	(1 305 904)	1 251 309
Luka skumulowana bilansowa	1 677 036	1 561 194	1 488 774	1 354 406	48 502	1 299 811
Zobowiązania pozabilansowe	17 629	18 772	13 018	25 543	7 419	0
Luka urealniona ogółem	1 659 407	(134 614)	(85 438)	(159 911)	(1 313 323)	1 251 309
Luka skumulowana ogółem	1 659 407	1 524 793	1 439 355	1 279 444	(33 879)	1 217 430

Stan na 31 grudnia 2016	Do 1 miesiąca	Od 1 miesiąca do 3 miesięcy	Od 3 miesięcy do 6 miesięcy	Od 6 miesięcy do 1 roku	Od 1 roku do 5 lat	Powyżej 5 lat
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł
Aktywa bilansowe razem	1 395 066	243 959	336 799	607 205	2 679 431	3 108 046
Pasywa bilansowe razem	517 159	286 061	287 381	406 901	3 906 989	1 717 182
Luka urealniona bilansowa	877 907	(42 102)	49 418	200 304	(1 227 558)	1 390 864
Luka skumulowana bilansowa	877 907	835 805	885 223	1 085 527	(142 031)	1 248 833
Zobowiązania pozabilansowe	15 893	12 000	7 099	13 014	14 442	0
Luka urealniona ogółem	862 014	(54 102)	42 319	187 290	(1 242 000)	1 390 864
Luka skumulowana ogółem	862 014	807 912	850 231	1 037 521	(204 479)	1 186 385

Aktywa oraz zobowiązania finansowe Grupy według ich daty zapadalności i wymagalności na podstawie umownych niezdyktowanych płatności

Stan na 31 grudnia 2017	Do 1 miesiąca włącznie	Od 1 miesiąca do 3 miesięcy	Od 3 miesięcy do 1 roku	Razem do 1 roku	Od 1 roku do 5 lat	Powyżej 5 lat	Razem powyżej 1 roku	O nieokreślonej zapadalności	Razem
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł
Aktywa									
Kasa oraz środki w Banku Centralnym	44 446	0	0	44 446	0	0	0	0	44 446
Należności od innych banków	52 326	0	10 008	62 334	20 149	0	20 149	0	82 483
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	0	0	173	173	372	0	372	0	545
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	98 975	80 276	363 575	542 826	1 445 297	2 654 145	4 099 442	133 428	4 775 696
Inwestycyjne aktywa finansowe:	547 883	0	288 165	836 048	1 293 052	206 108	1 499 160	4 832	2 340 040
- dostępne do sprzedaży	547 883	0	288 165	836 048	1 293 052	206 108	1 499 160	4 832	2 340 040
Pozostałe aktywa	45 930	1 387	6 395	53 712	2 100	0	2 100	27	55 839
Aktywa razem	789 560	81 663	668 316	1 539 539	2 760 970	2 860 253	5 621 223	138 287	7 299 049
Zobowiązania pozabilansowe udzielone	32 994	8 978	42 396	84 368	29 263	0	29 263	122 335	235 966

Stan na 31 grudnia 2017	Do 1 miesiąca włącznie	Od 1 miesiąca do 3 miesięcy	Od 3 miesięcy do 1 roku	Razem do 1 roku	Od 1 roku do 5 lat	Powyżej 5 lat	Razem powyżej 1 roku	O nieokreślonej zapadalności	Razem
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł
Zobowiązania									
Zobowiązania wobec innych banków	18 414	0	0	18 414	0	0	0	0	18 414
Zobowiązania z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z udzielonym przrzeczeniem odkupu	12 476	0	0	12 476	0	0	0	0	12 476
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	0	0	0	0	36	0	36	0	36
Instrumenty finansowe zabezpieczające	0	0	0	0	692	0	692	0	692
Zobowiązania wobec klientów	463 215	484 640	748 076	1 695 931	547 082	8 127	555 209	3 857 416	6 108 556
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	0	0	210 679	210 679	145 100	0	145 100	0	355 779
Zobowiązania podporządkowane	0	0	0	0	142 393	49 870	192 263	0	192 263
Pozostałe zobowiązania	120 530	654	455	121 639	3 906	288	4 194	0	125 833
Zobowiązania razem	614 635	485 294	959 210	2 059 139	839 209	58 285	897 494	3 857 416	6 814 049
Zobowiązania pozabilansowe otrzymane	19 858	179	3 238	23 275	3 216	0	3 216	0	26 490

Stan na 31 grudnia 2016	Do 1 miesiąca włącznie	Od 1 miesiąca do 3 miesięcy	Od 3 miesięcy do 1 roku	Razem do 1 roku	Od 1 roku do 5 lat	Powyżej 5 lat	Razem powyżej 1 roku	O nieokreślonej zapadalności	Razem
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł
Aktywa									
Kasa oraz środki w Banku Centralnym	65 365	0	0	65 365	0	0	0	0	65 365
Należności od innych banków	5 702	0	10 036	15 738	30 160	0	30 160	0	45 898
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	0	0	0	0	695	0	695	0	695
Instrumenty finansowe zabezpieczające	0	0	1 146	1 146	0	0	0	0	1 146
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	103 653	89 867	379 738	573 258	1 519 915	2 919 666	4 439 581	141 500	5 154 339
Inwestycyjne aktywa finansowe:	92 988	0	284 765	377 753	1 054 479	28 306	1 082 785	4 019	1 464 557
- dostępne do sprzedaży	92 988	0	274 668	367 656	775 705	28 306	804 011	4 019	1 175 686
- utrzymywane do terminu zapadalności	0	0	10 097	10 097	278 774	0	278 774	0	288 871
Pozostałe aktywa	37 549	385	5 919	43 853	2 530	0	2 530	66	46 449
Aktywa razem	305 257	90 252	681 604	1 077 113	2 607 779	2 947 972	5 555 751	145 585	6 778 449
Zobowiązania pozabilansowe udzielone	10 114	5 587	73 686	89 387	18 433	0	18 433	86 984	194 804

Stan na 31 grudnia 2016	Do 1 miesiąca włącznie	Od 1 miesiąca do 3 miesięcy	Od 3 miesięcy do 1 roku	Razem do 1 roku	Od 1 roku do 5 lat	Powyżej 5 lat	Razem powyżej 1 roku	O nieokreślonej zapadalności	Razem
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł
Zobowiązania									
Zobowiązania wobec Banku Centralnego	2	0	0	2	0	0	0	0	2
Zobowiązania wobec innych banków	21 856	0	0	21 856	0	0	0	0	21 856
Zobowiązania z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z udzielonym przrzeczeniem odkupu	1 040	0	0	1 040	0	0	0	0	1 040
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	205	0	0	205	0	0	0	0	205
Instrumenty finansowe zabezpieczające	0	0	0	0	932	0	932	0	932
Zobowiązania wobec klientów	494 979	464 933	713 338	1 673 250	564 690	6 153	570 843	3 518 921	5 763 014
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	0	0	913	913	354 728	0	354 728	0	355 641
Zobowiązania podporządkowane	0	0	0	0	0	142 818	142 818	0	142 818
Pozostałe zobowiązania	107 835	463	404	108 702	382	285	667	0	109 369
Zobowiązania razem	625 917	465 396	714 655	1 805 968	920 732	149 256	1 069 988	3 518 921	6 394 877
Zobowiązania pozabilansowe otrzymane	1 964	178	2 561	4 703	7 125	0	7 125	0	11 828

Działalność w zakresie pozyskiwania finansowania

Bank pozyskuje finansowanie mające na celu zabezpieczenie płynności na jego bezpieczny bieżący rozwój przede wszystkim poprzez:

- rozwój bazy depozytowej klientów w obszarze detalicznym jako główny element wzrostu źródeł finansowania,
- depozyty instytucjonalne jako finansowanie uzupełniające.

Ponadto, w zależności od sytuacji rynkowej i popytu na produkty depozytowe, Bank zakłada również możliwość emisji obligacji krótkoterminowych.

Bank prowadzi również działalność w zakresie pozyskiwania finansowania długoterminowego ukierunkowaną na poprawę płynności długoterminowej przede wszystkim poprzez:

- rozwój bazy depozytów długoterminowych od osób prywatnych,
- emisje własnych obligacji długoterminowych.

Mając na celu optymalne dostosowanie struktury terminowej źródeł finansowania do struktury posiadanych aktywów, przy podejmowaniu decyzji co do finansowania, Bank bierze pod uwagę poziomy nadzorczych miar płynności oraz wewnętrznie ustanowione limity płynności.

Struktura źródeł finansowania Grupy dostosowana jest do potrzeb wynikających z jego działalności kredytowej. Dywersyfikacja źródeł finansowania wg stanu na 31 grudnia 2017 roku oraz 31 grudnia 2016 roku przedstawiono w poniższej tabeli:

	Stan na		Stan na	
	31 grudnia 2017	Struktura	31 grudnia 2016	Struktura
	tys. zł	%	tys. zł	%
Zobowiązania klientowskie bez środków Poczty Polskiej i Grupy*	6 041 580	81%	5 710 211	82%
Kapitał własny	634 049	8%	523 442	8%
Obligacje płynnościowe*	355 000	5%	355 000	5%
Dług podporządkowany*	193 000	3%	143 000	2%
Pozostałe zobowiązania	128 770	2%	114 404	2%
Zobowiązania Poczty Polskiej i Grupy Poczty*	92 468	1%	86 205	1%
NBP i inne banki*	3 194	0%	3 059	0%
Transakcje repo	12 512	0%	1 245	0%
Razem	7 460 573	100%	6 936 566	100%

* wartość kapitału bez naliczonych odsetek, prowizji rozliczanych metodą ESP, pozostałych zobowiązań oraz rezerw, które zostały zaprezentowane w pozycji „Pozostałe zobowiązania”

45.3. Ryzyko rynkowe

Ryzyko rynkowe jest to ryzyko utraty wartości aktywów, wzrostu poziomu zobowiązań lub zmiany wyniku finansowego Grupy oraz jej kapitału w rezultacie wrażliwości na zmienność parametrów rynkowych (cen na rynku). Ryzyko rynkowe dotyczy pozycji bilansowych, jak i pozabilansowych. W Grupie ryzyko rynkowe dzieli się na ryzyko stopy procentowej, ryzyko walutowe i ryzyko korekty wyceny kredytowej (ryzyko CVA - ang. *Credit Valuation Adjustment*).

Nadrzędnym celem zarządzania ryzykiem rynkowym w Banku i Grupie jest optymalizowanie procesu zarządzania ekspozycjami przy jednoczesnej ochronie wyniku finansowego.

Ryzyko rynkowe Grupy jest zarządzane na poziomie Banku, ponieważ ze względu na specyfikę działalności spółek zależnych ponoszone przez nie ryzyko rynkowe jest nieistotne.

Zarządzanie ryzykiem rynkowym odbywa się w Banku na podstawie pisemnych zasad i procedur, w których są określone cele zarządzania ryzykiem rynkowym, metody identyfikacji, pomiaru, monitorowania, limitowania oraz raportowania ryzyka rynkowego. W regulacjach tych określony jest także zakres kompetencji poszczególnych jednostek Banku w procesie zarządzania ryzykiem rynkowym.

W celu zapewnienia wysokich standardów zarządzania ryzykiem rynkowym, zgodnych z najlepszą praktyką bankową Bank dokonuje corocznego przeglądu obowiązujących zasad i procedur.

W Banku występuje organizacyjne wyodrębnienie jednostek odpowiedzialnych za kontrolę, monitorowanie oraz zarządzanie ryzykiem rynkowym.

Raporty ryzyka rynkowego sporządzane są z podziałem na ryzyko stopy procentowej księgi bankowej, ryzyko stopy procentowej księgi handlowej, ryzyko walutowe oraz ryzyko instrumentów pochodnych. Dzielne raporty służą do zarządzania operacyjnego ryzykiem rynkowym, natomiast raporty okresowe sporządzane są w celach zarządczych.

Na dzień 31 grudnia 2017 roku oraz 31 grudnia 2016 roku ryzyko wyceny korekty kredytowej jest w opinii Banku nieznaczące i dotyczy tylko kilku transakcji pochodnych zawartych z bankami posiadającymi rating inwestycyjny. Wymóg kapitałowy z tytułu CVA wyniósł 2 tys. zł na dzień 31 grudnia 2017 roku oraz 12 tys. zł na dzień 31 grudnia 2016 roku.

W zakresie zarządzania ryzykiem rynkowym Bank w 2015 roku rozpoczął stosowanie rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych dla portfela kredytów mieszkaniowych opartych na stawce WIBOR 3M z wykorzystaniem transakcji IRS, które zapadły w 2017 roku. Wartość nominalna transakcji IRS wynosiła 140 mln zł.

W 2016 roku Bank rozpoczął stosowanie rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych dla portfela kredytów mieszkaniowych opartych na stawce WIBOR 6M z wykorzystaniem transakcji IRS. Na dzień 31 grudnia 2017 roku i 31 grudnia 2016 roku wartość nominalna transakcji IRS opartych na stawce WIBOR 6M na potrzeby rachunkowości zabezpieczeń wyniosła 75 mln zł.

Ryzyko stopy procentowej

Ryzyko stopy procentowej jest to ryzyko, na jakie narażony jest wynik finansowy oraz kapitały Banku z powodu niekorzystnych zmian stóp procentowych.

Ryzyko stopy procentowej wynika z następujących źródeł:

- ryzyka niedopasowania terminów przeszacowania – polegającego na niedopasowaniu wielkości przeszacowywanych w danym czasie aktywów, pasywów i pozycji pozabilansowych, ryzyko to wyraża się w zagrożeniu przychodów Banku, w tym przede wszystkim odsetkowych, w sytuacji niekorzystnych zmian rynkowych stóp procentowych lub istotnej zmiany struktury przeszacowania pozycji w bilansie powodującej zmiany w wyniku z tytułu odsetek,
- ryzyka bazowego – wynikającego z niedoskonałego powiązania (korelacji) stóp procentowych produktów generujących przychody i koszty odsetkowe, które to instrumenty mają jednocześnie te same okresy przeszacowania,
- ryzyka krzywej dochodowości – polegającego na zmianie relacji pomiędzy stopami procentowymi odnoszącymi się do różnych terminów, a dotyczącymi tego samego indeksu lub rynku,
- ryzyka opcji klienta – powstającego, gdy klient zmienia wielkość i harmonogram przepływów gotówkowych aktywów, pasywów i pozycji pozabilansowych, do czego ma prawo zgodnie z umową kredytową lub depozytową, bez ponoszenia dodatkowych kosztów oraz z różnymi typami instrumentów dłużnych zawierających opcje typu *call* lub *put*, dające możliwość np. wcześniejszego wykupu instrumentu.

Bank dostosowuje zarządzanie ryzykiem stopy procentowej do rodzaju i skali prowadzonej działalności. W Banku ryzyko stopy procentowej dzieli się na ryzyko stopy procentowej księgi bankowej i księgi handlowej.

Celem zarządzania ryzykiem stopy procentowej jest kształtowanie struktury aktywów i pasywów, zapewniające ochronę wartości bieżącej oraz wyniku odsetkowego Banku dla księgi bankowej, a także uzyskiwanie korzyści finansowych poprzez zawieranie transakcji w instrumentach stopy procentowej na własny rachunek w ramach księgi handlowej, przy zaakceptowanym poziomie ryzyka stopy procentowej.

Zarządzanie ryzykiem stopy procentowej odbywa się w Banku na podstawie pisemnych zasad i procedur, które określają między innymi metody:

- identyfikacji ryzyka,
- wyliczania miar ryzyka (pomiar ryzyka),
- limitowania ekspozycji na ryzyko – określanie dopuszczalnego poziomu ryzyka,
- monitorowania pozycji i zmian w poszczególnych księgach, portfelach oraz poziomu wykorzystania limitów,
- raportowania ekspozycji na ryzyko,
- zabezpieczania ekspozycji narażonej na ryzyko stopy procentowej.

Pomiar i monitorowanie ryzyka stopy procentowej księgi bankowej dokonywane jest m.in. za pomocą następujących miar ryzyka:

- BPV (ang. *Basis Point Value*) – oznacza wyrażone w wartościach pieniężnych ryzyko stopy procentowej, jakie wiąże się z utrzymaniem danej pozycji przy zmianie stóp procentowych o jeden punkt bazowy,

- NII (ang. *net interest income*) – oznacza zmianę wyniku odsetkowego netto będącą różnicą między przychodami i kosztami odsetkowymi przy założonym poziomie zmiany stopy procentowej,
- wartości luki BPV w poszczególnych przedziałach przeszacowania,
- *Duration* – miara ryzyka stopy procentowej interpretowana jako średni czas trwania instrumentu lub portfela,
- wskaźników przedpłat kredytów i zrywalności depozytów dla poszczególnych typów produktów i podmiotów.

Z kolei pomiar i monitorowanie ryzyka stopy procentowej księgi handlowej dokonywane jest m.in. za pomocą następujących miar ryzyka:

- BPV oraz wartości luki BPV w poszczególnych przedziałach przeszacowania,
- wartości zagrożonej (VaR).

Dodatkowo Bank przeprowadza testy warunków skrajnych polegające na analizie wrażliwości, badającej wpływ zmian stóp procentowych na wartość bieżącą pozycji narażonych na ryzyko w oparciu o założone zmiany krzywej dochodowości, a także wpływ zmian stóp procentowych na wynik odsetkowy Grupy. Bank w ramach testów warunków skrajnych dokonuje pomiaru swojej ekspozycji z wykorzystaniem zestawu różnych scenariuszy dla ryzyka stopy procentowej. Bank wykorzystuje scenariusze zakładające m.in.:

- nagłe równoległe przesunięcie w górę i w dół krzywej dochodowości na różną skalę,
- nagłe nachylenia i zmiany kształtu krzywej dochodowości (np. rosnące/spadające/niezmienione krótkoterminowe stopy procentowe, kiedy średnioterminowe lub długoterminowe stopy procentowe zmieniają się w innym tempie lub nawet w przeciwnym kierunku),
- ryzyko bazowe (w tym wynikające ze zmian w relacjach między najważniejszymi stopami rynkowymi),
- potencjalne zmiany w zachowaniu różnych rodzajów aktywów lub zobowiązań w ramach zakładanych scenariuszy.

Bank przygotowuje następujące cykliczne raporty dotyczące ekspozycji na ryzyko stopy procentowej księgi bankowej i księgi handlowej:

- raport dzienny dla Komitetu Zarządzania Aktywami i Pasywami, Zarządu Banku i Departamentu Skarbu,
- raport miesięczny dla Komitetu Zarządzania Aktywami i Pasywami oraz Zarządu Banku,
- raport kwartalny dla Rady Nadzorczej i Zarządu Banku.

Na potrzeby wyliczenia miar ryzyka księgi bankowej wartość bieżąca kredytów i depozytów wyznaczana jest w oparciu o stawki referencyjne wynikające z terminów ich przeszacowania i korekty płynnościowej z wykluczeniem marży komercyjnej realizowanej na produkcie. Dodatkowo testy warunków skrajnych dla przesunięcia krzywej w dół odbywają się przy założeniu, że oprocentowanie pozycji wrażliwych na ryzyko stopy procentowej nie obniży się poniżej 0%.

Poniższe tabele przedstawiają poziom ryzyka stopy procentowej księgi bankowej (miara BPV i testy warunków skrajnych) według stanu na 31 grudnia 2017 roku oraz 31 grudnia 2016 roku.

Zestawienie BPV księgi bankowej

	BPV (1 p.b.)	
	Stan na	Stan na
	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
	tys. zł	tys. zł
księga bankowa	185	144

Wyniki testów warunków skrajnych na +/- 200 p.b. księgi bankowej

	Zmiana wartości bieżącej księgi bankowej	
	Stan na	Stan na
	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
	tys. zł	tys. zł
200 p.b. w dół	(43 062)	(32 658)
200 p.b. w górę	31 055	24 797

Poniższa tabela pokazuje zmianę rocznego wyniku odsetkowego w okresie 12 miesięcy następujących po dacie bilansowej przy zmianie stóp o +/- 100 p.b. i założonej niezmienności bilansu wg stanu na dzień bilansowy. Analiza uwzględnia następujące założenia:

- w przypadku spadku stóp: oprocentowanie kredytów nie będzie przekraczało ustawowego oprocentowania maksymalnego a oprocentowanie depozytów (terminowych i rachunków bieżących) nie spadnie poniżej 0%;
- w przypadku wzrostu stóp: dla nieoprocentowanych rachunków bieżących oprocentowanie nie wzrośnie.

Roczna zmiana wyniku odsetkowego przy zmianie stóp o +/- 100 p.b.

	Zmiana rocznego wyniku odsetkowego	
	Stan na 31 grudnia 2017	Stan na 31 grudnia 2016
	tys. zł	tys. zł
100 p.b. w dół	(33 041)	(31 963)
100 p.b. w górę	21 550	19 150

W 2017 roku i 2016 roku działalność handlowa Banku w zakresie stopy procentowej ograniczała się do transakcji na polskich papierach skarbowych w złotych. Bank nie zawierał spekulacyjnych transakcji pochodnych na własny rachunek oraz transakcji pochodnych z klientami. W 2017 roku i 2016 roku Bank nie posiadał otwartych pozycji spekulacyjnych stopy procentowej na koniec dnia. Bank prowadzi działalność handlową na małą skalę wg definicji Rozporządzenia CRR, w związku z powyższym nie tworzy dodatkowego wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka pozycji.

Poniżej przedstawione są aktywa i zobowiązania oraz pozycje pozabilansowe Grupy sklasyfikowane według kryterium ryzyka stopy procentowej – terminu przeszacowania dla pozycji o oprocentowaniu zmiennym lub terminu zapadalności/wymagalności dla pozycji o oprocentowaniu stałym, według stanu na 31 grudnia 2017 roku oraz 31 grudnia 2016 roku.

Stan na 31 grudnia 2017	Do 1 miesiąca	Od 1 miesiąca do 3 miesięcy	Od 3 miesięcy do 1 roku	Od 1 roku do 5 lat	Powyżej 5 lat	Aktywa/ zobowiązania nieoprocentowane	Razem
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł
Aktywa							
Kasa, środki w Banku Centralnym	32 683	0	0	0	0	11 763	44 446
Należności od innych banków	299	0	30 000	0	0	52 184	82 483
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	0	0	0	0	0	545	545
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	1 840 198	1 960 329	845 793	5 598	3	123 775	4 775 696
Inwestycyjne aktywa finansowe:	673 000	0	559 600	959 107	125 000	23 333	2 340 040
- dostępne do sprzedaży	673 000	0	559 600	959 107	125 000	23 333	2 340 040
Rzeczowe aktywa trwałe	0	0	0	0	0	38 383	38 383
Wartości niematerialne	0	0	0	0	0	82 404	82 404
Należności z tytułu bieżącego podatku dochodowego	0	0	0	0	0	10	10
Aktywa lub składniki aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego netto	0	0	0	0	0	40 727	40 727
Pozostałe aktywa	0	0	0	0	0	55 839	55 839
Razem aktywa	2 546 180	1 960 329	1 435 393	964 705	125 003	428 963	7 460 573

Stan na 31 grudnia 2017	Do 1 miesiąca	Od 1 miesiąca do 3 miesięcy	Od 3 miesięcy do 1 roku	Od 1 roku do 5 lat	Powyżej 5 lat	Aktywa/ zobowiązania nieoprocentowane	Razem
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł
Zobowiązania							
Zobowiązania wobec innych banków	18 414	0	0	0	0	0	18 414
Zobowiązania z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu	12 476	0	0	0	0	0	12 476
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	0	0	0	0	0	36	36
Instrumenty finansowe zabezpieczające	0	0	0	0	0	692	692
Zobowiązania wobec klientów	4 470 680	427 268	708 407	497 139	31	5 031	6 108 556
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	0	0	355 000	0	0	779	355 779
Zobowiązania podporządkowane	43 000	50 000	100 000	0	0	(737)	192 263
Zobowiązania z tytułu bieżącego podatku dochodowego	0	0	0	0	0	3 554	3 554
Rezerwy	0	0	0	0	0	8 921	8 921
Pozostałe zobowiązania	0	0	0	0	0	125 833	125 833
Kapitały	0	0	0	0	0	634 049	634 049
Razem zobowiązania i kapitały	4 544 570	477 268	1 163 407	497 139	31	778 158	7 460 573
Luka	(1 998 390)	1 483 061	271 986	467 566	124 972	(349 195)	0

Pozycje pozabilansowe							Razem
Transakcje stopy procentowej:	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł
Aktywa	0	0	20 000	100 000	0	0	120 000
Zobowiązania	0	20 000	100 000	0	0	0	120 000
Luka	0	(20 000)	(80 000)	100 000	0	0	0
Luka razem	(1 998 390)	1 463 061	191 986	567 566	124 972	(349 195)	0

Stan na 31 grudnia 2016	Do 1 miesiąca	Od 1 miesiąca do 3 miesięcy	Od 3 miesięcy do 1 roku	Od 1 roku do 5 lat	Powyżej 5 lat	Aktywa/ zobowiązania nieoprocentowane	Razem
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł
Aktywa							
Kasa, środki w Banku Centralnym	60 094	0	0	0	0	5 271	65 365
Należności od innych banków	0	0	40 000	0	0	5 898	45 898
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	0	0	0	0	0	695	695
Instrumenty finansowe zabezpieczające	0	0	0	0	0	1 146	1 146
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	2 016 917	2 100 261	910 988	8 054	0	118 119	5 154 339
Inwestycyjne aktywa finansowe:	168 000	0	291 000	972 600	20 000	12 957	1 464 557
- dostępne do sprzedaży	168 000	0	281 000	705 600	20 000	1 086	1 175 686
- utrzymywane do terminu zapadalności	0	0	10 000	267 000	0	11 871	288 871
Rzeczowe aktywa trwałe	0	0	0	0	0	43 713	43 713
Wartości niematerialne	0	0	0	0	0	75 260	75 260
Należności z tytułu bieżącego podatku dochodowego	0	0	0	0	0	31	31
Aktywa lub składniki aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego netto	0	0	0	0	0	39 113	39 113
Pozostałe aktywa	0	0	0	0	0	46 449	46 449
Razem aktywa	2 245 011	2 100 261	1 241 988	980 654	20 000	348 652	6 936 566

Stan na 31 grudnia 2016	Do 1 miesiąca	Od 1 miesiąca do 3 miesięcy	Od 3 miesięcy do 1 roku	Od 1 roku do 5 lat	Powyżej 5 lat	Aktywa/ zobowiązania nieoprocentowane	Razem
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł
Zobowiązania							
Zobowiązania wobec Banku Centralnego	0	0	0	0	0	2	2
Zobowiązania wobec innych banków	20 984	0	0	0	0	872	21 856
Zobowiązania z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu	1 040	0	0	0	0	0	1 040
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	0	0	0	0	0	205	205
Instrumenty finansowe zabezpieczające	0	0	0	0	0	932	932
Zobowiązania wobec klientów	4 100 429	455 352	662 911	524 100	20	20 202	5 763 014
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	0	0	315 000	40 000	0	641	355 641
Zobowiązania podporządkowane	43 000	0	100 000	0	0	(182)	142 818
Zobowiązania z tytułu bieżącego podatku dochodowego	0	0	0	0	0	5 001	5 001
Rezerwy	0	0	0	0	0	13 246	13 246
Pozostałe zobowiązania	0	0	0	0	0	109 369	109 369
Kapitały	0	0	0	0	0	523 442	523 442
Razem zobowiązania i kapitały	4 165 453	455 352	1 077 911	564 100	20	673 730	6 936 566
Luka	(1 920 442)	1 644 909	164 077	416 554	19 980	(325 078)	0

Pozycje pozabilansowe							Razem
Transakcje stopy procentowej:	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł
Aktywa	0	0	140 000	120 000	0	0	260 000
Zobowiązania	140 000	20 000	100 000	0	0	0	260 000
Luka	(140 000)	(20 000)	40 000	120 000	0	0	0
Luka razem	(2 060 442)	1 624 909	204 077	536 554	19 980	(325 078)	0

Ryzyko walutowe

Ryzyko walutowe jest to ryzyko wynikające z narażenia aktualnego i przyszłego wyniku finansowego Banku i Grupy oraz poziomu jego kapitałów z tytułu niekorzystnych zmian kursów walutowych.

Celem zarządzania ryzykiem walutowym jest ochrona wyniku finansowego z tytułu różnic kursowych oraz uzyskiwanie korzyści finansowych poprzez zawieranie transakcji walutowych na własny rachunek przy zaakceptowanym poziomie ryzyka.

Bank w procesie zarządzania ryzykiem walutowym mierzy to ryzyko poprzez:

- wyliczanie pozycji całkowitej Banku,
- wyliczanie pozycji w poszczególnych walutach,
- wyliczanie wartości zagrożonej (VaR),
- przeprowadzanie testów warunków skrajnych.

Wartość narażona na ryzyko (VaR) definiowana jest jako maksymalna strata, którą może ponieść Bank w założonym horyzoncie czasowym, z określonym prawdopodobieństwem. Bank wylicza wartości VaR metodą symulacji historycznej przy założeniu 99,2% przedziału ufności i 10-dniowego okresu utrzymywania pozycji.

Testy warunków skrajnych będące dopełnieniem miary VaR dla ryzyka walutowego służą określeniu potencjalnej straty, na jaką narażony jest Bank przy wystąpieniu bardzo niekorzystnych (skrajnych) zmian kursów walutowych.

W procesie zarządzania ryzykiem walutowym Bank codziennie monitoruje:

- wartość pozycji w poszczególnych walutach,
- limity ograniczające wartość VaR oraz całkowitą pozycję walutową,
- limity stop-loss ograniczające wartość straty w okresie dziennym, tygodniowym i miesięcznym.

Statystyka miary VaR dla ryzyka walutowego w 2017 roku oraz wg stanu na 31 grudnia 2017 roku i 31 grudnia 2016 roku.

	Wartość minimalna w 2017 roku	Wartość maksymalna w 2017 roku	Wartość średnia w 2017 roku	Stan na 31 grudnia 2017	Stan na 31 grudnia 2016
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł
VaR	179	282	219	206	235

Bank przygotowuje następujące cykliczne raporty dotyczące ekspozycji na ryzyko walutowe:

- raport dzienny dla Komitetu Zarządzania Aktywami i Pasywami, Zarządu Banku i Departamentu Skarbu,
- raport miesięczny dla Komitetu Zarządzania Aktywami i Pasywami oraz Zarządu Banku,
- raport kwartalny dla Rady Nadzorczej i Zarządu Banku.

Poniższa tabela zawiera zestawienie wartości pozycji walutowych dla USD, EUR, GBP, CHF w 2017 roku według stanu na 31 grudnia 2017 roku i 31 grudnia 2016 roku. Wartość maksymalna, minimalna i średnia zostały przedstawione w odniesieniu do wartości bezwzględnych pozycji (w tys. waluty).

	Wartość minimalna w 2017 roku	Wartość maksymalna w 2017 roku	Wartość średnia w 2017 roku	Stan na 31 grudnia 2017	Stan na 31 grudnia 2016
	tys.	tys.	tys.	tys.	tys.
USD	864	1 965	1 128	1 269	879
EUR	4	1 783	107	(165)	(164)
GBP	0	28	9	28	13
CHF	13	48	30	34	32

W 2017 roku i 2016 roku ryzyko walutowe Grupy kształtowało się na niskim poziomie, co wynikało z niewielkiego udziału aktywów i pasywów walutowych w sumie bilansowej (poniżej 2%). Wartość całkowitej pozycji walutowej w 2017 roku nie przekraczała 2% funduszy własnych.

Poniżej przedstawione są aktywa i zobowiązania oraz pozycje pozabilansowe Grupy na 31 grudnia 2017 roku i 31 grudnia 2016 roku według podziału walutowego.

Stan na	Waluta								Razem
	PLN	EUR		USD		CHF		Pozostałe waluty	
		w przeliczeniu na PLN	w walucie	w przeliczeniu na PLN	w walucie	w przeliczeniu na PLN	w walucie	w przeliczeniu na PLN	
31 grudnia 2017									
Aktywa	tys. zł	tys. zł	tys.	tys. zł	tys.	tys. zł	tys.	tys. zł	tys. zł
Kasa, środki w Banku Centralnym	35 426	8 715	2 089	264	76	0	0	41	44 446
Należności od innych banków	32 292	8 303	1 991	40 961	11 766	305	85	622	82 483
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	545	0	0	0	0	0	0	0	545
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	4 775 403	293	70	0	0	0	0	0	4 775 696
Inwestycyjne aktywa finansowe:	2 335 207	80	19	4 753	1 365	0	0	0	2 340 040
- dostępne do sprzedaży	2 335 207	80	19	4 753	1 365	0	0	0	2 340 040
Rzeczowe aktywa trwałe	38 383	0	0	0	0	0	0	0	38 383
Wartości niematerialne	82 404	0	0	0	0	0	0	0	82 404
Należności z tytułu bieżącego podatku dochodowego	10	0	0	0	0	0	0	0	10
Aktywa lub składniki aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego netto	40 727	0	0	0	0	0	0	0	40 727
Pozostałe aktywa	54 846	993	238	0	0	0	0	0	55 839
Razem aktywa	7 395 243	18 384	4 407	45 978	13 207	305	85	663	7 460 573

Stan na 31 grudnia 2017	Waluta								Razem
	PLN	EUR		USD		CHF		Pozostałe waluty	
	w przeliczeniu na PLN	w walucie	w przeliczeniu na PLN	w walucie	w przeliczeniu na PLN	w walucie	w przeliczeniu na PLN		
Zobowiązania	tys. zł	tys. zł	tys.	tys. zł	tys.	tys. zł	tys.	tys. zł	tys. zł
Zobowiązania wobec innych banków	18 414	0	0	0	0	0	0	0	18 414
Zobowiązania z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu	12 476	0	0	0	0	0	0	0	12 476
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	36	0	0	0	0	0	0	0	36
Instrumenty finansowe zabezpieczające	692	0	0	0	0	0	0	0	692
Zobowiązania wobec klientów	6 049 016	25 432	6 097	33 908	9 740	182	51	18	6 108 556
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	355 779	0	0	0	0	0	0	0	355 779
Zobowiązania podporządkowane	192 263	0	0	0	0	0	0	0	192 263
Zobowiązania z tytułu bieżącego podatku dochodowego	3 554	0	0	0	0	0	0	0	3 554
Rezerwy	8 921	0	0	0	0	0	0	0	8 921
Pozostałe zobowiązania	125 823	4	1	6	2	0	0	0	125 833
Razem zobowiązania	6 766 974	25 436	6 098	33 914	9 742	182	51	18	6 826 524
Kapitały	634 049	0	0	0	0	0	0	0	634 049
Razem pasywa	7 401 023	25 436	6 098	33 914	9 742	182	51	18	7 460 573
Zaangażowanie netto	(5 780)	(7 052)	(1 691)	12 064	3 465	123	34	645	0
Pozycje pozabilansowe	210 701	(1 022)	(245)	0	0	0	0	0	209 679
Aktywa	210 885	49	12	0	0	0	0	0	210 934
Pasywa	184	1 071	257	0	0	0	0	0	1 255
Luka	204 921	(8 074)	(1 936)	12 064	3 465	123	34	645	209 679

Stan na 31 grudnia 2016	Waluta								Razem
	PLN	EUR		USD		CHF		Pozostałe waluty	
		w przeliczeniu na PLN	w walucie	w przeliczeniu na PLN	w walucie	w przeliczeniu na PLN	w walucie	w przeliczeniu na PLN	
Aktywa	tys. zł	tys. zł	tys.	tys. zł	tys.	tys. zł	tys.	tys. zł	tys. zł
Kasa, środki w Banku Centralnym	62 624	2 200	497	495	118	0	0	46	65 365
Należności od innych banków	42 721	1 551	351	1 014	243	135	33	477	45 898
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	695	0	0	0	0	0	0	0	695
Instrumenty finansowe zabezpieczające	1 146	0	0	0	0	0	0	0	1 146
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	5 153 690	649	147	0	0	0	0	0	5 154 339
Inwestycyjne aktywa finansowe:	1 460 538	84	19	3 935	942	0	0	0	1 464 557
- dostępne do sprzedaży	1 171 667	84	19	3 935	942	0	0	0	1 175 686
- utrzymywane do terminu zapadalności	288 871	0	0	0	0	0	0	0	288 871
Rzeczowe aktywa trwałe	43 713	0	0	0	0	0	0	0	43 713
Wartości niematerialne	75 260	0	0	0	0	0	0	0	75 260
Należności z tytułu bieżącego podatku dochodowego	31	0	0	0	0	0	0	0	31
Aktywa lub składniki aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego netto	39 113	0	0	0	0	0	0	0	39 113
Pozostałe aktywa	45 402	1 047	237	0	0	0	0	0	46 449
Razem aktywa	6 924 933	5 531	1 251	5 444	1 303	135	33	523	6 936 566

Stan na	Waluta								Razem
	PLN	EUR		USD		CHF		Pozostałe waluty	
		w przeliczeniu na PLN	w walucie	w przeliczeniu na PLN	w walucie	w przeliczeniu na PLN	w walucie	w przeliczeniu na PLN	
31 grudnia 2016									
Zobowiązania	tys. zł	tys. zł	tys.	tys. zł	tys.	tys. zł	tys.	tys. zł	tys. zł
Zobowiązania wobec Banku Centralnego	2	0	0	0	0	0	0	0	2
Zobowiązania wobec innych banków	21 856	0	0	0	0	0	0	0	21 856
Zobowiązania z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu	1 040	0	0	0	0	0	0	0	1 040
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	205	0	0	0	0	0	0	0	205
Instrumenty finansowe zabezpieczające	932	0	0	0	0	0	0	0	932
Zobowiązania wobec klientów	5 755 978	5 260	1 189	1 762	422	4	1	10	5 763 014
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	355 641	0	0	0	0	0	0	0	355 641
Zobowiązania podporządkowane	142 818	0	0	0	0	0	0	0	142 818
Zobowiązania z tytułu bieżącego podatku dochodowego	5 001	0	0	0	0	0	0	0	5 001
Rezerwy	13 246	0	0	0	0	0	0	0	13 246
Pozostałe zobowiązania	109 356	6	1	7	2	0	0	0	109 369
Razem zobowiązania	6 406 075	5 266	1 190	1 769	424	4	1	10	6 413 124
Kapitały	523 442	0	0	0	0	0	0	0	523 442
Razem pasywa	6 929 517	5 266	1 190	1 769	424	4	1	10	6 936 566
Zaangażowanie netto	(4 584)	265	61	3 675	879	131	32	513	0
Pozycje pozabilansowe	183 446	(1 084)	(245)	0	0	0	0	(51)	182 311
Aktywa	183 640	52	12	0	0	0	0	0	183 692
Pasywa	194	1136	257	0	0	0	0	51	1 381
Luka	178 862	(819)	(184)	3 675	879	131	32	462	182 311

Pochodne instrumenty finansowe

W ofercie Grupy znajdują się instrumenty pochodne, jednak Grupa nie jest aktywnym uczestnikiem rynku instrumentów pochodnych. W ramach operacji wykonywanych przez Grupę zawierane są transakcje pochodne w celach zarządzania ryzykiem walutowym i ryzykiem stopy procentowej i dotyczą one transakcji IRS, OIS i FRA w PLN oraz transakcji FX SWAP. W 2017 roku oraz 2016 roku Grupa nie zawierała spekulacyjnych transakcji pochodnych na własny rachunek oraz transakcji pochodnych z klientami.

Grupa codziennie wycenia instrumenty pochodne wykorzystując model zdyskontowanych przepływów pieniężnych. Podstawą wyceny są ogólnodostępne stawki oraz kwotowania rynkowe. Z uwagi na nieznaczącą skalę transakcji na instrumentach pochodnych zawieranych wyłącznie z bankami posiadającymi ratingi inwestycyjne lub poprzez KDPW CCP (transakcje IRS, OIS i FRA w PLN), Grupa w wycenie instrumentów pochodnych nie uwzględnia ryzyka kredytowego kontrahenta oraz własnego ryzyka kredytowego, które w opinii Grupy ma nieznaczący wpływ na wycenę zawartych transakcji pochodnych.

Grupa przygotowuje następujące cykliczne raporty dotyczące ekspozycji w instrumentach pochodnych:

- raport dzienny dla Komitetu Zarządzania Aktywami i Pasywami, Zarządu Banku i Departamentu Skarbu,
- raport miesięczny dla Komitetu Zarządzania Aktywami i Pasywami oraz Zarządu Banku,
- raport kwartalny dla Rady Nadzorczej i Zarządu Banku.

Dodatkowo Grupa przeprowadza testy warunków skrajnych polegające na analizie wrażliwości, badającej wpływ zmian stóp procentowych na wycenę instrumentów pochodnych o założone zmiany krzywej dochodowości.

45.4. Ryzyko operacyjne

Grupa określa pojęcie ryzyka operacyjnego jako ryzyko poniesienia straty wynikającej z niedostosowania lub zawodności wewnętrznych procesów, ludzi, systemów technicznych lub ze zdarzeń zewnętrznych. Definicja nie obejmuje ryzyka strategicznego i ryzyka reputacji, którymi zarządza się odrębnie, natomiast uwzględnia ryzyko prawne.

Zgodnie z przyjętymi założeniami w Banku jak również w Grupie, funkcjonuje struktura zarządzania ryzykiem operacyjnym obejmująca wszystkie komórki organizacyjne, Oddział, Placówki i Mikrooddziały oraz spółki zależne Banku. Bieżące zarządzanie ryzykiem operacyjnym realizowane jest przez wszystkich dyrektorów w podległych im komórkach organizacyjnych i lokalizacjach.

W ramach bieżącego zarządzania podejmowane są działania mające na celu ocenę skali występującego ryzyka, ograniczenie skutków występujących zdarzeń oraz redukcję możliwości wystąpienia ryzyka w przyszłości. Nadzór nad całościowym procesem zarządzania ryzykiem operacyjnym sprawuje Zarząd Banku, a Rada Nadzorcza Banku sprawuje nadzór nad realizacją postanowień oraz monitorowanie przestrzegania strategii zarządzania ryzykiem operacyjnym stanowiącej element Strategii zarządzania ryzykiem. Funkcją opiniodawczą w zakresie podejmowanych działań mających wpływ na ryzyko operacyjne pełni Komitet Ryzyka Operacyjnego. Z kolei funkcja koordynowania procesu zarządzania ryzykiem operacyjnym została umiejscowiona w Pionie Ryzyka.

Każdy pracownik w ramach swojego stanowiska pracy identyfikuje zdarzenia ryzyka operacyjnego, które następnie są gromadzone w dedykowanej do tego celu bazie danych. Zdarzenia są na bieżąco weryfikowane przez tzw. menadżerów ryzyka operacyjnego oraz monitorowane przez komórkę koordynującą pod względem liczby występujących zdarzeń oraz wielkości strat. Monitorowanie zagrożeń pozwala na podejmowanie działań w zakresie ograniczania skutków zdarzeń oraz wdrażania instrumentów ograniczających ryzyko w przyszłości. Grupa nieustannie optymalizuje procesy zarządzania ryzykiem operacyjnym w ramach struktur Banku oraz w obszarze współpracy z podmiotami Grupy, jak i z Poczta Polską.

Rada Nadzorcza Banku, Zarząd Banku oraz Komitet Ryzyka Operacyjnego otrzymują cykliczne raporty dotyczące ryzyka operacyjnego.

Dodatkowo w zakresie ograniczania ryzyka operacyjnego w Banku obowiązują między innymi procedury związane z realizacją „Generalnych zasad polityki bezpieczeństwa Banku Poczty S.A.” dotyczące przeciwdziałania praniu brudnych pieniędzy, przeciwdziałania przestępczości, zasad ochrony zasobów Banku, zarządzania ciągłością działania, ochrony danych osobowych, informacji niejawnych i tajemnicy przedsiębiorcy oraz zasad zarządzania bezpieczeństwem informacji w systemach teleinformatycznych.

W celu zapewnienia wysokich standardów zarządzania ryzykiem operacyjnym, zgodnych z najlepszą praktyką bankową, Grupa dokonuje corocznego przeglądu obowiązujących zasad i procedur.

45.5. Pozostałe ryzyka

Poza powyżej wymienionymi i szczegółowo opisanymi rodzajami ryzyka Grupa identyfikuje i ocenia następujące rodzaje ryzyka:

- ryzyko braku zgodności,
- ryzyko strategiczne,
- ryzyko cyklu gospodarczego,
- ryzyko reputacji,
- ryzyko outsourcingu.

Ryzyko braku zgodności

Ryzyko braku zgodności to ryzyko wystąpienia skutków nieprzestrzegania przez Grupę przepisów prawa, przepisów wewnętrznych oraz przyjętych przez Grupę standardów postępowania. Grupa uwzględnia także ryzyko braku zgodności generowane zarówno przez Bank jak również przez jednostki zależne oraz zarządza ryzykiem braku zgodności wynikającym ze współpracy Grupy z Poczta Polska S.A.

Proces zarządzania ryzykiem braku zgodności jest realizowany na podstawie pisemnych zasad i procedur. Określają one podstawowe zasady działania pracowników Grupy, wyjaśniają główne procesy identyfikujące ryzyko braku zgodności oraz umożliwiają zarządzanie ryzykiem braku zgodności na wszystkich szczeblach organizacji Grupy.

Zakres zarządzania ryzykiem braku zgodności obejmuje następujące obszary:

- zgodność działania Grupy z przepisami prawa i wymogami obowiązującymi banki,
- przestrzeganie właściwych standardów rynkowych, dobrych praktyk i kodeksów postępowania przyjętych przez sektor bankowy,
- przeciwdziałanie praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu,
- przeciwdziałanie przestępczości na szkodę Grupy.

Proces zarządzania ryzykiem braku zgodności obejmuje identyfikację ryzyka, pomiar, monitorowanie, ograniczanie i raportowanie.

Identyfikacja ryzyka braku zgodności jest procesem ciągłym i odbywa się:

- na etapie opiniowania przepisów wewnętrznych przez komórkę ds. obsługi prawnej pod kątem zgodności z obowiązującymi przepisami prawa i wymogami obowiązującymi banki,
- z wykorzystaniem wyników testów zgodności oraz procesów samooceny zgodności przepisów wewnętrznych Grupy,
- na podstawie bieżących analiz m.in.: bazy zdarzeń ryzyka operacyjnego, protokołów z kontroli funkcjonalnej następnej oraz raportów z audytów wewnętrznych, rejestru spraw sądowych, informacji o reklamacjach i skargach klientów mających związek z ryzykiem braku zgodności, informacji od kierujących komórkami o występujących ryzykach braku zgodności, zgłoszeń popełnienia przestępstwa.

Zidentyfikowane przypadki występującego ryzyka braku zgodności komórka ds. compliance ewidencjonuje w bazie zdarzeń ryzyka braku zgodności.

Proces pomiaru ryzyka braku zgodności jest realizowany w okresach kwartalnych przez komórkę ds. compliance przy wykorzystaniu arkusza oceny ryzyka uwzględniającego prognozowany wpływ skutków ryzyka braku zgodności na organizację oraz klientów i prawdopodobieństwo jego wystąpienia, a także inne kryteria takie jak np.:

- liczba występujących zdarzeń ryzyka braku zgodności lub rzeczywistych strat z tytułu występującego ryzyka,
- liczba krytycznych artykułów, informacji w prasie oraz zarzutów wobec Banku w zakresie ryzyka braku zgodności.

Wynikiem pomiaru jest ocena poziomu ryzyka wg 3 stopniowej skali (poziom niski, średni, wysoki).

W zakresie zarządzania ryzykiem braku zgodności wynikającym ze współpracy Grupy z Poczta Polska S.A. komórka ds. compliance ewidencjonuje zdarzenia ryzyka braku zgodności oraz monitoruje działania dotyczące wyjaśnienia i ograniczenia ryzyka braku zgodności.

Ryzyko strategiczne

Ryzyko strategiczne jest to ryzyko na jakie narażona jest Grupa, pośrednio jej wynik finansowy i kapitał, z tytułu niekorzystnych lub błędnych decyzji strategicznych, braku lub wadliwej realizacji przyjętej strategii oraz zmian w otoczeniu biznesowym lub niewłaściwej reakcji na zachodzące w nim zmiany.

Kluczowymi obszarami wymagającymi monitorowania w kierunku identyfikacji ryzyka strategicznego są:

- sieć dystrybucyjna zapewniająca najszerszy w Polsce dostęp do produktów i usług finansowych,
- oferta produktowo – usługowa zaspokajająca podstawowe potrzeby finansowe klientów m.in. kredyty, depozyty, produkty inwestycyjne i ubezpieczeniowe oraz usługi rozliczeniowe,
- polityka cenowa oferowanej oferty produktowo – cenowej,
- procesy sprzedaży i obsługi klientów oparte o rozwiązanie typu front-end uruchamiane w przeglądarce internetowej, funkcjonujące w sieci placówek Poczty Polskiej,
- komunikacja marketingowa w miejscach sprzedaży i obsługi klientów, oparta o materiały reklamowe dostępne w placówkach Poczty Polskiej,
- kultura korporacyjna skoncentrowana na realizacji ambitnych celów realizowanych w sposób zdefiniowany w modelu kompetencji korporacyjnych, który definiuje oczekiwania organizacji wobec postaw i zachowań menedżerów oraz pracowników Grupy.

Zarządzanie ryzykiem strategicznym realizowane jest poprzez regularne monitorowanie procesu realizacji Strategii a także otoczenia zewnętrznego oraz czynników wewnętrznych wpływających bezpośrednio lub potencjalnie na realizację założeń strategicznych określonych w Strategii Banku. Ma to na celu badanie skuteczności podejmowanych działań w ramach dążenia do osiągnięcia celów Banku zdefiniowanych w Strategii.

W czerwcu 2017 roku Rada Nadzorcza Banku zatwierdziła „Strategię rozwoju Banku Pocztowego S.A. w latach 2017-2021”, której założenia wyznaczyły nowy kierunek i tempo rozwoju Banku i spółek zależnych Banku.

Ryzyko cyklu gospodarczego

Ryzyko cyklu gospodarczego to ryzyko długotrwałego wpływu niekorzystnej fazy cyklu gospodarczego (np. spowolnienia lub recesji) na wynik finansowy lub poziom kapitałów własnych Banku.

Sytuacja w gospodarce wpływa na kondycję sektora bankowego i w związku z tym Grupa prowadzi stały monitoring wskaźników makroekonomicznych obrazujących stan polskiej gospodarki, jak również raz w miesiącu przygotowuje szczegółowe raporty makroekonomiczne będące podstawą do podejmowania odpowiednich decyzji przez władze Banku.

Ryzyko cyklu gospodarczego ujawnia się w przypadku pogorszenia koniunktury gospodarczej. W przypadku wzrostu bezrobocia, wzrostu podatków, wzrostu wskaźnika *CPI* (inflacji) lub jego istotnego i trwałego spadku (deflacji), wzrostu stóp procentowych lub występowania istotnych zmian kursów walutowych należy liczyć się z możliwością pogorszenia sytuacji finansowej klientów (w tym Nestorów, jako grupy docelowej Banku), co może przełożyć się na obniżenie ich zdolności do terminowego regulowania zaciągniętych zobowiązań oraz popytu na produkty oferowane przez Bank (depozyty, kredyty). Pogorszenie się koniunktury może spowodować również wzrost odpisów z tytułu utraty wartości kredytów i pożyczek lub ograniczyć wzrost wartości portfela kredytowego Banku na skutek mniejszego popytu na kredyt oraz niższej liczby klientów spełniających warunki umożliwiające uzyskanie pożyczki. W warunkach utrzymującej się niestabilnej sytuacji rynkowej, spowolnienia gospodarczego i rosnącego bezrobocia może również nastąpić istotny spadek wartości aktywów klientów Banku, m.in. wartości nieruchomości stanowiących zabezpieczenie udzielanych przez Bank kredytów.

Ze względu na wciąż niestabilne otoczenie zewnętrzne w 2017 roku, zarówno makroekonomiczne jak i polityczne, mające potencjalny wpływ na aktywność gospodarczą w kraju, ocena ryzyka cyklu gospodarczego w Banku była utrzymywana na poziomie istotnym. Pomimo dobrych fundamentów polskiej gospodarki, poprawy sytuacji na rynku pracy i stabilności finansów publicznych, wydarzenia na świecie takie jak kryzys migracyjny w Europie, referendum w Wielkiej Brytanii w sprawie jej wyjścia z UE, spowolnienie gospodarcze w Chinach, nadal trący się konflikt rosyjsko-ukraiński oraz wciąż stosunkowo niski poziom cen ropy naftowej i związane z nim procesy deflacyjne, rodziły ryzyko ewentualnego dalszego łagodzenia polityki pieniężnej, zazwyczaj negatywnie odbijającego się na sektorze bankowym.

Ryzyko reputacji

Jest to ryzyko związane z pogorszeniem się reputacji Grupy, czyli jego reputacji w oczach klientów i interesariuszy, obecnych lub potencjalnych. Skutkiem pogorszenia reputacji może być niekorzystny wpływ na kapitał Banku, czyli negatywny wpływ na planowany wynik finansowy Grupy, m.in. poprzez odpływ klientów oraz spowolniony lub zahamowany napływ nowych.

Zarządzanie ryzykiem reputacji ma na celu zapewnienie dobrego wizerunku Banku i jego spółek zależnych, jak również zminimalizowanie prawdopodobieństwa pogorszenia się jego reputacji, a co za tym idzie niekorzystnego wpływu na kapitał Banku. Zarządzanie ryzykiem reputacji realizowane jest poprzez:

- stały monitoring i analizę zdarzeń oraz przekazów medialnych, mogących mieć wpływ na wizerunek Banku i jego spółek zależnych oraz, w razie konieczności, realizację działań zaradczych,
- okresowe raportowanie na temat poziomu ryzyka reputacji.

Ryzyko outsourcingu

Ryzyko outsourcingu jest to ryzyko negatywnego wpływu ze strony podmiotu zewnętrznego na ciągłość, integralność lub jakość funkcjonowania Grupy, jego majątku lub pracowników.

Powierzenie czynności bankowych oraz czynności faktycznych związanych z działalnością bankową podmiotom zewnętrznym niesie ze sobą konieczność przeprowadzenia przez Grupę szeregu analiz, zarówno przed, jak i w trakcie współpracy z insourcerem. Ocena istotności ryzyka outsourcingu zależy od zakresu zleczanych czynności oraz liczby podmiotów wykonujących te czynności w imieniu i na zlecenie Grupy. Powierzenie szerokiego zakresu czynności małej liczbie podmiotów zewnętrznych powoduje ryzyko koncentracji i potencjalne problemy związane z zapewnieniem terminowego wykonania czynności, w przypadku zaprzestania przez te podmioty świadczenia usług. Z kolei zbyt duża liczba insourcerów powoduje, że Grupa nie może wykluczyć możliwości utraty choćby częściowej kontroli nad wykonywaniem zleczonych czynności.

Zarządzanie ryzykiem outsourcingu odbywa się w Grupie na podstawie pisemnych zasad i procedur, w których są zawarte metody identyfikacji, pomiaru oraz monitorowania ryzyka outsourcingu. W regulacjach tych określono także zakres kompetencji poszczególnych jednostek Banku w procesie powierzenia czynności bankowych oraz czynności faktycznych związanych z działalnością bankową podmiotom zewnętrznym.

Kluczowe informacje na temat ryzyka outsourcingu są okresowo prezentowane na posiedzeniach Komitetu Ryzyka Operacyjnego.

47. Zarządzanie kapitałem

Zarządzanie adekwatnością kapitałową Grupy realizowane jest na poziomie Banku. Ma ono na celu utrzymywanie posiadanych przez Bank kapitałów własnych na poziomie nie niższym niż wymagany przez zewnętrzne i wewnętrzne regulacje. Regulacje te uzależniają wymagany poziom kapitałów od skali działalności i ryzyka podejmowanego przez Bank.

Mając na uwadze powyższy cel Bank regularnie:

- identyfikuje ryzyka istotne z punktu widzenia swojej działalności,
- zarządza ryzykami istotnymi,
- wyznacza kapitał wewnętrzny, który zobowiązuje się posiadać na wypadek materializacji ryzyka,
- kalkuluje i raportuje miary adekwatności kapitałowej,
- alokuje kapitał wewnętrzny na obszary biznesowe,
- przeprowadza testy warunków skrajnych,
- porównuje potrzeby kapitałowe z posiadaniem poziomem kapitałów własnych,
- integruje proces oceny adekwatności kapitałowej z procesem opracowywania Strategii Banku, planów finansowych i sprzedażowych.

Bank przygotowuje następujące cykliczne raporty w celu bieżącego monitorowania adekwatności kapitałowej:

- raport miesięczny dla Komitetu Zarządzania Aktywami i Pasywami oraz dla Zarządu Banku,
- raport kwartalny dla Komitetu Zarządzania Aktywami i Pasywami, Zarządu Banku oraz Rady Nadzorczej Banku.

W 2017 roku poziom współczynnika wypłacalności, współczynnika kapitału Tier 1 oraz wewnętrznego współczynnika wypłacalności Banku kształtował się powyżej wymaganego minimalnego poziomu regulacyjnego.

W celu zapewnienia wysokich standardów zarządzania kapitałowego, zgodnych z najlepszą praktyką bankową, Bank dokonuje corocznego przeglądu obowiązujących zasad i procedur.

Fundusze własne i współczynnik wypłacalności

Dla celów wyznaczania funduszy własnych Bank stosuje metody wynikające z Rozporządzenia CRR. Fundusze własne Banku składają się z funduszy podstawowych Tier 1 (CET1) oraz funduszy Tier 2 w ujęciu jednostkowym (Bank na mocy przepisów Rozporządzenia CRR zwolniony jest z ustalenia wymogów kapitałowych na poziomie skonsolidowanym).

W 2017 roku fundusze podstawowe Tier 1 Banku obejmowały:

- instrumenty kapitałowe spełniające warunki, o których mowa w Rozporządzeniu CRR,
 - agio emisyjne związane z instrumentami, o których mowa w punkcie powyżej,
 - zyski zatrzymane, w tym zyski z bieżącego okresu lub zyski roczne przed podjęciem formalnej decyzji potwierdzającej ostateczny wynik finansowy w danym roku po uzyskaniu uprzedniego zezwolenia właściwego organu,
 - skumulowane pozostałe całkowite dochody,
 - kapitały rezerwowe,
 - fundusz ogólnego ryzyka,
 - niezrealizowane zyski i straty wyceniane według wartości godziwej (w kwotach uwzględniających przepisy przejściowe, o których mowa w art. 467 oraz art. 468 Rozporządzenia CRR),
 - inne pozycje funduszy podstawowych Tier 1, określone w Rozporządzeniu CRR,
- i uwzględniały korekty z tytułu:
- wartości niematerialnych według ich wyceny bilansowej,
 - filtrów ostrożnościowych oraz
 - innych pozycji pomniejszających fundusze podstawowe Tier 1, określonych w Rozporządzeniu CRR.

We wrześniu 2017 roku, Bank dokonał emisji obligacji podporządkowanych serii C3 o wartości nominalnej 50 mln zł i dacie zapadalności 18 września 2027 roku. W dniu 21 września 2017 roku Bank uzyskał zgodę KNF na zaliczenie w/w obligacji jako instrumentów w kapitale Tier 2 (sygn. DBK/DBK5/7100/7/3/2017).

Jednocześnie w dniu 21 września 2017 roku Bank uzyskał zezwolenie KNF na wcześniejszy wykup obligacji podporządkowanych serii C o wartości nominalnej 50 mln zł (sygn. DBK/DBK5/7100/6/3/2017), które na podstawie decyzji KNF z dnia 26 listopada 2012 roku (sygn. DBK/DBK3/7100/19/8/2012/WB) zostały zaliczone do funduszy uzupełniających (obecnie kapitału Tier 2) Banku. Bank nie dokonał wykupu w/w obligacji w październiku 2017 roku, wyłączając jednocześnie te obligacje z instrumentów w kapitale Tier 2. Bank planuje wykup w/w obligacji w kwietniu 2018 roku.

W dniu 31 października 2017 roku Bank pozyskał środki finansowe z dokapitalizowania przez obecnych akcjonariuszy w ramach emisji akcji imiennych serii C2 w kwocie 90 mln zł (rejestracja podwyższenia kapitału zakładowego Banku przez Krajowy Rejestr Sądowy nastąpiła 15 listopada 2017 roku). W dniu 12 grudnia 2017 roku Bank uzyskał zgodę KNF na zaklasyfikowanie w/w akcji jako instrumentów w kapitale podstawowym Tier 1 (sygn. DBK/DBK5/7105/35/3/2017).

Według stanu na 31 grudnia 2017 roku fundusze Tier 2 Banku stanowiły środki pieniężne pochodzące z uzyskanej w 2014 roku pożyczki podporządkowanej udzielonej przez Poczta Polska S.A. oraz dwóch emisji obligacji podporządkowanych (przeprowadzonych odpowiednio w 2016 roku oraz 2017 roku).

Poniższa tabela prezentuje wartości funduszy własnych, współczynnika wypłacalności oraz współczynnika Tier 1 na 31 grudnia 2017 roku oraz 31 grudnia 2016 roku.

Fundusze własne	Stan na	Stan na
	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
	tys. zł	tys. zł
Kapitał podstawowy Tier 1	554 943	460 126
Opłacone instrumenty kapitałowe	128 278	110 133
Agio	127 111	55 356
Zyski zatrzymane, w tym:	0	2 724
- zysk	3 980	10 011
- strata (część niezuanego zysku bieżącego)	(3 980)	(7 287)
Skumulowane inne całkowite dochody	6 347	(9 273)
Korekty z tytułu niezrealizowanych zysków/strat z instrumentów w kapitale podstawowym Tier 1*	(1 647)	(789)
Kapitał rezerwy	252 863	252 862
Fundusze ogólne ryzyka bankowego	127 069	124 345
Inne wartości niematerialne	(83 156)	(74 749)
Dodatkowe korekty wartości z tytułu wymogów w zakresie ostrożnej wyceny	(1 922)	(483)
Kapitał uzupełniający Tier 2	126 125	134 715
Instrumenty kapitałowe i pożyczki podporządkowane kwalifikujące się jako kapitał Tier 2	126 125	134 715
Korekty w okresie przejściowym z tytułu instrumentów w kapitale Tier 2	0	0
Fundusze własne	681 068	594 841

* Korekta dotyczy usunięcia części dodatniej wyceny z tyt. niezrealizowanych zysków w okresie przejściowym.

Wymogi kapitałowe	Stan na	Stan na
	31 grudnia 2017	31 grudnia 2016
	tys. zł	tys. zł
Wymogi kapitałowe dla ryzyka kredytowego, kredytowego kontrahenta, rozmycia i dostawy instrumentów do rozliczenia w późniejszym terminie, w tym dla ekspozycji z wagą ryzyka 0%	263 109	288 913
z wagą ryzyka 20%	0	0
z wagą ryzyka 35%	3 401	3 336
z wagą ryzyka 50%	57 938	41 643
z wagą ryzyka 75%	32	488
z wagą ryzyka 100%	117 170	170 588
z wagą ryzyka 150%	61 877	60 275
z wagą ryzyka 250%	14 031	4 189
pozostałe wagi ryzyka	8 642	8 371
z tytułu wkładu do funduszu kontrahenta centralnego na wypadek niewykonania zobowiązania	0	0
Korekta wyceny kredytowej (CVA)	18	23
Wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka walutowego	2	12
Wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka operacyjnego	0	0
Całkowity wymóg kapitałowy	43 186	42 319
Współczynnik wypłacalności	17,8%	14,4%
Tier 1	14,5%	11,1%

Podpisy wszystkich członków Zarządu

26 marca 2018 roku Sławomir Zawadzki Prezes Zarządu

26 marca 2018 roku Robert Kuraskiewicz Wiceprezes Zarządu

26 marca 2018 roku Jerzy Konopka Członek Zarządu

Podpis osoby, której powierzono prowadzenie ksiąg rachunkowych

26 marca 2018 roku Michał Sasim Dyrektor Departamentu
Rachunkowości